

02
B51

ISSN 1811-900X

Biblio POLIS

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”
BiblioPolis

Apare din anul 2002

Vol. 53 (2014) Nr. 3

Director fondator:

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Director:

Mariana HARJEVSCHI

Redactor-șef:

Vlad POHILĂ

Colegiul de redacție:

Leons BRIEDIS, membru de onoare al Academiei Letone (Riga);

Elena BUTUCEL (*Activități rețea, Manifestări culturale*);

acad. Mihai CIMPOI;

Iurie COLESNIC (*Bibliologi, bibliofili și colecționari*);

Tatiana COȘERIU (*Dezvoltare și servicii*);

Nicolae DABIJA, membru de onoare al Academiei Române;

Elena DRAGALIN (Raleigh, NC, SUA);

dr. Iulian FILIP;

conf. univ. dr. Natalia GOIAN (*Cartea de specialitate*);

Mariana HARJEVSCHI (*Legislație, Politici*);

Valeriu HERȚA (*Design*);

Tatiana ISCHIMJI (*Biblioteci ale minorităților etnoculturale*);

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (*Studii și cercetări*);

conf. univ. dr. George LATEȘ (Galați);

prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București);

Ludmila PÂNZARU (*Tehnologii, Resurse, Traduceri*);

Vlad POHILĂ (*Editorial, Cultură și spiritualitate*);

dr. Vitalie RĂILEANU (*Procesul literar contemporan*);

Genoveva SCOBIOALĂ (*Imagine, Relații publice*);

prof. univ. dr. Ion STOICA (București);

conf. univ. dr. Vasile ȘOIMARU;

conf. univ. dr. Nelly ȚURCAN (*Teorie și practică*);

prof. univ. dr. Dumitru URSU (Odesa, Ucraina)

Secretariat:

Tatiana BORODATÎI;

Valeriu RAȚĂ

Coperta:

Valeriu HERȚA

Machetare:

Valeriu RUSNAC

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova

Tel. redacției: 022 210 812; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md;

www.hasdeu.md; http://bibliopolis.hasdeu.md

Editura „TEHNICA-INFO”. Tel.: 069 075 268

CUPRINS / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

EDITORIAL / ПЕРЕДОВАЯ СТАТЬЯ / EDITORIAL

<i>Vlad POHILĂ</i>	
Elogiu internetului	
Хвала интернету	
Praise to the Internet.....	7

STUDII ȘI CERCETĂRI / ИССЛЕДОВАНИЯ / STUDIES AND RESEARCH

<i>Lidia KULIKOVSKI</i>	
Loializarea / fidelizarea utilizatorilor	
Повышение лояльности пользователей	
Users' loyalty	11
<i>Zamfira MIHAIL</i>	
„Tezaurul” Bibliotecii Academiei Române	
«Сокровищница» Румынской Академии	
The Treasure of the Library of the Romanian	
Academy	19
<i>Iurie COLESNIC</i>	
Chișinăul de altădată	
Кишинэу былых времен	
Chișinău d'autrefois	24
<i>Anastasia MOLDOVANU</i>	
Interacțiunea bibliotecar-utilizator prin	
intermediul catalogului partajat	
Взаимодействие библиотекаря и пользова-	
теля посредством электронного каталога	
The interaction librarian-user through the	
online catalogue	28
<i>Victoria FONARI</i>	
Axa valorică a poeziei lui Dumitru Matcovschi	
și drepturile de autor	
Ось значения в поэзии Думитру Матковски	
и авторские права	
The value of Dumitru Matcovschi poetry	
and copyright.....	31
<i>Veronica BOLDIȘOR</i>	
File din viața unei Biserici și a unui mitropolit (III)	
Страницы из деятельности бессарабской	
церкви и ее митрополита (III)	
Pages from the life of one church and one	
metropolitan (III)	39

TEORIE ȘI PRACTICĂ / ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА / THEORY AND PRACTICE

<i>Lidia KULIKOVSKI</i>	
Social media – instrument de coroborare a	
relației bibliotecii cu utilizatorii	
Социальные медиа – инструмент	
укрепления взаимосвязи библиотеки и	
пользователей	
Social media – the coroboration tool	
of the relationship between the library	
and users.....	46

Vitalie RĂILEANU

Practici și inovații în elaborarea și editarea	
volumelor de Exegeze	
Практика и инновации в разработке и	
издании Экзегезисов	
Practices and innovations in development	
and publishing of exegesis.....	52

Parascovia ONCIU

Biblioteca „Transilvania” – centru al inovației și	
creativității în sectorul Ciocana al capitalei	
Библиотека «Трансильвания» – центр	
инноваций и креативности в секторе	
Чокана столицы	
The Library Transylvania as a centre of	
innovation and creativity for the residents	
of Ciocana sector's of our capital	54

Tatiana ȘATRAVCA

Comunicarea științei la Biblioteca „Târgu-	
Mureș”; adresată diverselor grupuri de cititori	
Мероприятия научного характера в	
Библиотеке «Тыргу-Муреш» для различных	
групп читателей	
Science communication at the Library	
„Târgu-Mureș” addressed to various groups	
of users	58

Lina IFTODI

Bibliotecarul – elementul creator, implicat și	
coordonator al activității bibliotecii	
Библиотекарь – креативный, активный и	
координирующий элемент деятельности	
библиотеки	
The librarian – an active, creative element	
and coordinator of library activity.....	61

Oxana ANDREEV

De la gândirea creativă spre o bibliotecă	
inovativă	
От креативного мышления к	
инновационной библиотеке	
From creative thinking towards the	
innovative library	65

Anastasia MOLDOVANU

Revitalizarea fondului de carte la Filiala de Arte	
„T. Arghezi”	
Книжный фонд Филиала искусств им.	
T. Аргези	
The revitalisation of the book collection	
of Arts Branch „T. Arghezi”	69

Diana UNGUREANU, Cristina ROGALNICOV

Explorarea bibliotecii ca spațiu infocultural:	
realității și perspective	
Библиотека как инфокультурное	
пространство: достижения и перспективы	
The exploration of the library as infocultural	
space: achievements and perspectives	73

Gabriela BULDUMA

Viața capitalei prin prisma unei bibliografii
Жизнь столицы сквозь призму
библиографии
The life of a city through the bibliography ...77

Raphaela MÜLLER

Update. jung & erwachsen (tinăr și adult).
Noul program oferit de Biblioteca Municipală
din München
Update. jung & erwachsen (юный
и взрослый). Новая программа в
Муниципальной библиотеке Мюнхена
Update. jung & erwachsen. A new program
at the Municipal Library from Munchen82

**CUVÎNTUL DIRECTORULUI / СЛОВО
ДИРЕКТОРА / DIRECTOR'S SPEECH**

Bibliotecarii din Chișinău simt pulsul implicării
la edificarea viitorului european al capitalei lor
(*Consemnare: Liliana MOLDOVAN*)
Библиотекари г. Кишинэу чувствуют пульс
участия в создании европейского будущего
их столицы
The librarian from Chișinău participate in the
creation of an European capital.....87

**VIAȚA FILIALELOR / ЖИЗНЬ ФИЛИАЛОВ /
LIBRARY'S BRANCHES LIFE**

Svetlana JAVELEA

„Trolleybook” – un nou proiect de succes al
Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”
«Trolleybook» – новый успешный проект
Муниципальной библиотеки им. Б.П.
Хашдеу
„Trolleybook” – a new successful project
of the Municipal Library96

Elena TAMAZLĂCARU

La volanul „Trolleybook”-ului – Filiala
„Alba Iulia”
За рулем «Trolleybook»-а Филиал
«Алба Юлия»
The Alba Iulia Branch at the wheel of
„Trolleybook” 101

Natalia GHIMPU

Filiala „Ovidius” prin prisma diseminării
selective a informației
Филиал «Овидиус» сквозь призму селек-
тивного информирования
The Branch Ovidius trough the selective
information / distribution 103

Alexie LUNGU

Lăcașuri sfinte în lumina culorilor
Разноцветие монастыря Ноул Нямец
The sacred places in the light of colors..... 105

**MANIFESTĂRI CULTURALE / КУЛЬТУРНЫЕ
МЕРОПРИЯТИЯ / EVENTS**

Valeriu RAȚĂ

Demers obșteșc pentru revenirea lui
Paul Goma acasă
Общественность вызывает к возвращению
писателя Паул Гома домой
The community pleading of the Paul Goma
coming home 108

Galina CIUBOTARU

Editura „Gens Latina” în vizită la cenaclul
„Magia cuvîntului”
Издательство „Gens Latina” в гостях у
литературного кружка «Магия слова»
The Publisher house „Gens Latina” visiting
the club „Magia cuvîntului” 112

PRO BIBLIOTHECA

Ionel CĂPIȚĂ

Prietenul care nu trădează
Друг который не предает
A friend who does not betray..... 115

Vlad POHILĂ

În așteptarea unei cărți deosebite
В ожидание особенной книги
In anticipation of a special book 116

Eugen STATNIC

Memorandum
Меморандум
Memorandum 117

**DE ZIUA LIMBII ROMÂNE / ДЕНЬ
РУМЫНСКОГО ЯЗЫКА / THE ROUMANIAN
LANGUAGE'S DAY**

Valeriu RAȚĂ

Limba română – demnitatea și identitatea
noastră
Румынский язык – наше достоинство
и идентичность
The Roumanian language is our dignity
and identity 119

Liviu DĂRJAN

Vivat limba română!
Да здравствует румынский язык!
Vivat to the Roumanian Language!..... 123

OMAGIERI / ГОДОВЩИНЫ / ANNIVERSARY

Vlad POHILĂ

LA, o cetate zidită cu inspirație, efort și jertfire
Еженедельник *Literatura și arta* – это
крепость, построенная с вдохновением,
трудом и самоотдачей
The journal *Literatura și arta* is a fortress
built with inspiration, effort and sacrifice... 124

Vasile ȘOIMARU

Literatura și arta – unicul „drog” consumat de mine pînă în prezent...
Literatura și arta – единственный «наркотик» который я принимаю...
Literatura și arta is the unique drug I take... 126

Teodosia STĂNCĂ

Vă mulțumesc pentru că faceți o revistă de duminică
 Благодарю вас за то что вы делаете замечательный журнал
 Thank you for this wonderfull journal..... 126

Tatiana ROTARU

Lingvиста Irina Condrea: e timpul să vorbim corect
 Лингвист Ирина Кондря: пришло время говорить правильно
 The linguiste Irina Condrea: it's a time to speak correctly..... 128

Valeriu RAȚĂ

Harnic asanator al societății noastre
 Трудюбивый врачеватель нашего общества
 A hard-working healer of our society 130

Alexandra TĂNASE

Parascovia Onciu – omul Cărții și al Cetății
 Парасковия Ончу – посвятившая себя Книге и нашей Крепости
 Parascovia Onciu dedicated to the Book and Fortress 134

Vlad POHILĂ

Admirabila prezență a doamnei directoare
 Восхитительное присутствие директора
 The admirable presence of the director 135

Valeriu RAȚĂ

Își toarce firul cel frumos
 Плетущая прекрасную нить
 Spinning a beautiful thread 136

DIALOGURI MAGISTRALE / ТВОРЧЕСКИЕ ДИАЛОГИ / THE DIALOGUE

Să ne amintim mai des de Alexandru Lungu...
 Будем чаще вспоминать писателя Александру Лунгу
 Let's remember the writer
 Alexandru Lungu 137

Alexandru Lungu: „Puțini sunt cei care au vocația dreptei folosiri a libertății”
 (Consemnare: Andrei BURAC)
 Александру Лунгу: «Мало людей умеют правильно пользоваться свободой»
 Alexandru Lungu: „Few people know how to enjoy the freedom” 138

Nicolae Dabija: „Victoria noastră cea mai mare a fost schimbarea de mentalități”
 (Consemnare: Ghenadie NICU)

Николае Дабижа: «Наша самая большая победа – это изменение менталитета людей»
 Nicolae Dabija: „Our biggest victory is the changing of mentality” 144

REMEMBER

Ștefan J. FAY
 O figură renașcentistă
 Многогранная личность: экономист, философ и публицист Мирча Вулкэнеску
 Mircea Vulcanescu – a many-sided personality 154

Mircea VULCĂNESCU

Există o Românie...
 Существует такая Румыния...
 It's exist a such Romania 159

Jipa ROTARU, Ion PETRESCU

Apărătorul istoriei nemăsluite a poporului român, prof. Gheorghe Buzatu
 Защитник нефальсифицированной истории румынского народа – проф. Г. Бузату
 Prof. Gheorghe Buzatu, the defender of Roumanian people history..... 161

BIBLIOLOGI, BIBLIOPHILI ȘI COLECȚIONARI / БИБЛИОЛОГИ, БИБЛИОФИЛЫ, КОЛЛЕКЦИОНЕРЫ / LIBRARIUS, BIBLIOPHILES, COLLECTORS

Iurie COLEȘNIC
 Iorgu Tudor – om politic și scriitor
 Йоргу Тудор – политик и писатель
 Iorgu Tudor – politician and writer 164

INVITAȚIE LA DEZBATERE / ПРИГЛАШЕНИЕ К ДИСКУССИИ / INVITATION TO DISCUSSION

Ionel CĂPIȚĂ
 O lumînare... în bătaia vîntului năprasnic
 Библиотека – как свечка на ветру...
 The library – like a candle in the wind..... 166

Ivan PILCHIN

„Lector in libris”: autori basarabeni despre lectură, carte, bibliotecă într-o antologie bilingvă
 „Lector in libris”: двуязычная антология бессарабских авторов о чтении, книге и библиотеке
 „Lector in libris”: Bessarabian authors on the lecture, book, library in a bilingual anthology 168

LABORATOR DE CREAȚIE / ТВОРЧЕСКАЯ ЛАБОРАТОРИЯ / CREATIVE LAB

Ana-Maria CECOI
 Intertextualitatea în poezia lui Arcadie Suceveanu

Интертекстуальность в поэзии
 Аркадия Сучевяну
 The intertextuality in the poetry of
 Arcadie Suceveanu..... 174

CARTEA DE SPECIALITATE / КНИГИ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ / PROFESSIONAL BOOKS

Lina Codreanu: *Theodor Codreanu –
 Bibliografie critică (Teodor PRACSIU)*
 Лина Кодряну: *Theodor Codreanu –
 критическая библиография*
 Lina Codreanu: *Theodor Codreanu –
 a critic bibliography*..... 176

Pavel Balmuș în iureșul destinului
 (Dumitru PĂSAT)
 Павел Балмуш в круговороте судьбы
 Pavel Balmuș in the cycle of time..... 179

RECENZII ȘI CONSEMĂNĂRI / РЕЦЕНЗИИ И ЗАМЕТКИ / REVIEWS AND NOTES

Vasile Șoimaru: *Românii din jurul
 României: monografie etnofotografică
 (Marin CONSTANTIN)*

Слово о новом фотоэтноальбоме Василия
 Шоймару
 Vasile Șoimaru: *Românii din jurul României
 (Roumanian around the Romania): a new
 photo-monography*..... 181

Timpul poetic al verbului „a fi” (Ilie TELEȘCU)
 Поэтическое время глагола «быть»
 A poetic time of the verb to be..... 185

Noapțile albe ale poetului Mihai Doloton – între
 macabru și edenic (Lidia GROSU)
 Белые ночи поэта Михай Долотон – между
 мрачностью и Эдемом
 The White nights of the poet Mihai Doloton –
 between macabre and Eden..... 188

O poetă scoasă din umbra anonimatului
 (Gheorghe PÂRLEA)
 Поэтесса вышедшая из анонимности
 A poet taken out from the anonymity 191

„Că nu e om să nu fi scris o poezie...”
 (Elisabeta Lidia HLIB)
 «Нет такого человека, который не написал
 бы хоть одно стихотворение...»
 There is no man who haven't written
 poems 195

Hermeneutica literară, o amplă viziune asupra
 textului (Elena VOROTNEAC)
 Литературная герменевтика – безмерная
 интерпретация текста
 Literary Hermeneutics, a broad vision
 of the text 197

IMPRESII DE LECTURĂ / О ПРОЧИТАННОМ / IMPRESSIONS

Romanul *Zbor frânt* de Vladimir Beșleagă
 (analiza planurilor, a lumilor paralele)
 (Mariana POZDIRCA)
 Роман *Прерванный полет* Владимира Беш-
 лягэ (анализ планов и паралельных миров)
Broken Flight by Vladimir Beșleagă (analysis
 of plans and parallel worlds)..... 199

Drame cu alură poetică (Leonid CEMORTAN)
 Драмы с поэтическим ритмом
 Drama with poetic rhythm 201

Scara ierarhică a eului observător: tentația
 desăvîșirii (Lidia GROSU)
 Иерархическая лестница поэта: искушение
 совершенства
 Hierarchical ladder of the poet: the
 temptation of perfection 202

Legenda *Dacul* de Silvia Ursache
 (Elisabeta Lidia HLIB)
 Легенда *Дак* Сильвии Урсаке
 The legend *The Dac* by Silvia Ursache..... 204

Culoarea sufletului în poezia Nicoletei Nicolau
 (Oxana CÂRLAN-MUNTEANU)
 Состояние души в поэзии Николеты Николау
 The colour of soul in the poetry of
 Nicoleta Nicolau 206

SUGESTII DE LECTURĂ / РЕКОМЕНДАЦИИ К ЧТЕНИЮ / READING SUGGESTIONS

Impresie despre Salonul Internațional de
 carte 2014 (Vlad POHILĂ)
 Впечатления о Международном книжном
 салоне 2014
 International Book Fair 2014..... 208

ALȚII DESPRE NOI / ДРУГИЕ О НАС / OTHER ABOUT US

În slujba cărții și a culturii „Cetatea BiblioPolis”
 din Chișinău și slujitorii ei (Iulia MĂRGĂRIT)
 Журнал *БiblioPolis* на службе книги и
 культуры
 The journal *BiblioPolis* serving the book and
 the culture 213

MISCELLANEA

Pornind de la Niccolo Machiavelli (Laura
 TUGAREV)
 От Никколо Макиавелли
 From Niccolo Machiavelli..... 216

Lecție de istorie (Radu PIETREANU)
 Урок истории
 The lesson of history 217

ELOGIU INTERNETULUI

Vlad POHILĂ

Nu m-aș mira defel dacă mi s-ar reproșa că scriu acest elogiu cu o gravă, nepermisă întârziere. Nici dacă s-ar pune la îndoială sinceritatea acestui mesaj nu m-aș mira, cu atât mai mult cu cât nu am avut vreo ocazie mai specială să laud „păienjenișul virtual mondial”, în timp ce mi-am exprimat public anumite rezerve față de internet, mai exact față de „abuzul internautic”. Tocmai de aceea am considerat să fac, chiar din capul locului, anumite precizări. Așadar, rog să se ia în considerație că rîndurile ce urmează sînt scrise de un om „de modă veche”, care s-a apropiat de internet relativ tîrziu, ca să nu zic – foarte tîrziu. Bunăoară, am acceptat să mi se deschidă un cont la yahoo.com abia în anul de grație 2000 – mulțumesc și pe această cale, pentru acest dar greu de prețuit, bunului prieten Dumitru Pădeanu, alias Corneliu Florea, un excelent medic și scriitor român, evadat din infernul comunist al lui Ceaușescu hăt la Winnipeg, Canada. Ca la o sursă de informare am ajuns la internet și mai tîrziu – pe la finele anului 2002, cînd pregăteam pentru *Calendar Național – 2003* un articol despre cîntărețul Salvatore Adamo și trebuia să precizez titlurile unor piese din vastul, copleșitorul său repertoriu. Am apelat la ajutorul dnei Ludmila Pânzaru și mare mi-a fost uimirea (și încîntarea! și recunoștința!...) cînd dumneaei, după un efort de cîteva minute, mi-a pus la dispoziție nu numai o listă de cîntece, dar și alte informații – în franceză și în rusă – necunoscute mie, de ultimă oră, despre faimosul, dragul interpret francez. Peste alți vreo patru ani era să mă căpătuiesc și cu un cont pe Facebook, grație insis-

tențelor din partea unei simpatice familii de vechi prieteni, Doina și Traian Greavu, din chiar inima României – de la Făgăraș, județul Brașov. Tocmai pe Facebook ei și-au regăsit o mulțime de colegi, prieteni și chiar foști vecini risipiți în lumea largă, iar cînd și fiii le-au plecat peste Ocean, această rețea de socializare, apoi și skype-ul au devenit nu numai niște impecabile surse de comunicare, dar și leacuri sigure de alinare a dorului părintesc.

În consecință, „vechimea” mea în domeniul internetului este de nici 15 ani, totodată fiind marcată de o mare aproximație, în fond – de o reducere gravă a segmentului la care apelez sau de care beneficiez. În linii mari, pentru (alde) mine, internetul, această culme strălucitoare a tehnologiilor moderne, a inteligenței umane adică, se reduce: a) la comunicare, mai exact, la corespondență cu prietenii, colegii și rudele care, măcar și de dragul vitezei fantastice, au renunțat la poșta tradițională, dînd preferință conturilor pe yahoo.com (.de, .fr, .es...), hotmail.com, gmail.com, mail.md, apropo.ro, inbox.lv (.lt, .ee, .ru, .cz, .pl...) ș.a.m.d.; b) la informare – pentru a face documentări sau precizări referitoare la diverse personalități, evenimente, fenomene și chiar simple cuvinte ori fraze din română (adică nu chiar simple! ci cu un grad de dificultate la scriere, de sens, de etimologie, la topică etc.). În acest scop, recurg foarte des la Google (care cu adevărat le știe pe toate!), la diferite formule de Wikipedia, în fine, la DEXonline. Aici este locul să recunosc, cu jena, regretul și scuzele de rigoare că, de ani buni, după ce mi-a fost spart contul de la Facebook, nu-l mai fo-

lolesc; dar nu am nici obiceiul de a „colinda” prin blogurile altora, fie aceștia colegi de breaslă, fie politicieni notorii, fie pur și simplu amici. Deschid foarte rar Twitter sau YouTube; nu urmăresc decât cu titlu de excepție, în rețeaua de internet, filme sau spectacole; rar de tot la fel ascult și muzică în internet. Citesc cu o relativă regularitate acolo ziare și reviste de la București sau din alte capitale ale unor popoare ce-mi sînt simpatice, a căror istorie, cultură, demnitate națională mă fascinează; însă, totuna scot textele la imprimantă, căci numai așa le pot citi „ca lumea”, numai așa pot intra în esența lor. Din principiu, categoric, nu citesc cărți în formă electronică – pentru a-mi cruța ochii, dar, mai ales, pentru o percepere adecvată a mesajului, a stilului, a portretizărilor, a analizei psihologice, a dialogului, a ritmului etc. – percepere pe care o am cu adevărat numai cînd văd textul pe minunea născocită de chinezi și numită la noi printr-un cuvînt de origine grecească – hîrtie...

Nu e vorba de neîncredere sau rezerve subiective față de Oceanul Internet, chit că am și anumite reticențe, la care aș dori să mă refer, foarte succint. Astfel, sînt supărat pe Google.ro / Google.md, Wiki.ro și altele asemenea pentru că-s relativ sărace (și ca text, și ca imagine, prin imagine avînd în vedere nu numai portretele, dar și diferite hărți, grafice, figuri etc.) și nici pe departe nu sînt ritmic actualizate. Dintre motoarele de căutare în alte limbi ce le cunosc sau la care oricum recurg, se pare că tocmai cel românesc are nepermis de frecvente erori de citare, „cioturi” sau chiar... regrete că nu poate pune la dispoziție nici cea mai modestă informație. Echivalentele franceze ale acestor gigantice surse de informație, de cele mai multe ori (ca și enciclopediile lor, de altminteri) suferă de un soi de naționalism informațional: tot ce e franțuzesc beneficiază de o prezentare maximum de bogată, în timp ce străinii sînt tratați cu su-

perficialitate. Sursele de internet rusești – numeroase și extrem de bogate (se spune că, în acest sens, rușii ar fi depășiți doar de britanici, americani, chinezi și germani) – totuși, conțin foarte multe repetări, reluări, imitații și aproape fără excepție sînt atinse de aripa neagră a îndoctrinării: dacă nu „de stînga”, apoi obligatoriu în spirit imperial. Însă supărarea mea cea mai mare – chiar dacă îmi dau seama perfect că nimănu-i pasă de ea – este că internetul a coplesit mințile și sufletele a miliarde de pămînteni, mai ales pe ale tinerilor.

Creînd o apreciabilă comoditate pentru utilizatorii de orice vîrstă, cu orice interese sau gusturi, internetul – fără a putea fi acuzat de culpă – dezvoltă, concomitent, și un ciudat soi de lenevie. Dacă generația mea, pentru a elabora niște teze („referate”) trebuia să sacrifice pentru acestea două-trei zile, dacă nu o săptămînă întreagă, apoi tinerii de azi rezolvă această problemă în cîteva ore. Și este formidabil, doar le rămîne timp pentru a-l consacra altor probleme, interese, pasiuni. Partea proastă e – cred eu – că acest timp restant este utilizat, de obicei, de cei mai mulți internauți ai mileniului trei, tot pentru a naviga în rețeaua virtuală! Astfel, internetul a devenit, într-un anumit sens, pentru o vastă categorie de utilizatori, un drog luat abuziv – și în timp, și prin cantitate. Consecințele acestui abuz sau, de vreți, ale acestei obsesii se fac simțite astăzi, dar și mai grave se vor vedea repercusiunile mîine, peste cîteva ani, peste cîteva decenii.

În pofida acestor rezerve, care pot fi percepute și ca niște neliniști pur subiective; dincolo de faptul că sînt doar un umil (prea puțin implicat) cetățean al Regatului Virtual, țin să fac internetului un sincer, mare, nesfîrșit elogiu. Să-mi exprim recunoștința pentru că ne pune la dispoziție cea mai diversă și (totuși!) mai completă sursă de informare, într-o epocă în care dacă nu ești informat, riști să devii un ra-

tat – sub aspect profesional, dar și din punct de vedere strict uman. Unde mai pui că în „politica informațională” a „păienjenişului mondial”, de regulă, accentul cade pe cunoștințele cu adevărat utile omului sănătos, gânditor, „normal”, *homo sapiens*, cum i se mai spune; că, prin internet, se promovează totuși în proporții copleșitoare, și primordial, lucrurile frumoase. Segmentul „rezervat” pentru lucruri dăunătoare omului sau urite în percepția general-umană este relativ neînsemnat, mai fiind și oprit sau limitat pentru anumite categorii de utilizatori, oricât de curioși ar fi aceștia. La fel, oricât de iscusite ar fi programele de învățămînt, nu se poate forma un specialist de marcă fără autoinstruire. Și la acest capitol, internetul este o adevărată mană cerească pentru autodidacți, pentru toți cei care doresc să știe ceva mai mult decît îi oferă liceul, colegiul, universitatea sau academia.

Nu sînt un mare amator de literatură fantastică (SF), dar știu că englezul Jonathan Swift (1667-1745), francezul Jules Verne (1828-1905), alt englez, Herbert G. Wells (1866-1946), americanul Ray Bradbury (1920-2012) sau polonezul Stanislaw Lem (1921-2006), alți scriitori din aceeași categorie, au prevăzut, au intuit sau pur și simplu au zugrăvit multe din miracolele tehnologice ale epocii actuale. Nu cred să fi imaginat însă cineva din autorii fanștaști această miraculoasă sinteză care este Internetul (chiar că merită a fi scris cu majusculă!). Căci prea de tot complicată, amplă, diversă, pluriaspectuală, atotcuprinzătoare este sinteza aceasta, îmbrățișînd concomitent și oferindu-ne extrem de generos și film, și carte, și muzică, și teatru, și radio, și TV; muzee, galerii de artă, săli de teatru și de concerte, agenții de turism, case de bilete... – atîtea altele! „Păienjenişul mondial” ne relevă cele mai dosite colțuri ale inteligenței umane, ale culturii, științei, economiei, politicii

și... chiar ale activității serviciilor secrete! Oferta lui este atît de bogată, atît de generoasă, atît de frapantă, încît nu poate lăsa loc pentru supărări sau frustrări – rămîne doar să știi a căuta ce îți dorește inima sau mintea. Mai rămîn, desigur, unele probleme, inclusiv, dacă nu în primul rînd – cea a discernămîntului: nu înghiți tot ce-ți vine la îndemînă, din internet, ci alegi de acolo ceea ce nu îți va provoca indispoziție, derută sau decepție. Există și problema dozării – dacă omul rațional știe măsura, pot pierde acest simț mulți copii, adolescenți, tineri (firește, și adulți ce se află încă sau ajung „în mintea copiilor”).

...Și pentru că și cel mai avid doritor simte nevoia de a se mai relaxa, internetul îi oferă, iată, omului, și cele mai incredibile forme, modalități, posibilități de relaxare. A învăța, apoi a te relaxa, a îmbina utilul cu plăcutul – în același spațiu, cu aceleași posibilități – ce poate fi mai fantastic, devenit realitate? Cîți oameni oare au trăit sentimente de bucurie, alinare, împlinire, izbîndă și alte trăiri asemănătoare, recurgînd la serviciile internetului? Nicio contabilitate nu ne-ar furniza, la acest capitol, date exacte, dar oricine ar spune cu certitudine că numărul acestora este infinit mai mare decît al celor care, eventual, au avut decepții sau necazuri din cauza magicei abrevieri englezești **www**. De aici și magnetismul rețelei virtuale, de aici și atașamentul (după cum am menționat mai sus, pe alocuri exagerat) a sute de milioane de pămînteni față de internet. Este semnificativ acest amănunt, de ultimă oră: conducerea Ungariei a anunțat despre intenția de a pune impozite pe utilizarea internetului. A doua zi, după lansarea știrii, peste o sută de mii de budapestani au inundat piața din fața Parlamentului maghiar. Atît de mulți unguri nu au ieșit concomitent în piața din 1956, cînd îi ajunsese cuțitul la os, ridicîndu-se într-un chip eroic împotriva comunismului de factură sovietică.

Trebuie să mai precizez că două circumstanțe mi-au întărit dorința, mai veche, de a scrie un elogiu internetului. Prima împrejurare a constituit-o lectura („pe sărite”, recunosc) a unei cărți. Nu o recomand nimănui, totuși, pentru a nu fi suspectat de fals sau uz de fals, prezint datele pe care le implică CZU: *Valeri Korovin. Tretia mirovaia seteavaia voina. [S. l., dar bănuiesc că e Sankt Petersburg], 2014, 352 p.* Titlul, care în traducere ar însemna „Cel de-al treilea război mondial al rețelelor virtuale” spune deja câte ceva despre intențiile autorului. În rețelele de socializare, în Twitter, YouTube, în orice manifestare a internetului, acest scrib rus vede numai diversiuni ale Occidentului, pericole pentru poporul și mai ales pentru statul pe care pretinde a-l reprezenta. Deși ar fi o „uneltire” a străinilor, autorul rus nu dorește totuși lichidarea internetului, ci... „rusificarea” lui, iar în perspectivă – impunerea acestui monstru, rusificat, în lumea largă. Cum? – cu tancurile, cu rachetele, cu submarinele sau totuși cu mijloacele oferite de internet – rămîne a se preciza de către liderii de la Kremlin. Curios e că această carte a apărut în cam același timp cu anosta declarație a președintelui rus V. Putin că internetul ar fi „un proiect al CIA”, o „făcătură” a veșnicilor adversari capitaliști, născocite special pentru a nimici comunismul și, apoi, pentru a demola patria acestui regim odios care, întâmplător sau nu, e și patria

KGB-ului, din ale cărui brațe de fier a ieșit și actualul lider rus.

Între timp, mai mulți oameni neafiliați politic și-au amintit de un eveniment ce risca să fie trecut cu vederea. Și anume: prima conexiune a două calculatoare, grație cărei conexiuni s-a realizat primul nod de transmitere / comunicare a semnalelor. Conexiunea s-a făcut între Universitatea California din Los Angeles și Universitatea Stanford, aflate la distanța de 550 kilometri, iar viteza de transmitere era de 50 kbit/sec. Au realizat această operație trei persoane: profesorul Leonard Kleinrock și doi studenți, pe nume Charley Kline și Bill Duvall. Și s-a întâmplat acest miracol – apariția pe Terra a internetului – pe 29 octombrie 1969. Așadar, cu 45 de ani în urmă. Unde a avut loc minunea, am arătat deja, tot așa cum am amintit numele autorilor – un profesor și doi studenți din SUA, țară în care învățămîntul, educația, instruirea erau și sînt categoric depolitizate, prin lege ferite de ochiul veghetor al serviciilor secrete, „organe” ce au alte îndeletniciri decît le aveau în URSS. Iar în lumea liberă legea se respectă – de aceea e și liberă acea parte a Terrei. Dacă însă, printr-o bizarerie, conexiunea efectuată la 29 octombrie 1969 ar și fost opera („făcătura”) CIA, atunci nu ne rămîne decît să ne exprimăm admirația și față de asemenea preocupări ale serviciilor secrete americane.

STUDII ȘI CERCETĂRI**LOIALIZAREA / FIDELIZAREA UTILIZATORILOR***Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI***Abstract**

The library evolution is not based only on the classic, traditional idea. In modern world there is no difference between cafe, bar, theater, museum, cinema, disco, karaoke and library. Each of these institutions should attract their users/clients/public, serve them and gain their fidelity by providing quality, excellent services. The author try to provide a theoretical and praxiological framework, tacts, tips, ideas for users loyalty. The patterns of users and library behavior are constant, and will change in case of revision of librarians' conscience towards the users, towards the library and the activity – the essence of the activity. In the future we will learn how to identify and to provide the best solutions to regain the confidence and goodwill of each user that is the direct way to loyalty.

Keywords: *public library, the Library "B.P. Hasdeu", users, users' expectations, attracting users, loyalty, social behavior, social media, regain users, user-partners.*

* * *

Cine este loial acum? Aproape nimeni!

Evoluția tehnologică a lumii, dezvoltarea și diversificarea vertiginoasă a formelor de divertisment au rărit numărul utilizatorilor în biblioteci. Ofertele virtuale îi țin în case, în cafenele, baruri, cluburi care au politici agresive / persuasive de loializare, iar bibliotecile, cu oferte aride / plicticoase, caută soluții... Caută sau stau în expectativă? Bibliotecile nu mai pot progresa / înflori pe baza ideilor clasice / tradiționale. Bibliotecarii trebuie să-și dea

seama că nu există nicio diferență între o cafenea, un bar, un teatru, un muzeu, un cinematograful, o discotecă, karaoke și o bibliotecă... Până la urmă fiecare dintre aceste instituții, dacă vor să aibă succes, trebuie să-și atragă utilizatorii / clienții / spectatorii, să-i servească și să le câștige fidelitatea furnizându-le produse de calitate și servicii excelente.

În domeniul nostru loialitatea este destul de scăzută. Mai mult de jumătate din numărul total de utilizatori manifestă fidelitate redusă sau chiar, să folosim cuvântul lui B.P. Hasdeu – *nulă* față de bibliotecă: un număr extrem de restrâns, din numărul impunător de utilizatori înscriși rămân fideli unei anumite biblioteci. Lucrul cel mai important pentru o bibliotecă constă în câștigarea și păstrarea utilizatorilor fideli, strategie ce are o influență mai importantă asupra rezultatelor activității decât orice campanie de promovare, program de marketing sau relații publice, iar problemele pe care le ridică păstrarea utilizatorilor și obținerea fidelizării lor devine prioritatea nr. 1 a bibliotecii și a bibliotecarilor.

Ce ar trebui să facem? Să pedalăm pe calitate? Nu-i o soluție... nu-i unica soluție. A concura prin stil? Utilizat! Testat! Desigur, încă se mai poate ieși în evidență printr-o imagine atrăgătoare. Imaginea atrăgătoare se perimează repede (alții nu dorm, ne copiază, ne depășesc...). Nu-i o soluție să pariem pe pasiunea de moment. Mai putem face ceva? Da! Putem să ne orientăm gândul spre utilizatori, să folosim continuu creativitatea pentru o serie de mici inovații

ca să ne bucurăm de creșterea consistentă și neîntreruptă a numărului acestora. Putem să ne gândim la lucruri mici care pot aduce diferențe mari.

Începem cu începutul... Primul pas e să ne punem în pielea utilizatorului – *să ne gândim la noi ca utilizatori / clienți*. Cu toții avem experiențe neplăcute ca utilizator al unui serviciu... Cine n-a avut? Cu toții am avut a face cu oameni nepoliticoși, neserviabili, am cumpărat produse care ne-au dezamăgit, am avut parte de servire și servicii sub orice critică... Serviciile proaste reprezintă, din păcate, o experiență prea frecventă într-o lume care trăiește în goana acumulării profitului. Diverse fapte înregistrate la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” (în continuare BM), experiența pe care am avut-o noi în calitate de client / utilizator al serviciilor proaste evidențiază nevoia de dezvoltare a abilității bibliotecarilor de a-și mulțumi / satisface utilizatorii și de a le obține fidelitatea. Chiar dacă această concluzie nu e reprezentativă pentru biblioteca dvs., articolul vă oferă posibilitatea să reflectați asupra importanței acestui subiect.

Știm cu toții că utilizatorii nemulțumiți povestesc, în medie, unui număr de la 10 până la 20 de persoane despre experiența lor neplăcută. Acum, în epoca digitală a comunicării, vorbesc chiar cu mult mai mulți – cu sute sau chiar cu mii. Cunoaștem, de asemenea, că efortul atragerii unui utilizator nou este mult mai mare decât efortul și costul păstrării unuia deja câștigat. Utilizatorii nemulțumiți pleacă, pur și simplu, fără să ne mai explice de ce nu mai vor să utilizeze serviciile noastre sau aleg o altă bibliotecă, dacă au avut parte de servicii proaste. Bibliotecile, având produse și servicii identice sau similare, calitatea este singura variabilă ce le poate distinge și utilizatorul alege calitatea. Totuși, dacă intervenim, dacă remediem situația, cei nemulțumiți pot trece ușor în tabăra utilizatorilor fideli. Prin oferirea serviciilor care

câștigă fidelitatea utilizatorilor bibliotecile își pot revigora activitatea. Atragerea utilizatorilor, satisfacerea utilizatorilor seamănă cu o alegere ce se desfășoară în fiecare zi și în care oamenii votează „cu picioarele”. Dacă sunt nemulțumiți, pleacă la alții, fug... Astfel, ne aplică o corecție, o penalitate pentru comportament, pentru ne-calitate, ne-confort, ne-promptitudine și multe alte „ne”... Eforturile de relații publice pot asigura doar un bandaj temporar.

Bibliotecile au abordat diferit conceptul atragerii și fidelizării utilizatorilor, inclusiv BM – amintesc aici articolele publicate de angajații noștri, articolele publicate în paginile revistei de specialitate *BiblioPolis*, prezența subiectului în cadrul conferințelor organizate. Vă amintiți de formulele-sloganuri „Utilizatorul – patronul nostru, stăpânul nostru”; „Utilizatorul are întotdeauna dreptate”; „Utilizatorul – rațiunea noastră de a exista ca bibliotecă”? Însă adevărata provocare pentru manageri constă în transformarea sloganurilor în acțiuni ce transformă aceste sentimente și convingeri în fapte percepute de utilizatori. Indiferent de postul pe care îl deținem în bibliotecă sau de experiența personală, prioritatea numărul unu va fi întotdeauna să atragem „utilizatori”, să-i mulțumim și să-i păstrăm.

Ca să-i putem atrage, mulțumi și păstra bibliotecile ar trebui să abordeze strategic această prioritate. Bibliotecile au demarat încercări de a plasa utilizatorii în centrul atenției, dar niciodată nu au abordat problema loializării strategic – ca și cum îi interesa, dar nu să se bată pentru ei. Abordarea strategică pleacă de la *înțelegerea oportunităților* pentru câștigarea unor utilizatori fideli, *identificarea factorilor de respingere* a utilizatorilor, *recuperarea* utilizatorilor nemulțumiți, *oferirea valorii* utilizatorilor; *oferirea experiențelor avantajoase / memorabile* utilizatorilor, atragerea utilizatorilor printr-o *personalitate pozitivă*. Modul în care ne cultivăm relațiile cu utili-

zătorii bibliotecii este principalul determinant al succesului nostru. În aceeași măsură este și principalul determinant al loializării utilizatorilor noștri. Loializarea nu se face în ședințele de consiliu administrativ. Sunt făcute prin mici interacțiuni, interpersonale, bibliotecar-cititor; cititor-bibliotecar, care ne permit să arătăm cine suntem, ce facem, în momentele sincere care încurajează sentimentele pozitive și dezvoltă încrederea și loialitatea. Încercăm să facem o perspectivă mai clară asupra întregului proces.

Înțelegem semnificația fidelizării utilizatorilor – întreg personalul trebuie să înțeleagă de ce este important să se obțină fidelitatea utilizatorilor. Calitatea excelentă a serviciilor determină atragerea satisfacției utilizatorului, iar mulțumirea acestuia este un element critic pentru asigurarea fidelității lui. Fidelitatea este ultima țintă! Aceasta nu este sinonimă cu satisfacerea cerințelor utilizatorului sau cu furnizarea de servicii, ci reprezintă un concept mai larg. Fidelitatea utilizatorului este o noțiune care include cinci factori: (1) satisfacția generală pe care o resimt utilizatorii atunci când utilizează biblioteca și interacționează cu dvs.; (2) dorința lor de a construi o relație cu dvs. și biblioteca pe care o reprezentați; (3) dorința de a utiliza în mod repetat biblioteca dvs.; (4) dorința de a o recomanda și altora; (5) rezistența de a vă schimba, de a trece la o altă bibliotecă, chiar dacă e în același sistem sau în aceeași rețea.

Fidelitatea nu este același lucru cu: (1) satisfacția utilizatorului, deși este o parte importantă a fidelității, satisfacția nu garantează fidelitatea viitoare; (2) reacția utilizatorului față de o ofertă (stimulente, cadouri etc.). Nu putem cumpăra fidelitatea. Trebuie să o cucerim cu timpul; (3) cu alegerea utilizatorului de a fi membru al unei sau altei biblioteci. Un număr consistent din piața demografică poate fi înscris la bibliotecă numai din cauză că avem servicii gratuite. Dar aceasta nu sporește fidelitatea; (4) utilizarea activă a bibliotecii. Unii

oameni vin din obișnuință, din comoditate sau atrași de gratuitate, dar își pot revizui opțiunea foarte repede, oricând... De exemplu, la BM sunt înscriși puțin peste 180 de mii de utilizatori – o bază foarte largă și un segment considerabil din populația municipiului. Dintre ei 138 de mii sunt utilizatori activi, dar nicidecum nu putem afirma că acești 138 de mii sunt utilizatori fideli. Deci, trebuie să ne asigurăm că am înțeles bine, atât noi, cât și angajații noștri, ce înseamnă crearea unor utilizatori fideli. Amintiți-vă dictonul: „*Dacă nu reușim să sesizăm scopul, este puțin probabil să-l putem atinge.*”

Observăm factorii de respingere / abandon a / al utilizatorilor – există trei categorii de factori de respingere a utilizatorilor – *valoarea, sistemele și oamenii*:

Valoarea – utilizatorii sunt dezamăgiți atunci când primesc o valoare mică sub forma unui produs de calitate inferioară sau sub forma unui serviciu neglijent efectuat. Valoarea în bibliotecă se definește prin relația dintre calitate și experiență. Ultima este definitorie.

Sistemele – termenul de sistem este utilizat pentru a descrie orice proces, procedură sau metodă folosită pentru a furniza produsul sau serviciul utilizatorului. Sistemele reprezintă modalitatea prin care transferăm valoarea către utilizator. Ele includ: instruirea personalului; locul unde este situată biblioteca, așezarea, facilitățile, liniile de comunicare; datele (sistemele computerizate pentru efectuarea tranzacțiilor cu utilizatorii); strategiile în privința garanțiilor, restituirilor ș.a.; serviciile de livrare la domiciliu, la oficiu sau de restituire; strategiile de marketing; procedeele de păstrare a contactului cu utilizatorii etc.

Oamenii – utilizatorii dezertează atunci când angajații nu reușesc să comunice adecvat, atât verbal, cât și nonverbal. Câteva exemple: lipsa unui gest de întâmpinare sau a unui zâmbet măcar, adresat utilizatorului, oferirea unor informații

inexacte sau transmiterea impresiei de incompetență (inclusiv, dar mai ales, online), ignorarea utilizatorului din cauza discuțiilor cu un alt angajat sau întreruperea dialogului cu el pentru a întreține o convorbire telefonică, atitudinea nepoliticoasă sau neatentă, tehnici de utilizare sau interacțiune agresive, aspectul bibliotecarului și al locului de muncă, comunicarea unor mesaje care îl pot stânjeni pe utilizator.

Cunoașterea factorilor de respingere a utilizatorului este utilă pentru încercarea pe care o facem în sensul minimizării lor, dar și un punct de pornire pentru o mai bună înțelegere a procesului de fidelizare. Reacțiile utilizatorilor se bazează pe propriile percepții ca, de altfel, și ale bibliotecarilor. Pentru a remedia situația trebuie să cunoaștem motivul insatisfacției, de aceea avem nevoie de feedback. Reținem niște elemente-cheie în legătură cu procesul de feedback:

- când solicităm aprecierile utilizatorilor, le sporim așteptarea că vom realiza schimbări pozitive;
- dacă obținem feedback și nu efectuăm modificările sugerate, le vom provoca reacții și mai nefavorabile decât dacă nu am fi primit feedbackul;
- putem presupune fără nicio rețineră că toate percepțiile utilizatorilor sunt reale. Cel puțin, așa presupun ei;
- vom obține mai multe beneficii de pe urma unui feedback negativ, decât dacă nu primim niciun fel de feedback.

Ignorarea utilizatorului este o formulă care conduce la eșec. Concentrarea asupra cunoașterii modalităților de a-i descoperi și de a-i recupera (a-i recuceri) pe utilizatorii nemulțumiți este răsplata reatragerii unui utilizator potențial pierdut, este tocmai amplificarea probabilității ca acel utilizator să devină fidel. Rezultate bune pot fi obținute doar dacă feedbackul este colectat / primit direct de la utilizatori. Acest fel

de feedback, numit imersiune, întărește intuiția, validează rezultatele studiilor de marketing, sporește gradul de receptivitate a utilizatorilor. Au fost identificate patru motive principale pentru care imersiunea funcționează foarte bine [2, p. 85]:

- 1) furnizează o versiune a realității ce nu poate fi negată;
- 2) oferă un filtru prin care pot fi privite datele indirecte, precum studiile de piață;
- 3) constituie o sursă excelentă de povești și anecdote privind experiența utilizatorilor în biblioteca noastră;
- 4) contribuie la răspândirea rezultatelor actului învățării.

Observăm felul în care ne îndepărtăm utilizatorii – cu toții credem că facem treabă bună, dar adevărul este că ni se întâmplă mereu să îndepărtăm o serie de utilizatori. Asta are loc zilnic, se întâmplă neintenționat și constituie o problemă la care trebuie să fim foarte atenți. Cum ne dăm seama că am îndepărtat un utilizator? O soluție simplă este să ne punem în locul lui. Apreciem în mod obiectiv felul în care este el tratat și facem o comparație cu modul cum ar putea fi tratat în alte biblioteci. Cum spun yoginii, „poți observa o mulțime de lucruri pur și simplu privind”. Parafrazând, putem spune că „poți afla o mulțime de lucruri pur și simplu ascultând”. Dar oare noi îi putem asculta? Dar oare noi ne putem asculta pe noi înșine, cum reacționăm la relația și reacțiile utilizatorului? Puțini oameni sunt cu adevărat buni ascultători. La fel, sunt puțini și bibliotecarii care pot asculta constructiv / activ utilizatorii. Dacă vrei să fii un bun ascultător, folosiți ideile următoare sau citiți *Jurnalul bibliotecarului* de Dumitru Crudu [10]:

- *judecăm conținutul vorbelor*, nu felul în care sunt spuse. Utilizatorii, posibil, nu se pot exprima, mai degrabă decât, cum credem noi, nu știu ce vor – ei știu foarte bine de ce anume au nevoie. Ascultăm ceea ce spun, dincolo de tonul vocii sau de incapacitatea lor de a se exprima limpede;

• *păstrăm cumpătul*. Nu ne pripim să tragem concluzii înainte ca interlocutorul să fi terminat de vorbit. Dacă este supărat, nu-i răspundem pe un ton defensiv. Îl ascultăm până la capăt;

• *îmbunătățim metoda de a asculta*. Păstrăm contactul vizual cu utilizatorii și ne formăm / educăm obiceiul de a asculta ce ni se spune. Plasăm, într-adevăr, utilizatorul în centrul atenției!

• *cerem utilizatorului să ne lămurească cât mai bine problemele sale, pentru a le putea înțelege*. Ne comportăm într-o manieră neagresivă, punem calm întrebări sincere, nu-l transformăm în interogatoriu, ci îl rugăm să ne ajute să înțelegem ce vrea să ne spună (putem folosi cuvintele „Ajutați-mă să înțeleg...” pentru a manifesta preocuparea și pentru a obține lămuririle necesare)¹.

Ascultarea utilizatorului și stabilirea unui mod de înțelegere reprezintă un pas greu, ca importanță, în câștigarea fidelității lui.

Cunoaștem utilizatorii. Pare ciudat? Bineînțeles că știm cine sunt utilizatorii. Dar așa să fie? Pentru noi sunt cei care utilizează biblioteca. Eu, din Departamentul studii și cercetări, voi spune: nu știu / nu cunosc / nu lucrez direct cu utilizatorii... Clienții se înscriu în două categorii: interni și externi. *Utilizatorii interni* sunt persoanele, departamentele cărora le facem un anumit serviciu – scriem informații, rapoarte, planuri... Toți avem cel puțin un șef. Dacă ne aflăm în funcție de conducere, utilizatorii noștri interni sunt angajații din subordine. Aceștia se bazează pe noi pentru a-și asigura munca zilnică. Utilizatorii interni sunt o realitate. Serviciul editare / redactare servește departamentele / filiale care elaborează / cercetează / produc materiale – machetarea, multiplicarea; Redacția revistei *BiblioPolis* servește bibliotecarii, partenerii, autorii; Departamentul „Memoria Chișinăului” – filialele, alte de-

partamente ș.a.m.d. *Utilizatorii externi* sunt utilizatorii, beneficiarii finali ai produselor sau ai serviciilor noastre.

Înțelegerea cât de mare este costul pierderii unui utilizator – la biblioteci nu banul este unitatea de măsură a costului – calculăm numărul celor care ar putea fi nemulțumiți, supărați pe bibliotecă și pe angajați. Pentru a înțelege care este costul pierderii unui utilizator ar trebui să apreciem lucrurile din punctul de vedere al prețului psihologic pe care-l avem de plătit în urma discuțiilor purtate zi de zi cu utilizatori frustrați, enervați, agitați. Echipa din prima linie este cea mai importantă. Jocul cu utilizatorul este câștigat sau pierdut în primele linii – acolo unde utilizatorul intră în contact direct cu angajații. Echipa de la intrare reprezintă biblioteca în ochii utilizatorului, bibliotecarii care fac parte din ea trebuie considerați eroi, așa cum sunt, de fapt. Conducerea trebuie să-i susțină cu mijloacele necesare (instruire, sisteme de operare) pentru a servi utilizatorul în mod... eroid. Cel mai bun lucru pentru a evita pierderea utilizatorului este să le oferim experiențe pozitive sau, în cazul ideal, pe acelea ce le întrec așteptările. Surprindeți-i, oferiți-le servicii mai bune decât cele la care ei se așteaptă!

Prin înțelegerea importanței de a depăși și așteptările utilizatorilor – putem obține fidelitatea utilizatorilor întrecându-le așteptările. Concept învățat de angajații BM, acel WOW!, +1!!!, A+... Pentru bibliotecari a furniza ceea ce utilizatorii doresc cu adevărat e ceva de groază – ei doresc foarte multe: ambianță, facilități, locație, politici de loializare, o largă gamă de produse, servicii noi, oferte atractive, surprize, calitate, angajați experți și empatici... Tom Peters, magician al managementului inovativ, ne sugerează să căutăm diferența imensă, sustenabilă, care ar putea proveni cu siguranță dintr-un serviciu ireproșabil și ne sfătuiește: serviciul remarcabil este cea mai remarcabilă inova-

¹ Ceea ce am învățat cu toții recent la atelierul *Managementul comunicării*.

ție – putem reproduce orice... cu excepția unui serviciu ireproșabil. Dacă reușiți în domeniul vostru prin excelența serviciilor, puteți reuși în orice domeniu! [7]

Loializarea utilizatorilor e un proces dificil, epuizant, continuu care cere crearea unei culturi adecvat receptivă față de clienți. Receptivitatea înseamnă a fi rapizi și la obiect în ochii utilizatorilor. Pentru a fi receptivi trebuie să intrăm în ritmul utilizatorilor, să ne potrivim pasul cu ei. Se realizează aceasta prin instrumentul „ogindire” – imitarea, ogindirea comportamentului utilizatorului, astfel încât utilizatorul să ne perceapă ca pe o reflecție a propriei persoane. Ogindirea încurajează comunicarea – dacă utilizatorul zâmbeste, zâmbim și noi... – ne ajută să dezvoltăm relații mai armonioase cu utilizatorii, să stabilim un bun raport de comunicare, să reacționăm tolerant și permisiv.

Pentru a câștiga utilizatorii trebuie mai întâi să le câștigăm bunăvoința. Pentru a le câștiga bunăvoința trebuie să-i determinăm să lucreze cu noi în parteneriat – fie la rezolvarea unui conflict, fie la luarea unei decizii care-l privește – relația de parteneriat îi va da impresia că noi suntem pe aceeași parte a baricadei – partea utilizatorului, fapt ce conduce la creșterea încrederii că vom face tot posibilul pentru a rezolva orice problemă ce apare în fața utilizatorului.

Altă tactică de a converti utilizatorii în parteneri fideli este abordarea personalizată. Să le dăm impresia sau de înțeles că bibliotecarul din fața lor este o persoană care face eforturi să îi ajute. Această tactică cere cât mai multe dovezi de atenție. Aproximarea utilizatorilor are sortii de izbândă dacă biblioteca, angajații ei le transmit cât mai clar că doresc să facă tot posibilul pentru a le îndeplini nevoile și dorințele, dacă o fac pentru ei și o pot face mai bine decât altcineva, că biblioteca și bibliotecarii sunt dispuși să facă tot ce le stă în putință pentru a-i ajuta.

Astăzi rețelele de socializare ne oferă o incredibilă șansă să aplicăm aceste interacțiuni la nivelul miilor de oameni sau chiar sutelor de mii, dacă o aplicăm la nivelul bazei noastre de utilizatori. Acum nu numai că este posibilă extinderea razei de acțiune, dar este și necesară. Este necesar ca bibliotecile să învețe cum să utilizeze corect platformele sociale media pentru a dezvolta relații directe cu baza utilizatorilor lor indiferent de dimensiunile ei, acțiune ce i-ar da posibilitatea să aibă un impact mai mare pe piața utilizatorilor, atât azi, cât și pe viitor. Bibliotecile pe Facebook au mai mulți prieteni, decât utilizatori. Cea mai mare parte a prietenilor cu care interacționează prin rețelele de socializare nu sunt în baza utilizatorilor, nu sunt cititori / utilizatori ai bibliotecii. În așa fel, prin interacțiunile noastre virtuale, noi ne adresăm potențialilor noștri utilizatori. Am putea determina dezvoltarea unor relații de simpatie reciprocă cu potențialii utilizatori și astfel să-i fidelizăm. Baza utilizatorilor nu se limitează la raza municipiului Chișinău – cuprinde toată țara, întreaga lume.

Considerăm social media o modalitate de a ne conecta în mod real cu utilizatorii noștri fideli (sau cu cei care au abandonat pentru perioade mai mari să ne treacă pragul) și de a atrage noi utilizatori. Este o șansă de a afla ce-și doresc, ce gândesc, cum merg lucrurile, cum funcționează serviciile noastre, ce acțiuni au produsele noastre sau cum nu funcționează sau nu acționează toate acestea; o șansă de a realiza evenimente, campanii personalizate, creative care acționează mai eficient decât formele tradiționale de marketing / informare. Ne-am convins că cercetările de marketing și tehnicile clasice nu au adus mari contribuții la dezvoltarea activității noastre, nu au adus mai mulți cititori / utilizatori. Unele biblioteci au îmbrățișat cu greu, altele mai ușor și cu bucurie social

media... Au însă nevoie de o mare sau totală transformare culturală ca să înțeleagă că nu poți să-ți dezvolți activitatea cu zero prezență pe web, pe rețelele de socializare. Privită în ansamblu, putem afirma că activitatea BM pe net a avut de câștigat. A înțeles că așteptările utilizatorilor se schimbă dramatic, iar bibliotecile trebuie să-și schimbe complet modul în care se raportează la utilizatorii lor. Acum relația dintre un cititor / utilizator e alta decât era în trecutul nu prea îndepărtat. Acum nu mai găsim utilizatorii acolo unde erau cu zece ani în urmă... Trebuie să urcăm în trenul lor... iar trenul lor merge pe șinele Web-ului 2.0 sau chiar 3.0...²

Cum ajungem noi, oamenii, la concluzia că ne simpatizăm? Discutăm, povestim, schimbăm idei, ascultăm, ne facem mici surprize. Și așa se naște o relație. Procesul constituirii unei relații de simpatie cu utilizatorii e la fel. Dacă biblioteca transcende simplul act de intermediere a unei tranzacții de împrumut sau a unui produs, a unui serviciu și e suficient de curajoasă pentru a-și deschide sufletul, oamenii vor răspunde, se vor conecta, o vor asculta, o vor urma, vor vorbi, vor utiliza. Cunoaștem multe exemple de cum oamenii aleg, cumpără sau recomandă ceva ce se discută pe platformele social media. Ne referim la cărți în cazul dat. Din experiența noastră pe net ne-am convins că oamenii nu discută despre lucruri care nu-i interesează. Deci, depinde de noi, bibliotecarii, să-i convingem să devină interesați de activitatea noastră. Asta înseamnă că trebuie să ne intereseze pe noi mai întâi și întâi. Alocând timp pentru social media nu pierdem timpul, așa cum încă mulți bibliotecari consideră, dar investim într-o cultură și în utilizatori / prieteni care ar

² Mai mult despre acest aspect vezi articolul *Social media – instrument de coroborare a relației bibliotecii cu cititorii* din numărul curent al revistei *BiblioPolis* (nr. 3, p. 45-51).

putea să ne devină fideli, adevărați ambasadori. Obiectivul unui bibliotecar, al unei biblioteci trebuie să fie: nicio interacțiune nu trebuie neglijată. Acest obiectiv arată disponibilitatea instituției, bibliotecarului de a le arăta oamenilor că le pasă – de ei, de experiențele pe care le-au avut cu biblioteca și cu bibliotecarul, de activitatea lor.

Utilizatorii au respins valorile lumii vechi și s-au orientat pe cele moderne. E timpul ca și bibliotecile să renunțe la unele formalități exagerate, caracteristice domeniului biblioteconomic, iar noi, bibliotecarii, să arătăm că ne pasă de experiențele și sentimentele oamenilor din jurul nostru. Rețelele sociale ne-au dat posibilitatea să devenim mai conștienți decât înainte de detaliile ne semnificative din viața și activitatea celorlalți, de ceea ce se întâmplă, de ceea ce gândesc, de ceea ce fac oamenii. Ne-au dat șansa de a recrea schimburile de noutăți și gânduri personale, erodate sau intenționat abandonate de către noi, între noi și utilizatorii noștri, și chiar cu potențialii utilizatori.

Și totuși, cum convertim un utilizator nemulțumit în unul fidel? [1, p. 134] *Face-to-face* sau online? În cinci pași simpli, pe care îi poate face orice bibliotecar:

- rezolvăm problema;
- refacem relația;
- recâștigăm încrederea utilizatorului;
- corectăm sistemul;
- ne asigurăm că am învățat ceva din această situație.

Am observat și am monitorizat activ în ultimii ani cum bibliotecile au demonstrat grija lor față de utilizatori, cum și-au concentrat efortul la elaborarea și implementarea politicilor orientate spre utilizator. Din această preocupare și din experiența proprie am mai publicat câteva articole cu acest subiect³; acestea au fost baza care mi-a furnizat multe din ideile acestui articol.

³ Vezi bibliografia acestui articol.

Aceleași surse mi-au servit ca instrumente de a determina modul în care vor evolua lucrurile în acest sector în viitor. Tiparele ce guvernează comportamentul utilizatorilor și al bibliotecilor au rămas, foarte mult timp neschimbate. Ele rămân constante și nu se vor schimba decât în cazul unei re poziționări fundamentale în conștiința bibliotecarilor față de utilizatori – ca esență a activității lor și a utilizatorilor față de bibliotecă și activitatea ei – ca instituție care ajută, sprijină și satisface necesitățile lor culturale și sociale. Acum sunt mai multe premise că aceste tipare se vor modifica mult mai rapid, mult mai furtunos, mult mai inovativ. Oamenii se așteaptă să le acorzi atenție, importanță, empatie. Singurul mod de a le arăta este să-i ascultăm, să ne implicăm, să le dăm ce vor atunci când putem și când nu putem, să le spunem sincer de ce nu putem. Pur și simplu, vor să fie ascultați și luați în serios. Două virtuți stau la baza unei relații bune, dispusă să crească în loialitate – încrederea și corectitudinea, care în mod intim, sunt legate una de alta. Te poți încrede în cineva numai dacă ai impresia că ești tratat în mod corect.

Predicția de final este că în următorii câțiva ani vom învăța cum să identificăm și să oferim cele mai bune soluții pentru a recâștiga încrederea și bunăvoința fiecărui utilizator – calea directă spre loializare.

Referințe bibliografice

1. **Barlow, Janelle; Moller, Claus.** Orice recălamăție este un cadou: cum să recâștigăm loialitatea clienților. București : Publica, 2010. 428 p.
 2. **Barwise, Patrick.** Simply better. Cum să câștigi clienți și să-i prăstezi, oferindu-le ceea ce contează mai mult. București: Publica, 2008.
 3. **Codul utilizatorilor.** Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”. Ch., 2012. 19 p.
 4. **Ghidul utilizatorului.** Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”. Resp. de ed. : Lidia Kulikovski ; elab. : Ludmila Pânzaru, Geneveva Scobioală ; lector : Vlad Pohlă ; machetare : Valeriu Rusnac. Ch. : „Notograf Prim” SRL, 2012. 28 p.
 5. **Daffy, Chris.** Client o dată, client mereu: cum să oferi servicii care îți fidelizează clienții. București : Publica, 2009. 333 p.
 6. **Kawasaki, Guy.** Încântare: arta de a influența sentimentele, gândurile și acțiunile celorlalți. București : Publica, 2012. 278 p.
 7. **Peters, Tom.** Cercul inovației: drumurile bătătorite nu duc spre succes. București: Publica, 2011. 560 p.
 8. **Timm, Paul R.** 50 de idei puternice pentru a va păstra clienții. București: Meteor Press, 2008. 176 p.
- * * *
9. **Angheliescu, Hermina.** „Trebuie să găsim soluții ca să atragem la bibliotecă pe cei care nu ne trec pragul...”. Interviu cu prof. dr. Hermina Angheliescu, Detroit, SUA. Consemnare : Liliana Moldovan. În: BiblioPolis. 2012. 43, 2. 29-36. (Teorie și practică).
 10. **Crudu, Dumitru.** *Jurnalul bibliotecarului*. Ch.: Grafema Libris, 2013. 84 p.
 11. **Gâscă, Carolina.** Calitatea asistenței informaționale factor important în satisfacerea necesităților utilizatorului. În: BiblioPolis. 2009. 31, 3. 22-25. (Teorie și practică).
 12. **Kulikovski, Lidia.** Interesele utilizatorilor ca rațiune a activității bibliotecii: mutații conceptuale și contextuale. În: Lector (Focșani). 2007. V, 8. 20-28.
 13. **Kulikovski, Lidia.** Managementul relației cu utilizatorul (sau fidelizarea utilizatorului) la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. În: BiblioPolis. 2010. 36, 4. 8-15. (Studii și cercetări).
 14. **Kulikovski, Lidia.** Modelul experiențial al activității bibliotecare. În: BiblioPolis. 2012. 45, 4. 9-17. (Studii și cercetări).
 15. **Kulikovski, Lidia.** Paradigma designului în activitatea biblioteconomică. În: BiblioPolis. 2014. 51, 1. 63-72. (Teorie și practică).
 16. **Pânzaru, Ludmila.** Utilizatori în căutarea bibliotecilor, bibliotecii în căutarea utilizatorilor. În: BiblioPolis. 2007. 21, 1. 19-20. (Teorie și practică).
 17. **Pohlă, Vlad.** Cititorul se formează. Cel mai mult, totuși, la bibliotecă: [rolul formator al bibliotecii]. În: BiblioPolis. 2005. 16, 4. 3-5. – (Editorial).
 18. **Rață, Valeriu.** Forumul celor mai fideli cititori ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. În: BiblioPolis. 2010. 36, 4. 72-75. (Evenimente de loializare).

„TEZAUROL” BIBLIOTECII ACADEMIEI ROMÂNE

Prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL

Résumé

A l'occasion de l'anniversaire des 145 années de l'Académie Roumaine, à l'initiative de son président, acad. Ionel Haiduc, autres personnalités de la culture roumaine ont considéré opportun de révéler le "trésor", le patrimoine que l'Académie Roumaine protège et multiplie. Ainsi, un tom (IV) de la série appelé Trésor de l'Académie Roumaine (Gabriela Dumitrescu, Manuscrits, documents historiques, dossiers, correspondances, livres rares), est consacré à la Bibliothèque de l'Académie Roumaine qui assure la préservation des biens culturels et qui, en même temps, les rend disponibles aux chercheurs, parce que leur étude permet de les voir comme témoins et propagateurs de la culture. Les membres de l'Académie Roumaine pensaient, depuis sa création que "les collections spéciales existent pour recueillir manuscrits, documents historiques, livres anciens roumains, numismatiques, médailles, timbres, pièces, gravures et dessins, photographies, cartes et atlas, notes de musique et dossiers, affiches, proclamations, qui doivent être mis à la disposition des chercheurs comme dans les grandes bibliothèques européennes" (Acad. Păun Otiman). Il est particulièrement instructive l'histoire de la formation des collections de manuscrits, de documents historiques, de dossiers, de la correspondance, de livres rares et anciens. La collection a été développée par des donations venues des grandes personnalités de culture. L'auteur de l'article, Gabriela Dumitrescu, est chef du secteur qui a en gestion ces collections.

Mots-clés: *Bibliothèque de l'Académie Roumaine, manuscrits, documents historiques, livres anciens roumains, médailles, timbres, estampes, dessins, photographies, cartes, atlas, notes de musique.*

Cercetarea și tipărirea „tezaurului” limbii române, *Dicționarul și Gramatica*, au fost principalele obiective ale constituirii Academiei Române ca societate savantă, la 1867. La împlinirea a 145 de ani de existență, din inițiativa președintelui ei, acad. Ionel Haiduc, personalități de seamă ale culturii române au socotit că trebuie scos la lumină chiar „tezaurul” din diferite componente, patrimoniul pe care Academia îl posedă, îl ocrotește, îl înmulțește. Unul dintre ele, la care se referă tomul al IV-lea al seriei intitulate *Tezaurul Academiei Române* (Gabriela Dumitrescu, *Manuscrite, documente istorice, arhive și corespondență, carte rară*, Editura Academiei Române, 2013, 433 p., in folio), are ca obiectiv Biblioteca Academiei Române.

Prin colecțiile sale, Biblioteca Academiei are un destin major, ea asigură conservarea, deci supraviețuirea bunurilor culturale și, în același timp, le pune la dispoziția cercetătorilor, pentru că numai prin studierea lor ele își îndeplinesc menirea, de martor și propagator de cultură. Frecventarea Bibliotecii Academiei, datorită caracterului ei savant, cu prisosință, este căutată de toți cei interesați de informație și contribuie în cea mai mare măsură la progresul în câmpul tuturor științelor.

Preocuparea pentru formarea Bibliotecii, trecută în Statutele Academiei, a început chiar de la prima ședință a Societății Academice Române, episcopul Dionisie Romano al Buzăului donând nou-înființatei instituții 81 de cărți vechi; sectorul de manuscrite a luat ființă, în 1870, prin donația de către Ion Ghica a manuscriselor lui Nicolae Bălcescu, completată cu două lăzi cu documente istorice. Printre cele mai importante donații, cu cel mai mare număr de volume primite de la un particular, este socotită până astăzi

cea a mitropolitului Iosif Naniescu al Moldovei, născut la Răzălăi (Soroca). El a donat peste 8000 de volume de cărți românești vechi și cărți rare, 288 de manuscrise în diferite limbi, dintre care 184 de manuscrise românești.

Așa după cum a arătat acad. Păun Ion Otiman în *Prefața* lucrării, membrii Academiei au gândit, de la înființarea instituției, „să existe colecții speciale care să adune manuscrise, documente istorice, cărți românești vechi, piese numismatice, medalii, piese filatelice, gravuri și desene, fotografii, hărți și atlase, note muzicale și discuri, afișe, proclamații, toate acestea pentru a fi puse la îndemâna cercetătorilor, după modelul marilor biblioteci europene”, subliniind faptul că toate „sunt colecții de studiu și nu fonduri arhivistice sau de muzeu” (p. XV).

Este deosebit de instructiv istoricul constituirii colecțiilor de manuscrise, documente istorice, arhive și corespondență, carte rară și veche, pentru a ne limita doar la cele incluse în prezentul volum, deoarece ea mai are sectoare de stampe și hărți, ca și sectorul numismatic, pe lângă depozitul de carte, ce a reprezentat, de-a lungul multor decenii, „Depozitul Legal” de carte al României. Aceste colecții reprezintă și o oglindă a

atitudinii oamenilor de cultură față de patrimoniul istoric și cultural al țării. În secolul al XIX-lea creșterea colecțiilor s-a făcut mai ales prin donații și unul dintre vârfurile icebergului acestor acte filantropice, pentru ca să dăm doar un exemplu, îl constituie „cufărul” cu peste 15 000 pagini de manuscrise eminesciene pe care Titu Maiorescu l-a recuperat și l-a donat forului academic. Seria de donații ale lui Dimitrie A. Sturza, începută în 1880 îl situează printre marii donatori, numai între 1886 și 1902 el a donat peste 1250 de titluri de cărți și periodice, 90 de manuscrise, 950 de documente istorice, 250 de stampe și fotografii, 25 de hărți și 1700 de monede și medalii (cităm informațiile din *Prefața* volumului).

În Biblioteca Academiei au intrat și biblioteci întregi ale unor mari personalități ale culturii ca și ale unor instituții. De exemplu, Camera legiuitoare a cumpărat de la moștenitorii lui Dimitrie C. Sturdza-Scheianu așa-numita, ulterior, Biblioteca Scheiană, pe care a donat-o apoi Bibliotecii Academiei. Și alte instituții ale Statului sau ale Bisericii au înțeles să doneze colecțiile pe care le aveau, pentru a reunifica într-un fond academic zestrea culturală a țării. Printre cele mai generoase a fost și Casa Bisericii (for administrativ al Bisericii Ortodoxe Române care a funcționat de la sfârșitul sec. al XIX-lea) care a trecut în proprietatea Academiei propriul tezaur de carte manuscrisă și tipărită. În *Introducere* se atrage atenția asupra propunerii din august 1871 a lui George Barițiu ca Academia să publice un catalog „de toate cărțile oferite bibliotecii, dimpreună cu numele donatorilor” (p. XIV) ceea ce, *on line*, ar fi deplin realizabil în epoca noastră. Dar Academia s-a preocupat și se preocupă permanent și de achiziții din țară și din străinătate, de la librării, anticariate și persoane particulare.

În economia prezentării noastre nu putem detalia problema donațiilor, care

reprezintă un subiect de considerații și de analize de mare diversitate, bogat prin implicațiile sale pentru creșterea patrimoniului românilor, în genere, și a bazei logistice pentru cercetare în domeniul științelor umaniste, în special. Filantropia face parte, în genere, din portretul unor personalități, și nu numai al celor cu preocupări umaniste și presupunem că acest sentiment ar trebui inculcat și noilor generații. Sub un anumit aspect filantropia se află în relație intrinsecă cu noțiunea de Patrimoniu cultural, pentru că filantropii de bunuri culturale (pe care îi avem aici în vedere) sunt donatori ai unor valori pe care consideră că este oportun să le pună sub ocrotirea unei instituții pentru conservare, dar și pentru a fi cunoscute, cercetate și valorificate de concetățeni. Patrimoniul cultural este puțin valorificat în mass-media scrisă și vizuală (exceptând preocuparea pentru obiectivele turistice) și importanța subiectului este restrânsă deseori doar la cerul de specialiști. Patrimoniul de carte (în sens generic, incluzând tot ceea ce este în legătură cu comunicarea prin intermediul unui suport de hârtie) ar trebui să constituie o preocupare permanentă la nivelul diferitelor generații și în toate localitățile și colectivitățile, pentru că descoperirea (identificarea), păstrarea și punerea lui în valoare se face punctual și prin aport individual. Câți dintre adulți își păstrează propriile cărți și caiete de școală de-a lungul vieții? Cum putem cultiva respectul pentru cartea-obiect în situația în care ea este desconsiderată, sub acest aspect, de către unii cititori încă din timpul lecturii? Hârtia este prin însăși substanța sa ușor deteriorabilă, așa încât această „memorie” a omenirii cere generației noastre, și cu deosebire celor viitoare, o atenție sporită pentru conservare. [Vezi volumele de dezbateri ale Conferinței Internaționale organizate de către Facultatea de Litere, Departamentul de Științe ale Comunicării, Universitatea

București, 7-8 nov. 2014: *Cartea-obiect. Istorie culturală, strategii de marketing și tehnologii multimedia.*]

Consecințele reunirii într-un depozit a ceea ce este *unicum* în cultură, adică scrieri autografe și tipărituri rare, realizări artistice de orice categorie, dă posibilitatea conservării lor cu respectarea recomandărilor mereu actualizate ale institutelor de specialitate în ceea ce privește parametrii optimi de păstrare a tuturor suporturilor (hârtie, carton, pergament, bandă magnetică, înregistrări video și altele). Pentru că Biblioteca Academiei este păstrătoarea unuia dintre cele mai valoroase depozite din România de bunuri culturale mai ales pe suport de hârtie și pergament, importanța sa pe plan național și internațional este imensă. Prin urmare, și acest volum care prezintă, în linii mari, categoriile de *realia* la care se face referire în titlul lucrării, s-a impus cu necesitate și realizarea sa este un succes, trebuie să o afirmăm de la început.

Autoarea lucrării, Gabriela Dumitrescu, este șefa sectorului care gestionează toate aceste colecții și este o cunoscătoare avizată a lor. Ea și-a asociat colege specialiste pentru domenii diferite: Luminița Kövari, Loreța Popescu, Oana Dimitriu, Mădălina Lascu și Carmen Albu. De aceea, afirmația că Biblioteca Academiei a fost de la început desemnată ca o bibliotecă națională, este argumentată, chiar și numai cantitativ, pentru că „după 146 de ani de la înființare, ea este cea mai mare bibliotecă românească, având cele mai bogate fonduri de manuscrise și tipărituri românești și publicații străine privitoare la țara noastră” (p. XVI). Iar valoarea lor istorică și științifică este inestimabilă. După o foarte utilă trecere în revistă a pleiadei de donatori, se face și o estimare numerică a unor colecții, și pe care aș repeta-o aici, pentru a fi cunoscută, și prin intermediul revistei noastre, de către cititori: peste 6000 de manuscrise românești, 1567 de manuscrise grecești, 821 de manuscrise

slavone, 420 de exemplare de manuscrise orientale și 1000 de volume în fondul occidental, inclusiv cele latine (p. 15). Pornind de la aceste estimări, prezentarea fondurilor în succesiunea lor cronologică, dar și tematică, este subînțeleasă. Este deosebit de revelatoare analiza cronologică a fondului de scrieri, de exemplu, cele mai vechi manuscrise românești sunt din sec. XVI; un manuscris grecesc provine din sec. XII; un manuscris slavon, datat, este din 1346, iar câteva, nedatate, sunt presupuse anterioare, după limbă și grafie. Tematic, manuscritele, ca și cărțile rare, acoperă întreaga plajă a culturii limbilor pe care le reprezintă. Situația limbilor clasice, transnaționale, a dat posibilitatea circulației scrierilor de-a lungul Evului Mediu indiferent de granițe geografice sau statale. Astfel că, pentru țările române, scrierile de expresie slavonă reprezintă și aspecte ale culturii românești, deoarece, ca limbă de cult, a determinat multiplicarea în număr mare, a textelor religioase, care au fost folosite și au circulat între diferite provincii, contribuind la răspândirea unor norme grafice și, evident, la uniformizarea unui anume vocabular de specialitate și vehicularea, de către limba română, a aceluși împrumuturi din aceste limbi suprastatale: greaca, latina, slavona. Traducerea de timpuriu, în limba română, a textelor cultului ortodox a fost un proces care a condus apoi la adoptarea expresiei vernaculare și, prin intermediul cărții de cult în limba maternă, la unificarea limbii române din toate provinciile românești. Valoarea cărții manuscrise ca vehicul al limbii române și martor al evoluției ei determină preocuparea specialiștilor de a studia și a edita monumentele scrisului din secolele trecute. Varietatea tematică a scrierilor din aceste colecții este dovada existenței continue a cărțurilor, copiștilor și tipografilor care și-au desfășurat activitatea în scriptorii mănăstirești, în centrele puterii medievale și în orașele care se constituiau în jurul cen-

trului eclesiastic sau al puterii civile și militare. La bogăția de informații ale textelor se adaugă și realizările artistice ale miniaturilor sau ale legăturilor de carte.

Categoria documentelor juridice constituie, la rândul lor, o colecție uriașă de 345 052 de unități, cu alte sute de unități cu peceti sau de documente istorice suluri. Ele au avut o istorie zbuciumată în deceniile de la sfârșitul sec. al XX-lea, când Academia a fost deposedată de aceste bunuri care îi aparțineau prin donații și erau la îndemâna cercetătorilor pentru studiu. Mai mult de 15 ani au durat demersurile Academiei Române pentru recăpătarea lor (p. 189-245). Cabinetul de hărți reunește o colecție, cu originale de mare vechime. Pe baza hărților din această colecție cercetătorul dr. Doru Mihăescu a tipărit o monografie esențială despre reprezentările ținutului dintre Prut și Nistru și nu numai și a denumirilor Basarabia și Bucovina. Cărțile cu gravuri și gravurile pe foi volante fac dovada circulației producțiilor occidentale și a prețurii lor de către marii colecționari. Ca și tipăriturile cunoscute sub numele de incunabule (cele apărute între 1450-1500), din care Biblioteca Academiei posedă 64 + 11 exemplare, dintre cele mai vechi și valoroase. Se poate constata interesul pentru cartea manuscrisă, pentru cartea tipărită, astăzi catalogată sub denumirea de „carte rară”, pentru gravuri, hărți și alte artefacte occidentale, achiziționate de domnitori și boieri români încă din sec. al XVII-lea, care au lăsat și însemnele propriilor lor biblioteci.

Fiecare dintre capitolele *Tezaurului Academiei* sunt micromonografii ale categoriei de mărturie pe care le reprezintă. Pentru cercetători analiza rafinată și competentă a autoarelor face transparent istoricul fiecărui tip de colecție, cu avaturile pe care le-au suferit. Un alt capitol, despre arhivele personale și bibliotecile donate integral, dezvăluie ambianța de studiu al marilor personalități, laboratorul lor de cre-

ație, constituie suportul obligatoriu pentru înțelegerea biografiei lor și cunoașterea mai profundă a activității și creației lor. Ca o mărturie de profundă originalitate și reflectare a relațiilor interumane din toate epocile, corespondența este o mărturie de neegalat. Era electronicii a devalorizat acest mijloc de comunicare, pentru că mesajele pe email nu se mai supun normelor clasice ale corespondenței și nici nu au șanse de a fi păstrate decât transpuse tot de suport de hârtie. Deși această modalitate de comunicare interumană – corespondența – și-a modificat posibilitățile și ceea ce a câștigat în viteză a pierdut în consistență, categoria aceasta de mărturii nu cade în desuetudine, valorificarea corespondenței din secolele trecute a fost permanent în preocupările filologilor, și nu numai, și se constituie ca izvor apreciat de mărturie și informare în lumea științifică.

Nu putem să nu ne referim cu admirație la depozitul de carte rară, descris la p. 305-409, pentru că el face bucuria cercetătorilor

în căutarea atestării informațiilor, a confruntării opiniilor, a verificării cronologiei mișcărilor de idei din Europa. Mari bibliofili (care au lăsat mărturie prin ex-librisuri) au transmis și din propriile colecții, încât Biblioteca posedă rarități de carte europeană. În acest departament, Cabinetul de hărți reunește o colecție cu originale de mare vechime, pentru care vin să se documenteze cercetători din alte țări. De altfel, Biblioteca reprezintă o țintă a interesului științific al cercetătorilor din întreaga lume, care se documentează în sălile sale perfect adaptate cerințelor actuale de protejare a cercetătorului și a pieselor de patrimoniu pe care el le manipulează, la care se adaugă tehnica modernă de scanare și reproducere.

Lucrarea întrunește calitățile unei monografii exhaustive, fiind în același timp, prin calitatea reproducerilor și a tiparului, o realizare grafică corespunzătoare prestigiului științific al instituției pe care o reprezintă. O operă de bibliofilie și un instrument de lucru util și necesar.

CHIȘINĂUL DE ALTĂDATĂ

Iurie COLESNIC

Résumé

Le problème de notre survivance en tant que nation réside dans la question d'identité. L'architecture est l'un des principaux supports de l'identité. L'auteur présente cette identité spécifique imprimé par l'architecte Alexander Bernardazzi au XIXe siècle, dans la période soviétique par Alexeï Stchoussev et l'architecture chaotique qui peut être appelée éclectique des années 90 du XXe siècle qui ne se conforme pas a aucun canon esthétique. L'auteur est persuadé que la ville a besoin d'un architecte visionnaire qui pourrait combiner les aspirations nationales et européennes pour donner un aspect unique à la ville. Dans ce contexte il est important de mentionner les maires Sebastian Teodorescu, Reindhold Scheibler et Anibal Dobjanschi, qui ont contribué à l'édification d'une ville européenne moderne.

Mots-clés: Chișinău Hôtel de Ville, les maires de Chișinău, styles architecturaux, architecte.

* * *

Problema supraviețuirii noastre ca națiune rezidă în problema identității. Arhitectura este unul din principalele suporturi ale identității.

Ar fi bine să ne întrebăm dacă Chișinăul a avut identitate.

Și putem răspunde că pe timpul țarismului, arhitectul Alexandru Bernardazzi a reușit să imprime o identitate specifică epocii, grație esteticii sale arhitecturale. Identitate dispărută în luna iulie 1941, când armata sovietică a incendiat și a dinamitat tot centrul Chișinăului.

O altă identitate sovietică i-a imprimat Chișinăului marele arhitect Alexei Șciusev,

originar din acest oraș, care a reproiectat capitala RSSM. Din anii '90 ai sec. XX ne confruntăm cu o arhitectură haotică pe care n-o pot numi eclectică din simplul motiv că nu respectă niciun canon. Iar primul element al identității unui oraș este totuși arhitectura. La ora actuală, arhitectura Chișinăului este cosmopolită.

Populația Chișinăului, româno-lingvă ca majoritate, dar lipsită de conștiință națională certă, fără doar și poate, nu sesizează tendința ce se impune – spre o identitate cosmopolită. Populația rusolingvă, absolut străină aspirațiilor naționale ale băștinașilor, promovează insistent o identitate cosmopolită. Și trecem în registru, ca argumentare și alte activități: economică – cosmopolită; politică – cosmopolită; biserica – neimplicată; administrația orașului – nu are accente identitare naționale, deoarece adoptă hotărâri cosmopolite.

În concluzie: ne dorim un oraș cu identitate națională, mai bine zis, cu față proprie, dar nu-l avem și n-o să-l avem în timpul apropiat, căci nu am însușit necesitatea promovării identității naționale.

Și totuși, Chișinăul are nevoie stridentă de un arhitect vizionar, care ar putea combina aspirațiile naționale cu cele europene și ar da Chișinăului fața lui irepetabilă, așa cum a avut-o odinioară.

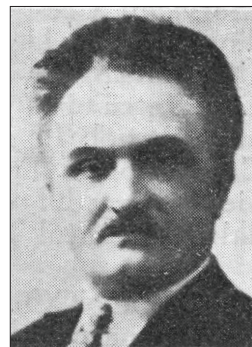
Să nu uităm încă un moment. În 1941, comandoul NKVD-ului, condus de căpitanul Muhin, a distrus 87 de clădiri din centrul orașului și noi am considerat acest fapt drept o catastrofă pentru Chișinău, iar din 1990 până azi au fost demolate mai bine de o sută de clădiri-monumente, iar noi privim liniștiți, deși aceasta este, de fapt, o catastrofă abătută peste orașul nostru pe care conducerea lui îl socotește capitală europeană, deși el n-are niciun procent de troțuare...

Și aici este cazul să pomenim de unii primari uitați...

Istoria noastră este plină de mistere și surprize. Atunci când nu te aștepti sau îți se pare că totul este cunoscut, descoperi cu uimire că, de fapt, și lucrurile arhicunoscute au un al doilea strat, un fund dublu ca și la valizele contrabandiștilor.

* * *

Sebastian Teodorescu a fost avocat, născut în 1880, în comuna Prisaca, județul Olt. A făcut studii la Universitatea din București, unde și-a luat licența în drept. După care a activat în diverse funcții: șef al poliției Tulcea, primar în aceeași localitate, decan al Baroului de Tulcea, vicecomisar al guvernului în Cadrilater.

Primul Război Mondial l-a început fiind mobilizat în grad de locotenent și l-a terminat având gradul de maior în rezervă. Fișa lui personală atestă participarea la luptele duse în Bulgaria, Ardeal, Bucovina, Muntenia și la Mărășești.

În 1918 sosește în Basarabia odată cu primele detașamente ale Armatei Române și fără să ezite prea mult, după demobilizare, se stabilește cu traiul în Chișinău, reluându-și profesia de avocat.

În 1926 au loc primele alegeri administrative în Basarabia și S. Teodorescu candidează la postul de primar de Chișinău. Câștigă alegerile, devenind primul primar ales după Unirea din 27 martie 1918.

A depus o muncă enormă la reorganizarea muncii în primărie după tipicul administrației românești. A impus utilizarea legilor românești, a sistemului financiar și a demarat lucrări edilitare: troțuare, școli, străzi asfaltate în centru și la

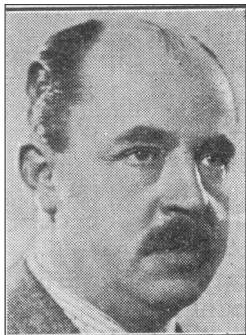
periferie, iluminare electrică, pompierie modernă ș.a.

Dar cel mai important moment este legat de bugetul municipal care pentru prima oară a atins cifra de 130 000 000 lei și a fost pe deplin realizat. Pe timpul mandatului lui, Teatrul din Chișinău a devenit național, prin ordinul ministrului culturii și cultelor A. Lapedatu.

Meritele lui Sebastian Teodorescu au fost menționate prin diverse distincții: *Coroana României* cu grade și panglică, *Virtutea Militară*, *Steaua României*, *Avântul Țării*, *Bărbăție și Credință*, *Mihai Viteazul*, *Serviciul Credincios* cl. I, *Răsplata Muncii*, medalia jubiliară *Carol I* ș.a.

A stat în fruntea Primăriei Chișinău până în 1927, după care și-a reluat profesia de avocat. În această delicată ocupație l-a găsit 28 iunie 1940...

* * *

Reinhold Scheibler era originar din Berlin, născut la 2 iunie 1889. Pasionat de literatură și filozofie, a făcut studiile universitare la Facultatea de Litere, iar destinul a făcut ca el să ajungă profesor de germană la Liceul Comercial din Chișinău. A mai lucrat profesor la Liceul Militar *Mănăstirea Dealului*.

Aici deschidem prima paranteză – tot el a fost unul dintre conducătorii Mișcării obștești *Straja Țării*. O mișcare foarte răspândită în rândurile tinerilor la finele anilor '30. Această mișcare își propunea să educe spiritul patriotic, devotamentul față de țară și chiar conștiința sacrificiului suprem pentru cauza libertății României.

Într-o Europă învăluită de fumul războiului, tineretul trebuia format în

spiritul de apărător al independenței țării, deoarece vecinii aveau pretenții teritoriale clare. Rusia sovietică declara deschis că va reocupa Basarabia. Ungaria pretindea să ia Ardealul. Bulgarii doreau ocuparea Dobrogei și toate aceste pretenții teritoriale erau secundate de două mari puteri imperialiste Rusia sovietică și Germania nazistă. Pentru ca munca pedagogică și activitățile patriotice să aibă un suport bine definit, R. Scheibler a fondat și a condus la Chișinău Muzeul *Straja Țării*, muzeu despre care astăzi nu se mai știe nimic, iar istoricii muzeografi nici nu-l pomenesc în monografiile lor. Tocmai de aceea considerăm oportunitate să sugerăm studierea minuțioasă a acestei teme, căci muzeul în cauză avea o menire aparte în viața spirituală și culturală a provinciei.

Un al doilea moment foarte important ține și de faptul că, în virtutea unor circumstanțe politice, Reinhold Scheibler o scurtă vreme a fost primar al municipiului Chișinău și comandant al Mișcării de cercetași. Despre activitatea lui în funcție de primar există foarte puține documente și numai o cercetare obiectivă ar restabili aceste file din biografia lui. Atunci când am întocmit bucletul *Primarii Chișinăului* nu cunoșteam biografia lui și nici anele istorice avute la dispoziție nu consemnau acest detaliu biografic.

Om cult, bun cunoscător al literaturii, R. Scheibler a tradus în limba germană din scrierile lui M. Eminescu, O. Goga, D. Bolintineanu ș.a. Pe lângă opera tradusă, în enciclopedia *Figuri contemporane din Basarabia* (Chișinău, 1939), este trecută și opera lui originală: *Mâna faraonului*, *Visul străjerului*, *Pe cealaltă cale* și *O noapte în tabără*.

Un alt moment curios din biografia lui R. Scheibler este legat de anul 1940, când NKVD-ul s-a interesat îndeaproape de destinul lui, suspectându-l de activități în favoarea Germaniei naziste. În dosarele

foștilor profesori de la Liceul Comercial, numele lui figurează în materialele anchetei și după întrebările puse putem deduce că anchetatorii construiau versiuni vizavi de activitatea lui la Chișinău.

N-au descoperit dovezi clare că ar fi condus vreo rețea clandestină de susținători ai mișcării hitleriste, dar se întrevede clar dorința de a crede în acest fapt.

Astăzi, când avem la dispoziție mai multe arhive, când au fost publicate suficiente materiale din arhivele apusene, cercetătorii ar putea să pună punct acestor suspiciuni și presupuneri.

Oricum ar fi, Reindhold Scheibler a fost al doilea german, care a stat în scaunul de primar al Chișinăului.

* * *

Colonelul **Anibal Dobjanschi**

avea și el fler de scriitor. A scris schițe, studii literare, versuri și chiar a editat o carte de nuvele: *Pagini din viață*. Și tot el a publicat niște pagini de memorii despre poetul Alexei Mateevici.

Născut în 1893, la Botoșani, a fost legat cu multe fire de Basarabia. A fost militar de carieră cu studii liceale la Botoșani și București, precum și studii militare la două școli de cavalerie: din Târgoviște și din Sibiu.

Anibal Dobjanschi a participat în războiul cu Bulgaria din 1913 și la Primul Război Mondial, cu începere din 1916. În 1918 ajunge la Chișinău, fiind căpitan. Avea deja experiența conducerii Regimentului 3 Roșiori dislocat în Chișinău, de unde este

trecut în fruntea Regimentului 2 Roșiori „Prunaru”, iar peste un timp revine la vechiul regiment. Un timp a fost prefect al județului Lăpușna.

Definitiv se stabilește cu traiul în Chișinău la 1922 și, cu anumite pauze, a locuit până pe 28 iunie 1940 în capitala Basarabiei, unde era preocupat de diverse activități: culturale, sportive, elitare ș.a.

S-a retras la timp din fața Armatei Roșii, dar în 1941 a revenit în armată și, spre surprinderea lui, a primit numire la Primăria Chișinăului. Orașul era distrus de bombardamente și de comandourile sovietice. Populația trebuia hrănită, îndestulată cu cele necesare și de asigurat o ordine elementară. Exista și o conducere militară care avea capriciile ei, de care trebuia să ții cont. Dar treptat, viața Chișinăului a revenit la normal. Apăreau ziare, se jucau spectacole, aveau loc serate literare cu oaspeți veniți din Vechiul Regat. Și această situație s-a menținut până în martie 1944, când administrația românească s-a evacuat a doua oară. A plecat și colonelul Anibal Dobjanschi, ultimul primar al administrației românești...

Acum câțiva ani la Muzeul de Istorie din Botoșani a fost vernisată expoziția *Decorațiile colonelului Anibal Dobjanschi*. În felul acesta, peste ani, pe firmamentul istoriei a reapărut numele fostului primar de Chișinău.

* * *

La sigur că și alți primari pot figura la rubrica *Primari uitați*, căci doar timpul are marele privilegiu de a alege cine și unde să rămână pe canavaua memoriei colective...

Chișinăul de ieri a avut arhitecți și primari, noi trebuie să-i susținem pe cei care vor edifica Chișinăul de mâine...

INTERACȚIUNEA BIBLIOTECAR-UTILIZATOR PRIN INTERMEDIUL CATALOGULUI PARTAJAT (la Filiala de Arte „T. Arghezi” a BM „B.P. Hasdeu”)

Anastasia MOLDOVANU,
bibliotecar principal, Filiala de Arte „Tudor Arghezi”

Résumé

La mise en œuvre des technologies modernes dans les bibliothèques et l'évolution continue des processus de travail grâce à l'utilisation active de l'équipement technologique contribue à l'expansion de l'accès à l'information, et aux collections de bibliothèque. Le traitement et l'enregistrement des documents en utilisant des logiciels permet la création du catalogue électronique qui devient l'outil principal dans la bibliothèque contemporaine. L'utilisation efficace de ce catalogue à travers les outils de recherche, fournit des possibilités de diversification des services, des relations complexes, dynamiques de coopération entre le bibliothécaire et l'utilisateur. Le but de la communication avec l'utilisateur est une meilleure connaissance des principes de travail dans le catalogue électronique, qui est un facteur important dans l'utilisation efficace des ressources d'information dans les bibliothèques.

Mots-clés: *catalogue électronique, outils de recherche, catalogage, classification, interaction bibliothécaire/utilisateur.*

* * *

Catalogul electronic colectiv al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” cuprinde colecțiile din cele 28 de filiale conectate în rețea și este instrumentul de lucru de bază, oferă acces gratuit la informații referitor la colecție. Indiferent de locul aflării și timpul accesării lui, utilizatorii pot să beneficieze nelimitat de ofertele și serviciile catalogului. Nivelul de utilizare a catalogului depinde de nivelul de cunoaștere și percepție a acestor servicii de către utilizator. Bibliotecarul are rolul principal de a-l învăța pe utilizator să cunoască soluțiile de accesare și căutare în catalog în proce-

sul de infodocumentare. Relația bibliotecar-utilizator prin intermediul catalogului electronic este multilaterală, interacțiunea se produce atât în mod direct, cât și prin utilizarea resurselor disponibile (telefon, poștă electronică, rețele de socializare, skype, chat, messenger ș.a.). Se evidențiază mai multe nivele sau stări ale acestei relații – de la utilizatorul începător, pasiv, consumator de informații – până la utilizatorul activ, distribuitor de informații. Rolul bibliotecarului în această relație este important, căci este purtătorul de cunoștințe și abilități profesionale speciale în aplicarea instrumentelor de căutare în baza de date, de el depinde formarea experienței utilizatorului pentru perceperea serviciilor web. Relația bibliotecar-utilizator capătă un aspect de colaborare specializat la Filiala de Arte „T. Arghezi”, deoarece aici găsim informații la tabla de materii despre știința muzicală – istoria și metodologia muzicii universale și naționale; compoziții muzicale universale și naționale; lucrări pentru instrumentele muzicale; informații referitoare la opera de creație a personalităților muzicale – compozitori, instrumentiști, interpreți; informații despre formații artistice legendare, evenimente muzicale ș.a.

Pe măsura aplicării noilor tehnologii, interacțiunea bibliotecar-utilizator se modifică, devine mai profundă și creativă. Conform sarcinii prioritare din 2013 a filialelor BM „B.P. Hasdeu” despre integrarea informatizată prin aplicarea și gestionarea resurselor informaționale la o treaptă mai performantă, Filiala „T. Arghezi” s-a angajat să introducă în catalogul electronic documente specifice: documentele de muzică

tipărită. Prin acest act, biblioteca noastră printre primele a început catalogarea și barcodarea colecției. Colecția numără peste 19 000 de documente de muzică tipărită. S-au introdus deja în catalogul partajat al filialei circa 15% din numărul total.

În acest context, poate fi readus în atenție faptul că acum interacțiunea bibliotecar-utilizator la Filiala de Arte „T. Arghezi” este mult mai simplă (la prima vedere) comparativ cu perioada anterioară, când pentru identificarea sursei în catalogul tradițional se recurgea pe cale succesivă, de la o sursă la alta, de la catalogul pe subiecte la cel alfabetic al notelor muzicale, care, la rîndul lui, era repartizat după autori, compozitori, interpreți, după primul vers al cîntecului ș.a. Catalogul electronic însă ne oferă posibilitatea ca printr-o singură accesare să primim mai multe variante de răspuns. El reflectă în totalitate fondul de bibliotecă. Dar pentru a oferi informații necesare utilizatorului referitor la colecțiile filialei, toate documentele trebuie introduse în catalogul partajat. La Biblioteca de Arte „T. Arghezi”, s-a început cu efectuarea proceselor de evidență-reevaluare și reinventariere a colecțiilor, identificare și scoatere din circuit a documentelor uzate fizic sau moral. Acest volum de muncă a fost realizat în special de către membrii echipei BM „B.P. Hasdeu”, bibliotecarii N. Gnidaș, L. Ciornii și M. Musatova în perioada anilor 2010-2013.

Apoi a continuat cu etapa propriu-zisă de introducere în catalogul electronic a documentelor. Acest proces complex este realizat în cadrul mai multor etape importante.

Catalogarea este procesul de elaborare a catalogului ce caracterizează elementele, care identifică documentul, determină punctele de acces și ne permite să găsim documentul, ale cărui autor, titlu, subiect sînt cunoscute – toate acestea sau măcar unul dintre ele. Pentru ca documentul catalogat să fie disponibil și apoi regăsit de către cititor este necesară **clasificarea** sau **indexarea** cu vedetele de

subiect, care se face în baza documentului *Vedete tematice și indice CZU pentru documentele de muzică tipărită*, elaborat de Departamentul tehnologia informației al BM. Procesul este realizat de către echipa de bibliotecari de la Filiala de Arte împreună cu dna Evelina Bocancea, șef oficiu la departamentul numit mai sus. Fixarea veridică a informației despre document în catalogul integrat se face în cele nouă blocuri, menționate în manualul UNIMARC și standardele internaționale ISBN, ISMN, ISBD (PM).

Procesul de disponibilitate al documentului pentru utilizator este finalizat de ultima etapă – **barcodarea**. Prelucrarea tehnică a documentului necesită aplicarea codului de bare, care va permite pe viitor împrumutul de carte în regim automatizat.

Înregistrarea documentului necesită și descrierea conținutului, deoarece nu întotdeauna utilizatorul își caută sursa după autor sau titlul cărții. De multe ori solicită o creație dintr-o culegere. De aceea, este important **conținutul**, care oferă date complementare la sursă: denumirea piesei, autorul textului, compozitorul, interpretul. Spre exemplu, la solicitarea textului și a notelor muzicale ale cîntecului *Pentru ea* ne este cunoscut numai titlul. În cazul căutării după titlu, catalogul ar indica un număr mare de surse din care ar trebui să identificăm piesa. Pentru a evita acest lucru apelăm la sursa de internet, care ne indică numele compozitorului – Ion Aldea-Teodorovici. Simplificăm căutarea în catalog, indicînd titlul și compozitorul cîntecului. Catalogul ne trimite direct la sursa solicitată: cartea *Învierea* de Grigore Vieru (Chișinău, 1990). În *Cuprins* regăsim cîntecul *Pentru ea* la pag. 17 cu informații complementare referitoare la autorul textului – poetul Grigore Vieru.

Bibliotecarul informează utilizatorul despre posibilitățile și funcțiile catalogului electronic în promovarea colecțiilor, explicînd toate punctele de acces. Fiecare bibliotecar, fiind conectat la catalogul

partajat colectiv învață utilizatorii bibliotecii respective modul și căile de utilizare. Căutarea documentului în catalogul electronic se efectuează după criteriile de căutare: cuvinte-cheie, titlu, autor, vedete de subiect. Mai mult decât atât, bibliotecarul ghidează și aplică cunoștințele utilizatorului la completarea catalogului cu liste tematice. Spre exemplu, la Filiala de Arte s-a elaborat o listă tematică online cu genericul *Cîntece pe versurile poetului Dumitru Matcovschi*. Căutarea temei am efectuat-o după elementul cuvinte-cheie – *Matcovschi, poezii cîntate* (autor și vedetă de subiect). Catalogul a indicat șaptesprezece surse – cărți în care se regăsesc poeziile poetului puse pe muzică. La accesarea individuală a fiecărei surse apare titlul și descrierea bibliografică a documentului, însoțită cu conținut, posibil și imaginea copertei. Fiecare carte indică un cîntec sau mai multe.

De exemplu: cartea *Lîngă rugurile toamnei... cerească-i dragostea dintii: culegere de cîntece pe versurile poezilor români* de Eugenia Manea-Cernei. În conținutul cărții apar nouă poezii de D. Matcovschi. Lista poate servi ca sursă de informare pentru doritori și este disponibilă pe <http://opac.hasdeu.md/cgi-bin/koha/opac-shelves.pl?viewshelf=52&sortfield=title>.

De asemenea, după instrucțiunile bibliotecarului, un utilizator (profesoară de muzică), a întocmit o listă tematică de sine stătător, utilizînd în căutare *vedeta de subiect*. Lista *Cîntece corale moldovenești pentru cor de copii și pian* include sursele cu titlul, autorul documentului și, respectiv, cota de aranjare la raft. În așa mod utilizatorul (profesoara) structurează sursele regăsite în colecție, care pot fi ușor accesate ulterior, iar pentru elevi a fost furnizată o listă de surse echipată cu conținut, localizare, elemente de distribuție și apreciere a informației. Lista se completează în continuare.

Catalogul electronic ne oferă diverse moduri de căutare. Un model de prezen-

tare poate servi blogul tematic *Chișinăul muzical* al Filialei de Arte, disponibil pe <http://bibliomusic.wordpress.com>, în care echipa bibliotecii colecționează cîntece despre Chișinău, însoțite de text, note muzicale și videoprezentare. Deja sînt adunate 45 de piese muzicale, investigațiile continuă. Ca să se evite surplusul de surse în cazul căutării după cuvintele-cheie *Chișinău, cîntece*, doritorii pot identifica aceste piese după vedeta de subiect geografică *Chișinău în muzică*. Apar 13 surse în care pot fi găsite cîntece despre Chișinău.

Prin exemplele citate s-a dorit să ne împărtășim din experiența noastră referitor la unele aspecte de catalogare ale documentelor de muzică tipărită în catalogul electronic al BM, care se efectuează pentru prima dată și să elucidăm impactul pe care îl are acest proces asupra bibliotecarului și utilizatorului.

Colecția *Documente de muzică tipărită* de la Filiala de Arte „T. Arghezi” este una inedită, deține informații importante referitoare la cultura și arta muzicală a Moldovei, în special, și a altor țări. Introducerea lor în baza de date a BM „B.P. Hasdeu” este un mare avantaj pentru studiu, un ajutor real pentru specialiști, elevi, studenți și doritori interesați de această sferă de activitate, este o cheie de acces la comorile patrimoniuului cultural național și universal.

La modul general, catalogul electronic, în funcție de criteriul sau instrumentul de căutare ce a fost aplicat, ne oferă nu numai accesul nelimitat la resursele informaționale. Există și o opțiune, prin intermediul căreia utilizatorii au posibilitatea de apreciere, recomandare și distribuție a informației pe diferite căi, spre exemplu, să recomande cartea preferată colegilor și prietenilor prin rețelele de socializare. Pentru ca utilizatorului să-i fie satisfăcute necesitățile de informare la un nivel suficient, bibliotecarul trebuie să învețe în permanență modificările în utilizarea tehnologiilor. La realizarea acestei sarcini sunt desfășurate o serie de activități, training-uri și ateliere profesiona-

le ce vizează gestionarea și administrarea sistemului informatic în ansamblu, a sistemului integrat de bibliotecă implementat și realizat la BM „B.P. Hasdeu”.

Referințe bibliografice

Ghidul utilizatorului Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”. Ch. : Notograf Prim, 2012. 28 p.

Manual UNIMARC. Federația Intern. a Asociațiilor de Bibl. și Instituții. Ed. de Brian P. Holt, asistat de Sally H. McCallum & A.B. Long; trad. de

Mihaela Bora ș.a. București : Bibl. Naț. a României, 1993. 430 p.

VÎRLAN, Aliona. *Planul de activitate a Filialei de Arte „T. Arghezi”* : 2012. Chișinău, 2013.

VÎRLAN, Aliona. *Planul de activitate a Filialei de Arte „T. Arghezi”* : 2013. Chișinău, 2014.

http://www.libruniv.usb.md/confbib/articole/2007_1-2/82-84%20conf_1+2-2007.PDF

http://lib.ase.md/site/docs/publicatii/dezvoltarea_durabila.pdf

<http://www.bibnat.ro/dyn-doc/Standarde-in-vigoare>.

AXA VALORICĂ A POEZIEI LUI DUMITRU MATCOVSCHI ȘI DREPTURILE DE AUTOR

Conf. dr. Victoria FONARI,

Departamentul literatură română și teorie literară, USM

Abstract

The article is about the term „edge” in the creation of Dumitru Matcovschi. In the poetic text, Dumitru Matcovschi uses the word Mărgioară (edge) with the meaning „the country or the native land”. It is the space where he was, with people who have marked him. The poet makes the village on the banks of the Nistru – Vadul Rașcov – a myth of Mărgioară (edge): „The most beautiful./ No one in the book. /It was once here on ... / a mărgioară (an edge) / A shore waters / was once here about ...” (Tear of the Gods). Even if the word mărgioara will not always be written with a capital letter it is a cult accentuated by the force of a word that the common name becomes own. Status of the word Mărgioara amplifies the connotation of edges. From optical lexical, the edge is synonymous with marginal, peripheral, secondary ferrous, unimportant, watching etc. In this linguistic field the writer takes the position of Don Quixote and succeeds to make from something common knightly full of nobility accessories. Metamorphosis is determined by the aura that he makes out of the root word “edge”. The achievement of the poet is like the king who has the power to gold, is the same

enrichment not only materially but rather spiritual.

Keywords: poetic text, limited space, myth of Mărgioara (edge), centre of the earth.

* * *

1. De la teoria economică la dialogismul lui Bahtin

Interdisciplinaritatea își face loc din ce în ce mai mult în investigațiile teoriei literare. Până nu de mult era firesc să abordez un text artistic prin filiera științelor socioumanistice, cum ar fi prin conceptele filosofice, hermeneutice, ale istoriei, ale psihologiei. Iată că observăm în secolul nostru, unul ce se axează pe informatică și economie, o tendință de a accepta în interpretare un abuz din partea acestora și de a plana în teoriile ce-și știau frontierele încorsetate în domeniile respective aparținând științelor exacte, dominate de fizică și matematică. Un exemplu în acest sens sunt noțiunile: globalizare, teoria haosului, hypertext cu sensul din domeniul informaticii. E timpul să revizuim și teoria economică a marginalismului. Conform studiilor încă din anii 1870-1890 *marginerea*

este cea care contribuie la evoluția fundamentală a valorii – valoarea produsului definește valoarea factorilor productivi. Valoarea produsului se bazează pe importanța pe care consumatorii o atribuie produsului [vezi: 1]. În articolul său profesorul Enrico Saltari demonstrează că această teorie a invadat și lumea politică, și percepțiile filosofice.

Din ce în ce mai des apare valorificată cartea ca un produs economic. Poezia nu suportă aceste atribute economice, totuși tendința lecturii, preferințele persoanelor pentru o carte sau alta îi acordă textului și un statut economic. Nu ne vom referi la faptul cum, în calitate de o margine a unui imens imperiu, spațiul nostru avea forțe să fie un stabil partener economic, dar ne vom referi la perspectiva nemărginirii marginii. Marginea lumii este imensitatea cosmică, marginea universului este poarta spre neant, marginea devine o conotație existențială de a păși dincolo. Și atunci marginea poate fi un prag, o scară, o depășire, un mal, o stâncă, o frontieră. În poezia lui Dumitru Matcovschi se întâlnesc aceste conotații.

Cuvântul margine este în raport și cu iluzia marginii, termen preluat din psiho-

logie. Optica celui care privește un spațiu raportat la experiența lui vitală. Cum se vede marginea din centru? Cum se vede marginea din margine? Un răspuns vine de la teoreticianul din Rusia M. Bahtin, care identifică plurivocitatea (sau: polifonia; rus.: *mnogogolosie*) în opoziție cu monologul. Monologul, în accepția sa, este centralizarea; marginea contribuie la dialog. Dacă e să ne referim la creația lui Dumitru Matcovschi poeziile abundă în întrebări retorice, evocări, vocative. Poetul centrează cuvintele rustice, tradiționale, pe alocuri arhaice, locale, care oferă o comoditate colocvială de înțelegere.

2. Cercetătorii despre mărgioara lui Dumitru Matcovschi

Deși nu am putea spune că individualitatea ei este una ascunsă, cuvântul se personalizează în adâncimea valorică. Limita cuvântului este determinată de context, poetul creează contexte care deschide numele: „La margine de vatră, la margine de țarc, / mi-e inima de piatră, mi-e sufletul un arc... / Mă iartă, Doamne Sfinte! Cuvintele mă dor: / eu mor între cuvinte și-mi pare rău să mor. / Rușine mi-e, rușine. În preajmă arde foc... // Mă apăra pe mine de mine,

eu te rog!" (*Rugăciune*). Textul din volumul *Pomul materiei* (1996) apare ca o materie vie în care sunt întreșute sentimentele: evlavie, rugăciune, dorință, iertare, căință, incertitudine, iubire, respect, durere, îndoială și sinceritate. În versuri atestăm o decentralizare a centrului. Inima, care de fapt este axa vitală, poetul o plasează în margine. Pietrificarea este în opoziție cu durerea, dar prin sintagma „inima de piatră” lacrimă cuvântul. Polifonia e evidentă și în alte versuri: „Cuvintele bat fierbinte, / inima rug aprinde... / Mormintele cine-și vinde / din cimitir?” (*Limba maternă*). Frontiera existențială este plasată intenționat pe cântarul economic. Valoarea financiară nu corespunde cu valoarea spirituală. Sunt valori din sfere diferite. Suprapunerea lor e imposibilă, fiind din lumi incompatibile, lumi paralele ce nu se pot intersecta – perspectiva romaniceră sesizată în povestea lui James Kruss (1926-1997) *Timm Thaler sau Râsul vândut*. Spiritualitatea versus economia sunt bizare la prima vedere, dar textul artistic apropie valorile, antipodale, ale ambelor lumi, pentru că ambele sunt componente ale unei vieți umane. Uneori le confruntă, alteori le confundă, ajungând până la a renunța de moralitate, distrugându-și propria identitate.

Interpretarea lui Theodor Codreanu vehiculează contrapunctul margine-centru în creația lui Dumitru Matcovschi, percepută la nivelul națiunii. O idee similară o întâlnim și la criticul literar Ion Ciocanu. Din această optică este valorificată imaginea Basarabiei în raport cu Moldova lui Ștefan Vodă, cu arealul românesc: „Pentru Basarabia lui, poetul găsește un diminutiv simbolic: *mărgioară*. Dar ce arome cu sensuri figurative se ascund în *poetica marginii!* (...) Poetul poate trece de la imn la blestem, de la mângâiere la diatribă de suflu eminescian, ca în *Impostorii* (1988), împlinită nu doar ideatic, ci și artistic” [2, p. 9]. Dintr-o optică periferică își determină analiza critică Eliza Botezatu cu privire la „programul estetic” al creației poetului:

„Să revenim la un aspect, de care uneori se face caz, pe seama căruia alteori se ironizează, la care se fac trimiteri în dezbaterile noastre provinciale: *tradiționalism și modernitate*” [3, p. 137]. Perceperea frontierei plasate într-o interpretare diminuează valoarea discuțiilor, cu toate acestea și noțiunile de tradiționalism (percepute drept rurale) și de modernitate (determinate de spațiul urban) sunt incerte. Iată cum sunt descrise în studiul său *Treptele și vocațiile adevărului* aceste concepte: „*Tradiționalul și modernul, de-a lungul anilor, s-au respins, au colaborat, s-au contopit, rezultând totdeauna o a treia calitate*” [3, p. 137]. Exemplificăm printr-un vers în care poetul îmbină paradoxal perspectiva basmului cu iluzia sau stereotipia pseudomoralei: „Un corb... Și corbul trece drept pasăre măiastră...” (*Lucruri stranii*).

Acad. Mihai Cimpoi sondează axiologic lirica lui Dumitru Matcovschi, văzut ca „*Om al cetății*”. În acest sens imaginea poetului apare similară cu eroul Eneu din epopeea lui Vergiliu, fiind de unul singur în fața vitregiilor timpului cu scopuri mărețe, gata să înfrunte minciuna și să îndure toate deziluziile acestui popor.

Deși criticul nu face o comparație directă cu literatura latină, totuși în poezia lui Dumitru Matcovschi domină coeziunea dintre rațional și emoțional. Acestea fiind două surse din care versurile simple primesc adâncimi.

3. Mărgioara – centrul universului poetic matcovschian

Câte diferențe dintre casa modernă de azi și casa din versurile lui Matcovschi?! Și totuși, casa devine axa valorică: „Un loc, o axă. / A pământului. / Întotdeauna este. / Chiar de nu-i” (*Terra incognita*). Convenția dintre jocul hamletian de a accepta existența sau nu prin „este chiar de nu-i” transgresează de la un sofism existențial spre o lume apropiată de un eu al unui centru interior, intuit dintre raționamente, memorie, emoție. Este o axă a conștiinței

determinată de concepte ce fortifică eul liric, în acest sens acad. Mihai Cimpoi relevă contradicția de a plasa marginea în cerc, astfel punctul nu mai rămâne a fi periferic, dar un miez, pentru a trasa circumferința: „Satul este un univers rotund, o cetate morală, o *axis mundi* care sacralizează întregul univers. Infernul e alungat din acest univers al sănătății, elementarității rustice, stabilității și permanenței. Rusticitatea, așadar, are un efect terapeutic, excluzând oboseala inspirației, decadentismul bolnăvicios, predispoziția fragmentaristă post-modernistă” [4, p. 31]. Proiecția geometrică a spațiului rustic pe care-l relevă criticul se datorează conceptului de a găsi corespondențe celeste și atunci reprezentarea primă / originalul proiecției este soarele, scris cu majusculă, perceput ca o sacralitate creștină cu tangențe dacice: „Trăim un dor de Soarele cel Mare. / De casă dorul, de copii și de nepoți. / Nu arunca, om bun, cu pietre-n Soare: / e unul Soarele cel Mare pentru toți!” (*Soarele cel Mare*). Casa părintească conține firul vital prin care eul liric își simte energia solară.

Casa în care au crescut copii, în care și-au trăit grijile părinții. Casa își are un câmp semantic destul de vast, incluzând ograda, vatra, fereastra, copacul, părinții, frunzele, focul din vatră. Fiecare din aceste elemente este ferecat în poezia lui Dumitru Matcovschi care pare atât de înțeleasă și atât de ermetică. De ce ermetică? Pentru că valorile pe care le elucidează devin exponate de muzeu. Odată cu trecerea timpului poezia sa crește în esențe. Versul său, altădată citit tradiționalist, se rupe din freamătul codrilor, din ambuscada migrației, din *mărgioara* care devine un *axis mundi*: „Era ca stejarul omul. / Mărgioara lui avea, / ca toți și ca nimenea” (*Pomul, omul*). Și, în acest sens, cuvintele semnate în toamna anului 1977 (la 17 noiembrie în *Literatura și arta*) de criticul Vasile Coroban, cu referire la volumul de versuri *Axa*, devin profetice: „În felul lor aceste rânduri sunt o ecuație poetică, revelând simplu în

ce constă trecutul și prezentul meleagului nostru” [5, p. 182]. Necunoscutele cunoscute devin jocul de sensuri: „Un picușor-ușor-ușor de bunătate”, arderea – perceput ca forța sentimentului purificator – ce este proprie inimii, soarelui, țării.

Perspectiva timpului ciclic se datorează și cultul arborelui, atât de insistent în poezia lui Dumitru Matcovschi. Copacul include diverse atitudini față de trecerea timpului, de aici – față de istorie. El devine un martor al neamului. Seva lui cunoaște atingerea oamenilor cu care nu ne-am intersectat în timp. Frunzele lui au forța de a perfora timpul în emoții. Fructele au tangența cu rostul ființei umane.

Din perspectiva valorilor creștine cunoașterea e încadrată în fructul interzis. La Dumitru Matcovschi păcatul este ceea ce contravine legilor casei, tradiției milenare. La prima vedere afirmația poate provoca anumite confuzii. Nu e vorba de un recidiv stagnant, neomogen, este un strigăt în fața mutațiilor de mentalitate. Scriitorul o vede similar cu o trădare.

4. Lupta de la masa de scris

Poezia lui Dumitru Matcovschi se caracterizează și prin tensiunea luptei dintre bine și rău, indiferență și cumsecădenie, lașitate și curaj, tăcere și strigăt, rugă și blestem. Personal poetul la multe emisiuni se destăinuia că la masa de scris luptă și de fiecare dată iese biruitor. Ce luptă ascund versurile sale? În lectură această răvășire interioară străbate și inimile cititorilor. Din perspectiva empatiei imaginile se disociază la senzații legate de empirismul propriu. Și atunci cititorii de diferite vârste, de diferite niveluri de percepții, se regăsesc în caleidoscopul imaginilor arhetipale, pe care autorul le îngrijește (sau: le curează) cu atâta râvnă în versul său. Și aici ne apropiem de primordialul din cuvântul cultură – a cultiva. Infinitul este mut. Verbul trebuie conjugat pentru a da viață raportului dintre persoană și timp. Numai astfel cuvântul începe să fie personalizat. Și atunci

semințele cuvintelor, prin crusta simbolurilor, încep să înmugurească, cultivă valori, dosite cumva de o bunăvoință timidă a unui neam ce locuiește mărgioara. Și pentru ca acestea să răsară poetul simte lupta interioară nu doar a eului propriu, el își asumă responsabilitatea unui neam ce trebuie să rămână vertical, să nu se reducă doar pentru mestecare a bunurilor străine și care privește cu dizgrație, incertitudine, valorile proprii.

Rătăcirea este motiv reluat de nenumărate ori în lirica lui D. Matcovschi: „Tună furtuna dezlănțuie. / Se rătăcește mitul în mit. / Tună furtuna asurzitor. / Se rătăcește dorul de dor” (*Zidirea*). Este selectată o calamitate a naturii pentru a determina o durere acută interioară. Procedul este cunoscut, dar balansarea pe firul dezastrelor imprimă simbolurilor sensuri cu referințe geografice pe harta unui suflet rănit: „Plouă cu rece torențial. / Se depărtează malul de mal / Plouă cu rece necunoscut. / Se depărtează lutul de lut.” Apariția omului vine în antiteză cu potopul. Esența umană se lasă dezgھیocată / camuflată până la distrugere. Lutul constituie perspectiva telurică a omului. Corpului uman i se acordă șansa de a păstra tainele, decizia de ele, ar fi înscrisă în întrebările retorice: „Unde-i norodul?”; „De unde alte înalte sfere?”; „Ce taină care să te mai apere?” Poezia e datată la 2 septembrie 2010. Pare să fie în dialog cu poetul Grigore Vieru, la titlul *Taina care mă apără* (2008). Finalul este unul social-politic, dar individual: „Priviri confuze, simțiri deșarte. / Împart ce vor și ce nu se împarte.” Nu vom traduce interpretativ versul. E clară atitudinea autorului față de infuziile sociale, ce extrag esență, o diluează și o topesc în vulg. Dumitru Matcovschi crede în om, dar exclude vulgul din el, crede în unicitatea rugăciunii, dar nu acceptă sintagma majorității: „Au fost, de ce au fost devalorizate cuvintele? Au fost, de ce au fost vulgarizate sentimentele? Au fost, de ce au fost coborâte la nivelul gângăniilor bipede personalitățile neamu-

lui?” [6, p. 237]. Întrebările rămân vii. Politicienii, gura lumii, vulgul sunt antinomice la cuvintele neam, grai, poet. În valorificarea esențelor poetul ajunge la particula indivizibilă a valorilor. Forța de a unifica, de a crea tabloul general într-o poezie ce numără câteva strofe, esențe de amploare care nu suportă fragmentarea.

Prin tot ce a scris poetul a valorificat tradiția neamului, dar a atenționat asupra personalizării emoției. Sentimentul devine taină ce se opune stereotipului. *Gura lumii* nu deține preceptele empatiei: „Nu mai are vulgul / nici un Dumnezeu” (*Perverțiții*). Omul individualizat își păstrează conștiința neîntinată de dorințele de a se deghiza.

Gura lumii implică măști, în funcția de a manipula, nu neapărat eficient spre moralitate. Ea e determinată de ghilotina interdicției, e o pseudoemoție care strângulează individualități pentru a le face comuni. Imunitatea apare în păstrarea identității sentimentelor proprii. Lupta lui Dumitru Matcovschi vine din sincronismul cuvintelor tăcute: „Eu voi tace, tu vei tace / și-mpreună vom tăcea” (*Gura lumii*). Tăcerea este prinsă în cuvintele topite în poezie: „Nici altar și nici icoană / și nici crez mai crez decât / vorba ta șoptită lacom / și strigată mohorât.” Tăcerea nu înseamnă lipsa cuvintelor, tăcerea este perspectiva de aurificare a comunicării cu sinele. În tăcere se sidefează emoțiile. Tăcerea determină pactizarea cu eternitatea. Implicarea iubirii în tăcere nu este similară cu uitarea, e apropierea sau chiar intrarea în veșnicie.

5. Predilecția poetului pentru cântec și respectul pentru drepturile de autor

Suntem în timpul fragmentarismului, Dumitru Matcovschi nu și-a permis decât transferul de la particular la general. Tendința sarcastică e percepută de scriitor ca superficialitate, el distinge cuvântul în profunzime. Probabil de aceea preferă directetea. Textul lui seamănă cu monumentalul. De parcă rocile din malurile fluviului au pătruns textul liric al lui Matcovschi.

Materialul este extras din cuvintele cu valențe comune, dar în construcția artistică ele prind undele melodice.

În prezent întâlnim difuziunea dintre poet și textier. În mai multe emisiuni radiofonice și-au expus părerea poezii Ianoș Turcanu și Radmila Popovici. Ambii considerând că versurile care apar în carte sunt poezii, unde eul liric respiră cu sinceritate, deținând toate funcțiile acestui gen. Este actul de creație al unui poet. În alt caz semnaleză noțiunea de textier, care își maschează emoțiile, prin empatie simte rolul interpretului cărui îi adresează / îi permite să-i cânte versurile. Viziunea dată îngustează cuvântul artistic, îl reduce la o opțiune concretă, până la comercializare; disociază textul pentru gustul unui cititor elitar și preferința unui ascultător superficial.

Este o convenție care împarte nu numai scrierea artistică, dar și receptorii textului artistic: în cititori și ascultători. Din optica posibilității cuvântului s-a demonstrat pe parcursul istoriei literaturii că acesta are potența de a exercita toate simțurile umane: gustative, olfactive, auditive, vizuale și tactile.

Referindu-ne la creația lui Dumitru Matcovschi observăm că poetul nu acceptă această disecare. El tinde să se apropie de orfism, pledează pentru conexiunea dintre cuvânt și melos. Organizarea solară se resimte și prin atitudinea sa de propriile versuri, la care remarcă și compozitorul, și interpretul. Poetul trăiește bucuria melodică în planul de a oferi versurilor sale o altă viață – una care poate fi deschisă nu prin pagini, ci prin voci. Exemplificăm prin poeziile devenite cântece: *Rugă* – compozitor: Anatol Chiriac, interpret: Mihai Volontir; *Cu numele tău* – compozitor: Ion Aldea-Teodorovici, interpretă: Nina Crulicovschi; *Doar femeia* – compozitor: Gheorghe Mustea, interpretă: Daria Radu. Șirul ar putea continua și în variante de aranjamente muzicale. Se resimte o grijă pentru versurile sale. E o paternitate, ce

nu e indiferentă ce vor fi ele, pe buzele cui vor fi rostite, cum vor fi interpretate. Muzica apare ca o apertură metaforică, în care sugestiile se consolidează în a plana pe undele sufletului.

Poetul Dumitru Matcovschi e un exemplu de respectare a dreptului de autor. Regretabil, dar și în prezent atestăm confuzii. Am căutat site-uri după versurile din poezia *Sărut, femeie, mânăta*, și am găsit următoarele carențe grave: www.coolmojito.com/artist/Ion+Aldea-Teodorovici/1/2308886 (accesat în mai 2014) unde era indicat greșit că autor este Grigore Vieru. O altă confuzie era plasată pe site-ul: <https://pinvents.com/event/460814710714900/poetic-romantic-si-atotcuprinzator> (accesat în mai 2014), care îl atestă în paranteză pe Ion Aldea-Teodorovici. Ion Aldea-Teodorovici a compus muzica pentru aceste versuri, este compozitorul cu care a colaborat scriitorul Dumitru Matcovschi. Așadar este interpretul, dar în niciun caz marele compozitor nu a fost autor al acestor versuri. Autorii revistei on-line a Liceului „G. Coșbuc” (<http://orizonturicosbuciene.wordpress.com/category/evenimente/page/2/>) nu și-au complicat existența să scrie sub strofa din această poezie cui aparține. Lista, cu regret, poate fi completată. În anul lui Dumitru Matcovschi suntem obligați să respectăm nu doar mesajul, dar și autorul. Și să nu permitem camuflarea de tipul: „zicea marele poet” sau „după cum afirma cunoscutul scriitor”, fără a-i indica numele. Dacă acceptăm indiferența, înseamnă că promovăm falsitatea.

În zilele acestea, când toți sărbătorim ziua de naștere a maestrului, am dat de o mostră, care e chiar monstruoasă. Și nu eram tentată să o găsesc, dar probabil greșeala m-a chemat, a strigat. E vorba de un document foarte important cu antetul: „Aprobată la Comisia Națională de Examen. Proces-verbal nr. 9 din 27 decembrie 2012. Validată prin ordinul nr. 1042 din

27 decembrie 2012 al Ministrului Educației. *Programa pentru examenul de gimnaziu, 2013. Limba și literatura română, școala alolingvă.* În textul ce anunță că aparține Ministerului Educației, Agenția de evaluare și examinare, la p. 8, expune sarcina pentru elevul clasei a IX-a din școlile alolingve la disciplina Limba română: „4.4. Să redacteze un eseu la o temă propusă. 14. Comentează, în șapte-opt propoziții, versurile lui N. Dabija: «Bucurați-vă, prieteni, de prieteni și de frați...»” Ce observăm? Autorii nu știu nici creația lui Dumitru Matcovschi, nici pe cea a lui Nicolae Dabija. Când ajungem la Bac sau la examenele de gimnaziu se distrează ziarele publicând inadvertențele elevilor, care sunt pline de haz. Iar acest exemplu teribil depășește teatrul absurdului. Cum să mai cerem elevilor, studenților să cunoască creația scriitorului, dacă fiecare care accesează site-ul Ministerului Educației îl poate observa. Iată de ce nu putea trăi liniștit poetul, iată de ce lupta. Și atunci cum să acceptăm această gafă, care trebuia să fie atestată de atâtea minți lucide care cunosc și să nu fie permisă editarea ei pe site. De ce se semnează fără a citi? De ce se acceptă incorectitudinea?

Dorim să ne cunoască poeziile, dar în teste confuziile sunt strigătoare la cer! Sunt sigură că poetul Nicolae Dabija are scrise multe versuri care ar putea fi în acest test, dar, vouă, celor care sunteți autori și semnați la p. 1, aflați că „Bucurați-vă, prieteni, de prieteni și de frați...” este primul vers din poezia lui Dumitru Matcovschi *Bucurați-vă*. Care ar fi soluția? Ministerul Educației ar trebui să se decida de pagina din internet – programa pentru 2013 alolingvi – Particip.gov.md –, altminteri promovează, puțin spus, incertitudini. Prezența acestei greșeli de neconceput ne caracterizează că suntem indiferenți, că facem totul la repezeală, dar utilizând foi olandeze și cameră de filmat. Să nu acceptăm să nu să se respecte dreptul de autor. Atât Dumitru Matcovschi, cât și Ni-

colae Dabija, prin demersul său care determină o generație întreagă prin *Ochiul al treilea*, prin poezie, publicistică și proză sunt personalități ale literaturii române, pe care ne obligăm și prin profesie, și prin simțul culturii să-i respectăm, să le cunoaștem opera. Și să nu râdem de inadvertențele bieților elevi stresați, nevăzând monstruozițiile de la documentul *Limba și literatura română. Programa pentru examenul de absolvire a gimnaziului, 2013*. Să sărbătorim creația poetului și precizând cum opera îi este difuzată prin mașinăria ce azi înlocuiește cartea – computerul.

6. Axa valorică și eternitatea

Poezia abundă într-o imagine integră de *axis mundi* din crengile diferitor copaci. Frunza de tei evident că sugerează aspectul artistic întruchipat prin romanismul lui Mihai Eminescu, frunza de stejar adună legendele în jurul vitejiei domnitorului Ștefan cel Mare și Sfânt, frunza de soc străbate din balada *Miorița*, frunza de nuc se înfiripă cu dorul din doine. Și prin aceste frunze se roagă poetul: „Alină-mă, frunză de nuc, / Te rog, mă alină: / speranțele-au ars ca pe rug / fără lumină” (*Rugă*). Cunoașterea nu este valorificată drept un păcat, uitarea este ceea ce nu suportă poetul. Anume de aici și fructul pe care îl va cânta va fi nuca. Nuca devine acel fruct al cunoașterii care întruchipează frăția întrudăinuire. Miezul este bine ascuns în lemn. Valoarea devine una din cele șapte taine, la care nu poți accede imediat. Poetul pregătește cititorul. Și fiecare lectură a poeziei sale este o nouă treaptă a propriei cunoașteri. Astfel, coaja literelor se despică încet și apare miezul lecturii. Esența care se ascunde în repetiții, în antiteză, în negații, în enumerații și simboluri.

Dumitru Matcovschi uzitează în textul poetic cuvântul *mărgioară* cu sensul de țară, plai, pământ natal. Este spațiul unde s-a născut, cu oamenii care l-au marcat, cu demnitatea proprie acestei regiuni. Poetul

face dintr-un sat de pe malurile Nistrului, Vadul-Rașcov, un mit al Mărgioarei: „Cea mai frumoasă. Nu cea din carte. / A fost odată, aici departe... // o mărgioară. Un mal de ape, / a fost odată, aici aproape...” (*Lacrima zeilor*). Chiar și dacă mărgioara va fi scris nu de fiecare dată cu majusculă, este un cult accentuat prin forța unui cuvânt ce din nume comun devine nume propriu. Statutul atribuit Mărgioarei amplifică conotația unei margini. Din optica lexicală marginea este în relație de sinonimie cu marginalul, perifericul, secundarul, neimportantul, uitatul, neesențialul etc. În acest câmp lingvistic poetul preia poziția lui Don Quijote și reușește ca din acel ceva comun să orânduiască accesorii cavalești, plin de noblețe. Metamorfoza este determinată de aura pe care o sidefează în rădăcina cuvântului „margine”. Atingerea poetului este asemenea regelui ce are forța de a aurifica, este aceeași îmbogățire numai nu în plan material, ci în cel spiritual.

Poetul mângâie acest cuvânt și el devine „Mărgioară”. Diminutivul distruge cuvântul din convenția comunului, a stereotipului. Este un procedeu utilizat în folclor: dorule, doruțele; calule, căluțele... Dinamicitatea motivă are proprietatea de a trasa axa coordonatelor valorice – axa solară. Mărgioara deține funcția de centru, de inima poetului în care palpita dorul, durerea, dragostea, demnitatea, lupta.

Grație diminutivului Dumitru Matcovschi creează corespondențe de imagini – satele Moldovei încep să fie oglindite toate în acest cuvânt – „Mărgioara”. Acest raport de similitudine fonică *mărgioară – mărgelușe* determină perspectiva estetică. Cuvântul deține și funcția frumosului. Constituie o frumusețe ce primește valoarea prețului. Mărgelele fiind în poezia noastră populară modalitatea de a fâgădui dragostea, de a-și destăinui sentimentele. Accesoriile au menirea de a opri timpul în amintire. Se creează impresia că nu doar poetul lucrează în semnificațiile cuvântului, dar și cuvântul îl alege, îi determină

existența: „Este un loc. Mai este. Undeva. / Acolo. În copilăria mea. O mărgioară. Alta nu-i ca ea. / Aici Bunul Dumnezeu născutu-s-a” (*Terra incognita*). Deducem raportul de corelație dintre *mărgioară – poet – existență*. Poate cineva mă va acuza de inversia tranzitivului cu subiectul, totuși consider că *Mărgioara* e cuvântul care imprimă lui Dumitru Matcovschi amintirea copilăriei, determinată de admirația pentru acest spațiu. Mărgioara, prin luminozitate, prin tandrețe, gingășie, valorifică anume imaginea de copil, imagine pe care poetul a păstrat-o, a îngrijit-o, a șlefuit-o.

Deși convențional Mărgioara este un spațiu limitat, el devine un centru al pământului (alte conotații ale mărgioarei au fost valorificate de criticul literar Theodor Codreanu în corespondență cu opinia acad. Mihai Cimpoi. Sunt sondate axiologic noțiuni și opere de artă). Diminutivul îi deschide o relație aparte dintre eul liric și această noțiune, care din convenție devine emoție. Sentimentele fixate de acest cuvânt sunt cele mai diverse: durere, respect, dragoste, milă, demnitate, elogiu, blândețe, duioșie, leagăn. Șirul poate continua. Cuvântul din optica periferică deține o funcție sacrală. Poetul găsește bijuteria de la salba zânelor ce au trăit pe aceste meleaguri în catrințe și opinci.

Referințe bibliografice

1. SALTARI, Enrico. *Leon Walras e la nascita del marginalismo*. Disponibil: <http://matematica.unibocconi.it/articoli/leon-walras-e-la-nascita-del-marginalismo> (accesat: 10.10.2014).
2. CODREANU, Theodor. *Un Don Quijote basarabean*. În: Dumitru Matcovschi. *Amarele confesiuni*. Chișinău, Magna Princeps, 2011.
3. BOTEZATU, Eliza. *Critică literară*. Chișinău, Cartea Moldovei, 2008.
4. CIMPOI, Mihai. *Poezia ca strigăt existențial*. În: Dumitru Matcovschi – poet și om al cetății. Coord.: Mihai Cimpoi. Chișinău, Știința, 2009.
5. COROBAN, Vasile. *Axă*. În: Dumitru Matcovschi – poet și om al cetății. Coord.: Mihai Cimpoi. Chișinău, Știința, 2009.
6. MATCOVSCHI, Dumitru. *Amarele confesiuni*. Chișinău, Magna Princeps, 2011.

FILE DIN VIAȚA UNEI BISERICI ȘI A UNUI MITROPOLIT (III)

Veronica BOLDIȘOR,
istoric, colaborator la Muzeul Literaturii Române „M. Kogălniceanu”

Abstract

The author presents in this paper, one of the most difficult periods of the Metropolitan Gurie Grosu activity: the 20s of the XX century, when was introduced the "New Style", alias the Gregorian calendar. As in Romania, in Bessarabia the opposition to this change was very strong from parishioners and clergy. Specific for Bessarabia is that there was strong the opposition fed from the outside, especially from the emissaries of the Russian Church in exile. In this complicated situation the metropolitan G. Grosu showed calm, tact, patience, wisdom.

Keywords: Julian calendar, the Gregorian calendar, ecumenical, missionary religious, Bessarabia.

* * *

(Continuare din nr. 1-2, vol. 51-52, 2014)

III. „STILIȘTII”

La finele anului 1925 ÎPS Iustinian al Cetății Albe și Ismailului își exprima, în revista *Luminătorul*, consternarea, în legătură cu introducerea calendarului gregorian în Basarabia, în felul următor: „La începutul introducerii calendarului îndreptat basarabeni, ținând mult la datoria și obligația lor de a da ascultare și supunere către păstorul lor, se părea că se vor împăca cu calendarul îndreptat și-l vor primi. Impresia produsă de noutatea introdusă în viață o exprimau în formă de nedumerire, nepermițându-și de a nu da ascultare preotului lor, unii din ei neliniștit se uneau, iar alții mâhniți tăceau. Vremea n-a liniștit această stare sufletească, cum se aștepta, ci, din contra, ea devenea din ce în ce mai grea. (...) Calendarul modificat a devenit în conștiința credincioșilor basarabeni o idee fixă.”¹

¹ Revista *Luminătorul*, nr. 23, decembrie 1925, p. 19.

Consternarea Arhiepiscopului Iustinian Teculescu avea motive dintre cele mai dramatice. Nu era în firea țăranilor basarabeni să se împotrivescă autorităților. Toate năpastele care veneau pe capul lor le interpretau ca pe o pedeapsă a Domnului pentru păcate adevărate sau închipuite. De ce dar problema îndreptării Calendarului a devenit cea mai spinoasă dintre toate câte au avut de înfruntat basarabeni în perioada interbelică, cu reverberații până în zilele noastre?

Înainte de a răspunde la această întrebare, să ne amintim cum a apărut calendarul iulian, ce carențe a avut, cine, când și cum le-a îndreptat.

La romani prima zi a fiecărei luni se numea „calendarium”, iar celelalte șase zile următoare, pe care pontificii le vesteau poporului în Capitoliu în vederea sacrificiilor, se numeau „calendar”. Cu timpul, prin extindere, așa a început să fie numită cartea astronomică, în care erau fixate zilele, săptămânile și lunile unui an, lungimea acestora, anotimpurile, fazele lunii, mișcarea de rotație a pământului și cea de revoluție a soarelui. De foarte multe ori „vestitorii timpului” comiteau inexactități, ceea ce l-a determinat pe Iulius Cezar, urcat pe tron în anul 46 î. Hr. să încerce să pună capăt neorânduiriilor provocate de greșelile pontificilor. El îl cheamă din Alexandria pe astronomul Sosigenes și elaborează împreună cu acesta, în anul 45 î. Hr., un nou calendar. Alcătuit după anotimpuri, calendarul avea următoarea față: anul era format din 365 de zile și șase ore. Frațiunea de șase ore, după patru ani forma o zi, care urma să se adauge în al patrulea an, în luna februarie. Astfel, trei ani aveau câte 365 de zile, iar al

patrunea an, numit bisect, avea 366 de zile. Enumerarea anilor se făcea de la fondarea Romei (1 ianuarie 753 î. Hr.). În anul 527 Dionisie cel Mic va introduce enumerarea anilor de la nașterea lui Hristos.

După schisma bisericească din 1054, la Constantinopol canonizările erau fixate în calendar de către Sf. Sinoade, iar la Roma – de către Papă. Diferențele de canonizare, erau totuși neînsemnate.

După calendarul lui Iulius Cezar, în afară de ziua anului bisect, mai rezulta și o diferență de $\frac{3}{4}$ din zi în 100 de ani. Această diferență a observat-o Papa Grigore al XIII-lea în anul 1582 și a calculat că până în anul 1582 s-au adăugat 10 zile și aproape $\frac{3}{4}$ din zi față de adevăratele date astronomice. Calendarul iulian arăta începutul echinocțiilor și solstițiilor după mai bine de 10 zile de la trecerea lor. Această eroare a fost înlăturată prin adăugarea celor 10 zile în calendar. Astfel, ziua de vineri, 5 octombrie 1582, a fost socotită ca 15 octombrie. Deoarece Biserica creștină era în schismă, calendarul îndreptat, numit gregorian sau „de stil nou”, a pătruns cu greu în țările creștine: în 1582 – în Franța, în 1752 – în Anglia, în 1775 – în Germania, apoi în toate statele occidentale, precum și în Japonia.

Numai țările ortodoxe continuau să rămână fidele calendarului iulian. Orgoliul Patriarhilor de la Constantinopol nu le-a permis să accepte calendarul îndreptat, prin această greșeală îndepărtând Biserica de știință.

Deosebirea actuală dintre cele două calendare bisericești este de 13 zile astronomice.

Cele trei popoare slave ortodoxe – rușii, bulgarii și sârbii – au împânzit calendarul bisericesc cu o mulțime de sărbători, canonizând fără prea mare discernământ regi, ierarhi, țari etc. Cele mai puține schimbări în calendarul bisericesc le-au făcut grecii și românii, aceștia din

urmă cuprinzând în calendarul din perioadă interbelică doar tabloul de sfinți și sărbători care s-au decretat de sinoadele ecumenice, adică până în sec. IX. Exigența caracteristică Bisericii Ortodoxe Române a întârziat canonizarea lui Ștefan cel Mare, Constantin Brâncoveanu, Antim Ivireanu, Daniil Sihastru, Iacov Putneanu, Veniamin Costache etc.

Dorința Bisericii creștine de a avea un singur calendar s-a manifestat încă la primul Sinod Ecumenic de la Niceea din anul 325, când s-a pus capăt disputei pascale, începută între episcopul roman Anicet și Policarp din Smirna și continuată cu înverșunare între episcopii apuseni Victor și Irineu. Sinodul de la Niceea a hotărât ca Paștele să fie serbat de toată creștinătatea în prima duminică după lună plină, ce urmează echinocțiului de primăvară. Dorința de unitate calendaristică bisericească, când toți creștinii ar sărbători cea mai mare sărbătoare a ei – Paștele – în aceeași zi, ar fi de mult satisfăcută, pentru că azi disputele de ordin canonic au devenit superflue. Doar ingerințele politicului în viața bisericească mai împiedică rezolvarea definitivă a problemei calendarului bisericesc.

În ceea ce privește Basarabia interbelică, vom vedea în acest capitol de ce provincia noastră a trebuit să treacă prin calvarul unor frământări sociale de care nu se face vinovată nici Biserica Ortodoxă Română, nici populația ei pașnică.

Oficial, pentru toate instituțiile Statului Român, calendarul îndreptat s-a adoptat în anul 1919. Data de 1 aprilie a devenit 14 aprilie 1919.

Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a discutat problema revizuirii calendarului iulian în ședința din 28 mai 1920, iar în ședința din 23 noiembrie 1923 a hotărât să treacă la stilul nou, adică la calendarul gregorian. A fost aleasă data de 30 septembrie 1924, care a devenit 14 octombrie. În viața laică din Basarabia această problemă s-a

rezolvat ușor, fără nicio dificultate din partea populației. Cum a reacționat țărănimea de la sate s-a văzut din relatarea ÎPS Iustinian de la începutul acestui capitol. Mirare, mâhnire, revoltă lăuntrică, dar nu mai mult. Țăranul basarabean nu a avut niciodată vocația revoltei contra autorităților. În anii 1946-1947, când puterea sovietică i-a organizat o foamete înfiorătoare, țărănimea basarabeană nu s-a răsculat, deși oamenii mureau cu sutele în fiecare sat. Cum se explică atunci îndârjirea ei până la nesupunere față de autorități în anii imediat următori introducerii calendarului îndreptat? Pentru a răspunde la această întrebare e nevoie să amintim mai întâi care era situația în privința calendarului în Rusia bolșevizată. Stilul nou a fost introdus de către autoritățile bolșevice pe 1 februarie 1918, perioadei de trecere oferindu-i-se cinci luni: „Până la 1 iulie 1918 să se scrie data fiecărei zile conform noului calendar, iar în paranteze, data zilei conform calendarului vechi”, se spunea în decretul cu privire la introducerea calendarului gregorian. După 1 iulie 1918 întrebuițarea calendarului iulian în instituțiile laice a fost sistată și persecutată.²

Situația din Biserica Pravoslavnică Rusă în chestiunea calendarului a fost exploatată de autoritățile sovietice în scopuri expansioniste. După câțiva ani de presiune, bolșevicii au devenit la un moment dat „îngăduitori”, permițându-i acesteia utilizarea în continuare a stilului vechi. Imediat după introducerea de către Biserica Ortodoxă Română a calendarului gregorian, Basarabia este invadată de așaziștii stiliști. Fel de fel de trișori deghizați în preoți și primiți de basarabeni cu brațele deschise, jeliți pentru prigoana ateistă la care erau supuși în țara lor, le insinuau acestora, la început cu „blândețe părintească”, dar cu fiecare an tot mai insolent, că stilul nou este vrăjmaș, anticanonic, nere-

cunoscut de Patriarhia Ecumenică etc., etc. Ziarele de limbă rusă publicate la Chișinău, precum și cele aduse de peste Nistru, le țineau isonul. „Stilismul” pătrundea în Basarabia nu doar din Răsărit, ci și din Apus. Încă în anul 1921, cu blagoslovirea Patriarhului Dimitrie al Serbiei, „Ocârmuirea Bisericească Rusă temporară” a fost găzduită de orașelul Sremski Karlovaț, unde și-a găsit adăpost majoritatea ierarhilor ruși aflați în emigrație. Printre aceștia era și Anastasie Gribanovski, care în anii '20 încă nu pierduse speranța revenirii în scaunul arhieresc din Chișinău. Pentru ca acest lucru să se întâmple cât mai curând, el își trimitea în Basarabia emisarii pentru a face zăzanie și a chema populația la nesupunere în problema calendarului îndreptat.

Arhimandritul Iuliu Scriban scria în anul 1927 în *Revista Patriarhiei Române*: „Basarabia este colindată de uneltitori de peste graniță, care lucrează pentru calendarul vechi, spunând că o fac din însărcinarea Arhiepiscopului Anastasie Gribanovski. Demisionatul din 1918 se socotea chiriarhul canonic al Basarabiei și dădea porunci în această calitate.”³

Nimeni nu se așteptase la o asemenea întorsătură a lucrurilor. Peste Basarabia se abătuse ciuma „stilistă”. Din păcate, ea a contaminat nu numai pe mireni, ci și pe o bună parte din cler, ba chiar și pe mulți dintre membrii Consiliului Eparhial (Sergheie Bejan, N. Stadnicov, P. Guciujna, I. Andronic etc.), care în loc să-și ajute chiriarhul în combaterea acestei ciume, dimpotrivă, îi puneau bețe în roate. Mitropolitul Gurie va recunoaște în cartea sa că în chestiunea calendarului misiunea sa bisericească și patriotică a fost cea mai grea.

Preoțimea rusă, batjocorită în propria țară, emigrând în România nu și-a putut învinge boala grandomaniei panslaviste, o boală cronică care i se trăgea încă din sec.

² История Русской Православной Церкви..., стр. 727.

³ Revista *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 2, 1927, p. 125.

XV când, după prăbușirea Imperiului Bizantin și declararea Moscovei „cea de-a treia Romă”, în ea s-a născut sentimentul superiorității religioase. ÎPS Gurie cunoștea foarte bine acest virus nociv al rușilor, manifestat și în problema calendarului. Episcopul rus Serafim, care nu s-a putut adapta stilului de viață occidental, poposind în anii '30 din Viena la Chișinău, oficia slujbele religioase doar pe stil vechi, hirotonisea preoți și diaconi fără permisiunea Mitropolitului, iar când a fost somat de acesta să înceteze activitățile de subminare a Bisericii Ortodoxe Române, i-a expediat o scrisoare injurioasă pe care o încheia cu următoarele cuvinte: „Un călugăr rus nu poate să asculte nici chiar de un mitropolit moldovean, căci rușii aparțin unei nații dominatoare, unei nații chemate să împărătească.”⁴ Asta după ce ÎPS Gurie al Basarabiei îi dăduse parohie și-i oferise toată asistența de care avea nevoie un refugiat. Scrisoarea a fost citită și comentată în fața păstorilor în ziua deschiderii lucrărilor Adunării Eparhiale din anul 1933, iar în final Mitropolitul i-a îndemnat pe preoți, dar și pe mireni: „Eu mă rog ca să vă împotriviți uneltirilor satanei, ca să vă înălțați mai presus de suspiciuni și să nu știrbiți legătura dragostei, fără de care nu mai suntem ucenicii lui Hristos și nu vom fi biruitori, ci biruiți. Binele Bisericii și al Neamului să fie călăuză în discuțiile domniilor voastre.”⁵

Provocați de „stiliști”, basarabenii deveniseră, într-adevăr, și mai suspicioși față de autoritățile române. Adevărat este că nici acestea nu au fost întotdeauna la înălțime. Pe 20 aprilie 1937 ÎPS Gurie îi va scrie o scrisoare Ministrului Instrucțiunii și al Cultelor Victor Iamandi, în care îi va reproșa: „Ce sume a dat Ministerul Bisericii din Eparhia mea pentru combaterea stilismului, de când s-a schimbat calendarul și până acum? Și era oare nevoie mai mare de luptă împotriva stilismului și a tuturor cu-

rentelor vătămătoare altundeva decât în Basarabia?”⁶ În finalul scrisorii va conchide: „Eu am fost și am rămas până azi singurul chiriarh care nu a încasat nici de la Statul Român, fie prin buget, fie pe cale de subvenție, nici de la alte instituții de stat sau bisericești, nicio centimă pentru cheltuieli de deplasare, de reprezentare, pentru cheltuieli materiale, pentru combustibil etc., cum au făcut într-o măsură mai largă sau mai mică aproape toți ceilalți chiriarhi ai Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române. (...) Chiriarhii ce vor urma să nu se mai găsească în starea în care m-am găsit eu, lipsit de orice mijloace și de orice ajutor în exercitarea greii și împovăratei cu tot felul de nevoi și cerințe a misiunii arhiepiscopale și mitropolitane a Basarabiei.”⁷

Frământările religioase din Basarabia, cauzate de „stiliști”, solicitau măsuri dintre cele mai energice din partea autorităților bisericești locale. Acestea însă, în loc să se alăture Mitropolitului, dimpotrivă, de foarte multe ori l-au sabotat. Iată ce va mărturisi în 1937 Gurie însuși: „Din cele petrecute în ședințele adunărilor eparhiale se poate ușor constata cât de mult s-a speculat chestia calendarului, în chipul cel mai neîngăduit, tocmai de oamenii care ar fi avut datoria să servească chestiunea sinodală și guvernamentală în interesul consolidării unității noastre bisericești și românești. Se mai vede că eu, în calitatea mea de chiriarh, am rămas cu totul izolat, fiind singurul apărător sincer hotărât și neînduplecat al marilor interese bisericești și naționale, chiar dacă prin aceasta mă expuneam la izolarea, la boicotarea, la ponegrirea și la prigonirea tuturor celorlalți care făceau regionalism, defetism și agitație revoluționară împotriva autorităților de stat și bisericești. (...) Nimeni din prea cuvioșii protopopi nu arată în dările de seamă că

⁴ Revista *Luminătorul*, 1933, nr. 7, p. 382.

⁵ Idem.

⁶ GROSU, Gurie. Procesul și apărarea mea..., p. 335.

⁷ Idem.

clerul ar sabota ordinele cu privire la introducerea calendarului sau ar șovăi, ci țin să explice că situația creată se datorește încăpățănării poporului, conservatismului lui și poate chiar ignoranței.”⁸

Or, Mitropolitul Gurie, care străbătuse Basarabia în lung și în lat, nu-și considera poporul pe care îl păstora nici încăpățânat, nici conservator și nici ignorant. El a descoperit, pur și simplu, că multe din ordonanțele și dispozițiile sale privind calendarul îndreptat nu au mai ajuns la destinatari. Voi reproduce în rândurile ce urmează, prescurtat, doar un document de acest fel, în realitate ele fiind numeroase.

„+ GURIE,

Din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului

Prea iubiții mei fi în Domnul,

Cu multă scârbă și durere aud că unii din voi nu ascultă pe păstorii lor, preoții, și nu vin la biserică când preotul îi cheamă, după calendarul îndreptat.

(...) Ne amintim că și în trecut unii nu prea dați ascultare preoților și arhierilor, căci și în trecut și până acum țineți unele zile ca sărbătoare, precum Joile după Paști, sărbătoarea lui Ilie Pălii, Foca, Chiri-că Șchiopu și altele, în ciuda sfaturilor și îndemnurilor preoților de a părăsi aceste sărbători, care sunt niște amintiri păgânești.

Înțelegem că ați fost întotdeauna cu teamă față de tot ce e nou, necunoscut, și chiar înger din cer de ar fi venit ca să vă scoată din deprinderile voastre, mult n-ar fi reușit.

(...) Nu ne oprim de puțină voastră ascultare ce dați cuvintelor noastre, ca din nou să vă amintim ceea ce Sfinții Episcopi, luminații arhieriei ai Bisericii Române, adunându-se în Sobor, cum au găsit ei că nu se știrbește cu nimic credința și așezămintele Ortodoxiei, dacă se va face

îndreptarea calendarului, scoțându-se cele 13 zile cu care noi am rămas în urmă cu numărul lor. După chibzuială de doi ani, primind și răspunsul celorlalte biserici: a Constantinopolului, Serbiei, Bulgariei și Ierusalimului, că ele admit îndreptarea calendarului și, prin urmare, dacă se va face îndreptarea nu este o călcare a canoanelor, a hotărârilor soboarelor ecumenice, au ordonat ca să scoată cele 13 zile și să sărbătorească toate sărbătorile și să se înceapă toate posturile cu 13 zile mai înainte.

Unii zic să soborul arhieresc din București, ca sobor local, n-a avut puterea de a face această îndreptare, că această îndreptare poate s-o facă numai Soborul Ecumenic, adică al Bisericilor din toată lumea. Vă încredințez, iubiții mei, că această părere nu este adevărată. Îndreptarea calendarului pentru biserică sa putea s-o facă Soborul Arhieresc al Bisericii locale Române, pentru că prin îndreptare nu se înlătură vreo hotărâre a vreunui Sobor Ecumenic. Căci niciun Sobor n-a hotărât cândva că calendarul nu poate fi atins, că nu e voie a-l îndrepta. Și dacă asemenea hotărâre nu există, atunci Soborul Episcopilor din Țară n-au aflat nicio opreliște de a face îndreptarea calendarului.

Se aduce de unii (monahi neiscușiți) împotriva hotărârii Sf. Sinod canonul 7 al Sf. Apostoli, care oprește a sărbători Paștele înainte de isimeria (echinocțiul) de primăvară cu jidovii, și caterisește pe cei care nu se vor supune. Însă calendarul îndreptat această pravilă nu o calcă, precum și hotărârea Sfântului întâiul Sobor Ecumenic din Niceea în privința sărbătoririi Paștelui o păzește, și după calendarul îndreptat Paștele se va sărbători numai între 22 martie și 25 aprilie, în duminica întâia, după lună plină, după isimeria de primăvară și după Paștele jidovesc.

În anul 1926 Paștele, după calendarul îndreptat, va cădea la 4 aprilie, luna plină

⁸ GROSU, Gurie. Procesul și apărarea mea..., p. 105.

venind la 28 martie, iar paștele evreiesc la 30 martie, marți. Nu dați deci crezare celor ce vă sfătuiesc să nu ascultați de hotărârea Soborului arhieresc din 23 noiembrie 1923, de învățăturile arhierelui vostru, bazate pe acea hotărâre și de sfaturile și îndemnurile preoților voștri. Căci nu sunt alții, pe care să-i ascultați decât arhierii și preoții. (...) «Ascultați pe Învățătorii voștri, învăța Sf. Apostol Pavel, și vă supuneți lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca cei ce vor să dea samă, ca să facă aceasta cu bucurie, iar nu suspinând» (Evrei, 13: 17).

Nu stați nicicum la îndoială. Fiți încredințați că nu s-a știrbit cu nimic tipicul bisericesc și rânduielile ortodoxe. Aceleași sărbători ținem, aceleași posturi postim, pe aceiași sfinți îi sfințim. Ba, putem zice că mai lesne se îndeplinesc cerințele tipicului acum, când am scos cele 13 zile, decât înainte. Anul trecut și anșart, când sărbătoream Probajnele după calendarul stil vechi, noi am fost nevoiți să sfințim strugurii la Sf. Ilie (la 20 iulie). Strugurii erau bine copti și, ca să nu-i mănânce credincioșii nesfințiți și să-și afurisească gura, am făcut sfințirea lor înainte de Probajne. Anul acesta, când am sărbătorit Probajnele la vremea lor, deci cu 13 zile mai înainte, strugurii abia începuse a se coace, și noi i-am sfințit după tipic la Probajne.

(...) Nu vă înșelăm, iubiților, ci adevărul vă arătăm. Ca să fie calendarul nostru mai aproape de semnele cerului, de mersul soarelui și schimbarea lunii, a trebuit să fie îndreptat, și prin aceasta vă mai întărim o dată că n-am călcat nicio hotărâre a părinților, care au trăit înainte de noi.

(...) Unii tulburători mai spun că îndreptarea calendarului vine de la frații români, că ei adică ne strică legea. Aceasta o zic vrăjmașii neamului și ai Statului nostru, care nu voiesc ca Țara noastră, scumpa Românie, să se întărească, să trăiască în bună orânduială și pace... Însă și acest zvon nu este adevărat. Căci cei dintâi care au introdus îndrep-

tarea calendarului au fost grecii și patriarhul din Constantinopol în anul 1922... și cei din Atena. Îndreptarea calendarului o voiesc și o aprobă și sârbii și bulgarii, o admite și patriarhul Ierusalimului. Dacă sârbii și bulgarii n-au introdus la ei calendarul îndreptat, cauza este, cum ne-au explicat nouă sârbii, că ei se tem să nu se nască la ei vreo sectă-schismă, dezbinare în popor, viața în statele lor fiind nu prea liniștită.

Iar noi, arhierii români, am avut și avem toată încrederea în înțelepciunea poporului nostru, în ascultarea lui față de arhierii lui, care sunt aleșii națiunii, îmbrăcați cu toată încrederea poporului. Având această încredere în supunerea poporului, arhierii noștri au aflat că împrejurările îngăduie ca să se facă îndreptarea calendarului la noi, cum s-a făcut la Constantinopol și cum au hotărât și celelalte biserici a se face. De aici puteți cunoaște, iubiții mei, că Sinodul nostru român a lucrat în înțelegere cu celelalte biserici pravoslavnice surori, n-a făcut pasul acesta fără înțelegerea cu celelalte biserici autocefale.

Deci, tocmai voi, iubiții mei, îndepliniți hotărârea Soborului arhierilor noștri și nu rămâneți în neascultare. Cine nu ascultă de Biserică, acela nu ascultă de Dumnezeu... Cine postește nu după cum soborul arhierilor poruncește, cine sărbătorește sărbătorile nu după cum biserica învață, acela voiește să trăiască cu mintea lui, cu priceperea lui. Unul ca acesta se dezbină de izvorul harului și rămâne în afară de Împărăția lui Hristos, de Trupul Lui.

De aceasta să vă ferească Dumnezeu pe toți, cu harul Domnului Iisus Hristos și cu lucrarea Sfântului Duh.

Dată în reședința Noastră din Chișinău în anul mântuirii 1925, în 29 august.⁹

La sfârșitul lucrărilor Adunării Eparhiale din anul 1927 ÎPS Gurie își îndeamnă preoții

⁹ ANRM, fond 1135, inv. 2, dosar 10, f. 290-291.

din eparhie: „Vă rog ca, ducându-vă acasă, să binevoiiți a lua toate măsurile ca tot ce ați lucrat aicea să fie cunoscut și lămurit aceleora care v-au trimis, să-i liniștiți pe cei ce, necunoscând bine multe lucruri, se agită și se tulbură. Mai ales să contribuiți ca credincioșii să știe că în Biserica lui Hristos cea mai bună faptă este ascultarea față de arhipăstori și față de preoți, căci ei alcătuiesc biserica învățătoare, iar ceilalți sunt biserica ascultătoare. Deci, dacă cineva calcă cuvântul preotului, el se dezbină de biserică și nu mai face din ea parte, nu mai este fiul ei.

Aveți sarcina de a convinge lumea, ca sărbătorile să se facă așa cum sunt fixate în calendar. Să le spuneți celor ce nu înțeleg bine, că dacă azi e 21 mai, în care sărbătorim pe sfinții Constantin și Elena, apoi un alt 21 mai nu poate fi și nu este; dacă în ziua de 6 decembrie îl cinștim pe Sf. Nicolae, apoi în altă zi nu se mai întâmplă 6 decembrie în același an.

Cu toți avem sarcina să sprijinim Biserica nu numai aici la Adunare, dar peste tot locul și în toate chestiunile, deci și în chestiunea calendarului.”¹⁰

Acțiunile Mitropolitului Gurie în vederea aplanării conflictului „stilist” din sânul Bisericii basarabene se ciocneau de interese politicianiste interne, dar, mai ales, de apriga susținere a stilului calendaristic vechi de către Moscova prin filiera sectară, îndeosebi prin cea inochentistă. Se știe că Sfântul Sinod al Bisericii Pravoslavnice Ruse, după un raport expedit de Serafim Ciceagov (1908-1914) la Sankt Petersburg, a declarat curentul inochentist, răspândit la începutul sec. XX pe ambele maluri ale Nistrului, sectar, iar pe ieromonahul Inochentie de la mănăstirea Sf. Teodosie din Balta l-a surghiunit în mănăstirea Murom a eparhiei Oloneț din nordul imperiului țarist. Când însă problema calendarului îndreptat a început să fie speculată în folosul refacerii

imperiului, Inochentie (mort pe 30 decembrie 1917) este declarat sfânt¹¹, curentul inochentist cunoaște o recrudescență neașteptată, iar inochentiștii devin cei mai aprigi „stiliști”. Iată cum sunt caracterizați aceștia în *Darea de seamă despre activitatea culturală și misionară pe anul 1937 a Protopopiei cercului 2, jud. Lăpușna*, prezentată Secției culturale a Consiliului Eparhial: „În cuprinsul protopopiei sunt două curente sectare mari, puternice și anume: bapșismul și adventismul. Există și al treilea curent, tot atât de puternic – inochentismul –, dar acesta este greu de evidențiat, pentru că adepții lui n-au rupt contactul cu biserica. Inochentiștii nu respectă pe preoți și nu recunosc puterea lor harică. Adepți ai inochentismului sunt în toate parohiile din cerc, dar centrele cele mai mari sunt cele de pe valea Botnei. Inochentiștii sunt cei mai aprigi apărători ai calendarului vechi și tot ei sunt aceia care mențin în popor curentul potrivit calendarului îndreptat.”¹²

Din cele relatate mai sus este limpede că nu firea conservatoare a țărănimii a fost cauza principală a frământărilor religioase din Basarabia în problema calendarului îndreptat, ci caracterul expansionist al Bisericii Pravoslavnice Ruse, rămas neschimbat de-a lungul secolelor. În linii mari, tot din această cauză problema stilului calendaristic bisericesc nu este soluționată definitiv nici în zilele noastre.

Interesul Bisericii Ruse de a-și păstra Biserica Basarabiei cu orice preț este o abateră nu numai de la canoanele bisericesti, ci și de la principiile moral-spirituale ale religiei creștine, căci acolo unde există interes, nu-i loc pentru dragoste, iar Biserica nu mai poate fi numită „casă a Domnului” și nu mai reprezintă instituțional religia, al cărui principiu suprem este dragostea.

(Va urma)

¹⁰ ANRM, fond 1232, inv. 1, dosar 283, f. 31.

¹¹ История Русской Православной Церкви..., стр. 56.

¹² ANRM, fond 1135, inv. 1, dosar 158, f. 48.

SOCIAL MEDIA – INSTRUMENT DE COROBORARE A RELAȚIEI BIBLIOTECII CU UTILIZATORII

Abstract

The social media influence considerably and expand the library image area, the field of activity. Social media is more than a platform, rather than social networks – is a major cultural transformation in the field of librarianship, affected the library image communication module, the promotion of resources, services and products and the connection with users. The author lists the benefits of using social media for libraries, reviews the good aspects and highlights common mistakes, identifies factors of efficient use of social media in order to corroborate the relationship with users.

Keywords: *social media, online presence, corroborating relations, libraries strategy, online tactics, loyalty, efficiency, interrelations with users.*

* * *

Noile tehnologii, numite generic social media, au facilitat dezvoltarea rapidă a mijloacelor de comunicare pentru dialogul social. Domeniul biblioteconomic este prezent pe social media, dar puține biblioteci și puțini bibliotecari conștientizează beneficiile pe care le pot obține de la această prezență și, la fel, social media nu prea se folosește pentru a corobora relația cu utilizatorii.

Comunicarea face oamenii fericiți, de aceea oamenii au îmbrățișat rapid platformele social media. Oamenii au nevoie de comunicare – din acest motiv Brâncuși a cioplit în piatră, compozitorii au inventat notele muzicale, pictorii au utilizat pânza și vopselele pentru a transpune frumosul,

Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

regizorii au transmis mesaje cu ajutorul filmului. Formele și metodele de comunicare nu stagnează aici, la platformele social media ele vor evolua, iar noi va trebui să le acceptăm. Cum se adaptează mediul biblioteconomic la acest tip de inovație? Cu greu, dar o fac – și bibliotecarii instruiți, și cei care abia acum trec ABC-ul calculatorului. O vor face cu toții pentru că platformele social media au adus schimbări culturale în multe domenii, dar mai ales în strategiile de marketing, în relațiile cu utilizatorii, cu comunitatea și, nu în ultimul rând, în comunitatea profesională.

Social media „i-a făcut pe manageri, directori de marketing să creadă că pot folosi site-urile rețelelor de socializare pentru a-și transmite mesajele în același fel și în același scop în care foloseau platformele mass-media tradiționale, precum ziarele, radioul, televiziunea. Dar ceea ce numim noi social media nu este presă, nici măcar o platformă. Este o transformare culturală masivă care a afectat profund modul în care societatea își utilizează cea mai mare platformă inventată vreodată – internetul”, spunea Gary Vaynerciuk, un antreprenor care a revoluționat percepția mediului de afaceri asupra interacțiunii cu comunitățile online.

Domeniul biblioteconomic a acceptat / a aderat la rețelele sociale mai târziu decât utilizatorii ei. Așa cum procedează întotdeauna cu orice se ivește nou. Bibliotecarii neîncrezători – las că trece moda – au așteptat să vadă ce și cum. Oricum, astăzi suntem pe social media. Suntem prezenți,

dar nu conștientizăm ce beneficii putem obține de la prezența noastră aici. Până la media socială bibliotecile foloseau, foarte eficient, mass-media tradițională pentru a spune lumii ce fac, ce se întâmplă în bibliotecă. Mai degrabă erau niște prezentări scurte despre evenimente, comentarii ale unor activități de anvergură, totdeauna cu tentă pozitivă, de promovare și laudă – făceau imagine bună și asigurau vizibilitatea instituțiilor în spațiul public. Rezultatele se măsurau cantitativ, prin numărul de prezențe publicate sau audio / video și, calitativ, prin subiectele abordate.

Altceva era prezența în spațiul public profesional – în revistele de specialitate ale domeniului – cu lucrări științifice ce elucidau preocupările de cercetare ale bibliotecarilor, ale instituțiilor infodocumentare. Rezultatele, atât în mass-media tradiționale, cât și în cele de specialitate, erau îmbucurătoare. De exemplu, într-un an, nu prea îndepărtat, 2012, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a înregistrat 663 de prezențe / materiale publicate în presa scrisă, suplimentată cu 450 de prezențe la radio și televiziune; 171 de articole științifice în presa de specialitate. Imaginea publică fiind o prioritate instituțională declarată și asumată de fiecare angajat a fost permanent monitorizată, analizată, îmbunătățită. Astfel, bibliotecarii s-au implicat, și-au dezvoltat abilități de a scrie, de a promova, de a se implica în realizarea scopurilor comune.

Același Gary Vaynerciuk, citat mai sus, consideră că social media este mai mult decât mass-media. Și are dreptate. Pentru că, în primul rând, piața consumatorilor de social media e cu mult mai mare decât a celei tradiționale, raza acțiunii nu se limitează la numărul de abonați ai acesteia; pentru că, în al doilea rând, poți publica oricâte materiale iconice, animate, audio / video – aspecte care largesc și influențează considerabil aria perceptibilă a imaginii bibliotecii și, în al treilea rând, cel mai important, social media e o transformare

culturală majoră ce afectează modul de a comunica imaginea bibliotecii, modul de a promova biblioteca, resursele, serviciile și produsele și modalitatea de a se conecta cu oamenii, cu utilizatorii.

Biblioteca Municipală a urcat în primul tren ce gonea prin lumea tehnologizată, ce avea să ne aducă în mediul online. Am fost primii care am lansat o pagină web, primii care am lansat un blog profesional, primii am sosit și pe social media... Biblioteca Municipală astăzi are o prezență activă pe rețelele de comunicare și de socializare. Ajunși aici, înaintea tuturor, am acumulat ceva experiență, am dobândit abilități de folosire a social media. Toate filialele au profiluri pe Facebook, unele au pagini și grupuri pe YouTube, bloguri și pagini web; angajații au conturi în LinkedIn, Twitter, Flickr, Academia.edu etc., dar rămânem încă irelevanți pe ultimele trei. Am fost prezenți, foarte activ, pe Tumblr (cu părere de rău, la trecut) – suntem biblioteca care utilizează cel mai intens, cel mai mult și cele mai multe platforme de social media dintre bibliotecile din țară. Adevărul este că cel care se pornește mai devreme la drum este în avantaj. Avantajul nu se referă la numărul de adepți, de like-uri pe care le acumulezi, ci la legătura pe care o ai cu susținătorii / prietenii care arată că le pasă de ceea ce ai făcut sau ai spus, care te urmează... E timpul să îmbunătățim această experiență de implicare virtuală bidirecțională – spunem aceasta pornind de la rezultatele monitorizării acestui aspect al activității – nu prea știm cum să folosim corect, în beneficiul nostru, această imensă posibilitate de a fi alături de utilizatorii / prietenii noștri și online.

Dacă noi am sta cu ochii pe orizontul inovațiilor online, am observa că lumea face bani, stabilește relații, cumpără, vinde, schimbă, discută, diseminează, consultă, învață, formează comunități prin social media. Astfel ar putea și biblioteca să-și diversifice și să-și construiască prezența sa pe rețelele de socializare. Ce face bibli-

oteca pe social media? Diseminează evenimentele care s-au produs, resursele pe care le au, serviciile noi, lansează invitații la evenimente și... cam atât! Ceea ce am luat noi de la experiența noastră cu mass-media tradițională – să raportăm (s-a întâmplat cutare sau cutare eveniment la biblioteca X), să ne lăudăm (ceea ce am învățat din relația cu ea) – este faptul că trebuie să construim și pe social media o imagine pozitivă. Social media e mai mult decât mass-media tradițională și trebuie s-o folosim ca atare.

Ce nu face biblioteca dintre cele enumerate mai sus? Nu construiește relații cu utilizatorii, nu consultă / nu învață (cu mici excepții pagina web a BM care plasează tutoriale, lecții etc.), nu formează comunități virtuale pliate pe interesele, hobby-urile, talentele prietenilor de pe Facebook, follow-urile paginilor lor, nu vinde, nu cumpără și nimic nu schimbă...

Ne întoarcem la cititorii / utilizatorii noștri. Social media este o posibilitate enormă de a atrage noi utilizatori, de a-i loializa pe cei care trec rar sau mai des pe la bibliotecă, de a-i face să ne urmeze, de a-i face prieteni ai bibliotecii, nu numai ai paginii sau profilului ei. A confruntat cineva baza prietenilor de pe Facebook cu baza utilizatorilor săi? Câți dintre utilizatori ne sunt prieteni? Suntem convinși că doar 10-15% dintre ei pot fi și prieteni pe net. Pornind de la această supoziție, putem spune că efortul nostru de diseminare se adresează prietenilor noștri virtuali, care niciodată nu au vizitat biblioteca? Dar e de bine! Poate 10-15% dintre ei vor deveni utilizatori ai bibliotecii. Ce facem cu utilizatorii activi ai bibliotecii, avem pentru ei mesaje, le facem invitații la activități, le recomandăm cărți noi, le diseminăm informația de care au nevoie, de care s-au interesat, dar la momentul cererii era lipsă, îi informăm că biblioteca și-a notat și a făcut tot posibilul ca să-i ajute? Căutăm cititorul / utilizatorul / prietenul din

Facebook, care a plecat supărat, pentru a-i recăștiga încrederea? Cred că nu.¹

Insistăm, în continuare, pe ce fac și pe ce nu fac (și de ce nu fac) bibliotecile pe social media. Mai întâi ne referim la ce fac – la diseminare. *Diseminează* foarte multe, atât de multe încât se pierde valoarea pentru utilizatorii care nu-s prezenți zilnic pe rețelele de socializare. Monitorizând postările bibliotecilor din rețeaua BM „B.P. Hasdeu”, din rețeaua *Novateca*, precum și ale altor biblioteci publice și academice, am ajuns la concluzia că bibliotecarii au nevoie să-și dezvolte o cultură a diseminării activității. Deci, bibliotecile:

- diseminează / distribuie, în mare, doar fotografii de la diverse evenimente (90% din postările pe Facebook și Google+), evenimente sau diseminări de pe blogurile bibliotecii;

- postează foarte multe fotografii de la un eveniment (sunt biblioteci care postează 40, 50 sau chiar peste 100 de fotografii; ultima postare care m-a derutat avea 268 de fotografii!);

- foarte rar, dar foarte rar, scriu un preambul la fotografiile postate;

- postările nu incită la dialog, nu transmit mesaje, îndemnuri, ci doar raportează;

- bibliotecarii nu comentează postările prin care bibliotecile își raportează evenimentele, limitându-se la like-uri. Să recunoaștem că punem like chiar și atunci când nu ne place ceva, nu ne surprinde (facem asta din solidaritate profesională...) și deci nu putem lua fotografiile ca indicator în evaluarea postărilor, a conținutului.

Bibliotecile nu utilizează foarte multe posibilități social media – le-am enumerat mai sus. Platforme precum Facebook, Twitter furnizează reacții în timp real. Am putea să le utilizăm pentru a colecta feedback,

¹ Mai detaliat despre cum să loializăm utilizatorii prin social media vezi articolul *Loializarea / fidelizarea utilizatorilor* din numărul curent al revistei *BiblioPolis* (nr. 3, p. 11-18).

am putea măsura impactul postărilor. De ce nu le avem? Dar dacă le avem de ce în variabile atât de mici? Le avem atât de mici din cauza celor enumerate referitor la diseminare. Pentru că nu le utilizăm corect.

Totuși, bibliotecarii încă nu se implică în măsura în care ar trebui să se implice în comunicarea online. Felul cum vorbim, ne prezentăm și ne comportăm pe rețelele sociale este foarte diferit de felul cum vorbim, ne prezentăm și ne comportăm în realitate. Această situație ne duce cu gândul la două lucruri: nu ne implicăm total și nu o facem din tot sufletul. Și dacă e să credem în dictonul că „intenția afectează forța acțiunilor noastre”, devine clar că nu o facem convingși că trebuie să fim online din aceleași motive – să atragem cât mai mulți utilizatori reali sau virtuali, să le spunem despre bibliotecă, servicii și oferte. Rețelele de socializare ne deschid și alte orizonturi sociale, culturale, profesionale. Fiind prieteni cu alte biblioteci putem urmări preferințele și interacțiunile cu prietenii ei, ce oportunități le oferă pentru a-i atrage și poate chiar loializa, putem învăța din exemplele altora cum am putea ridica relația de la un prieten accidental pe Facebook la acea de prieten real. Puterea acestei relații poate transforma un vizitator ocazional al blogului, paginii, profilului bibliotecii într-un follower sau utilizator devotat și un susținător loial. Vorbim de loializare permanent, facem efort mare, dar ne scapă anume segmentul online, unde ne putem manifesta așa încât să ne facem cât mai mulți susținători. Scria Vlad Pohilă într-un editorial că „*cititorii se formează cel mai mult, totuși, în biblioteci*” [4, p. 3-5]. La fel, susținătorii, utilizatorii loiali, prietenii sunt formați, nu născuți să ne fie prieteni sau susținători. Cei de la IBM spun că utilizatorii / clienții loiali sunt dispuși să elogieze în public o instituție, dacă li se oferă ocazia. Ne-am convins și noi atunci când la aniversări cerem utilizatorilor loiali să ne scrie ceva. Utilizatorii încântați de noi o fac și fără să cerem. Un exemplu: „*Textul acesta*

tot vreau să-l scriu de astă vară. De când am stat mai multe ore în sala de lectură a Bibliotecii Municipale «B.P. Hasdeu» din Chișinău. Nu, nu mă laud c-am citit. Am stat cu tableta «Samsung» în mână și am «navigat» pe internet sau am ascultat muzică, chiar dacă viteza internetului WiFi nu era teribilă, în colțul cu canapeaua pe care mă așezam. Pur și simplu, era un loc mai liniștit, fără forfota din oraș.

Și, dintr-odată, mi-am dat seama că mă simt tare bine acolo. Nu doar fiindcă era liniște. Sau internet WiFi. Sau automat de apă caldă și rece. Sau o toaletă decentă. Sau o sală decent renovată. Sau o domnișoară / doamnă care nu se uită acru la tine, când o rogi ceva. Nu, nu să-ți dea numărul ei de telefon.

Pur și simplu, mi-am dat seama că mă simt ca în Europa. Nu, nu cea geografică. [...] Nu, n-am de gând să fac vreun gheșeft cu biblioteca, nici să mă încumătresc cu cineva de acolo. Pur și simplu, am vrut să le spun acelor femei de la bibliotecă, pur și simplu, că fac un lucru bun. Da, o spune un mofturos afurisit...² [6].

Rețelele sociale ne permit să încurajăm prietenii, utilizatorii să spună public doleanțe, ditirambi, aprecieri. Am observat că ei reacționează prompt când e vorba de *biblioteca lor*. Are Biblioteca „Lesia Ukrainka” un utilizator și prieten pe Facebook foarte devotat, care reacționează la orice comentariu referitor la activitatea acestei biblioteci – vine cu elogii, aprecieri, care întăresc comentariul, vine cu exemple de ce și cum se face la „Lesia Ukrainka”. La fel, la Biblioteca „Traian” sunt câțiva utilizatori care, imediat ce fac un comentariu, intervin cu adaosuri atât pe Facebook, cât și pe blog. Exemple de loialitate online sunt multe. Nu le valorificăm și nu le amplificăm, nu transformăm însă această disponibilitate a utilizatorilor sau a prietenilor într-o strategie de imagine. Mai mult și mai grav, bibliotecile nu răspund la feedbackul utilizatorilor. Răspund cu un

² Autor – jurnalistul Lucian Postu, din Iași.

„smile”, „like” sau cu un „mulțumesc” ceea ce dă semn că sunt *grăbiți, nu tare îi între-sează*, pentru că un „mulțumesc” sec pune punct unei conversații atât de generos generată de un potențial utilizator loial.

Cronicile online sunt cele mai benefice, pentru bibliotecă, forme de exprimare a utilizatorilor pentru că apar imediat după eveniment / postare, iar clickurile, linkurile, distribuiri lor se transformă în mii de rezultate-interacțiuni pe motoarele de căutare, pe peretele de Facebook sau în Twitter-urile prietenilor lor. Investiția minoră a bibliotecii de a plasa pe social media, chiar și o postare handicapată (nerecenzată, nesistematizată, doar material foto etc.) aduc bibliotecii un randament mai mare decât ar face-o în mod tradițional, iar implicarea în discuția cu utilizatorii indică cel mai bun tratament posibil pentru ei. Dacă vrem impact, trebuie să generăm reacții cu încărcătură emoțională. Dacă vrem feedback, trebuie să incităm, să îndemnăm, să încurajăm, să suținem discuții, să creăm conținut angajant, nu static, de raportare sau de reclamă! Majoritatea utilizatorilor de Facebook și Twitter trăiesc în mediul acesta și, dacă bibliotecile nu sunt acolo, relația și conversația se oprește. Și dacă nu suntem atenți, consecvenți în relația cu ei, se orientează spre altcineva, exact ca și în relațiile personale.

Bibliotecile rămân, încă, pe social media la formula de „telegramă” (exemple de postări: „Acum la bibliotecă...” + fotografii și... atât. Sau: „Masa rotundă...” + fotografii... Altă variantă: „Masă rotundă”, fără titlu + 100 de fotografii, ca și cum ar transmite mesajul: „Descurcați-vă!”) sau la formula „ghicitoare” (fotografii, până la 100 și... mai mult nimic – niciun îndemn sau o invitație să le vedem, nici text, de parcă utilizatorii au timp și așteaptă cu nerăbdare să se posteze fotografii pentru delectare). Social media impun bibliotecile să gândească la fel ca hotelurile, barurile, restaurantele, băcăniile sau ca și companiile economice

mari sau mici. Bibliotecarii intuiesc această orientare, încearcă forme și metode specifice din aceste domenii. Drept exemplu servesc ideile prezentate de bibliotecă la Ziua FedEx@Hasdeu din 30 octombrie curent (filialele „Mihail Ciachir”, „Târgu-Mureș”, „Onisifor Ghibu”, de Arte „Tudor Arghezi”, „Adam Mickiewicz”, Titulescu ș.a.).

Mulți bibliotecari sunt sceptici vizavi de investirea în social media din mai multe motive selectate din discuții private cu bibliotecarii:

(1) îi descurajează randamentul mic, de parcă dacă au postat ceva grozav, încât tot universul trebuie să-i ofere like, să comenteze, să laude efortul (dacă sunteți din aceasta categorie, citiți încă o dată alineatul anterior);

(2) nu pot controla mesajele (greu acceptă alt comportament decât atunci când publicau în mass-media tradiționale conținuturi elogioase, pe placul lor);

(3) nu au timp să posteze și, cu atât mai mult, să comenteze, să creeze interacțiuni. Am auzit declarații precum: „Eu urmăresc tot ce se întâmplă pe Facebook, dar nu-mi exprim părerea în niciun fel ca să nu se gândească colegii că nu am altceva ce face decât să stau pe rețelele de socializare.” E o abordare greșită, fără perspectivă! Această categorie de colaboratori are nevoie să mai citească o dată articolul de la început!;

(4) mă descurc și fără social media (din această categorie avem tot mai puțini și mai puțini);

(5) nu avem tehnologia necesară pentru a susține prezența noastră online (calculator învechit, viteza mică a internetului, lipsa unui aparat de fotografiat ș.a. Și din această categorie avem tot mai puțini, grație efortului conducerii BM de a moderniza rețeaua.

Scepticismul alimentează comiterea unor greșeli comune pe care le fac bibliotecile (inclusiv Biblioteca Municipală) în utilizarea social media:

• în rețeaua de filiale ale Bibliotecii Municipale se folosesc doar tactici în locul unor strategii;

- le folosesc pentru că „trebuie”;
- le folosesc pe post de comunicat de presă;
- le folosesc doar pentru a demonstra bravadă sau paradă;
- retransmit postările și materialele altora;
- nu creează propriul conținut;
- nu motivează utilizatorii social media la cocrearea de produse;
- nu acționează în scopul interacționării și fidelizării utilizatorilor online.

Suntem încă la nivelul „like” / „dislike”, distrându-ne butonând aceste două opțiuni, fără a ne îngriji de oportunitățile interacționării cu utilizatorii noștri virtuali pe care ni le oferă social media și inconștienți de faptul că eforturile noastre de conectare, interacțiune, loializare ale utilizatorilor noștri rămân la aceleași cote – mari, emoționale, indiferent dacă se produc online sau offline.

Offline sau online, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, până în 2017, conform planurilor de dezvoltare, are de realizat următoarele: **să fie o instituție cu resurse necesare fiecărui cetățean pentru cunoaștere, inovație, incluziune și creativitate, capabilă să întărească, prin activitățile sale, identitatea și diversitatea culturală a chișinăuienilor.** Cum să facem ca să susținem, să promovăm imaginea pe care o avem, construită mulți ani, ca să fim percepuți exact așa cum ne-am propus și în social media? Se vede că avem nevoie de:

- o strategie comună a prezenței BM pe social media care va insufla o cultură online de la vârful piramidei instituționale până la cel mai de jos nivel ierarhic;
- un management personalizat (obiectiv dificil de realizat într-o instituție ca BM, dar să tindem să menținem o cultură instituțională centrată pe angajat);

• campanii la nivel de rețea (lectură, resurse, servicii, produse, acțiuni și inițiative comunitare etc., demonstrând unitatea mesajului pe social media);

• aplicarea, în mod regulat, a tacticii șocului și a uimirii – WOW³;

• instruire / perfecționare continuă (cu toate că suntem cei mai buni la acest subiect, chiar în timpul scrierii acestui articol, 20 de bibliotecari, sâmbătă, participau la atelierul *Eficientizarea postărilor pe rețelele sociale*, furnizat de Ludmila Pânzaru, director adjunct al BM).

Toate aceste repere vin să capaciteze comunicarea externă sau, cum se mai zice, comunicarea în exterior și care este îndreptată către utilizatori, către orice alt grup important pentru bibliotecă, cum ar fi partenerii, furnizorii, donatorii, sponsorii și, nu în ultimul rând, decidenții și liderii de opinie.

Citez, din nou, din Gary Vaynerciuk, ca încheiere: „Acum aș spune că platformele social media sunt un fel de rinichi: poți supraviețui cu unul singur, dar șansele de a ajunge la bătrânețe sunt mult mai bune cu doi” [5, p. 62].

Referințe bibliografice

1. HUGHES, Mark. *Buzzmarketing: fă lumea să vorbească despre ceea ce faci*. București: Publica, 2008, 300 p.
2. KOTLER, Philip. *Marketing 3.0: de la produs la consumator și la spiritul uman*. București: Publica, 2010, 238 p.
3. LINDSTROM, Martin. *Branduri senzoriale: construți branduri puternice folosind toate cele cinci simțuri*. București: Publica, 2009, 300 p.
4. POHILĂ, Vlad. *Cititorul se formează cel mai mult, totuși, la bibliotecă*. În: *BiblioPolis*. 2005, nr 4, vol. 16.
5. VAYNERCIUK, Gary. *Economia thank you*. București: Publica, 2012, 254 p.
6. POSTU, Lucian. *Moldova din centrul Chișinăului sau niște fimei* [online]. Disponibil: <https://moldograf.wordpress.com/2014/10/09/europa-din-centrul-Chișinăului-sau-niste-fimei/>

³ A se vedea materialele de la atelierul *Conceptul WOW*, desfășurat în luna februarie curent.

PRACTICI ȘI INOVAȚII ÎN ELABORAREA ȘI EDITAREA VOLUMELOR DE EXEGEZE

(elaborate în Laboratorul de cercetări literare și biobibliografie „Onisifor Ghibu”)

Vitalie RĂILEANU,
critic și istoric literar, director al Bibliotecii „Onisifor Ghibu”

Abstract

One of the objective of "Onisifor Ghibu" library is the promotion of scientific publications for different groups of users. To this goal we have utilised different methods and forms of communicating science: book exhibition, book presentations, round tables, creative contests, public lectures, sociological projects. Our scientific activities has been promoted in the blog of the library and social networks.

Keywords: Communication of science, groups of users, scientific activities, impressions of readers.

* * *

În acest început de mileniu trei, supra-numit și „al vitezelor imprevizibile”, setea de informare a atins nivele fără precedent. Multe dintre componentele funcționării bibliotecii încep să devină istorie, iar prezentul aduce în interesul profesioniștilor altă problematică, alte tendințe spre novizitate. După cum e și firesc, cei mai preocupați și mai capabili să o analizeze, să o evalueze și să dezvolte sunt studenții, masteranzii, doctoranzii, adică cei mai tineri, cărora formația și apetența normală pentru nou, accesibil și mod rapid de asimilare a informației le asigură și mobilitatea intelectuală.

Biblioteca „Onisifor Ghibu” este, în ultimii ani, foarte receptivă față de solicitările cititorilor săi și, având drept scop promovarea valorii personalităților Culturii și ale Cărții, și-a orientat realizarea obiectivelor strategice, plasate pe menținerea și dezvoltarea suportului informațional, educațional și cultural pentru întreaga co-

munitate chișinăuiană, prin inițierea unui Laborator de cercetări literare și biobibliografie. Obiectivele Laboratorului se reflectă în reunirea și lărgirea cercetărilor bibliografice, tradiționale pentru biblioteci, dar și în studierea operei literare și a activității culturale ale personalităților culturii naționale, fapt ce a și constituit novizitatea preocupărilor noastre, unele cu tentă de anvergură internațională.

Astfel, Biblioteca „Onisifor Ghibu” își fidelizează utilizatorii și prin gama variată a activităților organizate, pornind de la afirmația că *Lectura* continuă să fie una dintre valorile pozitive ale vieții noastre, *Cartea* fiind cea care proiectează o lumină fascinantă asupra lumii, tentativă a sintetizării unor gânduri, meditații și cunoștințe despre acest act cultural, exprimat prin volume de *Exegeze literare*, *Antologii de poezie și proză*, *Dicționare*, *Bibliografii comentate și completate* cu catalog adnotat și recenzat al diferitor lucrări ale scriitorilor, *Interviuri și schițe de portret*, toate în ansamblu ne justifică efortul depus.

Drept rezultat al activității de cercetare s-au realizat și editat volume de excepție:

- *Academicianul Mihai Cimpoi – Savantul timpului prezent* / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Onisifor Ghibu”; concepție, elaborare și prefață : Vitalie Răileanu. – Arad : Ed. „Viața Arădeană”, 2012. – 228 p.

- *Anatol Ciocanu și senectutea teiului* / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Onisifor Ghibu”; concepție, elaborare și antologare : Vitalie Răileanu. – Ch. : Ed. Professional Service SRL, 2012. – 252 p. (Premiul

Salonului Internațional de Carte pentru critică literară, Chișinău, 2012).

- *Dudnic, Petru. Poeme și epistole în zbuțiu: (carte postumă)* / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Onisifor Ghibu”; coord. : Lidia Kulikovski ; concepție, elaborare și prefață : Vitalie Răileanu. – Ch. : Ed. Notograf Prim, 2012. – 200 p. (Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova, la Salonul Internațional de Carte, Chișinău, 2013).

- *Corcinschi, Nina. Arcul voltaic : Textul ca lume (i)mediată* / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Onisifor Ghibu”; concepție, elaborare și prefață : Vitalie Răileanu. – Ch. : Ed. Notograf Prim, 2012. – 146 p.

- *Melopee pentru început de mileniu III : (Volum antologic)* / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Onisifor Ghibu”; coordonator : Vitalie Răileanu ; antologatori și resp. de ed. : Adrian Pâslaru, Oleg Carp. – Ch. : Ed. Notograf Prim, 2012. – 100 p.

- *Răileanu, Vitalie. În dialog cu omul și despre om : Interviu și schițe de portret* / Vitalie Răileanu. – Ch. : Ed. Grafema Libris, 2013. – 140 p.

- *Pavel Balmuș sau Forța inepuizabilă a unui intelectual: (Exegeze literare complete de o biobibliografie)* / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Onisifor Ghibu”; concepție și elaborare : Vitalie Răileanu ; bibliograf. alcătuită de Margareta Cebotari. – Ch. : Ed. Grafema Libris, 2013. – 225 p.

- *Petru Cărare – scriitor nonconformist* / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Onisifor Ghibu”; concepție, elaborare și antologare : Vitalie Răileanu ; bibliograf. select. : Margareta Cebotari. – Ch. : Ed. Fox-trot, 2013. – 248 p.

Așa s-a întâmplat că în acest an am publicat două lucrări reprezentative pentru noile tendințe literare din acest spațiu cultural românesc. Este vorba despre doi autori, cercetători literari, profesori universitari, cunoscuți și în lumea bibliotecarilor – Sergiu Pavlicencu și Alexandru Burlacu, iar volumele au fost acceptate cu mare

generozitate de scriitorul și editorul ieșean Alexandru Ștefănașche, pentru a fi tipărite la Editura „Tipo Moldova”, colecția „Opera omnia”, cu titlurile:

- Răileanu, Vitalie. (Antologator). *Sergiu Pavlicencu: cartea unui destin* / Răileanu Vitalie ; responsabil de ediție : Lidia Kulikovski. – Iași : Ed. Tipo Moldova, 2014. – 409 p.

- Răileanu, Vitalie. (Antologator). *Alexandru Burlacu. Fascinația modelelor* / Răileanu Vitalie ; responsabil de ediție : Lidia Kulikovski. – Iași : Ed. Tipo Moldova, 2014. – 481 p.

De asemenea, merită cunoscut faptul că întreg grupul angajaților Bibliotecii „Onisifor Ghibu” a depus și depune un deosebit efort la selectarea materialelor pentru alcătuirea cuprinsului cutărui sau cutărui volum, lucrând uneori și în afara programului, în arhivele Bibliotecii Naționale sau ale Academiei de Științe a Republicii Moldova, în arhiva-depozit a Muzeului Național de Literatură Românească „M. Kogălniceanu” din Chișinău, dar și în arhiva muzeului „Casa Pogor” din Iași.

Un cuvânt aparte trebuie de spus despre manifestarea profesionistă și sârguința bibliotecarului principal din Filiala „Onisifor Ghibu” Margareta Cebotari, care a „topit destule lumânări” la alcătuirea argumentelor și biobibliografiilor pentru volumele: *Pavel Balmuș sau Forța inepuizabilă a unui intelectual: (Exegeze literare complete de o biobibliografie)*; *Petru Cărare – scriitor nonconformist*; *Sergiu Pavlicencu: cartea unui destin*; *Alexandru Burlacu. Fascinația modelelor*.

Pe lângă aceste deosebite succese obținute, ni s-a reproșat, nu o dată, în timp, mai mult sau mai puțin cordial, că volumele noastre de *Exegeze literare* pe care le-am editat, ar fi *prea complezente*, uneori excesiv de pretențioase, că pot fi atestate și mici omisiuni sau greșeli la alcătuirea *Bibliografiilor* etc., ceea ce ar indica o lipsă de exigență. Am lăsat altora plăcerea de a găsi neajun-

suri și de a polemiza atunci când se oferă premii pentru *Cartea editată*...

Din perspectiva noastră, a angajaților Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, cei care își îndeplinesc angajamentele profesionist, menținând activitatea Laboratorului de cercetări literare și biobibliografie „Onisifor Ghibu”, din perspectiva unui act de informare, prin care dorim să semnalăm efortul *bibliotecarilor* și al manifestărilor profesionale, și nu a da „altora lecții”, evidențiind eventuale curențe (cu riscul de a fi subiectivi sau insuficient informați / documentați) și, implicit, demonstrând „cuiva superioritatea”, mai ales că Laborator... nostru activează doar al treilea an și, fără îndoială, încă nu stăpânim toate specializările din domeniu.

Însă ceea ce este foarte important, e că aparițiile noastre editoriale țin de solicitările cititorilor noștri, îndeosebi ale studenților, masteranzilor, doctoranzilor de

la facultățile: Litere, Jurnalism și Științe ale Comunicării, Limbi Moderne, Istorie, Pedagogie ș.a., fiind convingși de eficacitatea științifică și didactică a volumelor publicate sau, cel puțin, de a nu lăsa să treacă neobservate lucrările unor personalități de cultură academică sau scriitoricească, pe care, altfel, cei eventual „interesați” le-ar ignora.

Bibliotecile nu-s doar destinate în întregime informării, ci există, activează, în pofida unor circumstanțe nedorite și pentru conservarea, diseminarea și utilizarea surselor acumulate.

Biblioteca de mâine trebuie să țină tot ce este mai bun din trecutul ei – de la cel *Alexandriu* până la cel digital – integrând armonios inovațiile.

NB! Considerăm că angajații Bibliotecii „Onisifor Ghibu” vor găsi / vor manifesta și pe viitor noi metode și capacități intelectuale și profesionale spre modernizare.

BIBLIOTECA „TRANSILVANIA” – CENTRU AL INOVAȚIEI ȘI CREATIVITĂȚII ÎN SECTORUL CIOCANA AL CAPITALEI

Parascovia ONCIU,
director, Filiala „Transilvania”

suggestions for maintaining a favorable climate in libraries, based on different innovative spirit and creative initiatives.

Keywords: *innovative approach, cultural events, professional duplex, project, librarians' creativity vs creative spirit of users.*

* * *

„Inovarea = a produce altceva sau a produce altfel.”

(Joseph Schumpeter,
economist american, originar din Austria)

În una din numeroasele sale scrieri, marele sociolog și psiholog german Erich Fromm (1900-1980) susținea că atitudinea

Abstract

The author refers to the importance of innovative spirit and creative approach in the librarians' activity, highlighting that they are absolutely necessary conditions for an effective work of cultural institutions. The author briefly presented a number of projects, programs and events, latest organized by the Library "Transylvania". Some of these activities were held for the first time in the ML network and also in the Moldova library system. The majority of events are exciting and effective for the reason of the presence in them of innovative and creative elements designed and implemented by the team of Branch "Transylvania". In conclusion, the author makes some

creatoare presupune ca mai întâi de toate să ai capacitatea de a fi nedumerit în fața noului. Este o afirmație aparent bizară, însă, concomitent, și extrem de sugestivă, doar prin această frază ni se sugerează că trebuie să facem mereu ceva care să fie mai altfel; să schimbăm continuu ceva pentru a ameliora, a spori calitatea serviciilor prestate.

Se știe că inovațiile de succes implică munca de echipă sau independentă, dar bazată pe reciprocitate. Într-o societate inovativă suntem puși în fața necesității de a face față unor provocări deosebite, adeseori surprinzătoare sau chiar șocante și, în asemenea condiții, creativitatea și inovarea constituie cheia spre menținerea unor standarde acceptabile ale vieții noastre. Relația „creativitate-inovare” necesită investiții inteligente care pot genera soluții noi și durabile, precum și reale beneficii pentru comunitate.

Pornind de la premisele expuse mai sus, echipa Filialei „Transilvania” a BM „B.P. Hasdeu” a încercat să răspundă acestor provocări, prin diverse inovații, schimbări și proiecte noi sau înnoite. Am încercat, am experimentat și, spre bucuria noastră, de cele mai multe ori, am reușit. Voi trece în revistă, succint, unele împliniri ale noastre din ultimul timp, desfășurate sub semnul exigențelor impuse de creativitate și inovare.

Aș menționa, în primul rând, reparația capitală a sediului, reamenajarea lui, mobilarea cu attribute caracteristice **noului**. Aceste schimbări au făcut posibilă extinderea serviciilor oferite de biblioteca noastră, inclusiv extinderea spațiului destinat copiilor. Din start a fost amenajat un indicator, care să atragă atenția vizitatorilor la orientarea în spațiul bibliotecii noastre. Am plasat pictograme, bine definite, credem, care au destinația de a informa suplimentar utilizatorii unde și ce se află în sălile Filialei „Transilvania”. Constatăm cu

bucurie că noi, membrii echipei „Transilvania”, primii în R. Moldova am implementat un nou concept al signajului, expunând indicatoarele pe podea în fața rafturilor. După cum ne-am putut convinge, această inovație a fost pe placul publicului cititor, foarte diferit ca vârstă, gusturi, percepere.

Este bine cunoscut faptul că instruirea profesională are o mare importanță în activitatea de zi cu zi a oricărei instituții, poate în special a unei instituții de cultură. În acest sens, e de menționat că echipa Filialei „Transilvania” prima în R. Moldova a organizat un **duplex profesional**, în colaborare, în parteneriat cu BJ „Octavian Goga” din Cluj-Napoca. Dacă era o inițiativă slabă, inefficientă, probabil că se oprea la prima, poate la a doua ediție. Iată însă că noi am ajuns deja la a cincea ediție și sperăm că vor mai fi și alte duplexuri profesionale, organizate sub egida BM „B.P. Hasdeu”, Filiala „Transilvania” în conlucrare cu colegii clujeni. La aceste manifestări am abordat cele mai diverse teme: *Educația pe parcursul întregii vieți: realități și tendințe; Digitizarea – calea spre cunoaștere: proiecte și parteneriate; Servicii inovative – Biblioteci inovative; Idei – proiecte în dialog; Valențele formării profesionale pentru bibliotecari*. Privind retrospectiv la aceste cinci ediții derulate ale duplexului profesional, putem spune fără ezitare că fiecare subiect abordat, an de an, a trezit interesul colegilor noștri bibliotecari, mulți dintre ei implicându-se cu pasiune, prezentând comunicări bine axate la temă, intervenind cu întrebări ori sugestii incitante. Profităm de ocazie pentru a le mulțumi din nou colegilor noștri, de la Chișinău și de la Cluj-Napoca, pentru asemenea implicări, ce au conferit manifestărilor vigoare, temeinicie, dar și farmec.

Vom menționa în mod special participarea la **Zilele FedEx@Hasdeu**, proiect inițiat de dna dr. Lidia Kulikovski, la care, în fiecare lună, pe parcursul unei zile, avem

posibilitatea de a învăța și a stimula creativitatea și a inventa un produs nou. În perioada estivală, BM „B.P. Hasdeu” a lansat proiectul „Trolleybook”, care ni s-a părut binevenit și captivant, de aceea ne-am implicat cu diferite activități pe parcursul a trei zile.

Deși sunt, vorba ceea, „vechi de când lumea”, în ultimul timp se realizează, prin diferite modalități creative și proiecte inovative, și activitățile de atragere la lectură a utilizatorilor. Aș remarca, în context, proiectul **Vreau să-mi citești**, lansat de BJ „Octavian Goga” din Cluj-Napoca și preluat de noi, reușind să ne impunem deja prin șase ateliere, realizate, credem, cu destul succes. O particularitate atractivă a acestui proiect constă în faptul că este intergenerațional, așadar, destinat utilizatorilor de vârste diferite și la programe pot participa familia întregi: părinți, copii, bunici, nepoți.

Proiectul **Omagiu cărților aniversare** își propune scopul de a cultiva, mai ales la copii, adolescenți și tineri, dragostea față de lectură. Totodată, prin acest proiect dorim să facilităm metodele de lectură pentru micuți. În acest sens, deosebit de eficientă s-a dovedit a fi metoda teatralizării textului citit. Desigur, am optat pentru textele unor cărți aniversare: *Crăiasa Zăpezii* de Hans Christian Andersen (170 de ani de la publicare), *Cartea Junglei* de Rudyard Kipling (120 de ani de la publicare), *Mary Poppins* de Pamela Lyndon Travers (80 de ani de la publicare). Un aspect novativ a constat în elaborarea filmulețelor cu participarea copiilor deghizați în personaje din capodoperele sus-numite. Nu vom exagera spunând că astfel am găsit o modalitate excelentă de promovare a cărților aniversate, a literaturii artistice în ansamblu, căci, frapați de o poveste de H. Ch. Andersen sau de povestirile cu elemente fanteziste ale lui R. Kipling, respectiv, P. Lyndon Travers, copiii au prins gustul pen-

tru asemenea creații, solicitând și alte cărți din același registru tematic ori de o factură artistică similară.

Un alt proiect de succes, **Tu deschizi cartea, iar cartea te deschide pe tine**, a fost lansat în ideea de a descoperi talentele utilizatorilor noștri cei mai fideli. Este o idee frumoasă, generoasă, benefică, dar, firește, necesită multe eforturi, uneori intervenind neașteptate greutăți pe care totuși le-am depășit. Specificul acestui proiect constă în „dedublarea” lui: prin el se face promovarea unor creații literare de succes, pe de o parte, și descoperirea, apoi și lansarea tinerelor talente, pe de altă parte. S-a dovedit că un talent poate fi pus în evidență și prin modalități simple, verificate de timp, cum ar fi: declamare, recital, înscenare, cântec... Grație acestui proiect am putut continua și accentua munca de cultivare a dragostei pentru lectură, am promovat și am valorificat mai intens potențialul estetic al unui număr relativ mare de utilizatori începători. Doar grupul-țintă pentru o apropiere suplimentară de magnificul Univers al Cărții, Bibliotecii și Lecturii l-au format cititori cu vârsta între 7 și 15 ani.

Motănică te invită la lectură – așa s-a intitulat un proiect cultural-educativ, și acesta preluat de la BJ „Octavian Goga” Cluj. Vom menționa că a atras atenția picilor chiar și titlul proiectului, mulți întrebând cum să-l vadă, cum să-l cunoască pe acest Motănică. Nimic de mirare, căci grupul-țintă îl constituiau copiii cei mai mici, de la doi la șapte ani. Firește, la proiect au fost atrași și pedagogi, educatori, învățători, precum și părinți.

Datorită apropierii de Motănică-mascotă, micuții au prins a se simți mai descătușați în comunicare, dar și în comportament. S-a observat că-s mai energici la citit și mai ingenioși în discutarea scrierilor lecturate. Nici nu s-ar putea altfel: Motănică este un bun prieten și un excelent

ghid în lumea mirifică a cărții, ajutându-i pe copii să se întâlnească cu personajele dragi din poveștile citite. De la Motănică micuții ascultă cu luare-aminte diverse sfaturi referitoare la comportamentul decent în societate, călătoresc și descoperă lumea din jur prin istorioare pe cât de fascinante, pe atât de instructive, povestirile fiind însoțite de imagini fantastice, desene amuzante și jocuri ce testează cunoștințele. Astfel, datorită lui Motănică am realizat 15 activități de real succes, toate pe placul picilor de la partenerii la aceste programe – grădinițele din sectorul Ciocana. Iată și o dovadă în plus că **impactul** de la asemenea manifestări a fost mare: s-au înscris 67 de utilizatori noi, și majoritatea dintre ei cu certitudine vor deveni și prieteni fideli ai Bibliotecii „Transilvania” mulți ani înaintea.

Am aplicat și servicii din experiențele secolului trecut, îmbunătățindu-le conținutul, diversificându-l, iar unde a fost posibil – și ajustându-l la cerințele zilei de astăzi. Vom aminti, în context, de **Sala de lectură în aer liber**, amenajată pe alea de pe bd. Mircea cel Bătrân, și unde propunem celor ce se odihnesc reviste, ziare, apariții editoriale recente. Nu am neglijat nici **Sala de lectură la Teatrul „Guguță”**: înainte de începerea spectacolului, animăm spectatorii-copii cu expoziții și prezentări de carte, demonstrăm numere noi de reviste pentru copii.

Proiectul Salonul de lectură **Ceaiul de la ora patru**, destinat adolescenților, are deja o durată apreciabilă – de șapte ani. La fel, se bucură și de o meritată popularitate. Din 2014, manifestările se desfășoară într-o formulă nouă: dacă inițial doar maturii moderau activitățile, acum fiecare ședință este organizată, regizată și moderată de elevi. Tot elevii-moderatori evaluează cine au fost cei mai activi, cei

mai inițiați în subiectul ședinței. La prima ședință a anului se alcătuește programul anual, unde se planifică activitățile ședințelor. După fiecare ședință, tradițional, elevii servesc un ceai gustos cu dulciuri la fel de gustoase.

În concluzie, vom menționa axioma că pentru a atrage publicul în bibliotecă avem nevoie de schimbări, ameliorări, modificări ale programelor și metodelor de lucru. Aceasta înseamnă, în ultimă instanță, că este necesar să avem mereu abordări inovative și creative. Specialiștii în materie afirmă că un bibliotecar inovativ trebuie:

- să călătorească în viitor, adică să știe cum va fi viitorul instituției sale;
- să ofere utilizatorilor conținuturi captivante;
- să gândească avangardist, modern, în pas cu evoluțiile din societate;
- să se extindă continuu, dar și captivant;
- să accepte provocările și să le facă față;
- să facă instituția atractivă pentru cei care-i trec pragul.

Toate acestea le găsim în programul de activitate – pe termen scurt, dar și pe termen lung – al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Acest program are un caracter pozitiv și stimulator, care energizează, predispune angajații la activitate creatoare. Poate cel mai edificator exemplu, în acest sens, ni-l oferă Zilele FedEx@Hasdeu, la care ne-am referit mai sus. Având o echipă de specialiști pasionați, biblioteca noastră rămâne fidelă destinației sale primare și primordiale: de a fi utilă comunității, de a munci pentru binele membrilor ei, de a le pune mereu la dispoziție programe dense, datorită cărora oamenii noștri să se simtă mai liberi, mai puternici și mai bogați spiritual.

COMUNICAREA ȘTIINȚEI LA BIBLIOTECA „TÂRGU-MUREȘ”, ADRESATĂ DIVERSELOR GRUPURI DE CITITORI

Tatiana ȘATRAVCA,
bibliotecar principal, Filiala „Târgu-Mureș”

Abstract

One of the objectives of the Library „Targu-Mures” is to promote scientific literature to various user’s groups. For this purpose the library used different methods and forms of communication of science: book exhibitions, book presentations, roundtables, creative competitions, discussions debates, meetings with personalities, public lectures, sociological researches on the science topic. The library scientific activities are promoted on blogs and social networking.

Keywords: *science communication, promoting science, scientific topics, groups of users, impressions of readers.*

* * *

Jim Al-Khalili, om de știință din Marea Britanie, menționa că nu avem altă cale mai rațională de a afla cum funcționează universul, de ce lumea în care trăim este așa cum este și cum să folosim această cunoaștere atunci când o dobândim. Desigur, data viitoare când te sui într-o mașină, folosești un telefon mobil, deschizi televizorul sau te vaccinezi împotriva unei boli, amintește-ți că știința a făcut posibilă toate aceste tehnologii care ne-au ușurat, ne-au îmbunătățit atât de mult viața.

Unul dintre obiectivele activității Bibliotecii „Târgu-Mureș” este promovarea literaturii științifice în rândul diverselor grupuri de utilizatori. În acest scop am utilizat diferite metode și forme de comunicare a științei. De o mare popularitate, printre cititorii de toate vârstele, se bucură expozițiile de carte tradiționale și virtuale. De exemplu: *Apa – un dar miraculos al pământului;*

Pământul, o planetă activă; Soarele – prieten sau dușman; Un mediu curat – o viață sănătoasă; Alimentația sănătoasă – cel mai bun medicament; Să spunem NU drogurilor; Traficul de ființe umane – un fenomen global; Comunicarea eficientă – cheia succesului; În sprijinul Bac-ului; Ultimele apariții editoriale din domeniul biblioteconomic; Cărți pentru un nou stil de viață; Noi intrări în bibliotecă: cărți din domeniul economiei și dreptului; Secretele unei familii fericite: cărți noi din domeniul psihologiei și a eticii familiare; Enciclopedia personalităților; Familia – prima școală în formarea cetățeanului etc.

În popularizarea unor realizări ale științei, printre copii se bucură de un mare succes prezentările colecțiilor tematice: *Enciclopedia pentru toți copiii; Enciclopedia ilustrată a copiilor; Să cunoaștem lumea împreună*, organizate atât în bibliotecă, cât și extramuros. Colecția *Enciclopedia pentru toți copiii* servește drept suport informațional copiilor care doresc să afle informații despre: invenții (primele invenții ale oamenilor, de la uneltele din piatră și metal până la noile realizări din domeniul tehnicii etc.), aparate de zbor (informații despre avioane de spionaj, rachete, avioane militare, elicoptere etc.), astronomie (informații despre Univers, galaxii, stele arzătoare, planete rotitoare, explozii din spațiu, telescoape etc.), oceane, minunile lumii, planeta extremelor, corpul uman ș.a.

Impresie:

„Sunt foarte încântat de colecția Enciclopedia pentru toți copiii, din care am aflat multe lucruri importante despre diver-

se tipuri de avioane, rachete, elicoptere etc. Am găsit informații utile și despre Univers, galaxii, stele, planete, explozii din spațiu și telescoape.” (Daniel Rotaru, elev, Liceul Teoretic „Ion Creangă”)

Colecția *Enciclopedia ilustrată a copiilor* (în 10 volume) cuprinde toate domeniile cunoașterii: științe ale naturii, științe exacte, istoria și geografia lumii. Este o sursă ideală pentru utilizare, informare și servește ca material didactic. Volumul *Științe* cuprinde informații din domeniile chimiei, fizicii și astronomiei, volumul *Tehnologii și transporturi* conține informații din domeniile electronicii, comunicațiilor și transporturilor și este extrem de solicitat.

Colecția *Să cunoaștem lumea împreună* este destinată preșcolărilor și elevilor din clasele primare. În colecție sunt incluse 36 de seturi de cartonașe cu tematică științifică adecvată vârstei. Cartonașele conțin imagini color și mici texte informative de natură științifică, de exemplu: în setul *Fenomenele naturii* găsim informație și imagini despre: curcubeu, cutremur, erupția vulcanică, aurora boreală, comete, tsunami etc. Biblioteca a organizat o masă rotundă cu tematica *Savanți și invenții*, în cadrul căreia au fost prezentate cărțile *Invenții și Marea carte despre invenții* din colecția *Enciclopedii vizuale*, precum și *Mari invenții* din colecția *Descoperă lumea și Enciclopedia marilor descoperiri, invenții, teorii și sisteme*, în 2 volume. Aceste cărți parcurg istoria invențiilor, oprindu-se asupra aspectelor tehnice și științifice, dar și povestind cum fiecare descoperire a îmbunătățit modul de viață al oamenilor. Rubricile cu întrebări, curiozități și recorduri i-au ghidat pe cititori prin lumea fascinantă a personalităților din domeniul științei, a visătorilor și a vizionarilor, care au contribuit la progresul lumii în care trăim. Cei mai interesați s-au dovedit a fi băieții. Impactul mesei rotunde a fost realizarea, de către copii, a unui poster *Savanți și invenții*,

cu utilizarea materialelor informaționale prezentate.

În cadrul Clubului pentru copii „Vreau să știu”, am desfășurat activități de popularizare a științei cu ocazia zilelor mondiale: la 22 martie, de Ziua mondială a apei am organizat concursul de erudiție *Ce știm despre apă?*; la 22 aprilie, de Ziua internațională a planetei Pământ, am prezentat cartea *Pământul, o planetă activă*; la 5 iunie, de Ziua mondială a mediului, am discutat cu copiii despre importanța mediului înconjurător; la 21 iunie, de Ziua mondială a Soarelui, am organizat discuții / dezbateri cu genericul *Soarele – prieten sau dușman*.

Impresie:

„În vremurile de demult, oamenii credeau că Soarele e destul de mic și foarte apropiat de Pământ. Participând la activitatea cu discuții despre Soare, organizată de bibliotecara de la „Târgu-Mureș”, am aflat că Soarele se află la o distanță de 150 de milioane de km de Pământ și e aproape de 400 de ori mai îndepărtat decât Luna.” (Gabriela Beleuță, elevă, Liceul Teoretic „Mihail Kogălniceanu”)

Elevilor, studenților, masteranzilor, doctoranzilor, le-au fost prezentate, în repetate rânduri, volumele de o mare valoare: *Dicționarul enciclopedic Mihai Eminescu*, elaborat de acad. Mihai Cimpoi și *Cheile artei: studiu asupra creației literare a lui George Meniuc*, autor dr. hab. Eliza Boțezatu.

În sprijinul examenului de bacalaureat, am organizat o prezentare a literaturii noi din diverse domenii, conform programei școlare. Pentru studenții și masteranzii de la specialitatea de biblioteconomie și știința informării, am prezentat ultimele apariții editoriale din domeniul biblioteconomic. De asemenea, am etalat și comentat cele mai noi lucrări de specialitate, elaborate de Biblioteca Județeană Mureș din Târgu-Mureș, donate de directoarea

bibliotecii, Monica Avram: *Libraria: studii și cercetări din domeniul bibliologiei*, anul XI; *Oameni de știință mureșeni și Portrete mureșene*, dicționare bibliografice, autor Ana Todea; cărțile *Punerea pe gânduri și Introducere în managementul serviciilor de bibliotecă*, autor Liliana Moldovan; precum și două DVD-uri: *100 de ani ai Bibliotecii Județene Mureș*, film documentar realizat de Antena 1 Târgu-Mureș, și *Centenar 1913-2013: Conferința „Biblioteca Județeană – un secol în serviciul comunității.”*

Studentilor de la Facultatea de Psihologie, le-am prezentat cărțile noi din domeniul psihologiei, iar studenților de la Universitatea de Medicină și Farmacie și altor categorii de cititori, de Ziua mondială a sănătății, le-am prezentat colecția *Enciclopedia medicală a familiei Larousse* (în 5 volume), care conține diverse informații și sfaturi utile în cazul unor tulburări de sănătate.

În cadrul Salonului „Arte Frumoase” am organizat, cu elevii Liceului Academic de Arte Plastice „Igor Vieru”, întâlniri cu personalități marcante din domeniul artelor plastice: Vasile Didic, Igor Savin, Florina Breazu, Oleg Cojocar. În cadrul activităților am prezentat catalogul *Chișinăul în pictură*, elaborat de BM „B.P. Hasdeu”.

De Ziua mondială a sănătății (7 aprilie), în cadrul Clubului „Speranța”, destinat persoanelor de vârstă a treia, am organizat o lecție publică cu genericul *Să îmbătrânim frumos și sănătos*. Invitații, medicii Galina Buta, lector universitar, și Maria Cenușă, specialist în medicina netradițională, au vorbit despre noile evoluții din domeniul medicinei.

Impresie:

„De mare folos a fost întâlnirea cu medicii Galina Buta și Maria Cenușă, care ne-au vorbit despre importanța alimentației sănătoase pentru persoanele în etate. Am aflat multe rețete utile pentru diferite maladii. M-a impresionat expoziția de carte Ali-

mentația sănătoasă – cel mai bun medicament.” (Nelly Talpalaru, membră a Clubului „Speranța”)

În cadrul *Planului național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane* pentru anii 2014-2016, am organizat prezentarea articolului *Aspecte de recrutare a victimei traficului de ființe umane*, autor Mihai Stăvilă, doctorand la ULIM, din cartea *5 ani de la crearea mecanismului național de prevenire a torturii în Republica Moldova: materialele conferinței internaționale științifico-practice*. Articolul vizează fenomenul traficului de femei la nivel național și internațional, care a și fost tema de discuție în cadrul conferinței. Ulterior am efectuat o cercetare sociologică cu genericul *Profilul socioeconomic al potențialelor victime ale traficului de femei*. Am utilizat metoda chestionarului tradițional și online, pe un eșantion de 70 persoane, dintre care online – 46 de respondenți, tradițional – 24 de respondenți.

Activitățile științifice și de promovare a științei, organizate la Biblioteca „Târgu-Mureș”, au fost promovate pe blogurile bibliotecii și pe rețelele de socializare: Google+, Twitter, LinkedIn, Facebook. Pe blogurile bibliotecii noastre și pe pagina de Facebook, articolele menționate au fost vizualizate de peste 5250 de ori.

Impresii despre bibliotecă:

„Așa fiind, unde m-aș putea simți mai bine dacă nu în bibliotecă? Aici sunt în societatea celor mai luminoase minți ale lumii și omenirii. Alături de harnicele bibliotecare, din mic cum ești, devii nu un gigant, ci de necuprins, precum este cosmosul, întregul univers!” (Vladimir Beșleagă, scriitor)

„Sufletul Bibliotecii «Târgu-Mureș» se condensează în oameni, în cărți, în lumina cărții, lumina cunoașterii, a inițierii. Trec anii, iar biblioteca întinerește, în sensul că obține noi capacități creatoare, competențe și spirit inventiv.” (Prof. univ. dr. hab. Eliza Botezatu, critic și istoric literar)

BIBLIOTECARUL – ELEMENTUL CREATOR, IMPLICAT ȘI COORDONATOR AL ACTIVITĂȚII BIBLIOTECII

Lina IFTODI,
director, Biblioteca „L. Rebreanu”

Abstract

Librarians are one of the most important investment of a library, because they have the potential to create valuable products and services that meet new requirements or can respond better to the old requirements.

In the article the author aims to present the efficiency of librarians' creativity and its influence on current and future development of libraries and information services, being an innovation factor in achieving their performance. It also contains some opinions on this subject of the researchers and some innovative ideas generated and implemented by librarians of the Library "Rebreanu".

Certainly libraries need creative librarians for success, for their competitiveness - concluded the article. The libraries progress depends on the professionalism, flexibility and level of creativity of librarians. New ideas do not just require a launch, but the implementation for library and community benefit. Such libraries can gain users' trust and prosper in this world of variation, difference and diversity.

Keywords: *creativity, innovation, intellectual potential, creative ideas, library, librarian.*

* * *

Oamenii reprezintă resursa-cheie a tuturor organizațiilor, resursă care asigură supraviețuirea, dezvoltarea și succesul competițional al acestora. Ar fi fost imposibil ca organizațiile să-și atingă scopurile fără prezența oamenilor care gândesc, știu ce fac și cum o fac.

Bibliotecarii constituie nucleul unei biblioteci, deoarece ei sunt capabili nu doar

să gestioneze valorile create, dar să și participe la crearea de valori prin căutări, găsirea de noi soluții, lansarea de idei noi, originale, valoroase, constructive când este vorba de organizarea muncii cu cititorul de orice vârstă. Aceștia dețin potențialul intelectual necesar pentru a crea produse și servicii de valoare care să satisfacă cerințele sau să răspundă mai bine acestor exigențe ale timpului și, evident, ale utilizatorilor. Acesta este singurul mod prin care putem câștiga încrederea utilizatorului.

Trăim într-o lume aflată mereu în schimbare, care necesită manifestarea din plin a ingeniozității, flexibilității, creativității, toate pe potriva împrejurărilor în care ne aflăm. Și, pentru că acestea sunt mereu altele, trebuie să răspundem și noi în mod divers. În acest context merită atenție deosebită afirmația dr. L. Kulikovski în articolul *Biblioteci versus inovații*: „...totul evoluează, progresează și se schimbă în jurul nostru – mediul, societatea, lumea, în general, și fiecare organizație, în particular. Este ridicol, în tumultul acestor metamorfoze, să rămâi plafonat pe vechile cutume.”¹ Așadar, noua lume aduce cu ea un nou tip de creativitate, care reprezintă sursa de inovare și care transformă ideile creative în produse și servicii.

Această lume a schimbării obligă bibliotecile să fie mai flexibile, mai libere în acțiuni, mai raționale. Implementarea serviciilor noi și îmbunătățirea lor, oferirea facilităților și noilor forme de comunicare, mobilizează bibliotecarii la inovație, la noi

¹ KULIKOVSKI, Lidia. *Biblioteci versus inovații*. În: *BiblioPolis*. 2009, nr. 1, p. 33.

capacități organizaționale și profesionale, spre extinderea competențelor creatoare. Acestea sunt punctele de sprijin care vin în bibliotecile în vizorul utilizatorului, chiar dacă în multe cazuri par invizibile.

Prin urmare, succesul bibliotecilor, gradul de competitivitate, progresul acestora depind tot mai mult de calitatea resurselor umane, de nivelul de creativitate al acestora. Având în vedere aceste considerații, putem afirma cu certitudine că bibliotecarii reprezintă elementul creator, activ și coordonator al întregii activități a bibliotecii.

Ludmila Corghenci în articolul *Creativitatea bibliotecarilor: conceptualizări și implementări*² menționează că un „bibliotecar deținător de calități și aptitudini creative (productivitate, utilitate, eficiență, valoare, ingeniozitate, noutate, originalitate – să-i zicem «bibliotecar PUEVINO») contribuie substanțial la argumentarea procesului, rezultatelor / produselor muncii efectuate.”

Astăzi, a fi inteligent înseamnă a fi în stare să vii cu idei noi ori de câte ori e nevoie. Mintea poate fi cultivată treptat, până când aceasta va putea produce în mod firesc idei bune. Creativitatea nu mai este ceva demn de admirat. De la Mozart sau Einstein lumea noastră s-a schimbat dramatic. Artiștii, muzicienii și cei mai buni oameni de știință au fost nevoiți să fie mereu creativi: să-și folosească spiritul de inițiativă, să-și asume riscuri și să pună întrebări adecvate.³ Același lucru se întâmplă astăzi și cu bibliotecarii. Și chiar dacă (probabil) nu vom fi un al doilea Moby sau Versace, nu înseamnă că nu ne putem dezvolta un mod creativ de a gândi.

² CORGHENCI, Ludmila. *Creativitatea bibliotecarilor: conceptualizări și implementări*. În: *Libraria : studii și cercetări de bibliologie*. Târgu-Mureș, 2009, pp. 75-76.

³ CLAXTON, G.; LUCAS, B. *Fiți creativi!: pași esențiali în muncă și în viață*. București: Ed. Curtea Veche, 2006, p. 3.

Capacitatea inovatoare este strâns legată de creativitate ca însușire personală care se bazează pe valorile și aptitudinile culturale și interpersonale. Dr. L. Kulikovski afirma în articolul *Capacitatea inovatoare a bibliotecii – filozofia și fundamentul schimbării ei*⁴ că pentru crearea capacității inovatoare trebuie puse în mișcare trei forțe: *omul, instrumentul, inspirația*. Mai mult, trebuie să unim armonios într-un *triumf* aceste forțe: *omul-instrumentul-inspirația* – pentru a asigura o acțiune complexă și unitară. Oamenii au nevoie de schimburi de experiențe, de împărtășire a acestor idei cu alți oameni, de instrumente sub formă de tehnici, metode, cunoștințe etc. pentru a-și îndeplini aspirațiile supreme (cum ar fi mulțumirea, satisfacția, mândria, performanța, succesul etc.).

O provocare reală a bibliotecarilor la inovarea activității, la colectarea și promovarea ideilor sunt Zilele FedEx@Hasdeu. O idee prezentată și implementată de Biblioteca „L. Rebreanu” este proiectul *Ora de frumusețe* – lecții practice despre *Arta machiajului*. Acest proiect este adresat tuturor persoanelor care doresc să deprindă noțiunile de bază ale machiajului într-un mod cât mai practic și care are ca scop *inițierea, în machiajul individual, a tuturor doritorilor și promovarea revistelor care abordează subiectul dat*.

Proiectul este în plină desfășurare și este coordonat de bibliotecara Ana Crețu. Fiind pasionată de această artă, a făcut cursuri specializate și a participat la diverse seminare care au ajutat-o să-și dezvolte aceste pasiuni și care cu o deosebită plăcere împărtășește din cunoștințele și experiența acumulată tuturor doritorilor de a învăța cât mai mult din tehnicile machiajului.

⁴ KULIKOVSKI, Lidia. *Capacitatea inovatoare a bibliotecii – filozofia și fundamentul schimbării ei*. În: *BiblioPolis*. 2012, nr. 42, p. 10-14.

Machiajul a devenit esențial în viața noastră de zi cu zi și este o expresie a feminității, un instrument care, folosit corespunzător, poate modifica radical felul în care o femeie se percepe pe sine atunci când se privește în oglindă. O femeie superbă este cea care are grijă să-și sublinieze frumusețea și să se redescopere, având la îndemână o trusă de machiaj ce o va face irepetabilă în fiecare zi. De aceea, fiecare își dorește să cunoască toate trucurile din domeniul machiajului pentru a se bucura de admirația celor din jur. Pentru persoanele care nu știu nimic despre asta este un curs de automachiaj. Alte persoane își descoperă o pasiune sau își aprofundează tehnicile de bază și își dezvoltă creativitatea și imaginația pentru concepțiile de machiaj. De asemenea, participantele învață lucruri noi despre cosmetică și funcțiile ei, despre îngrijirea tenului și despre structura feței.

Au fost susținute două lecții. În cadrul primei ore, profesoara le-a vorbit „elevelor” sale despre **machiajul nud**, care este nu altceva decât modestie și simplitate, exprimate de culorile pale ce redau naturalețe și vigoare. „Nume suplimentar”, orice detaliu este important în crearea unui echilibru armonios între cerințele modei și personalitatea fiecărei femei.

La a doua oră de frumusețe – despre **machiajul de zi** – moderatoarea a explicat cele mai esențiale tehnici în conturarea ochilor, buzelor, aplicarea corectă a fardului. Acest tip de machiaj presupune, în primul rând, aplicarea corectă a bazei, care îți pune în valoare trăsăturile, îți corectează defectele, dar în același timp trebuie să fie suficient de discret, în culori neutre. Adeptele frumosului au reținut: cel mai la îndemână machiaj este acel care cere eforturi minime și îți imprimă naturalețe... Machiajul este o lecție de a-ți sublinia frumusețea, dar și o rigoare a timpului, ambiționând pe tinerele doritoare de a-și

marca nu doar atitudinea pentru frumusețea exterioară, dar și tendința de a-și manifesta caracterul, sentimentele prin niște simple trăsături de fiecare zi. În continuare se vor desfășura lecții cu teme: *Machiajul de seară clasic*, *Machiajul de seară cu elemente orientale*, *Machiajul retro*, *Machiajul smokey*. În luna noiembrie, make-up artistul Marcela Ursu va susține lecția *Secretele unui machiaj reușit*.

Concursul de fotografie *Citesc oriunde are drept scop reflectarea rolului lecturii și al cărții, precum și promovarea originalității și creativității prin intermediul fotografiei*. Acest concurs asigură un contact permanent și interactiv cu utilizatorii bibliotecii, astfel biblioteca aflându-se în atenția utilizatorilor ei. De asemenea, cu ajutorul aparatului de fotografiat dorim să dezvăluim cele mai incitante imagini în lumea celor fideli cărții, pentru care spațiul destinat lecturilor nu contează. Pentru început, ochiul bibliotecarului a surprins anumite locuri, pozele frapându-ne prin ideile pe care le conțin, iar cititorul însuși devenindu-ne mult mai simpatic pentru ingeniozitatea de a se regăsi în imprezibil. Fotografiile sunt aduse personal la bibliotecă sau sunt expediate pe adresa bibliotecii. Până în prezent la concurs s-au înscris 25 de utilizatori ai bibliotecii. Cele mai interesante fotografii le prezentăm pe pagina de Facebook a Bibliotecii „Liviu Rebreanu”, indicând și numele autorului, iar în funcție de numărul de like-uri acumulat, acesta se va bucura nu numai de mențiuni, dar și de cadouri (seturi de cărți) din partea bibliotecii. Rezultatele concursului vor fi anunțate la sfârșitul lunii noiembrie.

În contextul noilor tehnologii, biblioteca este cea care organizează „călătoria” operei fiecărui scriitor spre sufletul plin de frumuseți al cititorului în care trăirea de intensitate pare a fi comoara ce asigură viață continuă bogăției spirituale

prin valorificarea a ceea ce este mai de preț de la o creație la alta a autorilor. Întru realizarea acestui obiectiv, pe blogul bibliotecii a fost creată pagina *Oaza cercetătorului*, rubrică prin intermediul căreia sunt promovate valori, ea conținând texte de analiză literară, eseistică, recenzii, cronici literare – toate fiind prezentate cu referință la creația scriitorilor. Pagina este destinată tuturor celor interesați de literatură, inclusiv studenților de la facultăți umanistice (și nu numai!), profesorilor de limba și literatura română, doctoranzilor, masteranzilor, liceenilor..., cititorilor care nu sunt indiferenți față de cuvântul poetic ce imprimă eleganță mesajului transmis. Pagina web *Oaza cercetătorului* este susținută de poeta și cercetătoarea Lidia Grosu. Acest adaos alimentar spiritual, niciodată văzut ca surplus, înfrumusețează existența și asigură strălucire bijuteriilor descoperite și achiziționate, când este vorba de cărți. Informația respectivă, ca izvor al cunoașterii și al acumulării neștutului imens, al dezvăluirii tainei acestuia ne obligă să facem un schimb de opinii și să ne îmbogățim reciproc, fie de cărțile anului anunțate pentru cititorii de diverse vârste, fie că este vorba de o noutate editorială. Pagina conține deocamdată cinci articole, inclusiv:

- *Valeriu Rață: un cântăreț al înălțării Neamului prin demnitate* (despre volumul de poezii *Înălțarea Neamului*);

- *„Noaptea albe” ale poetului Mihai Doloton – între macabru și edenic* (despre volumul de poezii *Noaptea albe*);

- *Poeticul caligrafiat de filologia profesorului Gheorghe Reabțov*;

- *Poezia lui Gheorghe Cutasevici: sensul ce-n sens nu încap* (reflecții după lectura cărții sale de poeme *Cântecele, horele...*);

- *Prin fulgi și stropi de ploaie* (eseu dedicat Leonidei Lari).

Ideile sunt motorul progresului. Noile idei nu doar necesită o lansare, ci și valorificarea lor prin implementare întru beneficiul bibliotecii și al prosperării comunității. Cu fiecare gând proaspăt aplicat sporesc performanțele, acestea constituind un indiciu al menținerii echilibrului și deci al prezenței printre organizațiile de succes, fapt ce îi stimulează pe bibliotecari la noi și noi idei interesante, cu atât mai mult cu cât biblioteca a fost și rămâne un centru al culturii și spiritualității, al promovării artelor și al identificării / descoperirii / susținerii talentelor. Viața, inclusiv cea din locașul cărții, este o luptă, o competiție continuă în aria creativității, calitate fără de care nu te poți menține într-un secol al vitezei.

Referințe bibliografice

1. KULIKOVSKI, Lidia. *Biblioteci versus inovații*. În: *BiblioPolis*. 2009, nr. 1, p. 33.

2. CORGHENCI, Ludmila. *Creativitatea bibliotecarilor: conceptualizări și implementări*. În: *Libraria: studii și cercetări de bibliologie*. Târgu-Mureș, 2009, pp. 75-76.

3. CLAXTON, G.; LUCAS, B. *Fiți creativi!: pași esențiali în muncă și în viață*. București: Ed. Curtea Veche, 2006, p. 3.

4. KULIKOVSKI, Lidia. *Capacitatea inovatoare a bibliotecii – filozofia și fundamentul schimbării ei*. În: *BiblioPolis*. 2012, 42, 10-14.

DE LA GÂNDIREA CREATIVĂ SPRE O BIBLIOTECĂ INOVATIVĂ

*Oxana ANDREEV,
director, Filiala „A. Mickiewicz”*

Abstract

The article is about the ideas generated and implemented in Polish library and causes that were provoked librarians to innovate new ways of library services and products. The author demonstrates the effectiveness of new methods that benefits the library.

Keywords: *Polish Library, innovative ideas, creative librarians, services, user involvement, public activities, user loyalty.*

* * *

Pornind chiar de la titlul panelului *Biblioteca – un incubator de inovații și idei*, venim cu demonstrații reale în acest sens. *Wikipedia*, *DEX-ul*, *Dicționarul Mirriam-Webster* online, definesc inovația ca fiind o noutate, o schimbare, o prefacere, o idee nouă, o metodă nouă etc. Cine n-ar fi de acord cu această explicație? Prin introducerea în practică a inovațiilor se pot obține produse cu caracteristici de calitate superioară. Noi, bibliotecarii, avem misiunea de a transforma mereu bibliotecile și serviciile oferite publicului. Schimbările produse în bibliotecă, diversitatea și varietatea lor sunt calea spre inovație.

Biblioteca trebuie să ofere servicii inovative. Viitorul depinde de puterea de inovare a bibliotecii. Și ea vine să demonstreze că poate oferi mult mai mult decât carte și că evoluează pentru a răspunde cerințelor moderne ale utilizatorilor. Biblioteca într-adevăr a devenit altfel. Ea renaște, se reînnoiește, se revitalizează și devine inovativă. Să nu uităm totuși că inovația este indisolubil legată de creativitate. Prin creativitate inovația prinde contur și se desăvârșește. Omului întotdeauna i-a fost frică să încerce ceva nou, să se implice, să înfrunte anumite bariere, să-și depășească limitele. S-ar

putea să mă contraziceți. Și totuși, frica de a face ceva diferit, ceva neobișnuit... persistă. Ei bine, nu la toți oamenii. Pentru că doar celor care prind curaj, celor care sunt creativi, inventivi, le reușește. Precum un izvor, care odată săpat, izvorăște continuu, iar dacă este îngrijit, el poate să potolească setea de-a lungul anilor. La fel e și cu ideile. Vine una, am realizat-o, după care vine alta, la fel, începe să ne placă, apoi a treia ș.a.m.d.

Echipa Bibliotecii polone „A. Mickiewicz” încearcă să producă schimbări, îmbunătățiri calitative, să fie printre cei curajoși, să fie o bibliotecă ce se poate numi creativă și care duce spre o bibliotecă inovativă. Pot spune cu siguranță că suntem o instituție orientată spre introducerea noului. Și o facem cu plăcere. Astăzi creativitatea și spiritul inovativ al bibliotecarului sunt foarte importante și mult apreciate. Despre activitatea creativă și inovativă a bibliotecii polone de anul curent, care aduce în prim-plan servicii și produse noi, citiți în continuare.

Cel mai recent serviciu nou implementat în bibliotecă este **INFoteca** – serviciu destinat cadrelor didactice, menit să informeze educatorii, învățătorii, profesorii despre noile apariții în bibliotecă, dedicate învățământului preșcolar și școlar. Este un serviciu binevenit, pentru că înseși cadrele didactice au recunoscut faptul că aveau nevoie de o trecere în revistă a edițiilor noi apărute din domeniul educației, pedagogiei, psihologiei, eticii. În plus, prin acest serviciu am câștigat cooperarea educatorilor, profesorilor în a întocmi și un program al activităților mai adecvat necesităților utilizatorilor-copii și nemijlocit la realizarea lor. Dar am obținut și utilizatori noi, înregistrând colectivele instituției. Sunt întâlniri interesante și utile. Întâlniri

care ne ajută să creăm o legătură strânsă, un frumos parteneriat: bibliotecă-grădiniță; bibliotecă-școală.

Un produs la fel nou, a fost elaborat de către biblioteca polonă în cadrul Zilelor FedEx, ediția a II-a, zile ce au ca scop provocarea reală a angajaților la inovarea activității, o metodă nonformală de învățare, prin care se colectează și se promovează ideile angajaților. Ideea echipei bibliotecii polone este ciclul de expuneri **Pasiunile vorbesc**, care oferă utilizatorilor oportunitatea de a vorbi despre pasiunile lor, despre hobby-uri ce țin de diverse domenii: handmade, broderie, grafică, pictură, construcție, filatelie, floristică, cinema, sport, știință... orice prezintă pentru ei pasiunea vieții sale. Un ciclu care încurajează copiii, adolescenții să fie mai deschiși chiar și cu colegii lor, care îi scoate într-un fel din rândurile simplilor consumatori de informație. Ba din contra, aceste expuneri le permite să devină ei înșiși cei care furnizează informație. Expuneri care îi vor ajuta să devină mai încrezuți în propriile puteri, ce le permite să-și dezvolte abilități de comunicare, abilități oratorice. Pentru alții, aceste activități i-ar stimula să se dezinhibeze, să fie mai liberi în acțiunile lor.

Prima întâlnire de acest gen am avut-o cu elevii clasei a XI-a. Deși profesoara le-a explicat din timp ce fel de activitate vom desfășura, stând în fața lor, aveam senzația că nu au înțeles nimic și nici nu-i interesează nimic. Ca doar peste câteva clipe să rămân plăcut surprinsă de receptivitatea lor și de interesul ce au început să-l manifeste față de tema nouă. Iar din momentul când una dintre eleve a ieșit în fața clasei cu lucrările sale brodate, am știut că totul va fi bine. A vorbit cu mare drag despre pasiunea sa față de broderie, de unde a început totul, de ce anume broderia, ce preferă să brodeze, a demonstrat și schițe pentru viitoarele sale lucrări etc. Colegii au intervenit și ei cu întrebări, s-au apropiat pentru a-i admira creațiile, au încurajat-o să-și

continue pasiunea pentru că într-adevăr îi reușește. Ei chiar nu știau de pasiunea feței.

Însă cea mai mare surpriză abia urma să se întâmple, pentru că la o zi după activitate, la bibliotecă a venit una dintre eleve pentru a se înregistra. Și ce este atât de neobișnuit?, m-ați întreba Dvs. Neobișnuit este faptul că această elevă nu a participat în niciun fel la activitate, a refuzat să-și spună numele, a stat foarte tăcută și nu a dorit să se încadreze în activitatea noastră. La bibliotecă însă a venit cu totul o altă persoană, care era foarte interesată de manifestarea ce avea să urmeze, care s-a înregistrat, a împrumutat cărți la domiciliu și toate astea cu zâmbetul pe buze.

Sunt convinsă că acest ciclu va fi un succes. Și spun asta pentru că încrederea mi-au oferit-o chiar elevii, cărora le-a plăcut mult această idee și care și-au rezervat momentul lor de glorie pentru data viitoare.

O altă idee implementată în bibliotecă a fost revista bibliografică **Gătitul este o artă**. Revista a fost realizată de către echipa bibliotecii polone, dar în care am hotărât să implicăm și câțiva utilizatori. Scopul a fost să facem o frumoasă trecere în revistă a cărților pe această temă din colecția bibliotecii, însă într-un mod mai diferit, mai creativ. Iar implicarea utilizatorilor a fost o încercare de a vedea cât sunt de deschiși provocării, cât sunt de receptivi, dar și pentru a le demonstra că în bibliotecă se fac și lucruri mai altfel decât cele cu care sunt obișnuiți deja. Pentru aceasta am selectat cărțile, am ales câteva rețete, le-am pregătit și am organizat o mică sesiune foto în care demonstrăm cartea și felul pregătit.

Sunt minunate acele momente când gândești ceva, după care realizezi și după care să primești un feedback pe măsură, care să te facă să înțelegi că nu a fost în zadar. La ceva timp de la publicarea revistei pe Flickr, dar și distribuirea ei pe rețelele de socializare, nu au întârziat să apară și reacțiile:

– *Jos pălăria pentru ingeniozitate și creativitate. Efectul este asigurat: vreau să văd cărțile.*

– *Bravo, foarte original și interesant.*

– *Frumos...*

– *Cărțile se împrumută la domiciliu? Vin să le împrumut cu plăcere.*

Și chiar au fost solicitate de gospodinele-cititoare ale bibliotecii noastre. Cei curioși pot vedea revista la următoarea adresă: https://www.flickr.com/photos/filiala_mickiewicz/sets/72157640077342594.

Un altfel de revistă!!! Tot o revistă bibliografică este și **Cartea mea preferată**, pe care am realizat-o doar cu utilizatorii bibliotecii. Văzând că ei sunt receptivi, nu am ezitat să punem planul nostru în aplicare, deoarece ideea era ca cititorii-copii să recomande chiar ei cartea pentru lectură, cartea preferată a fiecărui. Să spun că a fost bine, ar însemna să nu spun de fapt nimic, pentru că a fost de neuitat: interesant, amuzant, distractiv și util. Copiii sunt niște făpturi foarte sincere și acest fapt a făcut ca revista să aibă o alură deosebită. Reacțiile favorabile nu au întârziat să apară nici aici:

– *Foarte frumos, nostim. Copii frumoși și deștepți.*

– *Ce cărți interesante! Minunată idee!*

– *Veți repeta? Vin și eu. Cartea mea preferată este Guguță și prietenii săi de scriitorul copiilor Spiridon Vangheli.*

Cu acei copii care nu au dorit să participe (din varii motive: nu au timp, nu le place să vorbească în fața camerei de luat vederi) noi nu am discutat, deoarece am dorit să nu fie ceva impus, ca după publicarea revistei pe internet tot ei să revină la noi cu întrebarea: „*Când ne filmați și pe noi?*” Iar profesoarele ne-au și spus că toți copiii sunt foarte mândri de cele realizate. Iar cărțile *Winnie Pooh; Aventurile lui Nils și găștele sălbătice și Fram, ursul polar* au devenit brusc cele mai solicitate. De fapt, noi pe aceasta am și mizat. Ca atunci când copiii vor vedea alți copii care le recomandă cărți, vor deveni

curioși să afle ce lectură sămăni. Filmulețul îl puteți viziona la următoarea adresă: https://www.youtube.com/watch?v=ynAfOv-5jhM&list=UUolBwN9_h5lv0DuJbmmX1GA.

BookKaraoke – o nouă metodă de lectură, utilă în cadrul activităților, a fost îndrăgită din prima zi și aici nu vorbesc doar de copii. Adolescenții au fost și ei foarte interesați de ceea ce au realizat. Ideea a venit după ce, organizând ore de lectură, am simțit necesitatea de ceva nou. Ceva care ar facilita lecturarea textului în cadrul activității. Astfel, a apărut *BookKaraoke* – ce ar însemna textul pus pe muzică, dar am mai adăugat și fundal video ce corespunde textului citit. După ce ideea a fost implementată, a făcut rând la microfon. Ideea o adaptăm în funcție de publicul prezent. Pentru copii – ceva simplu, textul rulează mai încet, fără fundal video, pentru a nu-i abate de la textul propriu-zis. Iar la adolescenți, din contra, tot pachetul, pentru ca rezultatul să pară rupt dintr-un film. Și este într-adevăr o metodă interesantă, veselă și foarte solicitată. Pentru a vedea ce este totuși *BookKaraoke*, vă invităm să accesați: <https://www.youtube.com/watch?v=X2yqPcFTn0>.

În orice bibliotecă se organizează **expoziții de carte**. La fel și în biblioteca noastră. Și o expoziție nu este nicidecum o noutate, nouă este modalitatea ei de organizare. Și aici, pentru a atrage utilizatorii, încercăm să dăm un suflu nou. O expoziție un pic diferită și cartea își găsește cititorul. O aranjare mai deosebită și cartea a plecat la cititor acasă. Ca să înțelegeți ce fel de expoziții avem în vedere sau poate pentru a vă inspira la o aranjare mai neobișnuită vă invităm să urmăriți pagina noastră de Facebook: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.571395906279407.1073741829.501419826610349&type=3>.

O altă idee a echipei „A. Mickiewicz” a fost realizarea de curând a unei expoziții de alt fel. De ce de alt fel? Pentru că, de fapt, este o dedicație marelui poet Dumitru Mat-

covschi, o sinteză a operei poetice și a artei de aranjament floral, în colaborare cu dna Lilia Marjina, meșter popular din Republica Moldova, președinta Clubului de floristică „Diana”. Meșterița a creat tablouri care ilustrează poeziile lui Dumitru Matcovschi, dându-le o altă formă, una mai vie, mai colorată și mai aproape de sufletele noastre. Versurile care au fost reprezentate în aplicații, întrunesc tematicile cele mai des abordate de scriitor, și anume dragostea lui față de țară, de casa natală, natură, mamă și muzică, iar drept sursă meșterița a folosit bogățiile naturii (frunzulițe, flori, pomușoare, iarbă ș.a.).

Ultima idee, dar nu cea din urmă, implementată acum câteva săptămâni este filmulețul **Ce este pentru tine lectura?**, realizat iarăși cu implicarea directă a dragilor noștri utilizatori, ei fiind sarea și piperul acestei acțiuni. De această dată în vizorul nostru au fost și copiii, și tinerii, și adulții, dar și persoanele de vârstă a treia. Noi chiar aveam nevoie de răspunsul lor. Trebuia să aflăm ce semnifică pentru ei lectura. Citesc din obligație, citesc din plăcere, citesc pentru a-și lărgi orizontul cultural? Asta ne-am propus să facem. Iar răspunsurile lor ne-au cucerit. Nici prin cap să ne treacă cât de pasionați sunt totuși oamenii de lectură. Cu câtă mândrie ne vorbeau despre dragostea lor față de citit. Vorbe dulci, vorbe frumoase, vorbe înțelepte ce definesc de fapt lectura.

Vreau să adaug că refuzuri practic nu au fost. Noi, bibliotecarii, ne mândream că avem în bibliotecă devoratori de carte și îi vedeam că și ei erau mândri de faptul că citesc. Și aici l-aș menționa pe regele asirian Assurbanipal, care avea o bibliotecă ce conținea 30 000 de tăblițe de lut și unde pleca lua această bibliotecă cu el. Și tot acest rege era cel care zicea cu mândrie: „Eu, regele Assurbanipal, chiar știu să citesc.” Așa se întâmplă și în cazul nostru. Cititorii noștri chiar erau mândri că citesc.

Un filmuleț adevărat, sincer, merit să trezească rațiunea unora, să deschidă

ochii altora, merit să provoace la lectură printr-o modalitate diferită. V-am intrigat? Atunci vă invităm să-l vizionați la următoarea adresă: <https://www.youtube.com/watch?v=0ZxmRUILtmc>.

Iată și unele impresii:

– *Extraordinar de plăcut! Fețe cunoscute, atitudini necunoscute! Felicitări realizatorilor, mulțumim pentru efortul depus și pentru provocare!*

– *Colega mea! Super!*

– *Nu știam ca poți spune așa cuvinte frumoase despre lectură și carte.*

– *Extraordinar!*

– *Lectura mă face să fiu altfel...*

Cam așa reacții am primit din partea utilizatorilor pe internet, dar și din partea participanților care ne-au mulțumit pentru idee. Ne-au spus că într-adevăr trebuie să se știe despre puterea lecturii. Tot ce am realizat ne-a adus o satisfacție deosebită nouă, iar utilizatorilor noștri o motivare de a veni cu idei noi pe care să le implementăm.

Ați observat probabil că aproximativ în toate produsele noastre eroul principal rămâne a fi utilizatorul. Și aceasta nu este întâmplător, pentru că până la urmă el este cel pentru care muncim, cel cărui îi oferim cele mai inovatoare servicii, și-i îndeplinim solicitările, dar și pentru a crea acea legătură strânsă între bibliotecă și societate.

Iar pe final aș vrea să spun că tot cititorii au fost cei care pe parcursul verii ne-au dăruit zâmbetele lor pentru albumul de fotografii *Colecția de zâmbete văratice*. Zâmbete, care și toamna sunt la fel de calde, frumoase și care vă îndemnăm să le vedeți la această adresă: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.654041964681467.1073741844.501419826610349&type=3>. Cu siguranță, ele vă vor face ziua mai frumoasă!

În cele din urmă, vă recomandăm: dați frâu imaginației, fiți creativi! Creativitatea nu are limite. Iar de la o gândire creativă fără îndoială vom ajunge să avem o bibliotecă inovativă!

REVITALIZAREA FONDULUI DE CARTE LA FILIALA DE ARTE „T. ARGHEZI”

Anastasia MOLDOVANU,
bibliotecar principal, Filiala de Arte „Tudor Arghezi”

Résumé

Les livres de la bibliothèque présentent le principal soutien pour les connaissances, l'information, l'étude et la lecture. Mais aujourd'hui, le lecteur a changé, il n'est plus comme il y a 10-15 ans. Les bibliothèques avec toute la richesse de documents accumulés au fil du temps sont dans une période de transition. Pour exister ils doivent changer leurs stratégies à la volée. Et le changement est de nature de susciter l'intérêt du lecteur qui vit effectivement dans une autre dimension, une autre dynamique, reliée aux nouvelles technologies. „Aujourd'hui, on ne lit plus” – nous entendons cette phrase presque chaque jour. Les études de recherche dans ce domaine, cependant, montre que, tout de même on lit effectivement beaucoup. Dans cette recherche la bibliothèque a un rôle direct parce qu'elle a la fonction de formation d'un haut niveau de conscience, en cultivant les intérêts et les aspirations de la valeur de chaque personne ou groupe social. Dans ce contexte il est absolument nécessaire de promouvoir l'appareil informative et cognitive de la bibliothèque. Les bibliothécaires peuvent devenir des leaders d'opinion s'ils proposent une politique concrète de promotion, en tenant compte des souhaits des usagers de la bibliothèque, de tout ce qui est en vogue. Une nouvelle idée, même insignifiante, apporte une valeur ajoutée à l'images de la bibliothèque. Notre lecteur est en recherche des nouvelles idées.

Mots-clés: *collections spécialisées, documents spécifiques, l'art, beaux-arts, musique, théâtre, cinéma, collection de livres, bibliothèque.*

* * *

În instituțiile bibliotecare fondul de carte este unul din cele mai importante instrumente de lucru și pentru o mai bună gestionare, organizare și cunoaștere a colecțiilor este necesar să-l împrăștiăm cât mai des, în funcție de achiziții, orientări, schimbări de interior, de indicatorii feedback-ului ș.a.

Aceste acțiuni au un impact pozitiv în deservirea calitativă a utilizatorilor și contribuie la misiunea bibliotecilor de a fi transformate în centre moderne de informare și documentare cu instrumente eficiente de muncă intelectuală. Aceasta este munca bibliotecarului cu abilități de cunoaștere, prin intermediul căruia are loc conlucrarea strânsă a tuturor categoriilor sociale de utilizatori.

Fondul de carte reprezintă o resursă inepuizabilă de informare și cunoaștere, însă el va rămâne unul inert, dacă nu-l vom revigora continuu, nu vom ști să punem cu regularitate cărțile în circulație pentru a le reactualiza și a le reda valoare. Cunoașterea lui predispune bibliotecarul la o cercetare continuă, care i-ar permite să-l orienteze pe cititor spre literatura de referință ce-l interesează, spre literatura de calitate și corespunzătoare vârstei lui.

Mai mult de jumătate din colecțiile fondului de carte de la Filiala de Arte „T. Arghezi” poartă marca de colecții specializate. Din acest motiv și serviciile prestate utilizatorilor trebuie să poarte aceeași marcă – servicii specializate. Deci, o cunoaștere adăugătoare la ceea ce ține de domeniul general este absolut necesară pentru a putea evalua fondul acestor colecții. Studiul feedback-ului din ultimul timp (un an de zile) ne-a dat unele indicii spre direcția în care trebuie să orientăm categoria de cititori interesați de domeniul de profil. În perioada estivală a apărut posibilitatea să acordăm mai multă atenție acestei activități, concentrându-ne, în special, pe colecțiile de documente din Secția artă. A durat ceva timp. Am rămas surprinși plăcut de rezultatul căpătat. Fondul de carte a devenit mai nou, mai atractiv și cu mult mai prietenos. Până la acest final însă au urmat

un șir de intervenții „chirurgicale”, adică cu multă prudență au fost scoase unele titluri în mai multe exemplare, cărțile uzate fizic sau moral, în schimb au fost puse în evidență lucrări de tip general, cu o intensitate mai accentuată în domeniile de profil solicitate – artă și istoria artelor, arhitectura contemporană, lucrul artistic și artă decorativă, pictură, muzică, teatru și film. Pentru a fi mai explicită, voi aduce în discuție unele momente din evoluția fondului de carte, care are o istorie prin tradiție artistică deja de jumătate de secol. Formarea colecțiilor specializate a prins contur încă de la momentul fondării, din a doua jumătate a anilor '60 ai secolului trecut și a fost una din orientările prioritare ale managementului de bibliotecă. Pe parcursul anilor colecțiile au fost completate cu literatură de referință din mai multe surse prin sistemul centralizat al împrumutului interbibliotecar, din donațiile altor biblioteci, drept urmare a relațiilor de prietenie și colaborare cu acestea, din donațiile personale și din cele provenite în urma activităților care s-au perindat în acest timp. Tot pe această cale s-a acumulat și colecția documentelor speciale de muzică tipărită și a discurilor de vinil, doar că aici se mai poate adăuga și varianta de cumpărare de la persoane private și din magazinele de anticariat, fapt ce rezultă din procesele-verbale întocmite de administrația bibliotecii la timpul respectiv. Însă o cauză principală, care a motivat completarea permanentă a acestor colecții, a fost totuși solicitarea, interesul sporit față de aceste documente speciale. Asta însemna *schimbare*, căci se deschidea o nouă viziune de percepție a tot ce era legat de artă – teatru, muzică, film, arta plastică. Completarea de bază a fondului de carte a avut loc în mare parte pînă la anii '90 ai secolului XX și, luîndu-se în considerație realitățile timpului, majoritatea acestei literaturi era în limba rusă. Astăzi însă se solicită mai mult literatura de profil în limba română și una din sarcinile principale în strategia instituției este satisfacerea nece-

sităților de informare a acestei categorii de utilizatori.

Dar să revenim la începutul discuției. Fondul de carte din domeniul 7 cuprinde cărți la specificațiile *Artă (7)*, *Arhitectură (72)*, *Artă decorativă (73)*, *Artă plastică (75)*, *Grafică (76)*, *Fotografie (77)*, *Muzică (78)*, *Divertismente. Jocuri. Sport (793-796)*. Respectiv, au fost scoase din circulație unele volume depășite de timp. Astăzi necesitățile de informare se modifică profund, cititorul se orientează spre cunoașterea complexă și cercetarea competitivă pentru a-și forma noi aptitudini și capacități. Din acest considerent, precum și pentru a face informația mai vizibilă și mai accesibilă, am recurs la crearea a două polițe tematice unde și-au regăsit locul cele mai recente studii cu o privire mai largă asupra artei, au fost selectate lucrări despre istoria artelor, despre genuri și curente, direcții în artă, concepte, școli, adepți, tehnici ș.a., enciclopedii și dicționare de artă universală, arhitectură contemporană, pictură, artă plastică modernă și contemporană, dicționare de artă populară. De asemenea, au fost selectate, reviste periodice ca *Arhitext*, *Arhitektura*, *Das Interiors*, *Artgalleri*, *Mari pictori* ș.a.

Un domeniu concret al artei sunt **artele vizuale**: pictura, sculptura, obiectele confecționate artistic – decorația, fotografia. Colecția dată este foarte bogată, cuprinde cărți-albume cu reproduceri ale marilor pictori ai lumii, precum și colecții de acest gen aflate în marile muzee ale lumii, albume cu reproduceri ale autorilor individuali, albume fotografice, cataloage ale expozițiilor de grup și personale de pictură, gravură, satiră la scară internațională, regională, națională și locală. În acest context, pentru a spori interesul față de evoluția culturii și artei naționale din această colecție au fost identificate sursele cu referire la arta Republicii Moldova, fiind marcate cu indicatoare adăugătoare *Arta Moldovei – 7/77(478)*, *Maestri basarabeni – 7.07(478)*, *Colecția Maestri basarabeni din secolul XX – 7/75.071(478)*,

Referințe critice – 7/77(478), Reviste de specialitate – Atelier, Akademos, Arta ș.a.

Colecția documentelor domeniului **Muzică** cuprinde cărți (albume, enciclopedii și dicționare, manuscrise), documente de muzică tipărită și documente audio-video referitoare la muzica universală, la personalități muzicale universale, la genurile de muzică practicate în lumea întreagă, la teoria generală a muzicii, la instrumentele muzicale ale diferitor popoare etc. Pentru a face mai accesibilă informația am introdus indicatorul *Referințe – 78*, completându-l cu documente extrase din colecția dată, care dețin informații și explicații de ordin general, cum sunt enciclopediile muzicale de diverse ediții și dicționarele muzicale explicative, cel mai vechi fiind din 1896 (Риман, Г. *Музыкальный словарь*, 1531 pag.), dicționare despre viețile marilor compozitori, lucrări de sinteză ale creațiilor muzicale universale (opere, simfonii). Aici am mai adăugat și reviste tematice de profil, ce includ reflecții, păreri sau puncte de vedere ale muzicologilor și altor specialiști. Fiecare document în parte reprezintă și este un purtător de informație importantă indiscutabilă. De asemenea, ne-am propus scopul să identificăm din acest volum imens al informației cele referitoare la cultura muzicală a Republicii Moldova. Astfel, schimbările date au sporit vizibilitatea și accesibilitatea documentelor identificate prin adăugarea noilor indicatoare: *Cultura muzicală a Moldovei – 78(478)*, *Muzică, compoziție, materiale – 78.01/04(478)*, *Istoria muzicii. Stiluri, școli – 78.03(478)*, *Profesii și activități muzicale – 78.07(478)*, *Teoria muzicii – 781* (cu specificație a studiilor de cercetare a autorilor, muzicologi naționali), *Muzica de teatru. Operă și operetă – 762(478)*, *Muzica sacră (bisericească) – 783(478)*, *Muzica vocală în RM – 784(478)*, *Muzica instrumentală (în repertoriul național) – 785(478)*. A fost introdus și un indicator ce vizează re-

ferințele critice. Nu este de tăgăduit faptul caracteristicii, aprecierii și importanței de care s-a bucurat cultura muzicală națională în cadrul fostei URSS. Mai mulți muzicologi și compozitori de valoare s-au expus pe marginea acestei probleme în lucrările culegeri, în lucrări cu ediție periodică, în dicționare muzicale și îndrumătoare, editate la editurile „Советский композитор” și „Музыка”. Astfel, în aceste surse găsim referințe biobibliografice despre oamenii notorii în domeniul muzicii – vocaliști, muzicologi, compozitori, instrumentiști, care au activat la noi încă din sec. XVIII, nume vechi, despre care puțin se cunoaște sau, pur și simplu, au fost date uitării.

Colecția documentelor de **muzică tipărită** cu indexul N78 este un domeniu vast, ce necesită o abordare mai profundă. La momentul actual aceste documente sunt supuse unui proces complex de catalogare, ce vizează descrierea lor bibliografică, indexarea și catalogarea ca atare pentru introducerea lor în catalogul electronic partajat al BM „B.P. Hasdeu”. Prin introducerea acestui serviciu electronic, vizibilitatea și accesibilitatea documentelor nu mai este o problemă. Ca și în cazurile descrise mai sus, informația referitoare la muzica națională este selectată din fondul general pentru o mai bună orientare a doritorilor, care sunt interesați de acest profil.

Tot din sfera audiovizualului mai fac parte domeniile **Film și Teatru**. Colecția cuprinde un spectru larg de probleme, începând de la cele mai generale aspecte ca *Arta cinematografică – 791.43*, *Filme. Istoria, stilul filmului – 791.43.03*, *Filme artistice – 791.43-2*, spre diverse activități dirijate ca *Manifestații publice – 791.6*, *Circ – 796.83* ș.a. În ultimul timp se observă o dinamică în creștere din partea studenților din învățământul artistic și a liber-profesioniștilor, care solicită literatura de acest gen, precum și un interes vădit față de cinematografia moldovenească. Sunt frecvente întrebările despre istoria cine-

matografiei din cele mai vechi timpuri, arta regiei de film, arhitectura spațiului de film. În ultimii ani colecția a fost îmbogățită cu unele lucrări în mai multe volume scrise de autori cunoscuți în arta filmului. De asemenea, recent au apărut studii de analiză despre cinematografia națională, elaborate de cercetătorii de la Academia de Științe a Moldovei. Respectiv, am făcut vizibile mai multe surse unde se pot găsi informațiile necesare, am specificat literatura *Cinema, Film – stiluri (Republica Moldova)* – 791.43(478). O sursă de informare este și literatura periodică de la noi și web site-ul respectiv, care ne pune la dispoziție tot ce este legat de evenimente, producție de film, festivaluri.

Colecția literaturii despre *Teatru. Artă teatrală. Știința teatrului. Teoria estetică a teatrului, tehnici, procedee, mijloace de teatru* cu indicii respectivi – 792, 792.01/09, 792.2, 792.5, 792.7, 792.8, 792.9 a fost supusă aceluiași schimbări. Tema artei teatrale la noi în țară are o conotație deosebită, există mai multe instituții cu divers statut de activitate atât în capitală, cât și în alte orașe. Am ținut cont de aceste realități și pentru utilizatorii noștri, inclusiv actori, cadre pedagogice, studenți și elevi am introdus indicatorul *Artă teatrală a Republicii Moldova* – 792(478) cu respectivele subdiviziuni: *Personalități* – 792.071(478), *Teatru dramatic* – 792.2(478), *Teatru de operă și operetă* – 792.5(478), *Forme teatrale* – 792.9(478), *Dans, artă. Dansuri populare* – 793(4).3(478), *Jocuri, jocuri intelectuale, jocuri de masă. Sport. Educație fizică* – 794-796(478).

Informația de mai sus n-ar fi completă dacă nu am spune că, la fiecare colecție de carte despre care s-a amintit, există și mape tematice, al căror cuprins se formează din cronologia materialelor tematice, sustrate din presa periodică a vremii – studii, recenzii, evenimente, personalități.

Studiul fondului de carte la domeniul Artă – 7, a fost efectuat în scopul reevaluării

cărților și readucerii lor mai aproape de cititor. Unele dintre ele, la o distanță de câteva decenii, pot prezenta un interes mai mare decât la momentul scrierii lor, deoarece prin comparație și analiză, avem o deschidere mai largă spre înțelegerea problemelor actuale. Schimbările date au condiționat și modificări în designul interior al spațiului bibliotecii. Am creat săli pentru acordarea serviciilor specializate – o sală de studiu cu posibilitate de audiție și muzică, dotată cu un centru muzical „Sony”, boxe pentru dimensiunea sunetului și microfon, un pick-up pentru audierea discurilor de vinil, CD și DVD, o sală-atelier pentru studiul în domeniul picturii și al artei plastice și locuri speciale pentru relaxare și informare din presa de specialitate.

Fiind o bibliotecă specializată în domeniul artei, suntem la dispoziția unei categorii de utilizatori deosebiți, mai cu seamă a cadrelor pedagogice, care solicită informație metodică referitoare la inițierea copiilor în toate domeniile artei – muzică, teatru, pictură, desen, grafică, artizanat și lucrul artistic de mână etc. Literatura la acest capitol am găsit-o în mai multe surse – cărți, reviste și ziare de specialitate *Artes* (revistă provenită din donațiile partenerilor), *Curs de pictură, Únyj hudožnik, Didactica pro..., Muzica, Făclia, Iskusstvo. Pervoe sentâbrâ, Â vhožu v mir iskusstv, Knižki, notki i igruški*, articole din presa periodică adunate în mapa tematică *Învățămîntul artistic*, am clasat-o separat, la dispoziția doritorilor.

În urma acestor acțiuni, realizate uneori cu eforturi mari, dar și cu pasiune, considerăm că am pornit bine pe calea revitalizării fondului de carte, specific, din biblioteca noastră. Vom continua neapărat seria de acțiuni înnoitoare, doar ele asigură buna imagine a Filialei de Arte „T. Arghezi” din Chișinău, astfel atrăgînd utilizatorii care au certitudinea că la noi vor găsi răspuns la tot mai variatele lor solicitări.

EXPLORAREA BIBLIOTECII CA SPAȚIU INFOCULTURAL: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE

*Diana UNGUREANU,
șef oficiu, Biblioteca Centrală;
Cristina ROGALNICOV,
bibliotecar, Biblioteca Centrală*

Abstract

This communication deals with the guidelines that were took by the biblio-media in the relation of the public with the library, in the light of realities and perspectives, connecting them to the specific case of the Central Library. There was noted a succesion of advantages, disadvantages, remarkable successes and inadequacies to which we must work and/or are working yet. In addition to traditional activities, there were analyzed innovations, i.e. forms of activity involving innovative elements, such as reading campaigns, flashmobs, creative diversity in the design of the halls for activities, promoting library services and resources, interactive cast and post-event stage, emphasis being placed on the description of the mode of interaction of the youth with the library. Later, there was continued with the demonstration of greater benefit of the Central Library – partnerships, by addressing the full range of activities that were conducted in partnership with the library of Lavena and Italian Embassy in Chișinău, and by presenting the most important collaborations of international order, the result of which was the opening in the Central Library of the English Book Hall.

Key-words: *institution, info-documentary, publics, Central Library, services, cultural activities, information, innovation, youth, English book, partnership.*

* * *

Contextul, necesitatea și orientarea activităților în bibliotecile contemporane

Biblioteca este cunoscută drept una din instituțiile cu un impact infocultural major asupra populației, fapt demonstrat printr-o serie de sondaje ce au fost realizate la nivel național și internațional. Dar nu

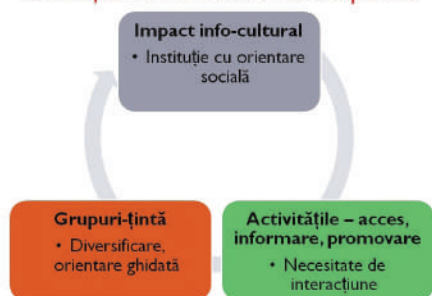
de sondaje voi vorbi acum, ci de orientările pe care le-a luat bibliomedia în relația publicului cu biblioteca. Or, aici evoluția realităților și perspectivelor prezintă un interes deosebit.

Pentru început, este esențial de specificat un lucru important: orice instituție infodocumentară se racordează la tendințele și necesitățile societății contemporane, pe scurt – este vorba de o sincronizare la diverse nivele. Biblioteca dispune de un fond vast de cărți și alte articole și servicii informaționale, iar acestea nu pot fi valorificate decât prin utilizatori. De aici a apărut necesitatea acută de interacțiune a publicului cu fondul infocultural și documentar, prin prisma căruia se codifică scopul activităților publice ce se organizează în cadrul bibliotecilor.

Așadar, activitățile de informare și documentare sunt, în primă instanță, un mijloc de materializare a relației dintre public și bibliotecă. Prin ele se facilitează accesul ghidat spre acoperirea necesităților informaționale și culturale specifice fiecărui individ sau grup de utilizatori. După componenta de acces, partea a doua a acestui proces se fundamentează pe interacțiune, care se implică în diversificarea adecvată a activității per ansamblu și orientarea ei favorabilă pentru grupul-țintă. De regulă, grupurile-țintă cuprind persoane încadrate în toată varietatea de vârste și de scopuri, ultimele fiind mai simplu de detectat în cazul în care se ține cont de tendințele și domeniile de orientare contemporane.

Așadar, strategiile de organizare a unei activități includ în mod obligatoriu nu nu

Contextul, necesitatea și orientarea activităților în bibliotecile contemporane

mai planificare titulară și invitați speciali, care să „ne ușureze munca de promovare a bibliotecii”. Procesul trebuie privit în ansamblul lui: începând cu scopul și obiectivele specifice, racordate la grupul-țintă, stabilirea fiecărei etape de pregătire și desfășurare a evenimentului propriu-zis, în care sunt incluse informații esențiale, eficiente, interesante și, înainte de toate, actuale. Nu trebuie uitată dominantă interactivă și etapa post-eveniment, componente ce pot fi uneori neglijate.

Biblioteca Centrală – noi experiențe de activitate

Racordând cele relatate anterior la Biblioteca Centrală, care a fost redeschisă anul trecut, putem observa o serie de avantaje, dezavantaje, succese remarcabile și curențe la care trebuie să se lucreze și / sau se lucrează încă. Pe de altă parte, trebuie să recunoaștem că progresul rapid pe care l-a cunoscut Biblioteca Centrală după redeschidere este incontestabil. Toate neajunsurile pe care le-am atestat au fost acoperite (pe lângă activitățile tradiționale) de inovațiile de bibliotecă, precum campaniile de lectură, sensibilizarea publică prin flashmoburi, diversitatea creativă în amenajarea sălilor pentru activități, activități de promovare a resurselor și serviciilor de bibliotecă, cadrul interactiv al oricăror activități ce s-au desfășurat în sălile destinate acestora etc.

Ce însemnătate au acestea? Să începem cu faptul că Biblioteca Centrală și-a reorientat și redistribuit activitățile după grupurile-țintă și modul de implicare a acestora în cadrul diferitor tipuri de activități. Astfel, s-a distribuit o parte mai mare din activitățile tradiționale, precum lansări de carte, conferințe, mese rotunde, medalioane artistice etc. celor care au o vârstă mai înaintată și o compatibilitate mai mare cu această categorie de activități. Pe de altă parte, tinerii au o tendință mai mare de a se integra în discuții și dezbateri publice, flashmoburi, campanii de promovare a cărții și, implicit, a lecturii, șezători și alte activități care au pătruns recent în sistemul de activități de bibliotecă. Această distribuție a venit, evident, din feedback-urile primite de la participanți și din predilecția și potențialul de inițiativă al fiecărui grup pentru tipul de activitate asociat.

Totuși, pretindem să descriem în continuare modul de interacțiune a tinerilor cu biblioteca, deci implicit activitățile inovatoare, mai ales dat fiind faptul că cele tradiționale cunosc o largă întrebuințare în toate bibliotecile, iar procesul de desfășurare al acestora este bine cunoscut.

Deși de departe nu par a fi biblioînovații, totuși această formă de activitate implică multe elemente inovatoare – de la decor și adaptarea spațiului până la modul ingenios de abordare pe care îl aduc tinerii în bibliotecă. V-ați gândit vreodată să organizați o dezbatere publică ce va simula procesele de la Curtea Europeană de Justiție? Ba mai mult, să vedeți o sală amenajată exact după standardul spațial al acesteia și niște judecători / jurați, avocați, procurori etc. care să fie îmbrăcați și echipați cu toate cele necesare pentru o ședință de judecată? Sau v-ați imaginat o discuție și dezbatere care să ia forma unui târg intercultural? Sau și mai bine, discuțiile să aibă loc pe marginea unui podium de modă improvizat chiar

în sala de bibliotecă? Și acestea sunt doar câteva din mulțimea de exemple pe care le putem aduce și care s-au întâmplat „pe viu” în incinta Bibliotecii Centrale. Or, în aceste cazuri, ne dăm foarte bine seama că inovația pătrunde prin componente inovatoare specifice și care schimbă radical viziunile și abordările comune ale unor concepte, în acest caz, al conceptului de discuție / dezbateră.

Campaniile de lectură în ansamblul lor se definesc prin ample activități de re poziționare în topul tendințelor a cărții și, prin ele, a dezvoltării personale și comunitare. Aceasta este implicit o acțiune care se desfășoară în și în afara spațiului instituțional, deseori intersectându-se cu diverse alte campanii de aceeași natură. Modelul care ne-a suscitât la această idee a fost campania *Citesc, deci sunt sexy*, preluându-se doar conceptul tipologiei de activitate, însă adaptându-se în mod specific la circumstanțele, condițiile și resursele de care dispunea la acel moment Biblioteca Centrală. De menționat un fapt – campania *Eu citesc! Dar TU citești? Biblioteca Municipală te invită la lectură!* (deși în fază experimentală) a avut un ecou colosal, ceea ce, în perspectivă, s-ar putea să dea naștere unui nou proiect de promovare a tot ceea ce înseamnă resurse de bibliotecă destinate utilizatorilor.

Una din inovațiile de bibliotecă ce a atras mulți tineri și i-a mobilizat spre lectură și promovarea ei este flashmobul inițiat de echipa BC, care a preluat genericul campaniei demarate cu același scop – *Eu citesc! Dar TU citești?...* Partea cea mai incitantă a fost impactul exploziv care s-a împărsățiat viral în toată comunitatea chișinăuiană și a avut un succes enorm. Vorbind la modul practic, acest flashmob a adus cititori fideli și comunități de tineri interesate să exploreze spațiul bibliotecii în sens informativ-cultural, fapt care a generat valuri de utilizatori noi, care frecventează

regulat instituția noastră având același obiectiv.

De aici au pornit alte activități inovative cu tinerii, care au avut mereu inițiative rebele de a sparge tiparele activităților tradiționale și de a transforma evenimentele în adevărate sărbători. Aici se includ și acele șezători culturale, la care participanții aduceau vedete, specialiști în anumite domenii, recitaluri muzicale, semințe de proiecte inedite și atmosferă caldă, la care fiecare din cei prezenți lua parte și se bucura din plin prin faptul că oferea și primea în schimb energie pozitivă. Acest tip de activitate este desfășurat cel mai adesea de către tinerii de la „Changemakers Club”, iar cele mai cunoscute sunt șezătorile din preajma sărbătorilor „Limba Noastră” și Ziua Independenței RM, a Zilei mondiale împotriva suicidului (10 septembrie), dar mai ales cele din ajunul sărbătorilor de iarnă.

Odată ce unul din obiectivele dominante se orientează spre tineri, implicarea acestora în cadrul activităților ce se desfășoară zi de zi la Biblioteca Centrală deschid largi perspective de redescoperire a unui potențial inovator care să țină biblioteca pe poziții de top în tendințele sociale.

Parteneriatele și importanța lor în desfășurarea unei activități

În continuarea celor spuse mai sus, vom evidenția cel mai mare avantaj pe care îl are Biblioteca Centrală – parteneriatele. Cu ajutorul partenerilor au fost lansate diverse cluburi, cele mai multe fiind orientate spre lectură și antreprenariat („Gaudeamus”, „LeaderSHE” etc.), care se află în topul tendințelor sociale, iar alte cluburi și-au găsit un loc favorabil pentru a-și desfășura activitatea – Clubul oratorilor, „Chișinău Toastmasters Club”, „Changemakers Club” ș.a., consolidând imaginea profesională a instituției noastre.

Parteneriatele deschid noi perspective de (auto)realizare, cu beneficii bilaterale. Prin activitățile organizate în cadrul cola-

borărilor s-a observat tendința de dinamizare a publicului, astfel încât evenimentele au concentrat o pondere mai mare de audiență decât în activitățile obișnuite. Consider, în acest sens, că avantajul unui parteneriat este ușor de observat și poate fi folosit (ba a fost chiar) foarte abil și facil în atingerea scopului bibliotecii.

Printre cele mai importante parteneriate le putem menționa pe cele de nivel național – cu AIESEC, „Alumni”, ADC, Clubul oratorilor etc., iar din cele internaționale – parteneriatul cu Biblioteca publică din Lavena, precum și cel cu AO „Moldova AID” (președinte Elena Dragalin), care au avut rezultate multiple, de proporții și pe termen lung, cu implicarea activă a ambasadelor respective – cea a Italiei și cea a SUA.

Colaborări de ordin internațional: Biblioteca din Lavena

Aici vom aborda succint ansamblul de activități ce s-au desfășurat în parteneriat cu Biblioteca din Lavena și Ambasada Italiei la Chișinău. Originea acestuia vine dintr-o vizită a colaboratoarei noastre Victoria Fonari la Biblioteca din Lavena, unde s-a implicat într-o serie de activități de bibliotecă de acolo. De aici s-a ivit interesul pentru bibliotecile din R. Moldova, prin intermediul cărora ar putea fi promovată cultura și literatura italiană.

A urmat o serie de evenimente în cadrul Bibliotecii Centrale ce au început cu sărbătorirea zilei de naștere a unei tinere utilizatoare împreună cu prietenii ei, care a avut drept scop instituirea lecturii ca valoare vitală pentru dezvoltarea tinerei generații. Cu același scop au fost organizate încă două concursuri la aer liber – unul de creație, pentru copiii de vârstă școlară, iar celălalt de inteligență, destinat adolescenților. Valul de activități a continuat cu un concert de prietenie, prin care a fost accentuată partea comună a Italiei și a R. Moldova, ca țări latine, dar și care

a servit drept platformă de comunicare interculturală. În primăvara anului curent a fost organizată *Săptămâna culturii italiene în R. Moldova*, care a cuprins un concurs de creație pentru vorbitorii de limbă italiană, o donație destul de consistentă de carte în limba italiană și diverse alte activități destinate tuturor celor care cunosc și sunt pasionați de cultura și civilizația italiană.

Colaborări de ordin internațional: proiectul *Sala de carte în limba engleză*

AO „Moldova AID”, care s-a angajat prin programele sale să susțină sistemul educațional din R. Moldova și să promoveze incluziunea deplină și participarea tinerilor în toate aspectele vieții, și-a propus să aducă o contribuție la dezvoltarea domeniului științific, precum și abilitățile lingvistice ale tinerilor din R. Moldova, prin lansarea unei campanii de donare a cărților în limba engleză, care face parte din proiectul *Sala de carte în limba engleză*.

Prin generozitatea și susținerea diasporei din SUA și Canada, precum și a colegilor și prietenilor acestora, au fost colectate de pe continentul nord-american circa 3000 de volume din cele mai diverse domenii. Donatori și parteneri-cheie ai proiectului sunt Ambasada SUA, Ambasada Marii Britanii, Centrul American de Resurse, Asociația pentru Dezvoltare Creativă și Primăria Municipiului Chișinău.

O parte a donațiilor primite au parvenit și din contribuția locuitorilor R. Moldova – cercetători și oameni de știință sau, pur și simplu, pasionați de limba engleză care au dorit să împărtășească câte o carte sau chiar colecție. Primii care au reacționat și au venit cu o contribuție consistentă de cărți la sediul Bibliotecii Centrale a fost echipa de la *Ziarul de gardă*. În campania demarată cu avânt și succes s-a implicat cu toată energia doamna dr. Lidia Kulikovski, donând și dumneaei o semnificativă serie de cărți academice în limba engleză.

La 7 aprilie 2014, în parteneriat cu AO „Moldova AID”, la inițiativa președintei Elena Dragalin și cu susținerea activă a Primei Doamne Margareta Timofti, a avut loc inaugurarea Sălii de carte în limba engleză. La eveniment a fost prezentă și soția ambasadorului Turciei la Chișinău, care a făcut o importantă donație ce include un set inedit de volume enciclopedice.

Recent, cititorilor noștri li s-a oferit posibilitatea să împrumute la domiciliu cărțile din Sala de carte în limba engleză, care la momentul actual cuprinde peste 3000 de titluri, având astfel oportunitatea să savureze pe îndelete tramele operelor autorilor clasici englezi și americani, precum Charles Dickens, Oscar Wilde, Theodore Dreiser, precum și traduceri în engleză ale clasicii literaturii universale: Miguel de Cervantes, Dante Alighieri, Lev Tolstoi,

Feodor Dostoievski și chiar a operei lui Dimitrie Cantemir *Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea*.

Prin oferirea accesului la colecții selecte în cadrul unei biblioteci publice, într-o limbă care este universal recunoscută ca limbă a științei moderne, vor crește șansele pentru cercetătorii din R. Moldova de a deveni parte a comunității internaționale. Cărțile academice disponibile reprezintă o sursă de promovare a cunoașterii, care sperăm să favorizeze participarea studenților și cercetătorilor moldoveni la conferințe și simpozioane internaționale.

După îndemnul directoarei BM, Mariana Harjevschi, care a preluat cu entuziasm și ușurință „ștafeta” implementării proiectului *Sala de carte în limba engleză*, urmează să perseverăm și să-l extindem pentru noile generații de utilizatori și chișinăuieni.

VIAȚA CAPITALEI PRIN PRISMA UNEI BIBLIOGRAFII

Gabriela BULDUMA,
șef serviciu, Departamentul „Memoria Chișinăului”

Abstract

The article presents the Bibliography of Chișinău, product of the Department "Chișinău memory" of the Municipal Library "B.P. Hasdeu". This paper provides a review of social, political, cultural, economic life of the city, reflecting facts, circumstances of past events, positive and negative changes in the activity of institutions and personalities who have contributed to promote the image of the city. Bibliography of Chișinău is like a "notch" containing notes about all the chapters of Chișinău history.

Keywords: *Chișinău, city's history, streets, libraries, newspapers, personalities, exhibitions, events, institutions, library, bibliography.*

Orașul Chișinău este un centru cultural, economic, politic, științific, administrativ în care permanent se întâmplă ceva. Evenimentele de zi cu zi sunt reflectate în diverse surse. Accesul la sursele respective este posibil prin intermediul centrelor de informații. Un astfel de centru informațional este și Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, în cadrul căreia există o subdiviziune specializată în colectarea informațiilor despre Chișinău – Departamentul „Memoria Chișinăului”. *Bibliografia Municipiului Chișinău* reprezintă rezultatul muncii cotidiene efectuate de bibliografi, un produs 100% autohton, 100% despre Chișinău. Colaboratorii departamentului muncesc zilnic la crea-

rea *Bibliografiei municipiului Chișinău*, consultă ziare și reviste, selectează cele mai importante articole, interviuri referitoare la Chișinău, la oamenii, instituțiile, evenimentele orașului ș.a.

În general, interesul pentru istoria orașului este determinat de diverși factori: vârstă, profesie, stare socială, apartenență etnică ș.a. Prin urmare, *Bibliografia municipiului Chișinău* prezintă interes atât pentru istorici, cercetători, jurnaliști, studenți, cât pentru simpli cetățeni curioși.

Utilitatea *Bibliografiei municipiului Chișinău* la cunoașterea și cercetarea vieții orașului Chișinău este incontestabilă. Pentru a vă convinge de acest fapt, în cele ce urmează vom face o scurtă prezentare a volumelor acestora din diverși ani. Trebuie să menționăm că *Bibliografia municipiului Chișinău*, deși publicată în părți și pe ani, reprezintă un tot întreg și trebuie tratată ca atare. Toate volumele bibliografiei, indiferent de forma acestora tradițională / electronică, au un titlu comun, variabilă fiind doar cantitatea de resurse bibliografice și subiectele abordate.

Primul volum al *Bibliografiei municipiului Chișinău* a fost publicat în 1996 și reflectă varietatea social-politică, economică și culturală a Chișinăului anului 1995. Bibliografia se remarcă printr-un format standard (A5), o structură lăconică și instrumente de căutare simple (index de nume, de subiecte și lista periodicelor bibliografiate). Diversitatea tematică a bibliografiei variază de la subiecte legate de toponimie (proveniența denumirilor Buiucani, Ceucari, Râșcani), istoricul instituțiilor religioase din Chișinău, concertele și turneele artiștilor din

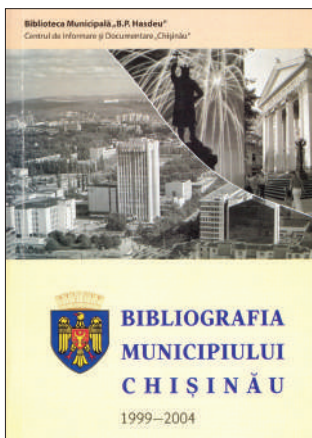
alte țări la Chișinău (Ștefan Hrușcă, Mădălina Manole, Corina Chiriac, Maria Dragomiroiu, Roberto Luparelli, Valeri Meladze, Liubov Uspenskaia ș.a.), vizitele unor șefi de stat (A. Brazauskas, I. Karimov) și a delegațiilor oficiale, Festivalul modei la Chișinău, piețele din Chișinău (Piața centrală, Piața automobilelor, piața imobilelor), alimentație publică (deschiderea restaurantului „Ocean” în ajunul Zilei orașului,

activitatea magazinului „Pingvin”, cafeneaua „Minunăție”, magazinul „Toamna de aur”), publicitate stradală, saloane de mobilă la probleme legate de cerșetoria în grup, lipsa spațiului locativ, probleme de privatizare a locuințelor, comerțul stradal, condițiile insuportabile de trai în căminele din Chișinău, starea avariata a clădirilor vechi din oraș, starea sanitară a urbei, străzile orașului, starea drumurilor, construirea noului peron de la Gara Chișinău, greva șoferilor de microbuze ș.a.

Volumul al doilea al *Bibliografiei municipiului Chișinău* a fost realizat în 2002 (în contextul aniversării a 125-a a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”) sub forma unei baze de date. Aceasta se referă la intervalul temporal 1996-2002 și include articole despre: expoziții și lansări de carte, cluburi, cenacluri, simpozioane, colaborarea primarilor de Chișinău și București, instituții (Academia de Științe a Moldovei, ASEM, ULIM, Colegiul Militar, Maternitatea nr. 2), personalități (Alexie Mateevici, acad. Constantin Sibirschi, Andrei Lupan, Iulian Filip, Ion Bostan, Mihai Cimpoi, Natalia Gheorghiu), interviuri (cu Alexandru Ciubotaru, fondatorul și directorul Grădinii Botanice, Vasile Spinei, directorul „Acces-Info”, grupul „Catharsis”, actorul Mihai Fusu, actrița Nelly Cozaru,

primarul de Chișinău Serafim Urecheanu), vizite (politicianul Javier Solana, actrița Maia Morgenstern, Delegația UNESCO), concursuri, concerte (formația „3 Sud-Est” la Chișinău, Aleksandr Rosenbaum), majorarea impozitelor din Chișinău, falimentarea băncii „Intercapital”, licitații pentru arendarea loturilor de pământ în Chișinău, businessul din Chișinău, sistemul energetic al capitalei, lansarea unui produs nou la Fabrica „Bucuria” (ciocolata „Premier”), activitatea teatrelor (Teatrul „Satiricus”, Teatrul Național „Mihai Eminescu”, Teatrul „Lucaefărul”, Teatrul „Eugène Ionesco”), stabilirea unor relații de prietenie între orașele Damasc, Astana, Minsk și Chișinău, Seminarul Societății evreiești „Hava”, premiera spectacolului *Maestrul și Margareta*, aniversarea a 75-a de la înființarea Facultății de Teologie din Chișinău (2001), Anul Ion Luca Caragiale (2002), editarea integrală a operei eminesciene îngrijită de Mihai Cimpoi (2001), vizita stilistului rus Serghei Zverev la Chișinău, inaugurarea bustului lui Nicolai Costenco, inaugurarea Școlii de Biblioteconomie din Moldova (2001), expoziția de icoane pe sticlă a pictoriței Mihaela Profiriu-Mateescu din România, aniversarea a 120-a de la fondarea Școlii de meserii nr. 1 din Chișinău (2001), vizita la Chișinău a prozatorului și publicistului Ioan Stoiciu, atelierul de creație în domeniul muzicii electroacustice ș.a.

Al treilea volum al Bibliografiei municipiului Chișinău, publicat în 2009, a luat Premiul Mare la Concursul național *Cele mai reușite lucrări în domeniul biblioteconomiei și științei informării*, organizat de ABRM, și cuprinde 4030 de înregistrări referitoare la evenimentele desfășurate în

orașul Chișinău în perioada anilor 1999-2004. Informația din interiorul lucrării este structurată după CZU, fiecare capitol începând cu cărți și albume, urmate de articole din periodice aranjate în ordine alfabetică. Lucrarea este voluminoasă, iar instrumentele de căutare a informației sunt mai complexe. Astfel, la finele lucrării se regăsesc șase indexuri bilingve (în limbile română și rusă): index de nume, de subiecte, de instituții, de manifestări, geografic și de ediții periodice bibliografiate.

Printre subiectele abordate în cadrul acestei ediții se numără: străzile orașului (inaugurarea străzii Ion Dumeniuk în sectorul Ciocana), *Planul urbanistic general al municipiului Chișinău*, parcurile capitalei, Grădina Botanică, Palatul de Cultură al Feroviarilor, locașurile sfinte din Chișinău, personalități (Igor Vieru, Mihai Potârniche, Mihai Grecu, Valentina Rusu-Ciobanu, Glebus Sainciuc, Pavel Șilingovschi, Anastasia Lazariuc, Eva Gudumac, Mihai Dolgan, Andrei Tămăzlăcaru), sărbători, concerte (concertul lui Gheorghe Zamfir la Chișinău, concertul Mirabelei Dauer, recitalul chitaristului clasic polonez Robert Horna, concertul duetului francez de pianiști Denis și Agnes Evesque la Sala cu Orgă), Circul lui Iuri Nikulin la Chișinău, congrese (Congresul bibliotecarilor din Moldova, Congresul mondial al țambaliștilor), seminare, reuniuni, festivaluri (Festivalul filmului documentar „Cronograf”, Festivalul filmului britanic la Chișinău, Festivalul internațional al filmului cu tematică militară, organizat la Chișinău de către Ministerul Apărării, Festivalul-concurs *Vai, sărmana turturică* organizat la Chișinău în memoria Mariei Drăgan, Festivalul folcloric *Sună tălăncuțele* orga-

nizat la Casa Radio din Chișinău, Festivalul-concurs *Crizantema de argint*, Festivalul-concurs *Steaua Chișinăului – 2004*, Festivalul *Ethno Jazz Chișinău – 2003*, Campionatul european de dans sportiv *Chișinău Open 2003*, Turneul de sambo în memoria renumitului antrenor Andrei Doga, Campionatul deschis al municipiului la natație, redeschiderea cinematografului „Patria”, organizarea primei conferințe republicane privind problemele parazitologiei veterinare la Universitatea Agrară, Concursul *Pedagogul anului* în municipiul Chișinău, Concursul internațional de poezie *Veronica Micle*, Campionatul de șah din Chișinău, Gala laureaților Concursului literar *Iulia Hasdeu*, Conferința științifică *Ștefan cel Mare – 500 de ani de la trecerea în eternitate*, celebrarea a 75 de ani ai Combinatului de tutun din Chișinău „Tutun CTC”, dezvelirea bustului lui Nicolae Sulac la Cimitirul Central din Chișinău, dezvelirea plăcii comemorative *Alexandru Bernardazzi*, montată pe fațada Primăriei, inaugurarea monumentului consacrat muzicienilor Ion și Doina Aldea-Teodorovici la intrarea în parcul „Valea Morilor”, inaugurarea bustului lui Nichita Stănescu pe *Aleea Clasicilor*, lansarea albumului *Chișinău – orașul vechi și nou*, apărut la Editura „Litera”, inaugurarea Școlii-studio de pe lângă Teatrul Național „Mihai Eminescu”, Marșul îndoliat al basarabenilor deportați, aniversarea „a 80-a de teatru românesc la Chișinău” la Teatrul Național „Mihai Eminescu”, aniversarea a 110-a a Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău, aniversarea a 30-a a orchestrei de muzică populară românească „Lăutarii”, aniversarea a 55-a a Ansamblului de dansuri populare „Joc”, aniversarea unui deceniu de activitate a Teatrul „Satiricus – I.L. Caragiale”, premiera spectacolului *Moartea lui Tarelkin* la Teatrul Național „Mihai Eminescu”, montarea la Chișinău a baletului *Casanova* la

Teatrul de Operă și Balet, Simpozionul *Anul bibliologic 2003*, Bienala Teatrului „Eugène Ionesco” *Planeta Cehov*, vizita la Chișinău a lui Juan Antonio Samaranch, președintele Comitetului Internațional Olimpic, trecerea în neființă a regizorului Veniamin Apostol în 2000, a regizorului și scriitorului Iacob Burghiu și a renumitului actor Grigore Grigoriu în 2003 ș.a.

Ultima carte a ***Bibliografiei municipiului Chișinău***, care urmează a fi publicată în format tradițional, include cca 9000 de înregistrări bibliografice referitoare la domeniile economic, cultural, educațional, urbanistic, muzical, cinematografic, politic, social, științific ș.a.

Consultând bibliografia aflăm informații despre diverse aspecte ale vieții capitalei: aniversări, concursuri, gale, conferințe, seminare, mese-rotunde, vizite oficiale, festivaluri, expoziții, vernisaje, turnee, concerte, premiere, proteste, schimbările administrative efectuate în oraș (succesiunea primarilor Serafim Urechean, Vasile Ursu, Veaceslav Iordan, Dorin Chirtoacă), apariția a 102 troleibuze noi pe străzile capitalei, schimbări urbanistice – apariția unei străzi în memoria lui Lech Kaczyński, a bd. Grigore Vieru, inaugurarea Centrului de hemodializă la Spitalul Municipal „Sfânta Treime”, reamenajarea lacului Valea Morilor, schimbarea dezinfectantului apei potabile din Chișinău, organizarea Campionatului gastro-nomic internațional, apariția televiziunii digitale, reinstalarea monumentului *Lupa capitolina*, concertele Patriciei Kaas, Goran Bregović, ale trupei *Scorpions*, jubileul Teatrului „Lucefărul”, turneul Teatrului „Pygmalion” din Viena, Festivalul internațional *Sub căciula lui Guguță*, competiția de șah online câștigată de chișinăuieni, înmânarea Premiului nominal *Grigore Vieru*, Concursul național de susținere a științei și inovării în RM *Savantul anului 2008 – ECONOM*, Conferința națională anuală a

medicilor, Festivalul internațional al designerilor de vestimentație *Artpodium*, Festivalul internațional al caricaturiştilor *Capricios*, Campusul internațional de pictură *Summart Painters Campus*, Expoziția de pictură *Orașul vechi – Chișinău* semnată de Iulia Rubțov, Festivalul căpșunii și mierii de albine, Salonul internațional de carte pentru copii și tineret, a II-a ed. a Festivalului tehnic *BeeTech*, organizat de UTM, Festivalul internațional de muzică *Mărțișor*, concertul Ansamblului național academic de dansuri „Igor Moiseev” din Rusia, Festivalul internațional *Ethno-Jazz 2006*, concertul formației „Gândul mamei”, Festivalul-concurs *Tradiții și obiceiuri de nuntă* ș.a.

Celelalte volume ale *Bibliografiei municipiului Chișinău*, ce se referă la intervalul temporal 2011-2014, sunt disponibile doar în format electronic și pot fi consultate în cadrul Departamentului „Memoria Chișinăului”.

Însă accesul la cele mai recente informații, articole referitoare la Chișinău (materia de bază pentru *Bibliografia municipiului Chișinău*) este posibil chiar și în regim online, prin intermediul catalogului Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” (OPAC), localizat pe site-ul instituției www.hasdeu.md. Astfel, pentru a vizualiza articolele publicate, spre exemplu, pe parcursul anului 2014 este suficient un click pe opțiunile *Lists* și, respectiv, *Articole 2014*. Toate informațiile (articole, interviuri...) sunt adunate în cadrul unei liste, iar pentru moment aceasta include 1079 de înregistrări bibliografice pentru anul 2014, unele dintre acestea disponibile integral spre lectură datorită opțiunii *Click here to access online*. Desigur, procesul de căutare în catalog, comparativ cu cel din volumele tipărite, este *super veloce*, răspunsul fiind la dispoziția dvs. imediat. Printre temele abordate în articolele despre Chișinău pe parcursul

anului 2014 se numără: lansarea filmului documentar *Te iubesc, Ion și Doina*, regizoare Leontina Vatamanu, nopțile pianistice în Chișinău, atelierul de pantomimă pentru actorii în devenire la Academia de Muzică Teatru și Arte Plastice, Festivalul filmului american la Chișinău, Bienala internațională de arte decorative aplicate, lansarea proiectului *Biblioteca stradală în preajma ARTICO*, dezvelirea bustului lui Carol Schmidt la Chișinău, aniversarea a 50-a a sectorului Buiucani, renovarea și redeschiderea Casei memoriale „Alexei Șciusev”, starea de neglijență a Cimitirului evreiesc, ruinele de pe fostul teritoriu al Uzinei de beton armat din Chișinău, Chișinăul anului 1887-1888 în amintirile artistului plastic Mistislav Dobujinski, reparația integrală a străzii Alecu Russo din capitală, restaurarea noului sediu al Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor, fosta clădire a Zemstvei Basarabiei, Casa lui Carol Schmidt, începerea unei noi stagiuni la Circul din Chișinău, noile colecții vestimentare ale Fabricii „Ionel”, concertul Adei Milea la Chișinău, concertul lui Toto Cutugno, concertul vocal-sinfonic consacrat aniversării a 95-a de la nașterea lui Alexei Stârcea, modificarea itinerarelor transportului public din Chișinău, Congresul mondial al eminescologilor, ed. a III-a, Festivalul *Anim'est Chișinău*, Festivalul internațional de muzică violonistică *Regina vioara*, Festivalul iei, înmânarea însemnelor de Cetățean de Onoare al Chișinăului artistului Gheorghe Urschi, lansarea volumului despre Alexander-Wilhelm Wolkenberg – primul editor cartofil din Basarabia, autor a numeroase cărți poștale cu imagini de epocă ale Chișinăului, lansarea volumului de publicistică *Groapa cu lei* de Constantin Tănase, trecerea în neființă a editorialistului Constantin Tănase ș.a.

Vă îndemnăm să consultați *Bibliografia municipiului Chișinău*, în orice format,

pentru a fi gata să răspundeți oricărei provocări referitoare la cunoștințele despre orașul Chișinău sau pentru a găsi sursele necesare scrierii unui articol, unei cercetări, deoarece scopul suprem al *Bibliografiei municipiului Chișinău* este anume conservarea și popularizarea informațiilor despre viața urbei în toată complexitatea acesteia.

Referințe bibliografice

1. *Bibliografia Municipiului Chișinău*. 1995. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Serviciul bibliografic. Chișinău : Museum, 1996. 288 p.
2. *Bibliografia Municipiului Chișinău*. 1996-2002 [bază de date]. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. 2002. CD-ROM.
3. *Bibliografia Municipiului Chișinău*. 1999-2004. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Centrul de Informare și Documentare „Chișinău”. Chișinău : Grafema Libris, 2009. 444 p.

UPDATE. JUNG & ERWACHSEN (TÂNĂR ȘI ADULT). NOUL PROGRAM OFERIT DE BIBLIOTECA MUNICIPALĂ DIN MÜNCHEN

Abstract

The author presents a new program for readers implemented in the Municipal Library of Munich, Germany. This program offers multidimensional concept for the development of media content and online special events with a focus on leisure. The beneficiaries are especially young people, and for them is made an offer of instructive educational activities long-standing at the ML in Munich. However, the program does not assume educational mission in the classical sense, but takes advantage of its contacts with educational and cultural institutions. The focus is put on the creative work combined with leisure and entertainment media, thus are realizing some multimedia teaching projects.

Keywords: *target group of readers, offer, multimedia, online media content, leisure and entertainment programs, lectures, cultural events, (inter) cultural.*

* * *

„Update. jung & erwachsen” este noul program oferit de Biblioteca Municipală München publicului tânăr începând cu vârsta de 16 ani, program care a fost deja

*Raphaela MÜLLER,
Biblioteca Municipală, München, Germania*
inițiat în amplasamentele permanente de la bibliotecile Am Gasteig și Hasenberg.

Să facem ceva și pentru cei tineri... – Scurt istoric

Intenția Bibliotecii Municipale din München a fost în același timp clasică și provocatoare: cum reușim să-i atragem pe adolescenți și pe tinerii adulți către biblioteci? O întrebare care se află din ce în ce mai des în centrul activității bibliotecarilor. În anul 2010, o echipă de coordonatori de proiecte a Bibliotecii Municipale din München a început să se preocupe intens de interesele și așteptările tinerilor adulți. Obiectivul declarat era crearea unei submărci proprii și ușor recognoscibile, adresată unui public cu vârste între 16 și 25 de ani.

În urma discuțiilor a devenit limpede că nu era suficient un amplasament fizic, amenajat modern. Prioritatea echipei de proiect era să creeze o ofertă completă, care să reflecte stilul de viață al oamenilor tineri. O ofertă flexibilă, care să poată reacționa, din punctul de vedere al fondului, al calității șederii, dar mai ales al activității de intermediere și organizare

de evenimente, la tendințe de petrecere a timpului liber, subiecte actuale și subculturi.

Dacă privim vizitatorii câtorva dintre filialele Bibliotecii Municipale din München, cei cu vârste cuprinse între 16 și 25 de ani nu par să reprezinte un grup-țintă neatins. Acest grup-țintă vizitează Biblioteca Municipală din München ca pe un loc pentru studiu și scris, profitând de accesul la rețeaua WLAN, parțial fără a utiliza fondul de titluri existent. Vizita la bibliotecă pare deci să fie motivată de un interes școlar sau universitar. Ideea proiectului update. jung & erwachsen urmărea obiectivul dezvoltării unui program care să le ofere tinerilor, dincolo de principiul locului de studiu, posibilitatea de a-și regăsi interesele private atât în fondul, cât și în programul de evenimente al bibliotecii.

În faza de pregătire a conceptului, echipa de proiect a evaluat concepte pentru tineret folosite deja de alte biblioteci, s-a aplecat asupra unor domenii diferite ale pedagogiei media, asupra activității de relații publice și culturale, precum și a eventualei implementări a conceptului în structurile administrative existente ale Bibliotecii Municipale München. Pe lângă aceste aspecte, a fost necesară o analiză a profilului și imaginii actuale a bibliotecii în rândul locuitorilor din oraș, însă cu accent pe categoria de vârstă respectivă.

Viziuni. Misiuni. Obiective – Conceptul

Încercarea de a dezvolta un concept care să corespundă intereselor și așteptărilor adolescenților și adulților tineri nu este un demers facil, mai ales că ai de a face cu un grup-țintă eterogen, iar tendințele se succed cu repeziciune. Din acest motiv, la configurarea zonelor de update s-a renunțat în mod conștient la o amenajare „specifică tineretului”. Spațiile

beneficiază de o dotare simplă care este în același timp modernă și atractivă.

Conceptul update. jung & erwachsen mizează pe conținut. Astfel, oferta suporturilor media și a programelor se caracterizează printr-un grad înalt de flexibilitate. Nu există un profil definit al fondului sau vreun concept de program prestabilit. Update se orientează în funcție de evenimentele urbane, culturale și sociale actuale, destinate publicului tânăr. În plus, grupul-țintă poate propune el însuși temele sale predilecte. Update participă la proiectele și evenimentele culturale pentru adulți, desfășurate la nivel local, și își propune să creeze un spațiu pentru tinerii creatori de cultură. Acel spațiu nu trebuie să fie neapărat legat de sediul unor biblioteci anume, ci poate fi organizat în întreg spațiul urban sau pe diferite platforme online.

Obiectivul conceptului este elaborarea unei oferte multimediale de conținuturi media, online și de evenimente speciale, cu accent pe petrecerea timpului liber al tinerilor adulți, menită să completeze oferta educațională deja existentă a bibliotecilor. Termenii „timp liber” și „educație” par la o primă privire antagonici, însă asta se întâmplă doar la nivel superficial. Oamenii tineri se apleacă în timpul lor liber asupra unor teme sociale precum media, mediul înconjurător, nutriția sau politica; doar că în cele mai multe cazuri o fac într-o altă formă. Sunt interesați de muzică, filme și gaming și poartă un schimb de opinii pe astfel de teme. Deci, update. jung & erwachsen nu își asumă misiunea educațională în sensul clasic-școlar, ci se folosește de contactele sale cu școlile și alte instituții educaționale și culturale din oraș, pentru a acționa în zona inițiativelor culturale, a competențelor media și formării opiniilor critice. Accentul este aici pe munca creativă, activă, împreună cu mijloacele de agrement și divertisment,

precum și pe consfințirea unor proiecte pedagogice multimedia.

Ego-Shooter și comicsuri cu zombie vs. Misiunea educațională?! – Fondul de titluri

Pentru a asigura un conținut al fondului croit pe nevoile grupului-țintă, update. jung & erwachsen cercetează peisajul mediatic actual precum și obiceiurile de utilizare ale grupului-țintă. În acest sens, selecția fondului se face centralizat pentru toate domeniile update. Selecția se orientează pe de-o parte în funcție de bestsellerurile căutate, iar pe de altă parte, mizează pe domeniile de nișă aferente diferitor categorii de pasionați și subculturi. Actualitatea nu presupune aici alegerea unor titluri apărute într-un anumit an. Domeniul update este compus din tendințe & teme despre care tocmai se discută. Astfel este chiar probabil să reapară tendințe retro și titluri clasice aparținând diverselor culturi adolescente. Deciziile privind cumpărarea anumitor titluri se bazează, în principal, pe lângă instrumentele ajutoare clasice, pe informațiile de pe bloguri, fanzines, forumuri sau cele din reviste publicate de și pentru grupul-țintă. Iar aici este important să te scufunzi în mediile de nișă respective, să fi interesat și deschis și să te adresezi cu întrebări concrete experților (tineri) din diferite domenii. În plus, clienții pot veni în orice moment cu propriile recomandări de titluri.

Având în vedere raportul de 70% suporturi audiovizuale la 30% suporturi tipărite, se poate spune că accentul este pus pe domeniul audiovizual. Zona de titluri tipărite este compusă în special din categoriile tineret și culturi, precum și opere ale unor autori tineri. Zona de titluri de specialitate, cuprinsă de cercul tematic „lifestyle”, poate conține orice, începând cu cărți de gătit, continuând cu sporturi de agrement și sfârșind cu teme politice și sociale. Domeniul audiovizual cuprinde

o ofertă diferențiată de filme și seriale pe DVD și Blue-Ray, jocuri pentru console noi, audiobooks și CD-uri cu muzică.

Selecția se face în funcție de cerere, de aceea nu există vreo limită conform FSK/USK 18 (Sistemele voluntare de autocontrol ale industriei cinematografice din Germania). Sistemul electronic de împrumut asigură eliberarea de titluri potrivite vârstei. În plus, update, în calitate de mediator de oferte mediatice moderne, integrează rapid formatele media noi în oferta existentă. O caracteristică specifică fondului update o reprezintă legătura puternică cu intermedierea de suporturi media. Update nu numai că își pune fondul la dispoziție, ci pune mare preț și pe elaborarea de programe. O componentă importantă este aici pedagogia media. Se concep proiecte care oferă posibilități și stimulente pentru un comportament mediatic activ și creativ, dar și activ, și critic. Proiectele de fotografie, film, audio, creative gaming și atelierelor de sensibilizare în relația cu rețelele de socializare reprezintă doar câteva cuvinte-cheie în acest sens. Apoi proiectele media reprezintă o bună ocazie de a te preocupa intens de un anumit subiect. Conținuturile tratate în cadrul proiectelor, precum și diferitele teme culturale și sociale actuale, pot fi preluate ca priorități temporare în fondul update.

Open your home to strangers and see the world. – Programul

Oferta de evenimente a bibliotecilor rămâne adesea neutilizată de publicul tânăr. Există proiecte interesante, concepute frecvent în urma unor inițiative personale, însă ele nu prea își găsesc o arie de acoperire în afara bibliotecii. Mai ales ofertele deschise dedicate tinerilor au foarte puțini vizitatori, ceea ce naște un sentiment de frustrare în rândul bibliotecarilor implicați. Multe instituții angajate în folosul tinerilor

și domeniul cultural întâmpină astfel de probleme.

De aceea, la elaborarea programelor update. jung & erwachsen sunt vizate oferte concepute în colaborare cu parteneri adecvați din München. Iar o condiție importantă pentru asta este stabilirea unei rețele urbane – cuprinzând actorii independenți, departamentele culturale, precum și alte departamente ale administrației municipale care se ocupă de același grup-țintă. Astfel, se ajunge, pe de o parte, la colaborări cu instituții care au o experiență bogată în ce privește programele destinate grupului-țintă și care și sunt acceptate de acesta, iar pe de altă parte, cu ajutorul resurselor comune se pot organiza evenimente de amploare, care au un grad de pătrundere înalt și care se bucură de o atenție publică mai mare. Iar de asta pot profita în majoritatea cazurilor ambele părți. Biblioteca Municipală München sprijină mediul independent, activ în folosul tinerilor, din punct de vedere infrastructural, al conținutului și financiar (inclusiv prin spații și personal), iar în sens invers update. jung & erwachsen dobândește impresii din acel mediu și beneficiază de posibilitatea de a extinde rețeaua și de a fi perceput pe termen lung drept partener de colaborare în oraș.

La doar șase luni după inaugurare, activitatea de extindere a rețelei și accesibilizarea ofertei de programe pentru „străini” s-au dovedit a fi calea cea bună. Update a participat activ împreună cu instituții ale Kreisjugendring („Inelul județean pentru tineret”) din oraș la Festivalul Internațional de Film Documentar și la o expoziție generoasă împotriva extremismului de dreapta, la care s-au adăugat evenimente organizate împreună cu Centrul de Informare pentru Tineret München, rețeaua Cate, SIN-Studio im Netz sau rețeaua pentru pedagogie me-

dia Inter@ktiv. Cooperarea este durabilă și se desfășoară în condiții foarte bune. Deja sunt planificate diferite evenimente pentru lunile următoare.

Pe lângă deschiderea față de noi proiecte de colaborare și modele de evenimente, update. jung & erwachsen susține și participarea tinerilor la viața culturală. În acest context, oricine poate apela la update, fie pentru a-și prezenta propriile filme sau fotografii, fie pentru a face propuneri de subiecte care sunt de interes la momentul respectiv. Sunt bine-venite și ideile elevilor legate de programe pentru clase școlare.

În ciuda conținuturilor îndreptate către petrecerea timpului liber, colaborarea cu școlile este o componentă importantă a update. jung & erwachsen. Experiența a arătat că multe dintre cadrele didactice sunt extrem de recunoscătoare pentru ofertele (educaționale) extra-curriculare și orientate către elev. Asta este valabil atât pentru diferitele ateliere (de ex., pe tema Facebook), lecturi și proiectări de film, cât și pentru proiectele întinse pe una sau mai multe zile, în care se desfășoară o activitate practică (proiecte de graffiti, programare de jocuri, turnarea unui film). În plus, prin activitatea din școli nu sunt atrași doar tinerii deja angajați, ci li se oferă tuturor elevilor ocazia de a participa la diferite formate, de a culege impresii și de a-și forma o opinie.

O condiție importantă pentru activitatea update. jung & erwachsen de concepere a evenimentelor este accentul pe conținut. De exemplu, un proiect de gaming aduce în prim-planul conceptului jocul pe calculator și nu își propune să fie un instrument de momeală, care să atragă atenția tinerilor către bibliotecă. Cu toate acestea, la diferitele oferte pot apărea, desigur, efecte de sinergie cu alte categorii ale fondului – fără însă ca acestea să se afle în centrul planificării.

Oamenii sunt tineri când se simt tineri? – Perspective

Deja la câteva luni după deschidere, succesul conceptului se întrezărea: deschiderea față de elaborarea comună de programe este percepută pozitiv de multiplicatorii municipali. Fondul bibliotecii este utilizat intens de toate categoriile de vârstă, evenimentele oferite au un public numeros.

Cu toate astea, va fi interesant de urmărit cum vor evolua lucrurile. Odată cu update. jung & erwachsen, Biblioteca Municipală München a dat naștere unui proiect care dizolvă structurile cu tradiție îndelungată și care trebuie să-și găsească un loc și o consfințire proprii, atât la nivel intern, cât și extern. Pe viitor trebuie observate mai atent, pe lângă evoluțiile pieței multimedia, și structurile de grupuri-țintă și, în special, proiecțiile grupurilor-țintă și presupusele lor interese și preferințe. Zona update este atrăgătoare pentru adolescenți și tineri adulți – dar le trezește interesul și adulților deschiși, „rămași tineri”. Mulți nu mai consideră că adolescența, respectiv tinerețea, țin de vârstă, ci că reprezintă o atitudine de viață. Astfel de atitudini și alte condiții sociale vor influența evoluția update. jung & erwachsen. Privind către viitor, update. jung & erwachsen ar trebui să reprezinte deschiderea și latura modernă a Bibliote-

cii Municipale München și să contribuie la perceperea acesteia ca un loc pentru evenimente (inter)culturale și un partener de dialog competent în ce privește intermedierea multimedială, care deține un fond multimedia variat și adaptat la evoluțiile sociale și tehnice.

Persoana de contact: Raphaela Müller Rosenheimer, Str. 581667 München 089 / 48098-3480 raphaela.mueller@muenchen.de

Despre autoare

Raphaela Müller coordonează programul update. jung & erwachsen la Biblioteca Municipală München. A absolvit la HTWK Leipzig Facultatea de Biblioteconomie și Științele Informației, urmând apoi un curs suplimentar de pedagogie media. Pe lângă alegerea titlurilor din fond, răspunde de programele și evenimentele update. jung & erwachsen.

Traducerea articolului original din Handbuch Kinder- und Jugendbibliotheksarbeit (Manualul bibliotecilor pentru copii și tineret) / Keller-Loibl, Kerstin. Im Auftrag der Kommission Kinder- und Jugendbibliotheken des Deutschen Bibliotheksverbandes e.V. herausgegeben. 2., vollst. überarbeitete und erweiterte Auflage. Verlag Bock + Herchen: Bad Honnef 2014. ISBN 978-3-88347-295-9 Copyright: Verlag Bock + Herchen. Traducător: Alex Sterescu

CUVÂNTUL DIRECTORULUI

BIBLIOTECARIII DIN CHIȘINĂU SIMT PULSUL IMPLICĂRII LA EDIFICAREA VIITORULUI EUROPEAN AL CAPITALEI LOR

(Interviu cu Mariana Harjevschi, director general
al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”, Chișinău)

Lector superior, la Catedra de Comunicare, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, Universitatea de Stat din Moldova, Mariana Harjevschi este director general al Bibliotecii Municipale din Chișinău. Având o bogată experiență în domeniul managementului de bibliotecă, Domnia Sa a fost director al Bibliotecii Publice de Drept, filială a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. În prezent urmează studiile doctorale ale Universității de Stat din Moldova și este pre-

ședinta Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova.

Pe parcursul activității pedagogice și manageriale, a publicat articole și studii în reviste de specialitate, a participat la conferințe naționale și internaționale, a coordonat mai multe proiecte și a fost recompensată cu numeroase premii: Premiul Ministerului Culturii în domeniul Biblioteconomiei și Bibliologiei „Ion Madan” (2012), Diplomă de onoare, Ministerul Culturii al Republicii Moldova (2011), Diplomă, Ministerul Educației al Republicii Moldova (2010).

Liliana Moldovan (L.M.): *Stimată doamnă Mariana Harjevschi, ați obținut licența în biblioteconomie, aveți un masterat în jurnalism, urmați cursurile doctorale și ați participat la cursuri de specializare universitară și postuniversitară din Republica Moldova și din străinătate. De unde se trage pasiunea Dumneavoastră pentru biblioteconomie și științele comunicării?*

Mariana Harjevschi (M.H.): Personal, cred că am fost o norocoasă, dar cum obișnuiesc să zic – și „cu minte”, atunci când am luat decizia de a urma studiile în biblioteconomie. Lucrurile s-au întâmplat, firește, succesiv. Mama a fost cea care m-a încurajat cel mai mult să urmez această profesie. Era vara anului 1994 și încă nu m-am decis în ceea ce privește alegerea facultății pe care mi-o doream.

Așa că argumentele aduse de ea în favoarea profesiei de bibliotecar au fost atât de convingătoare că m-au determinat cu ușurință. Reflectând, acum realizez că, poate, această decizie a fost alimentată de mai multe întâmplări fie din copilărie, fie din adolescență, care până la urmă m-au făcut să mă hotărâsc definitiv: poate bibliotecara din satul natal, unde obișnuiam să împrumut cărți, m-a inspirat să mă atașez de bibliotecă și carte; poate polemicile cu o verișoară despre cea mai inteligentă profesie pe care trebuia să o îmbrățișeze – bineînțeles, cea de bibliotecară – a învins; poate că mi s-a transmis prin ADN – sora mamei și o verișoară au lucrat ca bibliotecare. Așa că, multe au fost motivele care m-au călăuzit în demersul meu de a îmbrățișa această profesie. Ulterior toate au decurs la fel de firesc. Am avut șansa de a întâlni profesori remarcabili la Universitatea de Stat din Moldova, apoi la Universitatea Indiana din Bloomington și nu vreau să pierd prilejul de a le spune un cuvânt de recunoștință tuturor celor care mi-au menținut ani în șir pasiunea pentru carte și bibliotecă.

L.M.: Pe parcursul evoluției Dumneavoastră profesionale ați avut un model care v-a inspirat?

M.H.: Bineînțeles că am avut parte de veritabile modele, care mi-au fost drept surse de inspirație și mă bucur enorm că am avut șansa să le întâlnesc. De la aceste persoane am avut și am încă multe de învățat, iar cel mai important mi se pare faptul că continui menținerea contactelor cu ele prin diverse proiecte. Însă cea care m-a ghidat prin sugestii, idei mai bine de 17 ani – aici la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” – a fost și este dna Lidia Kulikovski. Dumneaei a reușit să-mi întărească aripile de zbor, să-mi dea un imbold lăuntric puternic, să-mi insuflă încredere în ceea ce fac și să fie o adevărată sursă de inspirație profesională. Experiența încă nu mă

pusese față în față cu pragmatismul biblioteconomic, însă dna conf. univ. dr. Lidia Kulikovski a izbutit să-mi ofere modele autentice de succes, iar exemplele-i proprii de proiecte inovatoare au cimentat și mai tare modelul de lider care se orientează spre perfecțiune. Concomitent, consider că fiecare colaborator din echipa Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, îmi poate servi ca sursă de avânt, de elan creator ce mă face să tind mereu spre ceva nou, să experimentez, să am întotdeauna tentația de a continua faptele bune care întregesc imaginea înalt apreciată a instituției pe care o conduc, precum și de a recunoaște valorile umane pe care le deține ea.

L.M.: Prin ce diferă învățământul biblioteconomic din Statele Unite ale Americii de cel practicat în Republica Moldova?

M.H.: Pe parcursul anilor 2004-2005 am fost bursieră a programului *Junior Faculty Development Program* al Departamentului de Stat al SUA, urmând un program *nondegree* la *Library and Information Science* (actualmente *School of Informatics and Computing*) din cadrul Universității Indiana din orașul Bloomington. Recunosc că și aici am avut norocul să cunosc un model de învățământ de specialitate care este clasat printre primele zece locuri la nivel național de către *US News & World Report*. Deși actualmente școala de biblioteconomie a fuzionat propriu-zis cu *Școala de Informatică și Calculatoare* în cadrul aceleiași instituții, aceasta are o lungă istorie de succes, în care se înscrie și absolvirea ei, începând cu 1946, de către peste 8000 de studenți. Pentru mine această școală a fost la fel o surpriză și o experiență destul de interesantă, chiar dacă faptul se întâmpla când căpătasem deja licența în biblioteconomie și asistență informațională la Universitatea de Stat din Moldova.

Prima provocare ce mi-a produs o bucurie neașteptată a fost că mi s-a oferit

posibilitatea de a-mi alege acele cursuri pe care le consideram că îmi vor fi utile în specializarea ulterioară a activității mele practice. Așa că am urmat câteva cursuri fundamentale pentru studiile de masterat la care țineam cu tot dinadinsul să mă înscriu, printre care: *management de bibliotecă și evaluarea serviciilor și resurselor informaționale*. Mi-au atras atenția apoi cele peste 60 de cursuri opționale, dintre care, recunosc, mi-a fost dificil să aleg, dar mi-a fost alături coordonatoarea dr. Alice Robin, așa că am urmat *serviciile de referință, arhitectura informației, biblioteconomie comparată și biblioteci și servicii informaționale juridice*. Un element important al cursurilor a fost și accesul online detaliat la toate programele academice, începând cu determinarea scopului, modalitatea de evaluare, literatura propusă spre instruire și finalizând cu orarul și tematica pentru fiecare zi de studiu etc. Deci, aceste cursuri le-am urmat câte trei în semestrul de toamnă-primăvară, lăsând pentru cel de vară doar practica. M-a luat prin surprindere și *modul de implicare a studenților prin diverse sarcini academice* – proiectele de grup, lucrările individuale, testele, eseurile etc. care puneau accentul pe creativitate, competitivitate, originalitate, mizând ca studentul mereu să persevereze prin lecturile obligatorii și cele recomandate de profesori, precum și prin capacitatea acestuia de a lucra individual și în echipă. Îmi amintesc, în detaliu, proiectul de grup din cadrul cursului *arhitectura informației* unde urma să elaborăm pentru o companie aviatică un prototip pentru viitoarea pagină web – delegarea sarcinilor în cadrul echipei, vizite directe la sediul companiei, discuții cu angajații despre așteptările privind produsul pe care urma să îl elaborăm, dezbateri și schimb de păreri cu colegii în echipă. În final, a fost un succes neașteptat. Pe lângă aprecierile profesorului dr. Howard Rosenbaum, echipa noastră

a primit și un premiu de excelență din partea universității și a companiei. Ulterior, o provocare a fost realizarea practicii. A fost diferit de cum eram obișnuită, ca universitatea să ne ofere lista instituțiilor gazdă pentru practică – trebuia să aplicăm exact cum am fi aplicat pentru un loc de muncă: să trimitem CV-ul, scrisoarea de motivare, un plan individual de activitate etc. Am trimis peste 30 de aplicații și doar o singură bibliotecă a răspuns pozitiv – Biblioteca de Drept a Bibliotecii Congresului din SUA. A fost o experiență minunată, având suportul Doinei Scheeder, actualmente vicepreședintă a IFLA.

L.M.: Care credeți că sunt tendințele de evoluție a școlii biblioteconomice mondiale?

M.H.: La nivel mondial, timpul se derulează mult mai repede. Recent IFLA, care este vocea bibliotecarilor la nivel internațional, a publicat *Raportul cu privire la tendințele globale de dezvoltare a bibliotecilor*. În el se identifică cinci tendințe de modelare a cursului acestora, adică a domeniului propriu-zis, inclusiv a școlii biblioteconomice. Concluziile expuse de o serie de experți, care reprezintă diferite domenii, se referă la următoarele. În primul rând, *noile tehnologii se vor extinde și vor avea un impact enorm asupra domeniului, dar, totodată, vor limita accesul la informații*. Societatea va fi nevoită să accepte continuu diverse modele de business, de servicii online, astfel competențele informaționale vor constitui factorul-cheie în educația pe parcursul întregii vieți. Cetățenii vor trebui să-și dezvolte aceste competențe, iar bibliotecarii, ca membri ai comunității educaționale și specialiști în domeniul activității cu informația, trebuie să învețe să joace rolul principal în asigurarea culturii informației. Persoanele care nu dispun de aceste competențe se vor confrunta cu bariere incredibile de grele în calea incluziunii sociale, informaționale. În acest sens,

școlile de biblioteconomie, trebuie să asigure un bibliotecar-absolvent bine pregătit pentru exploatarea eficientă a informației, care poate să o prezinte utilizatorilor într-o formă ce ar contribui la rezolvarea problemelor reale din viața comunității. O altă tendință este că *educația online va democratiza, dar, în același timp, va perturba sistemul de învățământ la nivel mondial*. În acest sens, domeniul educației on-line va oferi noi oportunități de învățare mult mai diverse, mai ieftine și mai accesibile. Astfel, datorită acestora, va crește și interesul pentru învățarea pe tot parcursul vieții, făcând ca aceasta să fie recunoscută ca instruire nonformală și informală. Școlile biblioteconomice vor fi nevoite să revadă curricula pentru a face față concurenței, dar și să diversifice metodele de predare, aplicând educația nonformală, ceea ce va permite perfecționarea competențelor, adaptându-le la realitățile pieței forței de muncă în domeniu. Următoarea tendință rezidă în faptul că *limitele de intimitate și protecția datelor vor fi redefinite*, astfel extinderea setului de informații deținute de guverne și companii va sprijini pe de o parte cunoașterea și profilarea fiecărui individ în parte, în timp ce prin metode sofisticate de monitorizare și filtrare de date se va urmări viața privată, individuală. În consecință va scădea încrederea în mediul online, așa că școlile biblioteconomice vor fi expuse noilor studii pe care trebuie să le inițieze pentru a identifica soluții, dar și a oferi un nou conținut curriculei academice. În continuare, IFLA consideră că *societățile hiperconectate vor asculta și vor trebui să consolideze societatea civilă*. Cred că vor fi oferite mai multe oportunități pentru acțiuni colective ce vor susține inițiativele guvernamentale cu privire la accesul deschis către datele din sectorul public, ceea ce va conduce la o mai mare transparență. Astfel, sunt convinsă că școlile biblioteconomice trebuie să pună accentul pe

cunoașterea platformelor de servicii publice, pe metodele de livrare și de utilizare a acestora, precum și (de ce nu?) pe implicarea în dezvoltarea de metadate pentru soluționarea unui șir întreg de probleme. În final, una dintre tendințe va fi aceea că *mediul de informații la nivel global va fi transformat de noile tehnologii*. Diverse tehnologii și variate dispozitive mobile vor transforma economia țărilor la nivel mondial. Cunoașterea acestora va permite experimentarea neîntreruptă a lor, ajutând oamenii să inițieze creativ diverse afaceri, stimulându-i să rămână activi pe tot parcursul vieții. Oare nu și acestea trebuie luate în seamă atunci când este revăzută curricula școlii de biblioteconomie?

L.M.: Ce perspective avem noi, bibliotecarii? Care sunt cele mai noi provocări ale meseriei pe care o practicăm?

M.H.: Citeam recent o știre despre o cunoscută companie specializată în IT care prognoza cinci inovații ce ne vor ghida în următorii ani. Am reflectat îndelung asupra acestora, gândindu-mă la profesia de bibliotecar, și iată la ce concluzii am ajuns. *Instituțiile (sălile) se vor ajusta pentru a individualiza și a personaliza atitudinea față de fiecare angajat, în mod special în cadrul inițiativelor de învățare*. Mă bucur că anul acesta am deschis un centru de instruire pentru bibliotecari – Centrul de Excelență Profesională pentru Bibliotecari – unde vom putea să excelăm datorită contribuției Primăriei Municipiului Chișinău, Fundației „Bill și Melina Gates” și Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova. *Achizițiile și cumpărăturile (sau, pentru instituțiile sociale, interacțiunea și furnizarea serviciilor) în regim real le vor bate pe cele online și anume din perspectiva că livrările vor pune accentul pe proximitate*. Abilitatea de a afla și a cunoaște în mediul online va fi o prioritate pentru fiecare persoană, dar furnizarea ca atare se va dori simultan și în mediul fizic. Sunt convinsă că multe biblioteci sunt exact pe potriva așa-

teptărilor utilizatorilor de astăzi și de viitor. *Medicii vor folosi ADN-ul nostru*, arhivat, de altfel, în diverse baze de date pentru a ne menține într-o stare sănătoasă, iar în acest context, sunt sigură, că noi, bibliotecarii, vom fi în situația de a ne corela activitățile în funcție de comportamentul online al utilizatorilor, preferințele acestora descoperite la fel în mediul electronic. Am convingerea că bibliotecarii transbordează zilnic în mediul virtual utilizatorii, pentru a le oferi rețete, ca spațiu fizic! În continuare, fiecare din noi își va dori un *tutore digital* care ne va proteja on-line. Și asta pentru că avem mai multe parole, avem mai multe dispoziitive decât oricând am avut anterior. Astfel, securitatea noastră este foarte fragilă, iar noi, bibliotecarii, vom miza să devenim un tutore inteligent pentru a proteja comunitățile deservite. Sunt convinsă că și aici bibliotecarii vor ști mai bine ca oricine cum îi putem ghida! *Orașele vor deveni tot mai extinse* – 80% din populația unui stat va fi urbană. Este o prognoză pe care trebuie să o acceptăm! Știu că prin tehnologiile aduse în bibliotecile rurale, mici sau mari, bibliotecarii vor putea îndruma fiecare utilizator ca acesta din urmă să găsească informația necesară, adică vor fi pe măsura așteptărilor lor, pentru ca aceștia să devină cetățeni destoinici ai comunelor sale.

L.M.: Cum răspunde instituția pe care o conduceți acestor provocări?

M.H.: Anul 2013 a fost pentru Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” un an de bilanț al misiunii instituționale, implementată pe parcursul celor aproape 24 de ani, având ca director general pe dna dr. Lidia Kulikovski, și, în același timp, ca un nou început, prin investirea mea în funcția de director general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

În aceeași zi a fost sărbătorită cu mult fast deschiderea Bibliotecii Centrale. Această încăpere și-a redeschis spațiile păstrând armoniosul stil al arhitecturii se-

colului al XIX-lea îmbinat cu cel modern. Proiectată pentru a asigura și accesibilitatea în dialog cu utilizatorul, Biblioteca Centrală a devenit mai spațioasă pentru diversele activități cu publicul, pentru vernisaje; interactivă prin oferirea unui spațiu cu acces la computere și la resursele electronice.

Anul 2013 a fost marcat de lansarea și implementarea proiectului *Book to share*. Împărtășirea experiențelor, sentimentelor, pasiunilor și, de ce nu, a preferințelor pentru lectură nu este altceva decât un acord de receptivitate și participare activă la promovarea cunoașterii, culturii și a aspirației spre schimbări. Implicarea directă a multor persoane atât din Statele Unite ale Americii, cât și din Chișinău, dispuse să susțină acțiunea de donare a cărților în limba engleză, reprezintă un act de generozitate și de interacțiune bilaterală dinamică dintre utilizator și bibliotecă, iar prin intermediul lor putem fi astfel alături de cei aflați în căutarea lecturilor de carte într-o limbă de circulație internațională, care de cele mai multe ori este inaccesibilă nu numai din cauza prețului, dar și, eventual, din necunoașterea existenței ei în general, dar care este, cu siguranță, utilă și necesară. Astfel, biblioteca sub patronajul Primei Doamne a Republicii Moldova, **Margareta Timofti**, la inițiativa AO „Moldova AID” (înregistrată în Carolina de Nord, SUA, președinte **Elena Dragalin**), a îndemnat chișinăuienii să susțină un proiect distins – deschiderea unei Săli de carte în limba engleză în cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Colaborările și parteneriatele profesionale cu instituții din țară și din străinătate au continuat și în 2014, astfel au permis implicarea instituției în proiecte precum *Vreau să-mi citești*, proiect inițiat de Biblioteca Județeană „Octavian Goga” din Cluj-Napoca. Reprezentativă în acest sens a fost participarea bibliotecii la acțiunea *Biblioteca susține e-guvernarea*, care

a oferit prilejul exprimării în cadrul Conferinței *Angajament civic: e-transformare @ bibliotecii* – o conferință care a propus să aducem în vizor subiecte privind aplicarea tehnologiilor informaționale de către biblioteci și mobilizarea comunității de utilizatori în vederea beneficiilor de informații și servicii publice online în cadrul instituțiilor bibliotecare. Ne-am dorit mult să interacționăm, să dialogăm cu experți de dincolo de breasla noastră bibliotecară pentru a exprima disponibilitatea, dar și de a accentua mai profund semnificația iminentă a bibliotecilor ca spațiu unde cetățenii își pot exercita drepturile civile fundamentale. Invitații-cheie au susținut bibliotecarii în demersul lor de a transforma bibliotecile în instituții moderne, performante, interactive în baza utilizării tehnologiei informației și comunicațiilor, inclusiv revitalizarea rolului acestora în promovarea accesului la informații de interes public prin promovarea e-platformelor de a menține o cooperare strânsă pentru extinderea accesului la serviciile de e-guvernare prin intermediul bibliotecilor, în parteneriat, pentru a asigura un angajament civic al fiecăruia.

Agenda de susținere a lecturii și de informare a inclus în continuare promovarea programului *Chișinăul citește o carte*, care a avut un impact deosebit. Peste 700 de activități cu publicul, care au întrunit mai mult de 16 mii de participanți, iar cărțile propuse spre lectură fiind citite de către circa 10 mii de persoane, au contribuit la cunoașterea autorilor autohtoni.

Totodată, buna funcționare a întregului sistem de filiale ale Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” a fost asigurată pe mai multe segmente: acoperirea prin diverse servicii a 21% din populația municipiului Chișinău, tranzacționarea a mai mult de 18 mii de împrumuturi, sporirea cu 42 587 de exemplare a colecției BM, organizarea a circa 8700 de manifestări culturale în ca-

drul bibliotecilor-filiale, dotarea cu diverse echipamente inovatoare, inclusiv cu 33 de computere pentru rețea.

În vederea promovării bibliotecii ca instituție cu o deosebită importanță în societate, aceasta fidelă misiunii sale, social responsabilă de valorificarea trecutului, de prezervarea prezentului comunității chișinăuiene, desfășoară o amplă activitate de cercetare reflectată în diverse cercetări bibliografice, studii de caz, cercetări sociologice, literare și biblioteconomice.

Inițierea unor programe educaționale și informaționale inovatoare noi, extinderea acțiunilor de promovare a surselor online, organizarea și realizarea unor acțiuni de susținere a produselor și serviciilor în mediul electronic, cu implicarea unor experți din țară, au suscit de a fi subiecte ale *Colocviului de vară 2013* și ale celui recent, din 2014, având ca generic *Transbordarea bibliotecilor / bibliotecarilor în social media*, precum și *Provocările bibliotecilor: cărțile electronice*. Așa că suntem mereu în căutarea, proiectarea de noi servicii și produse pentru a veni cu noi oferte de atragere a utilizatorilor pe bloguri, de creare a unor conținuturi interesante, captivante, informaționale.

Pe parcursul anului 2013, s-a reușit semnarea *Memorandumului* de înțelegere cu „IREX Moldova” în vederea constituirii unui Centru Național de Dezvoltare Profesională pentru Bibliotecari ce ar corespunde necesităților de dezvoltare profesională a bibliotecarilor din Republica Moldova, promovând concepte noi și moderne de dezvoltare a bibliotecilor pentru asigurarea cetățenilor cu accesul liber la informație. Acest centru și-a propus colaborarea cu Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova în scopul elaborării și oferirii noilor oportunități de formare pentru bibliotecarii din republică, inclusiv planificarea și implementarea proiectelor și programelor

de training comune ce țin de dezvoltarea și punerea în practică a serviciilor inovative în cadrul bibliotecilor.

Împărtășesc bucuria că cei 355 de bibliotecari știu să ajute chișinăuienii și vizitatorii capitalei să beneficieze de lecturi calitative, să le marcheze și să le susțină dezvoltarea capacităților personale. Alături de echipa Bibliotecii Municipale încerc să mă implic activ în definirea viitorului unei capitale inteligente.

L.M.: Pe parcursul a 10 ani de activitate, ați coordonat o serie de proiecte. Care dintre acestea vă este cel mai drag și care dintre proiectele finalizate a avut un impact decisiv asupra comunității?

M.H.: Diversitatea de proiecte pe care le-am coordonat a rezultat din activitățile pe care le-am administrat fie în cadrul Bibliotecii Publice de Drept, fie în cadrul Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova. M-am implicat cu pasiune în realizarea fiecăruia și îmi sunt aproape fiecare din ele. Cu o rezonanță mai mare, acoperind un grup-țintă mai extins în cadrul Bibliotecii Publice de Drept au fost cele care au vizat promovarea culturii juridice a chișinăuienilor, printre acestea menționez: *Biblioteca pledează pentru cultura juridică: inspiră, consolidează*, primind finanțare din partea Ambasadei SUA în RM, prin intermediul Programului de granturi pentru susținerea inițiativelor democratice, apoi *Stop tortura!* cu finanțare din partea PNUD, care a propus oferirea accesului la informația despre drepturile omului, în special privind interdicția torturii, ulterior *Dreptul tău de a ști: biblioteca te ajută!* cu donații bugetare din partea Ambasadei Norvegiei în România, proiect ce a permis furnizarea accesului la legislația României și a țărilor CSI prin intermediul bazelor de date specializate și altele care au susținut furnizarea accesului la informația juridică în domeniul pensionării pentru persoane vulnerabile și multe altele.

Am continuat și cu proiecte în cadrul Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, în care am reușit să susțin instruirea bibliotecarilor privind utilizarea strategiilor și tehnicilor de advocacy la Școala de vară pentru bibliotecari *Advocacy pentru bibliotecari: conținut și comportament*, proiect finanțat de Fundația „Soros-Moldova” și Ambasada SUA în RM, apoi un proiect ce a plecat pentru îmbunătățirea *Legii cu privire la dreptul de autor și drepturile conexe*. Alt proiect a fost despre rolul bibliotecilor care au promovat o legislație națională echitabilă, în mod special includerea excepțiilor și limitărilor. Cel mai recent proiect a fost proiectul *Building Strong Library Association* (Consolidarea unei asociații puternice pentru bibliotecari), implementat în parteneriat cu Federația Internațională a Asociațiilor Bibliotecarilor (IFLA) și cu suportul Programului *Novateca* în Republica Moldova. Acesta a vizat studierea eficienței activității ABRM din perspectiva atitudinii, viziunilor actualilor și potențialilor membri ai asociației profesionale în scopul consolidării și dezvoltării capacității instituționale aplicate de asociație.

Anul acesta a fost unul foarte generos în proiecte, unul din ele la care țin foarte mult este Centrul Național de Excelență Profesională pentru Bibliotecari. Este un centru *remarcabil* – situat în inima Chișinăului – exact specificului locației, fostul Hotel „Suisse”, care în trecut era vizitat de personalități remarcabile. Avem un centru *inovator* – dotat cu tehnică de ultimă generație oferită de către Programul *Novateca* (calculatoare, laptopuri, tablete etc.). Avem un centru *sustenabil* – disponibil datorită Primăriei Municipiului Chișinău și a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” de a aplica resursele sale umane și financiare în menținerea acestui centru. Avem un centru *dinamic* – asigurat de formatorii ABRM și iată în curând cei instruiți de că-

tre Programul *Novateca*, vor fi gata de a lansa și a implementa programele de instruire în domeniul IT, biblioteci moderne, servicii noi de bibliotecă. Un centru *atractiv* – cu trei săli distincte, stimulative de a fi pe potriva tendințelor în domeniul biblioteconomic – *Sala cunoștințelor, Sala inovației și Sala Creativității*. Avem un centru *participativ* – pentru că partenerii *Memorandumului* de înțelegere sunt deschiși (Primăria Municipiului Chișinău, Programul *Novateca: The Global Libraries Program in Moldova* și Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova) pentru toată comunitatea de bibliotecari – bibliotecari publici, universitari, școlari – toți dornici de instruire. Așa că posibilitățile oferite de Centrul de Excelență Profesională pentru Bibliotecari sunt pentru a ne reinventa profesia!

L.M.: Cum motivați comunitatea să participe la proiectele și activitățile organizate de bibliotecă? Ce rol joacă în acest sens politica de voluntariat?

M.H.: Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” demonstrează încă o dată că poate să realizeze proiecte necesare comunității prin implicarea factorilor de decizie, care pot să facă timpul liber al chișinăuienilor mai frumos și mai util. Împreună cu colegii depunem efort ca să dovedim că biblioteca merită să fie vizitată, merită exploatată și folosită la maximum pentru că avem cărți bune de un mare ajutor pentru public.

Cel mai elocvent exemplu prin care am reușit să invităm la lectură într-un mod creativ a fost „Trolleybook”-ul, ce reprezintă în esență un proiect academic, social și de voluntariat care contribuie la promovarea și stimularea lecturii, precum și organizarea eficientă și într-un mod ingenios a timpului liber în perioada estivală a copiilor, tinerilor și a tuturor celor care vor să citească. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, alături de partenerii

săi, au propus chișinăuienilor, dar și celor care vor fi în vizită la Chișinău, să exerseze pe timp de vară, actul cunoașterii prin lecturi publice, dezbateri, jocuri, ateliere de creație, care vor contribui la dezvoltarea creativității și imaginației la copii și adolescenți.

Consider că acest proiect a fost și un exercițiu prin care am reușit să convingem autoritățile publice să se implice, oferindu-ne un troleibuz vechi care s-ar părea că este deja un vehicul rutier de transport în comun atacat de rugină, nefuncțional și poate fi scos din uz. Biblioteca, găsind susținerea voluntară, de altfel, a Întreprinderii Municipale „Regia Transport Electric”, a reușit să îl valorifice, prelungindu-i viața, într-un mod creativ și inteligent. Aceasta a fost și o cale de a ne exprima și a oferi posibilitatea și copiilor de a cunoaște inclusiv și interiorul unui vehicul de acest gen, lăsându-i să aibă acces în cabina șoferului pentru delectare. A fost un proiect prin care am demonstrat că putem susține idei ce iau naștere în laboratoarele și sălile academice. Ideea „Trolleybook”-ului aparține unui grup de studenți: Andriana Mihalachi, Vasiluța Vasilache, Eugenia Roșu, Axenia Bascacova, absolvente ale Programului de masterat *Managementul instituției infodocumentare*, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM. Așa că ne-am propus în mod voluntar să îi susținem în demersul lor academic. Ca voluntari ai acestui proiect i-am avut și pe colegii de la Asociația „Cocoșul Roșu”, care au oferit vizitatorilor o ambianță colorată și prezența personajelor preferate din povești, desenând „Trolleybook”-ul, să fie viu și atractiv.

L.M.: O preocupare specială a Bibliotecii Municipale din Chișinău este oferirea unor servicii persoanelor dezavantajate. La ce se referă aceste servicii? Cum pot fi ele îmbunătățite?

M.H.: Firește, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” își adaptează activitățile și serviciile sale la aspirațiile comunității, aplicând metode diferite, pentru așteptări speciale ale utilizatorilor. Recent, biblioteca a desfășurat sesiunea informațională *Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” – suport informațional pentru comunitatea prestatorilor și beneficiarilor serviciilor psihosociale pentru copii și tineri cu dizabilități* în parteneriat cu Fundația ERSTE (Austria) și programul *Hilfswerk Austria* în Moldova. Împreună am reușit să orientăm participanții în vederea integrării sociale prin promovare în diferite medii și structuri instituționale, programe de racordare la exigențele impuse. În cadrul acestui eveniment colegii de la filiale și-au împărtășit experiența lor de lucru în ceea ce privește activitatea cu persoanele cu dizabilități, venind cu sinteze și cu propuneri inovative ce pot să înlesnească accesul tuturor la informații și serviciile prestate de bibliotecă. Filiala „A. Mickiewicz” a menționat despre practica de lucru cu copiii cu dizabilități, Filiala „Maramureș” a propus metoda relaxoterapiei prin carte pentru persoanele vizate. Recunosc că și celelalte filiale desfășoară un număr destul de mare de activități în afara bibliotecii orientate spre acest grup-țintă. Serviciile extramuros presupun aducerea cărților în instituții închise (de exemplu, în școli auxiliare), la persoane cu handicap fizic, în grădinițe etc. Este o modalitate facilă pentru bibliotecă de a-și extinde accesibilitatea, de a spori vizibilitatea și de a-și crește numărul de utilizatori.

L.M.: *Ce alte proiecte de viitor aveți atât ca lider al unei mari biblioteci, cât și în viața personală?*

M.H.: Menționez că 3 iunie 2013 a fost o zi cu semnificații deosebite. A reprezentat un schimb, prin înmânarea *Testamentului* din partea dnei dr. Lidia Kulikovski, către subsemnata, ce a autentificat angajamentul de a duce mai departe și de a valorifica contribuția predecesoarei la dezvoltarea acestei instituții comunitare cu tradiții culturale, educaționale și științifice de peste 135 de ani. Pornind în această funcție cu promisiunea de a rămâne și a sluji acestei profesii, dar și cu atașamentul și dragostea față de această instituție, inspirate în egală măsură de dna conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, consider că voi susține noi proiecte de modernizare a acestei instituții, în mod special cele cu privire la informatică, voi căuta să implementez inovații, practici creative ce ar menține biblioteca în topul calității profesionale, să dezvolt servicii și e-servicii orientate spre diverse categorii de utilizatori, ce ar promova incluziunea și echitatea socială, dezvoltarea personală și profesională. Îmi propun, desigur, alături de tehnologiile informaționale, să susțin și diverse proiecte ce ar invita la lectură, acces la cunoștințe și informații, astfel să simt pulsul implicării la edificarea viitorului european al capitalei noastre – Chișinău.

*Consemnare: Liliانا MOLDOVAN
(După asiromani.com,
8 septembrie 2014)*

„TROLLEYBOOK” – UN NOU PROIECT DE SUCCES AL BIBLIOTECII MUNICIPALE „B.P. HASDEU”

Svetlana JAVELEA,
șef, Serviciul programe, activități cu publicul,
Departamentul dezvoltare și comunicare

Elaborarea și generarea de proiecte și programe noi adaptate la satisfacerea necesităților comunității chișinăuene este una din preocupările Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. În toate cele 28 de filiale ale ei se derulează o mulțime de proiecte cultural-educative: *Ora poveștilor*, *Lecturile verii*, *Chișinăul citește o carte*, *Vreau să-mi citești* – sunt doar unele dintre ele. Și pentru că biblioteca și bibliotecarii sunt în continuă modernizare și inovare, anul acesta Biblioteca Municipală a elaborat un proiect inedit adresat chișinăuienilor, dar și celor care vizitează Chișinăul, cu scopul de a promova și a încuraja lectura ca mijloc de dezvoltare culturală și creativă precum și organizarea eficientă a timpului liber al copiilor, tinerilor și al tuturor celor care vor să citească în perioada estivală. Este vorba de proiectul „Trolleybook” care s-a derulat în perioada iulie-septembrie 2014.

Acest proiect a fost conceput de patru tinere pline de inițiativă – Andriana Mihalachi, Vasiliuța Vasilache, Eugenia Rusu și Axenia Bascacova – absolvente ale Programului de masterat, specialitatea Managementul instituției infodocumentare, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării de la USM, care, în cadrul tezei de master, au venit cu ideea de a promova cartea pe timp de vară. Biblioteca Municipală și-a propus să-i susțină în demersul lor academic, preluând, dezvoltând și transpunând ideea în practică.

Mai întâi, s-a reușit convingerea autorităților publice locale pentru a ne susține

și a se implica în realizarea acestui proiect, oferindu-ne un troleibuz scos din uz, învechit, atacat de rugină și nefuncțional. Cu ajutorul voluntarilor de la Asociația „Cocoșul Roșu”, care au vopsit „Trolleybook”-ul în culori vii și atractive, l-au înfrumusețat cu desene, s-a reușit valorificarea lui, prelungindu-i viața, într-un mod creativ și inteligent, cu prezența eroilor din poveștile preferate.

Vehiculul-biblioteca, dotat cu cărți și toate cele necesare pentru o bună funcționare, a fost instalat la intrarea în Parcul de distracții „Valea Trandafirilor”, oferind accesul la servicii de lectură, informare și recreere, de marți până duminică între orele 11.00 și 18.00.

De aici începe istoria de succes a acestui proiect. La evenimentul de lansare au participat bibliotecari, părinți, copii, vizitatori ai Parcului „Valea Trandafirilor”, susținători și parteneri ai proiectului, reprezentanți ai autorităților publice locale: Ana Lucia Culev, șefa Direcției cultură a Primăriei Municipiului Chișinău, și Nicolae Gribincea, șeful Secției tineret, cultură și sport a Preturii Botanica. Atmosfera au animat-o actorii și păpușile Teatrului Municipal de Păpuși „Guguță”, evenimentul fiind intens mediatizat de către posturile de televiziune și portalurile de știri on-line.

La „volanul” „Trolleybook”-ului s-au aflat, rând pe rând, conform unui grafic prestabilit, toate filialele Bibliotecii Municipale, care au dat dovadă de creativitate și inventivitate în organizarea și desfășura-

rea activităților, aplicând toate instrumentele accesibile: lectură, discuții, întâlniri cu scriitori, prezentări de publicații, ateliere de creație, concursuri, spectacole, activități ludice, desenul, expoziții de carte și foarte multă interactivitate, atrăgând spre lectură noi și diferite categorii de potențiali utilizatori. Fiecare filială a promovat Biblioteca Municipală, totodată punând accent pe specificul lor care le deosebește de celelalte.

Accentul fiind pus pe lectură, cele mai multe dintre activități au fost, desigur, orele de lectură, care au vizat diverse teme, volume de cărți artistice și cognitive pentru copiii de toate vârstele. S-a lecturat din autorii români și universal: Mihai Eminescu, Alexei Mateevici, Dumitru Matcovschi, Tudor Arghezi, Iulian Filip, Victor Dumbăveanu, Arcadie Suceveanu, Petru Cărare, Efim Tarlapan, Silvia Ursache, Boris Jitkov, Frații Grimm, Hans Christian Andersen, Charles Perrault și mulți alții. Orele de lectură tematice au completat cunoștințele despre strămoși, orașul Chișinău, despre pământ, teatru, pictură, muzică, cosmos etc.

În contextul sărbătorilor naționale Ziua Independenței și Ziua Limbii Române, troleibuzul-biblioteca a fost gazda unui program educativ și distractiv care a promovat valorile neamului, istoria limbii române, constituind un eveniment inedit în capitală.

Intens a fost valorificată prioritatea anului 2014 – *Anul Dumitru Matcovschi* și promovată cartea *Urmele mele frumoase* de Iulian Filip, lecturată în cadrul programului *Chișinăul citește o carte* (segmentul copii). Copiii au recitat poezii, au citit povești, au jucat scene de teatru, povești, au cântat și au ghicit ghicitori.

Vizitatorii „Trolleybook”-ului au avut ocazia să participe, în repetate rânduri, la întâlniri cu scriitorii: Iulian Filip, Marcela Mardare, Ada Zaporozjanu, Zinaida Ambroci, Alexandru Plăcintă, Maria Osoianu-Niconov care i-au antrenat în lecturi și discuții interesante, au împărțit cu dărnicie autografe.

O surpriză neașteptată pentru vizitatori a fost să o întâlnească la „Trolleybook” pe Paulina Zavtoni, actriță, Artistă a Poporului din RM, și să participe la lansarea de

carte *De la mămici la pici* cu prezența autorului Nelea Cricunov-Popovici.

Participând la master-classuri, sub îndrumarea meșterilor populari, copiii au învățat diverse lucruri: cu Iacov Piker – să modeleze lutul confecționând personaje din „Arca lui Noe”; cu Xenia Bucuci – să croșeteze; cu Zinaida Ambroci – să confecționeze bijuterii; cu Diana Bragarenco – arta creării tablourilor din fâșii de hârtie. Tot aici copiii au avut posibilitatea să deprindă tehnica împletirii cosițelor moderne, care sunt un trend la etapa actuală. Poeta, publicista, ziarista Elena Tamazlăcaru a învățat un grup de copii să facă manichiura festivă specială cu numele *Tricolor*, dedicată sărbătorilor naționale; i-a instruit în utilizarea eșarfei, broboadei și a pălăriei decorate la diferite ocazii festive.

Concursurile, atelierelor de creație și jocurile ludice au fost, în mod logic, prioritare în programul propus vizitatorilor, constituind de fiecare dată divertismentul zilei. Cei prezenți au învățat să confecționeze semne de carte, coșulețe, gentuțe, chipiuri și păhărele, inimioare, rame pentru fotografii, ikebane, vase, trandafiri, buburuze, animale – unele din hârtie, altele cu ajutorul crupelor, cerealelor, scoicilor, frunzelor; au confecționat articole de decor handmade și bijuterii. Copiii și adulții s-au întrecut la confecționarea lu-

crărilor în tehnica origami – lebede, iepurași etc.; a farfuriilor decorative utilizând tehnica papier mache, la confecționarea diverselor lucruri din materiale reciclabile prin care obiectelor vechi le-a fost redată o nouă viață: fluturi din cutii de metal, suporturi pentru creioane, lumânări, cutiuțe și brățări, omizi din capace etc. – din cutii de plastic, înfrumusețând cu ele „Trolleybook”-ul.

Copiii au jucat șah, domino, au mânat cauciucurile; și-au dat frâu liber imaginației, desenând cu cretă pe terenul din fața „Trolleybook”-ului fluturi, flori, mașini; și-au demonstrat talentele artistice, participând la diverse concursuri; au rezolvat rebusuri, integrale, au îmbinat puzzle-uri, au participat la concursuri pentru dezvoltarea atenției, imaginației și creativității, la jocuri de societate etc. care au avut un impact deosebit asupra publicului de toate vârstele.

O priză mare la vizitatori le-au avut planșele de colorat puse la dispoziția tuturor în „Trolleybook” – practic fiecare copil a fost incitat să redea culoarea personajelor din poveștile preferate, litere, flori, plante, fructe, mașini ș.a. O atracție deosebită a „Trolleybook”-ului a constituit-o cabina șoferului, copiii ocupând locul la volan pentru a „conduce” troleibuzul.

Filialele au desfășurat și activități mai deosebite: acțiunea *Dar din dar*, prin care au oferit cititorilor cărți drept cadou și au primit altele în schimb; au organizat o adevărată Zi de naștere cu tort, lumânări, inimioare, petale de trandafir, baloane și flori pentru cititorii fideli care-și sărbătoreau ziua de naștere în acea lună.

De asemenea, „Trolleybook”-ul a servit drept punct de atracție pentru câteva perechi de tineri: mire și mireasă, care

își celebrău căsătoria, însoțiți de alaiul de nuntă, ei au vizitat „Trolleybook”-ul, au răsfoit cărți și reviste, au efectuat sesiuni foto, astfel „Trolleybook”-ul devenind un eveniment important din viața lor.

Filialele prezente la „Trolleybook”, în ultima săptămână, au avut posibilitatea de a informa vizitatorii despre utilizarea resurselor electronice ale Bibliotecii Municipale cu ajutorul unei tablete.

O mare provocare pentru bibliotecari a fost numărul mare de vizitatori per zi – circa 200 persoane, majoritatea – vizitatori ai Parcului de distracții, locuitori ai Chișinăului; unii erau în vacanță la rude, venind din satele Republicii Moldova; dar mulți dintre ei au venit împinși de curiozitate, aflând despre proiect prin intermediul televiziunii și radioului. Buneii, părinții se dedau lecturii în timp ce copiii lor erau antrenați în diversele activități. S-a format chiar și un grup de utilizatori fideli, alcătuit din copiii din casele învecinate, care au frecventat zilnic activitățile „Trolleybook”-ului. Câțiva părinți, mergând la serviciu, își aduceau copiii, lăsându-i în seama bibliotecarelor, considerând că-i mult mai sigur, decât să-i lase singuri acasă.

„Trolleybook”-ul a fost vizitat de colegi-bibliotecari, care se aflau la instruire în Programul *Novateca*, a primit oaspeți de la București, Sankt Petersburg, Moscova; din Franța, Turcia, Israel, Italia, Spania – toți afirmând că proiectul este o idee genială.

Feedbackul pozitiv a motivat prelungirea programului de activitate al „Trolleybook”-ului de la 24 august preconizat inițial până la finele lunii septembrie.

Proiectul a avut o rezonanță deosebită în mass-media, fiind difuzat în mediul

on-line, presa scrisă, emisiuni radio și televizate în peste 50 de reportaje, emisiuni, articole, totodată având o acoperire mare și în mediul rețelelor sociale.

Impact

În cadrul „Trolleybook”-ului au fost realizate: **391** de activități la care au participat peste **4846** de persoane; au fost organizate **82** de expoziții de carte; „Trolleybook”-ul a fost vizitat de un număr mare de chișinăuieni, circa 200 de persoane per zi, ajungând la **8740** de vizitatori (4691 – copii; 2071 – tineri; 1978 – adulți). Colecția de cărți și ediții periodice amplasată în „Trolleybook” (alcătuită inițial din 1500 de cărți și ediții periodice, dar completată de fiecare filială responsabilă) a fost consultată de **16 067** de ori, respectiv de 8182 de copii; 4372 de tineri; 3513 adulți. Pe blogurile și paginile rețelelor de socializare ale filialelor Bibliotecii Municipale au fost plasate peste **600** de postări ce au adunat peste **25 000** de vizualizări. Pe pagina de Facebook a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” au fost plasate **109** postări care au adunat **17 734** de vizualizări unice.

Aprecieri

Gândurile bune, care au inspirat copiii, tinerii și adulții acestui proiect, au fost

exprimate prin sugestiile și mulțumirile lor lăsate atât verbal, cât și în scris în boxa de idei și pe rețelele de socializare, toate rezumându-se la un singur slogan: „Bravo Biblioteca Municipală pentru ideea minunată a «Trolleybook»-ului!”

Încântați au fost mai ales părinții, care se bucurau că copiii lor citesc mai mult solicitând deschiderea unor astfel de săli de lectură și în alte sectoare ale orașului.

Iată unele impresii:

- „Felicitări! Faceți un lucru foarte bun pentru copii, așa că nu vă opriți! Dați-le copiilor o speranță și pentru anul viitor. Să aibă un loc unde toata lumea se preocupă ca ei să comunice cu cei de vârsta lor, să învețe lucruri noi și să simtă grija și prietenia voastră. Bravo!” (Anonim)

- „E foarte bine aici! Sunt cărțile care îmi plac cel mai mult. Voi mai veni împreună cu părinții și le voi spune la toți prietenii mei să vină aici. Vă mulțumim!” (Oleg Rafiev, elev, Liceul Teoretic „Dimitrie Cantemir”)

- „Ca întotdeauna: original, inedit, interesant, în stilul Bibliotecii Municipale! Un lucru făcut frumos și profesionist! Respect și apreciere!” (Anonim)

Concluzie

Proiectul „Trolleybook”, lansat în vara anului 2014, a fost o bucurie pentru copii și o provocare pentru părinți. Prin activitățile interesante și diverse, Biblioteca Municipală a reușit să atragă un număr semnificativ de copii, adolescenți, adulți, motivându-i să viziteze cât mai des biblioteca chiar și după încheierea sezonului estival, iar împreună cu aceasta și a proiectului „Trolleybook”.

Chișinăuienii au apreciat efortul bibliotecarilor, profesionalismul lor, confirmând și interesul lor pentru carte și lectură.

În continuare, pentru următorul sezon, la solicitarea utilizatorilor „Trolleybook”-ului, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” îl va dota cu multe tablete și cărți electronice, astfel extinzând aria de servicii și de produse în cadrul acestei biblioteci mobile.

Încântarea cu care au participat toți cei prezenți, indiferent de vârstă, entuziasmul copiilor, bucuria părinților de a-și vedea copiii citind, satisfacția bunicilor și, nu în ultimul rând, mulțumirea bibliotecarilor de a fi de ajutor comunității deservite, ne-au confirmat succesul proiectului „Trolleybook”.

LA VOLANUL „TROLLEYBOOK”-ULUI – FILIALA „ALBA IULIA”

Elena TAMAZLÂCARU,
Filiala „Alba Iulia”

Proiectul „estival” al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” – proiectul de lectură, distracție și divertisment pentru copii „Trolleybook” – este în plină desfășurare. De la 6 iulie 2014, ziua când în Parcul de distracție „Valea Trandafirilor”, într-un minunat cadru oficial, s-a dat startul proiectului, multe biblioteci dintre cele circa 30 de filiale ale Bibliotecii Municipale și-au desfășurat, deja, activitatea „extramuros” conform unui grafic, anterior stabilit.

Astfel, la 24 iulie curent, Biblioteca „Alba Iulia” a fost, într-un fel, gazda bibliotecii „pe roți”: bibliotecarele și vizitatorii „Trolleybook”-ului au desfășurat împreună o activitate pluriplanică: ora de lectură *Poezii pentru copii* de Dumitru Matcovschi după cartea *Bună dimineața, mamă*; lecturi pe roluri; povestirea celor mai interesante episoade din cărțile *lepurașul fricos* de Marcela Mardare și *Regina nopții* de Lidia Hlib, citite în aer liber; reproducerea în imagini a „cadrului” literar în discuție. S-au citit, cu voce tare, fragmente din diverse povești populare, copiii s-au întrecut la ghicit ghicitori. Apoi s-a recurs la rezolvarea unui rebus... Aici, copiii au fost foarte activi și satisfăcuți, descoperind pe orizontală cuvântul „carte”, iar pe verticală îmbinarea de cuvinte „Alba Iulia”.

Spre seară un grup de copiii, adunați în apropierea „Trolleybook”-ului, au jucat șah, au încercat să construiască din piese de domino circuite pătrate și circumferințe, turnuri și alte elemente arhitecturale distractive. Alt grup de copii a preferat desenul. Astfel, o parte din lucrările realizate ad-hoc după cartea *Bună dimineața, mamă*, au fost expuse pe bordul „Trolleybook”-ului, la vederea vizitatorilor

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI
CHISINĂU
Direcția Culturală a
municipalității Chișinău

Biblioteca Municipală
B.P. HASDEU

creșterea și sprijinul culturii

Trolleybook

Marți - Duminică

11:00 - 13:00
Lecturi estivale
(ora de lectură)

13:00 - 16:00
Lectură
din plăcere

16:00 - 18:00
Activități distractive
(Jocuri interactive, ateliere de
creație, concursuri)

Partenerii proiectului:
Pretura sectorului Botanică
IM „Regina transport electric”
Teatrul municipal de păpuși „Guguță”
AO „Cocoșul Roșu”

Idee proiect: Andriana Mihalachi, Vasilița Vasilache, Eugenia Roșu, Axenia Bascarov,
alocvențe ale Programului de masterat Managementul Instituției Informaționale,
Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării, Universitatea de Stat din Moldova

parcului, sub genericul *Culorile poeziilor lui Dumitru Matcovschi*. Atelierul de creație artistică a întrunit mai mulți copii și adulți care s-au întrecut la confecționarea origamelor.

De remarcat și faptul că troleibuzul-biblioteca este și el un adevărat loc al marilor ispite pentru băieței și fetețe: merg în cabină și se văd mari piloți de Formula 1!, rotind volanul, dibuind și apăsând mulțimea de butoane! În salonul troleibuzului, și sală de lectură, în cazul dat, aceeași atmosferă a ispitelor planează în orice colțișor! Cărți dintre cele mai frumoase și mai interesante – inclusiv pentru vârsta părinților și bunicilor! – le stau la dispoziție în rafturile cu acces liber, montate în partea

din spate a salonului, la intrări. Astfel, de cum găsești cartea care te interesează, poate una de curiozități – afli tot acolo și un fotoliu-sac, o obișnuită banchetă și... te și pomenesci în universul celor mai interesante și neverosimile întâmplări de prin lume adunate! Apoi, între pauzele de lectură, și barele verticale, și cele orizontale ale salonului sunt... verificate și folosite pe post de bară de sport, unde poți demonstra abilitățile corpului sau de câte ori îți ridici propria greutate!

În cele din urmă copiii au apreciat drept foarte atractivă ziua când s-au aflat în împărăția de vis a „Trolleybook”-ului, iar Sofia, Cristina, frații Alexandru și Laurențiu, s-au exprimat cam așa: „Am avut o zi deo-

sebită, petrecută în troleibuzul-biblioteca unde cărțile și doamnele bibliotecare sunt foarte amabile și interesante.” De amintit că fiecare vizitator al „Trolleybook”-ului a primit în acea zi câte o minusculă carte-„fluturaș” deschisă, cu sigla Bibliotecii „Alba lulia”, telefoane și adrese pe rețele de socializare în care pot găsi imagini, filmele și texte despre activitatea instituției. „Fluturașii”, însoțiți de o elegantă inimioară colorată, din catifea, care se atașa ca o insignă de cămașa sau rochița cititorului, și care „oferea” aceluiași cititor o gustoasă caramelă, au fost dați și la cinci copii care, după observațiile bibliotecarului de serviciu, Daniela, au devenit cititori fideli ai „Trolleybook”-ului.

Bucurați-vă cu toții, dragi vizitatori ai „Trolleybook”-ului, de ofertele intelectuale ale verii – distracțiile în aer liber, o „bibliotecă pe roți” și bibliotecare inspirate! Poate fi cea mai bună alegere pentru copii, părinți și bunici! „Trolleybook”-ul vă așteaptă în Parcul de distracție „Valea Trandafirilor”. Grăbiți-vă să adunați cele mai frumoase și mai inteligente clipe ale verii și ale vacanței estivale în curs de plină desfășurare!

FILIALA „OVIDIUS” PRIN PRISMA DISEMINĂRII SELECTIVE A INFORMAȚIEI

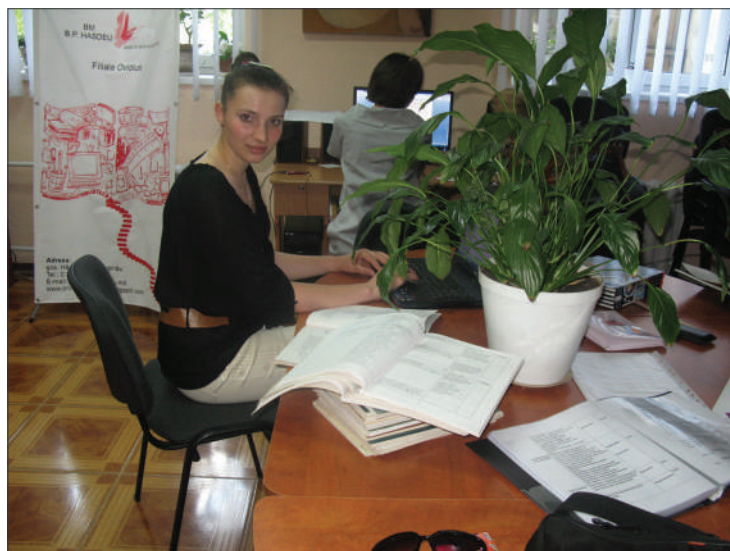
*Natalia GHIMPU,
șef oficiu, Filiala „Ovidius”*

Diseminarea selectivă a informației (DSI) este o formă de servire informațional-documentară, individuală și de grup, realizată în scopul de a propune beneficiarilor informația bibliografică și documentară actuală, adecvată unor cerințe concrete, generate de procesul didactic și de cercetare. DSI cuprinde diversificarea surselor de selectare a informației atât în formatul tradițional, cât și în cel electronic.

Necesitatea acestui serviciu a fost dictată de formarea unor relații mai strânse, mai profesionale – bibliografice – între Filiala „Ovidius” și comunitatea studenților din municipiul Chișinău. Bibliotecile publice sunt vizitate și convertesc tot mai mulți studenți de la diferite instituții didactice prin diversitatea colecțiilor stocate în depozitele lor. Ținând cont de cerințele actuale, Filiala „Ovidius” și-a pus sarcina de a organiza în premieră DSI care a inclus și trusa inovațiilor prin minicursuri. Ediția

din anul 2014 a programului se intitulează *Trusa absolventului / liceanului / studentului / masterandului*.

Programul a fost o activitate complexă de informare, orientată pentru satisfacerea cerințelor informaționale pentru perioada de finalizare a studiilor medii, medii speciale, de licență și de masterat (elaborarea, prezentarea tezelor, proiectelor etc.). Unul din scopurile prioritare ale minicursurilor a fost de a pune la dispoziția fiecărui beneficiar informația solicitată. În calitate de parteneri am avut bibliotecile și secțiile de monitorizare și cercetare de la Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea de Stat din Tiraspol, Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, precum și administrațiile liceelor, colegiilor etc. Termenele de realizare au inclus lunile martie-iunie 2014. Intențiile propuse de noi au cuprins: utilizarea eficiență a paginii web a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” și a Filialei „Ovidius”; promovarea potențialului infodocumentar virtual, factografic și promoțional; expoziții de documente și tematice, buletine informaționale; liste bibliografice; inovații creative pentru proiecte, teze anuale (licee / licență / master); consultații individuale și în grup pentru elaborarea structurii proiectelor, tezelor

anuale (licee / licență / master); consultații individuale și de grup în elaborarea, citarea și prezentarea referințelor bibliografice pentru proiectele, tezele anuale (licee / licență / master). Minicursurile individuale sau de grup s-au realizat în spațiile funcționale ale Filialei „Ovidius”: sala de referință (exprompt, stipulate în prealabil, Zilele bibliografiei), precum și extramuros, la cererea beneficiarilor – la Biblioteca Colegiului de Construcție, organizator Tatiana Ambroci, directorul bibliotecii; la Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Facultatea de Litere; la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației; la Universitatea de Stat din Tiraspol, Facultatea de Limbi Străine.

Pe parcursul funcționării programului de consultații individuale propuse au beneficiat șapte studenți – Nelia Popovici și Malvina Covalciuc, studente la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Dan Iachim, student la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Gabriela Brânză și Natalia Jereghi, studente la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Jurnalism, etc. Au fost elaborate șase liste de referințe bibliografice la temele: *Psihologia conflictului la școală*, *Conflictologia adolescenților*, *Criminologia printre adolescenți* etc.

O surpriză a fost și adresarea a opt elevi de la Liceul „Mihai Viteazul” pentru suport în realizarea tezelor de an pentru proiectul despre Frederick Carlton Carl

Lewis – sportiv și pentru proiectul *Nu drogurilor*. Informația a fost selectată în limba engleză, printată pe suport color pentru postere.

Evaluarea a fost posibilă la finele acestei activități (la sfârșitul lunii iunie) prin analiza solicitărilor și cerințelor beneficiarilor prin metoda de observație-urmărire-discuție.

Diseminarea selectivă a informației care a inclus trusa inovațiilor prin minicursuri, ediția 2014 a programului *Trusa absolventului / liceanului / studentului / masterandului* a fost o premieră. Acest program va continua cu speranța de a fi perfecționat prin folosirea: feedbackului activ; noilor forme de diseminare, noilor metode de identificare a informației, suport în căutarea prin intermediul linkurilor la textele integrale on-line, documente în formatul PowerPoint, imagini etc. Sperăm că la viitoarea ediție să introducem un nou obiectiv – economisirea timpului de căutare și accesare a informației documentare ce va fi solicitată și propusă spre binele beneficiarilor Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din Chișinău.

LĂCAȘURI SFINTE ÎN LUMINA CULORILOR

*Ierodiacon Alexie LUNGU,
bibliotecarul și ghidul mănăstirii Noul Neamț*

Mănăstirea Noul Neamț a organizat, cu prilejul jubileului de 150 de ani de la înființare, un Simpozion internațional pentru pictori și iconografi, menit să înveșnicească în imagini lăcașul aflat la acest istoric hotar.

În acest scop au fost invitați **20 de pictori și iconografi** din mai multe țări: Ucraina, Rusia, România, Belarus și R. Moldova. Participanții s-au bucurat de ospitalitatea mănăstirii, care i-a găzduit și le-a pus la dispoziție cele necesare pe durata desfășurării (2-14 iunie 2014). La 13 iunie 2014, în incinta mănăstirii Noul Neamț, s-a desfășurat vernisajul acestui eveniment cultural. Ne-am bucurat de prezența multor creștini binecredincioși, veniți special pentru a admira frumusețea lucrărilor realizate.

Pe durata simpozionului, oamenii de artă nu au ratat oportunitatea de a face schimb de experiență și de impresii, ținând cont de faptul că provin din diferite țări și tradiții culturale.

Dorim să menționăm următorii iconografi, participanți la Simpozion:

1. Sora **Daniela Moraru** din mănăstirea Dragomirna (jud. Suceava, România), responsabil pentru atelierul de pictură din mănăstirea sus-numită. Dînsa a pictat icoana Maicii Domnului cu pruncul Hristos.

2. Sora **Elisabeta Schipor** din mănăstirea Dragomirna, care a pictat icoana Cuviosului Paisie de la Neamț (Velickovski) (+1794).

3. **Vitalie Ciocoi**, iconograful mănăstirii Noul Neamț, care a pictat icoana Maicii Domnului *Pietă*.

4. **Natalia Talan**, iconograf de la atelierul de pictură din mănăstirea Sfintei Elisabeta din orașul Minsk (Belarus), care a pictat icoana *Sf. Arhanghel Gavriil*.

5. **Alena Lihvan**, iconograf de la atelierul de pictură din mănăstirea Sfintei Elisabeta din orașul Minsk (Belarus), care a pictat icoana *Sf. Ierarh Nicolae*.

6. **Nicolae Cupcea**, din orașul Orhei, care a pictat icoana *Sf. Prooroc Ilie*.

Toate icoanele au fost realizate în stil bizantin, folosindu-se materialele tradiționale: culori naturale obținute din pietre (de ex., lazurit de Afganistan, ohru, malahit etc.), care își mențin intensitatea secole de-a rândul și nu degradează cu trecerea timpului; gălbenuș de ou, în calitate de clei; vin alb; foite de aur de probă superioară etc.

Cea mai mare parte dintre pictorii participanți la Simpozion au pictat în ulei:

1. **Vladimir Șuma**, din or. Tiraspol, a realizat două lucrări: *Mănăstirea Chițcani – 150 de ani și Dimineața în mănăstirea Noul Neamț*.

2. **Tatiana Șuma**, din aceeași localitate, s-a remarcat tot prin două creații: *Ușile bisericii și Vara în mănăstire*.

3. **Elena Andrus**, din or. Tula, Rusia, a lăsat următoarele lucrări: *Drumul spre mănăstire, Iunie. La Vecernie și Seara. Locașul liniștit*.

4. **Nikolai Reznichenko**, din or. Odesa, Ucraina, a pictat *Locașul sufletului, a minții și a inimii, Bucurâte chipul blîndeții și al duhovniciei*, precum și o lucrare în creion, *Mănăstirea Noul Neamț*.

5. **Victor Radovanov**, din or. Tiraspol, a contribuit cu două pînze: *În mănăstirea Chițcani și Ziua însorită în mănăstirea Chițcani*.

6. **Vladimir Litvin**, din or. Sankt Petersburg, Rusia, a semnat următoarele lucrări: *Amiaza zilei, Mănăstirea Chițcani și În mănăstirea Chițcani*.

7. **Sergei Berber**, din or. Moscova, Rusia, s-a remarcat prin uleiurile *În amiaza*

zilei și Mănăstirea Înălțării Domnului Noul Neamț.

8. **Vasili Rudeaga**, din or. Tiraspol a lăsat următoarele lucrări: *Ziua însorită și Cupolele albastre*.

9. **Vitali Bespeatii**, din or. Moscova, și-a numit pînzele *Liniștea în mănăstire și Biserica „Sf. Nicolai”*.

10. **Marina Grosu**, din or. Chișinău, a executat lucrările *Asfințitul, Sunetul clopotelor, Bună dimineața, Vara în mănăstire, Drumul spre mănăstire*.

11. **Vadim Palamarciuc**, din or. Chișinău, a pictat *Mănăstirea Înălțării Domnului Noul Neamț și Clopotnița*.

12. **Olesia Ivanova**, din or. Bender, s-a remarcat prin *Prisaca mănăstirii și Drumul spre mănăstire*.

13. **Irina Smirnova**, din or. Chișinău, a lăsat următoarele lucrări în acuarelă: *Clopotnița și Mănăstirea Noul Neamț*.

La fel, au fost expuse și lucrările câștigătorilor Concursului internațional *Tinărul pictor* (categoria 17-25 de ani), organizat de mănăstirea Noul Neamț (29 mai 2014):

1. **Dorina Scorocîrja**, cu acuarela *Taina Euharistiei*.

2. **Anastasia Trifan**, cu uleiul *Vedere din clopotniță*.

3. **Elena Guzun**, cu gravura *Mănăstirea Noul Neamț – 150 de ani* (aquatinta + aquaforte).

Lucrările au fost expuse ulterior la Muzeul de Arte din Tiraspol, în perioada 19 iunie – 19 iulie a.c., împreună cu operele copiilor participanți la Concursul internațional *Tinărul pictor*, desfășurat de sărbătoarea Înălțării Domnului, hramul principal al mănăstirii Noul Neamț. Astfel, la expoziție au fost etalate peste 150 de lucrări, realizînd o performanță unică pe acest segment de artă.

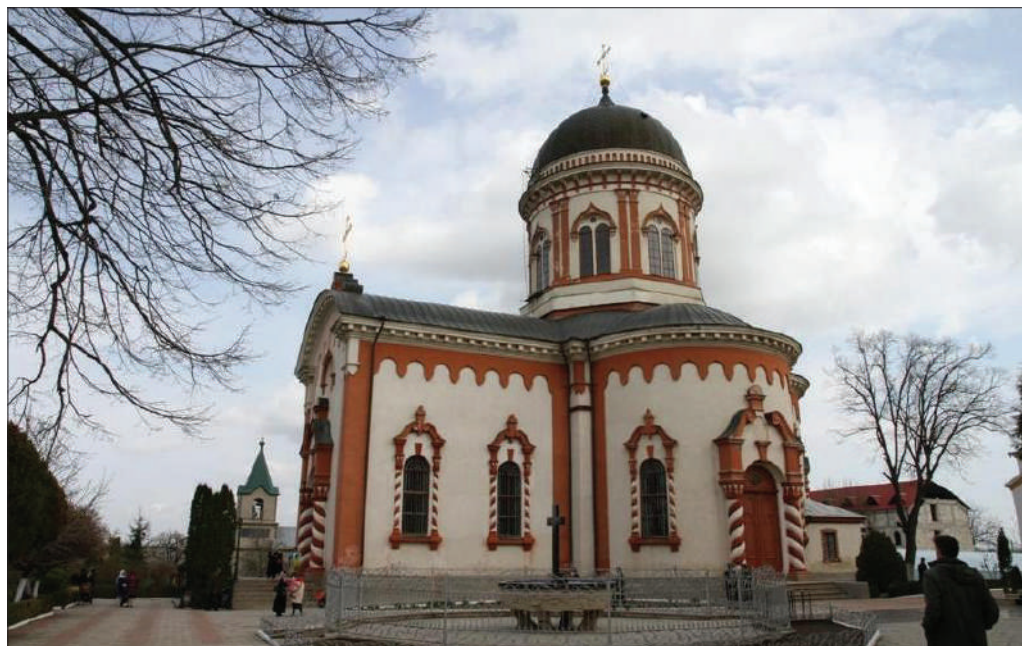
În perioada 28 iulie – 3 septembrie 2014, expoziția a poposit la Chișinău, unde a fost găzduită de Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu”, sub genericul *Lăcașuri*

sfinte în lumina culorilor (bd. Ștefan Cel Mare și Sfint, nr. 148). La vernisaj au fost prezenți oameni de artă, reprezentanți ai mass-media, frați ai obștii mănăstirii Noul Neamț, clerici, credincioși precum și simpli admiratori ai artei grafice bisericești. Vom remarca printre aceștia pe starețul mănăstirii Noul Neamț, arhimandritul Paisie Cecan; ierodiaconul Alexie Lungu, bibliotecarul și ghidul mănăstirii; ierodiaconul Varnava, economul; monahul Maximilian; pr. Nicolae Ciobanu, președintele Departamentului mitropolitan relații culturale; pr. Vasile Ciobanu, parohul bisericii din s. Costești; Ciocoi Vitalie, iconograful mănăstirii Noul Neamț, etc.

La deschiderea chișinăuiană a expoziției a avut loc și lansarea albumului fotografic *Mănăstirea Înălțării Domnului Noul Neamț – 150 de ani (1864-2014)*, prezentat de ierodiaconul Alexie Lungu, bibliotecarul și ghidul mănăstirii. Acest volum include doar o mică parte a bogatei istorii a lăcașului sus-amintit. Lectorul iscusit va ști să descopere în materialele prestate

de el cutremurătoarea profunzime a vieții monahale, să aprecieze jertfirea părinților, efortul și dăruirea cu care au contribuit la edificarea, îngrijirea și înfrumusețarea acestei grădini a Maicii Domnului, o operă comună a mai multor generații de nevoitori și a multe cete îngerești, laolaltă cu sfinții noștri rugători cerești, cuviosul părinte Paisie de la Neamț, cuviosul părinte Serghie al Radonejului, cu cinstiții mucenici și mărturisitori, cuvioșii stareți, cărturari, ziditori, rugători, ctitori și enoriași. Albumul prezintă și un interes istoric, deoarece conține multe fotografii atît din trecut (de ex., ridicarea clopotului cel mare, de 8688 kg, obștea și stareții mănăstirii), cît și din prezent, cu viața cotidiană a mănăstirii.

Mănăstirea Noul Neamț exprimă sincere mulțumiri dnei Mariana Harjevschi, director general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, precum și doamnelor angajate ale Bibliotecii Centrale a BM, pentru găzduirea expoziției și purtarea de grijă pentru aceste minunate lucrări.

DEMERS OBȘTESC PENTRU REVENIREA LUI PAUL GOMA ACASĂ

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

Pe 9 iulie 2014, Biblioteca Centrală „B.P. Hasdeu” a găzduit dezbaterile publice privind personalitatea lui Paul Goma, scriitor de vază, publicist și militant anticomunist. Evenimentul cultural, organizat în parteneriat cu grupul de inițiativă „O casă pentru Paul Goma”, a fost moderat de **Vlad Pohilă**, scriitor, redactor-șef al revistei de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură *BiblioPolis*. Dînd startul discuțiilor, Vl. Pohilă a menționat că în sală asistă invitați din Republica Moldova și România, care vor face „o recenzie colectivă” operelor artistice și publicistice ale celui mai însemnat disident din Basarabia (dar și din România!) în contextul reluării de către Uniunea Scriitorilor din Moldova a campaniei de colectare a fondurilor în vederea achiziționării unei locuințe pentru marele scriitor, care s-a născut la 2 octombrie 1935 în satul Mana, comuna Vatici, județul Orhei (atunci în cadrul României Mari). Tata a fost deportat în 1941 în Siberia. În 1944 se refugiază împreună cu mama în România (s. Buia, pe Tîrnava Mare, Transilvania).

Paul Goma din tinerețe protesta împotriva sistemului social-politic. După înfrîngerea insurecției maghiare de către trupele sovietice în 1956, în semn de protest predă carnetul de membru al UTC. În 1957 a fost condamnat la doi ani de muncă corecțională (la Jilava și Gherla), ulterior a fost trimis cu domiciliu forțat în Bărăgan, unde a rămas pînă în 1964. În 1968, P. Goma, entuziasmat de atitudinea curajoasă de opozant a lui N. Ceaușescu

față de invadarea Cehoslovaciei de către URSS și aliații ei, intră în rîndurile PCR, dar în 1971 este exclus, pentru că a publicat în RFG un roman interzis de cenzura din țară. În 1977, Paul Goma a fost exclus din Uniunea Scriitorilor. Tot în acest an, lui, soției și fiului le-a fost retrasă cetățenia română și au fost expulzați în Franța, ca apatrizi. Premii și distincții: Chevalier dans l'ordre des Arts et des Lettres (Franța, 1986), Premiul pentru proză (Uniunea Scriitorilor din Moldova, 1992), Premiul pentru proză (Uniunea Scriitorilor din România, 1992), membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (2010).

Cele mai importante scrieri literare ale distinsului nostru conațional sînt: *Cînd tace toba* (povestire, 1966); *Ostinato* (roman, 1971); *Ușa noastră cea de toate zilele* (roman, 1972); *În cerc* (roman, 1977); *Culoarea curcubeului* (1979); *Patimile după Pitești* (roman, 1981); *Soldatul cîinelui* (roman, 1985); *Bonifacia* (roman, 1986); *Din calidor. O copilărie basarabeană* (roman, 1987); *Gherla* (monolog dialogat, 1990); *Arta refugii* (roman, 1990); *Sabina* (roman, 1991); *Justa* (roman, 1995); *Garda inversă* (1997); *Basarabia* (roman, 2002); *Infarct* (roman, 2008) ș.a. Dintre scrierile genului publicistic și documentar amintim: *Scrisuri* (1972-1998); *Scrisori întredeschise. Singur împotriva lor* (1995); *Jurnale* (1997-2004); *Săptămâna roșie: 28 iunie – 3 iulie 1940 sau Basarabia și evreii* (eseu istoric, 2002) ș.a.

Fiind în prezent stabilit la Paris, Franța, dar avînd deja cetățenia Republicii Moldo-

va, Paul Goma dorește să se întoarcă acasă, să-și vadă din nou sărmana Basarabie pe care o părăsise în anul 1944 și pe care o poartă mereu în suflet. E salutarul gestul comunității scriitoricești de la noi de a urgenta revederea noastră cu Paul Goma, aici, la baștina lui, pe care distinsul literat și disident nu a încetat nicio clipă să o iubească. Toată lumea de bună-credință dorește să-l vadă cât mai repede reîntors.

VI. Pohilă a spus că avem prea puține modele de oameni curajoși și onești de talia lui Paul Goma, anume el ne oferă un exemplu demn de urmat. Ne va fi mult mai ușor dacă îl vom avea aproape, în preajmă, revenit definitiv la casa lui. Din păcate, lucrurile se mișcă greu, pînă în ziua de azi nu s-a reușit să i se procure un apartament, în care scriitorul să-și găsească alinarea și pacea sufletească la cei aproape 80 de ani. O cauză a acestei stări ar fi că P. Goma este „apăsător de talent”, iar alții (inclusiv cei de care depinde rezolvarea problemei)

– de invidie. Nu i se iartă lui P. Goma nici „delictul” de a fi scris eseul documentar *Săptămîna roșie...*, în care sînt incluse dezvăluiri șocante, despre care se preferă a se tăcea. Sperăm să vină și ziua cînd ilustrul nostru consîngean va fi agreat și de oamenii politici sau de cultură contaminați de aceste vicii.

Revista noastră, *BiblioPolis*, a găzduit mai multe materiale despre P. Goma. Unul dintre acestea este inserat în nr. 4 (vol. 50) din anul trecut. Discuțiile de azi vor crea o imagine mai clară despre scriitor, vom afla poate informații pe care nu le-am știut. Paul Goma merită mai multă atenție din partea societății civile și a guvernărilor. Trebuie să spunem și despre fățărnicia unor politicieni, care în văzul tuturor se implică să ajute, iar pe ascuns pun piedici procesului anevoios de reîntoarcere acasă.

Pentru prof. univ. dr. hab. în filologie **Andrei Țurcanu**, poet, publicist, critic și istoric literar, cercetător științific principal și șeful Sectorului de literatură română contemporană la Institutul de Filologie al AȘM, Paul Goma este o veche pasiune (literară mai întii). În ultimii ani A. Țurcanu a fost încadrat în eforturi de repatriere a ilustrului scriitor, apărător dîr al adevărului istoric, pe care nu vor să-l audă neprietenii (tacticos fie spus) protagonistului nostru, dar și ai românilor, mai ales din teritoriul dintre Prut și Nistru. De curînd a inițiat o emisiune specială despre marele scriitor basarabean la Televiziunea Națională. Poetul și cercetătorul literar A. Țurcanu este convins că totuși P. Goma va veni acasă, și ne vom bucura cu toții că am mai recuperat, am mai adus din străinime o minte luminoasă a Neamului românesc.

Sînt citite astăzi cărțile lui Paul Goma? Acad. **Nicolae Dabija**, scriitor, redactorul-șef al săptămînalului *Literatura și arta*, a spus în cunoștință de cauză că opera lui Paul Goma se citește, dar nu îndeajuns... Cînd citești lucrările lui P. Goma nu-ți vine

a crede că așa ceva s-a întâmplat sau mai are loc în partea stîngă ori în cea dreaptă a Prutului. Pentru P. Goma satul de baștină Mana reprezintă un univers spiritual personal pe care îl poartă întotdeauna unde s-ar duce, iar limba română este cea comară de care nu s-a despărțit niciodată. P. Goma a fost scriitorul român cu cele mai multe șanse de a primi Premiul Nobel. P. Goma este adevăratul, unicul disident român, de aceea scriitorii din România nu au curajul să-l înainteze încă o dată drept candidat la acest prestigios premiu internațional. În plus, P. Goma a avut cel mai bun program cînd candida la președinția României. E un scriitor de real talent, romanele, povestirile lui trebuie montate pe scenele teatrale atît la noi, în Basarabia, cît și în România. Deocamdată, P. Goma vine acasă prin cărți, monografii și asta poate e cauza că îl descoperim greu (nu este inclus în niciun manual școlar sau universitar!). Cîți ar dori să existe în capitala noastră, Chișinău, un muzeu dedicat marelui scriitor disident! La sigur, datoria față de P. Goma trebuie să și-o facă, în primul rînd, guvernarea, să vedem cum se vor descurca ei. Paul Goma este așteptat acasă, cît mai curînd!

Conf. univ. dr. în filologie **Aliona Grati**, actualmente cercetător științific principal la Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, în paralel susținând cursuri la Universitatea Academiei și la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, pentru prima dată a aflat de scriitorul Paul Goma cînd era studentă. În 2011, la Editura „Arc” din Chișinău, îi apare studiul *Paul Goma. Inițieri în textul literar* (Premiul „Paul Goma” al Bibliotecii Naționale a RM). A. Grati a menționat că foarte multă lume îl susține pe P. Goma, în 2010 a avut ocazia să se întâlnească cu dumnealui la o conferință. Scriitorul e comunicabil, nu e o persoană cu care se dialoghează greu, nu se plînge

de necazuri, este extraordinar ca om de cultură. În prezent a pierdut susținerea economică, politicienii îi pun bețe în roate, dar sperăm că multipătimitul scriitor va reveni totuși acasă.

Prof. univ. dr. hab. în științe istorice **Anatol Petrencu**, a amintit ascultătorilor cu ce probleme s-a confruntat Paul Goma după stabilirea lui la Paris (dejucarea a două atentate puse la cale de regimul comunist în frunte cu N. Ceaușescu, probleme ce i se fac din cauza că a demascat coloana a cincea a cominterniștilor ș.a.). Istoricii și omul politic A. Petrencu a îndemnat să cunoaștem mai profund opera literară și politică a lui P. Goma, întrucît ea reflectă purul adevăr și doboară multe minciuni sfruntate ce le propagă pseudosavanții din republica noastră, dar și de peste hotare.

Lucian Postu, publicist din Iași, a adevărat de acum a cîta oară că Paul Goma este o insulă luminoasă într-un ocean de întuneric. România s-a comportat mult mai rușinos față de acest înaintaș al Neamului decît Republica Moldova; România nu a făcut și nici nu face nimic ca să repare greșelile comise față de acest om nevinovat (sau cu vinovăția doar că este român cu verticalitate). Paul Goma este cel mai mare basarabean contemporan care luptă pentru libertate chiar și la o vîrstă înaintată. Nu în zadar s-au făcut paralele între prestația de disident a lui Paul Goma și cea a lui Aleksandr Soljenițin, scriitor disident rus. Paul Goma nu place multora, este incomod mai ales pentru acea clasă politică în care sînt prea mulți comozi din cei mărunți, care nu au habar, nu au nicio idee despre cine este P. Goma și pentru ce luptă acest neînfricat compatriot al nostru. Să se știe: P. Goma este oglinda societății, el nu este numai al Chișinăului sau al Basarabiei, ci al tuturor românilor, oriunde s-ar afla ei. Academia de Științe a Moldovei trebuie să propună ca anul

2015 să fie decretat Anul Paul Goma, Ministerul Educației trebuie să introducă opera celui mai mare basarabean de la intersecția secolelor XX și XXI în manuale etc. Nepoții, cu certitudine, vor întreba cândva, ce s-a făcut pentru reabilitarea scriitorului pe nedrept lăsat să stea în umbră. E neplăcut faptul că nu se poate găsi o locuință pentru un colos precum este P. Goma, dar sperăm că nu ne vom autoamăgi și iubitul nostru scriitor și publicist își va petrece următorii ani de viață pe meleagul natal – asta și-o dorește și dumnealui foarte mult.

Dr. în filologie **Veronica Postolachi**, profesoară la Liceul Teoretic „M. Eliade”, a întărit explicațiile că ceea ce scrie Paul Goma modelează demnitatea, el pune degetul pe rană, pentru acest motiv trebuie de introdus în conștiința și în sufletul elevilor liceeni și al studenților de la instituțiile de învățămînt superior în mod programat, organizîndu-se ore sau conferințe despre Paul Goma. Paginile lui literare și publicistice, de o valoare inestimabilă, nu pot fi lăsate în afara curriculumului.

În sprijinul proiectului de a aduna bani în vederea procurării unui apartament pentru scriitorul basarabean Paul Goma a vorbit și dr. în economie **Vasile Șoimaru**, conf. univ. la ASEM. Dumnealui a declarat că este îndrăgostit peste măsură de Paul Goma, pentru tot ce face mulți ani la rînd, în dorința-i de a deștepta românii de pretutindeni, de a îndrepta coloana vertebrală a națiunii.

Prof. univ. dr. în științe fizico-matematice **Aurel Marinciuc**, care pe tărîmul pedagogic a contribuit la pregătirea tinerilor specialiști pentru economia națională, iar pe tărîmul administrativ a participat la organizarea și dezvoltarea Universității Tehnice a Moldovei, a îndemnat tînăra generație să studieze mai pe larg și mai atent fenomenul Paul Goma. Să nu se lase înșelată de netrebnicii zilei de azi care fac declarații sterile, ducînd astfel poporul băștinaș într-o direcție mult prea discutabilă. Prof. univ. A. Marinciuc a vorbit și despre aportul altor basarabeni în știință și artă, personalități cu care trebuie să ne mîndrim și pe care nu avem dreptul să le dăm uitării.

Paul Goma este scriitorul care, în defavoarea sa, continuă să lupte cu orice fel de caracatițe comuniste. Însă, a venit timpul să-i sărim în ajutor, ba chiar să-i restituim datoriile. A bătut ceasul să-l vedem pe Paul Goma aici, acasă, la noi, la el. Să stăm față în față cu unul dintre cei mai mari investitori și cugetători ai vremurilor noastre și să ne spunem durerile, dar poate și unele bucurii, dacă le avem... Să dea Domnul ca grupul susținătorilor lui Paul Goma să izbutească. Și cît mai curînd. Căci, împreună cu ei vom repurta și noi toți o mică, dar extrem de importantă, victorie morală.

EDITURA „GENS LATINA” ÎN VIZITĂ LA CENACLUL „MAGIA CUVÂNTULUI”

*Galina CIUBOTARU,
Facultatea de Litere, USM*

La început de toamnă, pe 10 septembrie 2014, după gala premiilor de la Salonul de Carte, cenaclul „Magia cuvântului” din cadrul Bibliotecii Centrale a BM „B.P. Hasdeu” a organizat o frumoasă lansare a antologiei *Din lirica feminină a Basarabiei*. Specificul acestei cărți e că editorul ei, Virgil Șerbu Cisteianu, a venit de la Alba Iulia, mai de mult impunându-se ca o persoană cultă și interesată să cunoască și să promoveze poezia din spațiul nostru. În paginile antologiei, care constituie trei volume, a adunat vreo 50 de autoare. La această lansare timpul a adunat șase scriitoare care, împreună cu editorul, și-au „revărsat” impresiile și emoțiile. Am avut și noi plăcerea de a împărtăși aceste sentimente, fiind la o oră potrivită, după cursuri. Astfel, împreună cu colegile mele, studente de la Facultatea de Litere, USM, am participat la o captivantă discuție dintre poezie, despre activitatea editorială și despre selecție –

munca ce viza direct apariția antologiei *Din lirica feminină a Basarabiei*.

A moderat evenimentul una dintre autoare, care s-a dovedit a fi chiar profesoara noastră – Victoria Fonari, doctor conferențiar, care în această ipostază a reușit să ne predea o lecție despre cuvântul artistic. În aceste întruniri oamenii își dezvoltă sufletul – am avut ocazia să fim sensibilizați de versurile Galinei Furdui, energizante, de cuvintele artistice ale Ninei Slutu-Soroceanu, poeziile ce păstrau căldura primei luni de toamnă ale Claudiei Grama și poemele marcate de adânci trăiri umane ale Elenei Tamazlăcaru, dânsa amintindu-și cu drag de prima întâlnire cu editorul, cu ani buni în urmă, la Filiala „Alba Iulia”.

DI Virgil Șerbu Cisteianu, editorul și coordonatorul acestei antologii ample, în trei volume, în 2014, și-a propus să ne vorbească despre plăcerea și dificultatea muncii de selectare, despre dezvoltarea

autoarelor nu doar din optica poetică, ci făcându-le și câte o scurtă prezentare biografică, însoțită de o fotografie color. S-a referit la importanța menținerii gustului poetic, demonstrând necesitatea apariției acestor cărți. Bucuria apariției acestei cărți a fost împărtășită și de unele autoare incluse în volumele date: Victoria Fonari, doctor conferențiar la Departamentul literatură română și teorie literară, USM, remarcată printr-o poezie solară și maritimă concomitent, de parcă și-ar împleti destinul în cuvântul artistic; poeta și publicista Elena Tamazlăcaru; energica scriitoare Nina Slutu-Soroceanu; minuțioasa și îndurerata mamă a poetei Steliana Grama (cartea a găzduit și versurile tinerei poete ce s-a stins prematur) – Claudia Grama; poeta metafizicului – Galina Furdui. Studentele au avut ocazia să asculte un recital de zile mari susținut de aceste poete, dar cu unele poeme și de alte autoare. Nu avem posibilitate să înșirăm toate numele notorii din această antologie, specificăm totuși că aici putem dezvălui sensibilitatea poetelor: Magda Isanos, Leonida Lari, Nina Josu, Claudia Partole, Efimia Țopa, Lidia Codreanca, Diana Postolachi ș.a.

Cu referire la prezenta antologie dl V.Ș. Cisteianu, directorul Editurii „Gens Latina” din Alba Iulia, afirmă că intenția lui a fost să prezinte cititorilor din dreapta Prutului adevărata față a femeii din Basarabia, să redea timbrul personal al poetelor, să semnaleze existența unei permanente comunicări între spirit și conștiință: fenomenul poetic din Basarabia formează un cor de voci cu accente deosebite, cu viziune lirică și tonalitate originale. Editorul spune cu mândrie că nu se teme de eventuale reproșuri, chiar dacă a întâlnit unele probleme la editarea cărții.

Victoria Fonari a lecturat poezia *Fizica esoterică*, care proiectează ploaia de toamnă și sărbătorile creștine, graba timpului și cristalizarea valorilor: „În ploaia Bobotezei /

Lumea se grăbește printre picăturile de apă / Fuge de timpul ploios / Dar fuge și de timp / Timpul nu se lasă / De cei care fug / El se ia la întrecere / Fuge și el / La puterea a patra / Fuga de timp / Promovează pierderea timpului / Iar timpul trece / Numai ploaia îl reține / Ea știe cum să se păstreze în timp / Se cristalizează / Uzitează timpul pentru a prelua / Cele mai capricioase forme / Sărutul lung / Cu focul sfâșie culori / Animă energia fotonică / Apa știe cum să profite de timp / În solidificare sau ionizare / Poate și noi cu cele 70% de apă / Ascundem această cunoaștere de timp / Iar cristalele din noi / Rămân necunoscute / Metalul continuă să fie sărutat în noi de apă / Și atunci lumea noastră fizică / Devine metafizică – / Aceasta e iubirea lui Dumnezeu!” Poeta a menționat că antologia este alcătuită cu multă dragoste, este cuprinzătoare și are o execuție poligrafică bună: peisajul de pe copertă poate fi văzut de oricine diferit, în funcție de starea de spirit în care se află. Creații, foarte diferite, se găsesc în această carte „într-o îmbrățișare poetică”. Recitalul a trezit amintiri frumoase în inimile celor prezenți. Poeta Elena Tamazlăcaru a reiterate că versul dezvăluie o părticică din viața autorului. Atâtea suflete frumoase și atâtea gânduri nespuse parcă se nașteau în cei ce ascultau vers cu vers, șiruri de mărgăritare ce veneau din adâncurile inimii cu o sinceritate pură asemeni fulgilor dintâi. Doamnele poete au exprimat mulțumiri și cuvinte sincere, urări de sănătate și noi succese pentru munca editorului de la Alba Iulia. Doamna Nina Slutu-Soroceanu a afirmat că dl V.Ș. Cisteianu este un om cu mare drag de oameni și de femei ca ființe creatoare. Se vede că pe cei dispuși la fapte nobile Dumnezeu îi ajută înzecit, căci distinsul domn editor a depus o muncă titanică pentru a încheia într-o antologie atâtea nume, selectând cu măiestrie vers cu vers, intuind ce va putea fi citit și peste decenii, poate chiar peste veacuri.

Oaspetele de onoare al sărbătorii a venit cu încă o surpriză – o carte deosebită, unică prin valoarea sa cultural-istorică, pe care ne-a oferit-o cu bucurie. Este vorba de un buchet de interviuri exclusive cu și despre Nichita Stănescu. A fost depusă o muncă asiduă pentru a reda lumii ceva necunoscut printre ce era arhicunoscut până acum despre „un om care și-a risipit viața, dar nu și opera”, după cum a observat acad. Eugen Simion.

Domnul V.Ș. Cisteianu a vorbit cu mult drag despre marele poet Nichita Stănescu, îndemnând tânăra generație să cunoască adevărul din adâncuri și nu de la suprafață, acest lucru fiind posibil în cazul dat și cu ajutorul cărții *Despre viața și moartea lui Nichita Stănescu*, carte a cărei apariție a fost coordonată de Virgil Șerbu Cisteianu. Poetul era un mare iubitor, dacă vedea o față frumoasă era gata să-i cumpere toate florile de la bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt până la Biblioteca „Alba Iulia”. Omul care va rămâne veșnic iubit de marea sa pasiune, Gabriela Melinescu, femeia ce i-a tradus poeziile în Suedia. Astfel, cei de acolo i-au remarcat talentul deosebit și l-au nominalizat de două ori la Premiul Nobel, dar, din motive subiective, n-a fost să fie. Un om cu valori nu putea respira liber în acele vremuri ce mai dor și acum. Putem să înțelegem mai bine cine a fost cu adevărat Nichita Stănescu între legendă și adevăr, să aflăm tainele vieții și morții celui ce oscila cu seninătate între vitalism și ideea de jertfă. Prin Nichita Stănescu se rescrie întreaga poezie românească, el fiind poetul care a modelat limba română, conferindu-i aerul ei firesc, tot murdărit de regimuri și politici. Printre filele acestei cărți sunt înscrise dialoguri cu oamenii care l-au cunoscut personal pe poet, dar și interviuri date uitării, risipite prin ziare, reviste sau emisiuni radiofonice. La această întâlnire a vorbit, prin intermediul cărții, și Nichita Stănescu, destăinuindu-se, cităm din cartea *Despre viața*

sau moartea lui Nichita Stănescu (2014): „Eu aș spune că absolut tot așteaptă să se întruchipeze în poezie, pentru că asta a fost direcția existenței mele, căutarea acestui fenomen fundamental uman care se numește poezia, absolut necesară omului pentru a trăi, această duminică a fiecărui om în parte, căci poezia la urma urmei este singurul sentiment care ne scutește de tristețe. Asta-i.”

Ce ar fi cu noi fără oameni de cultură, fără oameni care luptă cu dăruire pentru ca versul spălat cu lacrima durută să fie auzit? Am fi foarte săraci, ne-am usca de dor și am arde veșnic într-un rug aprins tot de noi. Literatura nu e numai în manuale, ea e în fiecare dintre noi, doar că foarte puțini găsesc calea spre sublimul creației. Pentru că minunea se naște din durere, o durere atât de frumoasă că n-ai curaj s-o atingi.

Tot ce a fost spus la această frumoasă manifestare a venit din inimă și a sunat ca o chemare spre meditație, spre contemplarea viselor sublime, pe care le avem. A fost o lecție de viață, iar noi am învățat să iubim cartea pentru că i-am văzut sufletul. Am simțit vibrând voci de emoție, de parcă protagoniștii manifestării prima dată își arătau lumii creația, încât păreau niște oameni cu sinceritate de copil, care ne-au arătat harta ce duce la marea comoară. Va veni o vreme când noi vom fi cei care va trebui să arătăm altora calea spre lumină, pornind de la originile de aur cu nume mari. Deci, să nu lăsăm praful uitării să ne roadă coardele fine ale creatorului din noi, să muncim pentru un loc în viitor și nu pentru slavă ieftină în prezent, să fim apreciați de un om sincer și nu de milioane de fățarnici. Avem de lucru, avem de construit un viitor demn, avem a descoperi un trecut umbrit în taine și ascuns în măcăcini și mituri false. Avem de iubit o limbă, avem de ocrotit tezaurul „trecut prin foc și prin sabie”, vorba poetului Dumitru Matcovschi. Avem de păstrat cu mândrie coroana cuvântului artistic.

PRIETENUL CARE NU TRĂDEAZĂ

Ionel CĂPIȚĂ

Ajungând unde ne-au adus guvernării – cu un picior în prăpastie – avem noi oare nevoie de sprijin, de un prieten care nu trădează?

Din vremuri de mult apuse și până astăzi, doar ea, Cartea, n-a trădat niciodată, pe nimeni. Iar noi? Cine dintre noi (furați, trădați) ne-am întreat, în ultimii ani, ce mai face și cum o duce acest atât de fidel prieten? Cine alții decât noi cei mulți trebuie să căutăm lumina cărții, lumina cunoștințelor pentru a ne salva? Fiți siguri că înalților demnitari, ghiftuiți cu de toate de pe spinarea celor nenorociți, le convine, le pică de minune să manipuleze o turmă întunecată, decât să guverneze o societate luminată. Care ar fi o altă cauză că guvernării noastre, de orice culoare ar fi ei, vin, se îmbogățesc și nu se dau duși de la competițiile hoțiilor, iar biata carte – șipotul culturii și prosperării societății – este neglijată deopotrivă cu slujitorii ei, oameni ce și-au legat destinul de bibliotecă. Ar fi păcat de noi să uităm de sfatul înaintașilor noștri: „Ai carte, ai parte.”

Cine nu știe astăzi că o societate civilizată, cu un înalt nivel de trai, se bazează pe lumina cunoștințelor?! Uitați-vă în jur ce face și cum trăiește lumea! Care este gradul de cultură și civilizație a poporului din cutare sau cutare stat european – fie vorba de Franța, fie de Germania, fie de Anglia... Da, da! Să ne orientăm după modul de viață al popoarelor înalt civilizate din Europa, că destul ni s-a băgat pe gât incultura și barbarismul proletarilor de la Răsărit, încât nici până azi nu putem scăpa de ele. Să nu ne sperie lumina, să nu ne temem de civilizație. Dumnezeu să ne ferească de atâta întuneric și mizerie ce a inundat casa și masa noastră,

odată cu năvălirea hoardelor barbare peste noi de la 1812 încoace. Să nu ne temem de carte, care-i izvorul cunoștințelor și al prosperării. Alegerea ne aparține: ori mergem spre lumină, ori rămânem în mocirlă. Fără cultură, fără carte, fiți de acord, e întuneric în jur, în mintea și în sufletul omului, iar fără lumină, se știe, nicio plantă nu trăiește. Ce a rămas și cine a mai rămas prin satele noastre? Tristețea și bătrânețea neajutorată e la ea acasă... în această republică suverană și independentă. Ne-a mai rămas să înmormântăm unicul prieten (cine-l mai are) – cartea, și „bună ziua, noapte”. Întunericul, uitați-vă cum mușcă și mistuie lumina... uitați-vă cum îi alungă din localitățile noastre pe cei în floarea vârstei, de o apucă care și încotro! Și când mă gândesc cum, parcă mai ieri, aici, la noi, se trăgea lumea la carte, cum nu se mai închideau ușile bibliotecilor...

Nu știu de ce, poate de aceea că eu vin de pe la Lipcani, voiam să cred că în partea de sus a republicii s-a mai păstrat măcar ceva din ceea ce a fost odată la capitolul prietenie cu cartea, cu slujitorul ei, bibliotecarul. Dar, din păcate, sărăcia și mizeria a pus stăpânire și peste acest colț de lume, unde lumina cărții abia de mai pâlpâie fiind ocrotită, cu mari jertfe, de acei ce mai stau la straja culturii. Cu durere în suflet mi-a vorbit doamna Rodica Gladiniuc, directoarea Bibliotecii Publice din Edineț, despre starea deplorabilă în care se află astăzi majoritatea bibliotecilor și angajații acestora: sărăcie lucie. „Din lipsă de bani, în ultimii doi ani n-a fost achiziționată nicio carte, îmi mărturisii doamna R. Gladiniuc. Păi, din ce bani? Bugetul anual al instituției noastre constituie, nici mai mult, nici mai puțin: 14 mii de lei. Despre reparații,

fie și cosmetice, a bibliotecilor, despre rafturi, altă mobilă necesară poate fi vorba, când n-ai o lețcaie?! De contabil nici nu mă pot apropia să-i cer bani pentru a rezolva măcar unele probleme de ordin gospodăresc, pentru că știu ce o să-mi spună: „V-am procurat computer, și de unde alți bani?” Cum o dai, instituția are nevoie măcar de un calculator... Dar dacă mă adresez primarului de Edineț, Constantin Cojocaru, să ne dea un ajutor financiar, dumnealui are răspunsul gata pregătit: „Bani nu-s. Spuneți mulțumesc că vă dau salariu și nu vă reduc din lucrători. V-am reparat acoperișul Bibliotecii Publice Raionale, ca să nu vă plouă, acum ce mai vreți?” Și cum să nu-i

mulțumești? Doar ani de zile a curs acoperișul și a distrus pereții sălilor, de miroase a mucegai și azi, s-au distrus nici nu știu câte rafturi, cărți, pricinuinându-ne pagube pe care încă nu le-am evaluat...”

Am citit undeva: *Înțelepciunea, tristețea și bucuria lumii toate se află în cărți*. Nu știu de ce, am impresia că prea mulți, la noi în republică, nu au nevoie de înțelepciune, uită de bucurie și caută să-și ducă zilele braț la braț doar cu tristețea. Atât ce merităm, neamule? Nu uita că prietenul bun la nevoie se cunoaște. Iar Cartea bună n-a trădat niciodată, pe nimeni, spre deosebire de unii oameni... căroră le-ai făcut bine.

8.10.2014

ÎN AȘTEPTAREA UNEI CĂRȚI DEOSEBITE

*Scrisoarea de mai jos, numită doar în aparență impropriu – **memorandum** –, este, în primul rând, o tulburătoare confesiune a unui conațional de-al nostru, trăitor, acum, în Germania.*

DI Eugen Statnic este inginer, deținător al unor notabile performanțe în domeniul

electronicii, valorificate de repute în întreprinderi gen „Siemens”. S-a stabilit la München când în Rusia și în Europa Centrală și de Sud-Est mai bântuia, amenințător, năluca comunismului. A plecat din România cu tristețe, dar și cu un bagaj de importante acumulări făcute la Timișoara și București.

Eugen Statnic și nepotul ieșean Dan Dobre, pentru prima dată, după decenii, la Nistru.
Foto de Vasile Șoimaru

Însă totul a început mai înainte, în România Mare, într-un sat din Codrii Orheiului, în casa preotului din localitate. Următorul punct din biografia dumnealui a fost Liceul „B.P. Hasdeu” din Chișinău... De aici a luat calea refugiului în fatidicul an 1944. Cine știe ce era de Eugen Statnic de nu veneau atunci rușii peste noi? Dar cine știe ce era de noi – cei rămași sau născuți deja aici, sub cruntă dominație străină?...

„Sângele apă nu se face”, afirmă înțelepciunea populară. Așa este, cu o condiție: să nu fie sângele, Doamne ferește, infectat. Chemarea sângelui l-a adus pe Eugen Statnic la baștină după... 70 de ani. L-a adus și ca autor de importante descoperiri în domeniul electronicii, dar și ca semnatar al unor impresionante studii de istorie universală, cu paralele și tangențe la trecutul nostru nu prea îndepărtat.

L-a adus și ca fiu iubitor al acestei palme de pământ românesc. Ne stă dovadă și această scrisoare, trimisă din Germania, la două luni după revederea baștinei.

„Ascultați-mi, vă rog, gândurile!” ni se adresează dl E. Statnic.

Vă ascultăm cu toată luarea-aminte. Măcar și pentru că ele, gândurile Dvs., conțin ideea unei cărți deosebite. O istorie a Basarabiei – pentru noi, dar și pentru străini – este extrem de necesară, poate mai ales acum când ne aflăm din nou (a câta oară?!) la restriște.

Să fie într-un ceas bun lansarea acestei minunate idei. Cu oameni de bună-credință se realizează și intențiile cele mai greu realizabile. Așteptăm cu nerăbdare luminata oră a lansării acestei cărți de certă valoare.

VI. P.

MEMORANDUM

Către prietenii de la Chișinău: Nicolae Dabija, Vasile Șoimaru, Vlad Pohilă, Maria Hâncu, Anatol Petrencu, Zamfira Mihail și cei care ni se vor alătura.

Am revăzut Chișinăul după 70 de ani. Impresiile, emoțiile și oamenii întâlniți acolo m-au copleșit. Mă simt legat prin aspirații și simțiri de voi toți, de parcă ne-am fi cunoscut de-o viață, încă de pe ulițele copilăriei. Ascultați-mi, vă rog, gândurile!

Vremurile vrăjmașe au trecut, dar în Răsărit conflictele nu s-au stins încă. Totuși, Republica Moldova după impasul reîntregirii din anii 1990-1992 are o nouă șansă istorică de afirmare prin intrarea în Uniunea Europeană – intrare ce se va înfăptui însă mult mai încet decât doresc oamenii acestui pământ strămoșesc. Sunt multe opreliști pe drumul spre Europa, dar cea mai mare este necunoașterea. Necunoașterea țării dintre Nistru, Prut și Dunăre, patria noastră de totdeauna, de la tirageți și până azi. A doua mare piedică

este ignoranța mediilor din Apus, când se afirmă că Republica Moldova este cea mai săracă țară din Europa și doar sărăcia o împinge spre Uniunea Europeană. Și indiferența vecinilor, chiar a Bucureștilor, trebuie învinsă prin informare și deșteptare!

Pentru a scurta timpurile de apropiere și de integrare în Uniunea Europeană trebuie învinse prejudecățile și neîncrederea. Republica Moldova (adică Moldova dintre Prut și Nistru, Basarabia), trebuie să fie cunoscută în lumea politică și diplomatică apuseană, în Parlamentul European, la Bruxelles, Paris, Berlin și la Londra, dar și în Italia, Spania și Portugalia. Și în Răsărit – în Rusia, Ucraina, în țările baltice – trebuie câștigați prieteni, prin informare. O istorie a Basarabiei trebuie repede scrisă și tipărită în limbile română

(întâi) și imediat, apoi, în engleză și rusă și difuzată în Apus și Răsărit, la „locurile calde” acolo unde se formează opinia publică și se iau hotărârile politice. Profesorul Anatol Petrencu, cu care am luat primul contact, vede pozitiv acțiunea, dar crede că ne trebuie doi ani de muncă pentru realizarea proiectului, adică o carte originală, serioasă și obiectivă (deci, neatacabilă), de cca 35-40 de coli editoriale, conținând toate segmentele istoriei:

- paleontologia, preistoria cu toate culturile materiale (de ex., Cucuteni-Tripolie), Antichitatea geto-dacică, elenismul la Marea Neagră (Tyras, Harpis etc.), stăpânirea romană, Evul Mediu moldovenesc (1350-1700), Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Petru Rareș;

- **agresiunea otomană:** 1400-1800. Chilia, Cetatea Albă, Tighina, Hotin, raialele, tributul, războaiele și sărăcirea țărilor române, prin jafurile anuale ale blerbegeilor;

- **agresiunea rusească:** 1711, 1736-1739, 1768-1774, 1789-1792, 1806-1812, 1828-1835, 1848-1849, 1853-1856, 1877-1878, 1917-1919, 1940-1941, 1944-1989, armate, ocupație, pradă, distrugere, sărăcie;

- istoric, demografic, cultural, social, principatele au fost aruncate cu o sută de ani în urmă de ruși și turci;

- **istoria contemporană a Basarabiei:** 1918-1940, 1940-1941, 1941-1944, 1945-1989;

- încercarea de schimbare a structurii etnice: colonizări (1814-1850), rusificare (1851-1914), deportări (1941, 1946, 1949, 1953-1957), transferuri de populație etc.;

- falsificarea istoriei (Lazarev, Stati), falsificarea statisticilor, analfabetismul, interzicerea limbii materne;

- demonstrarea, prin statistică, a caracterului etnic românesc la 1812. Evoluția demografică;

- ridicarea elitelor intelectuale basarabene: Kogălniceanu, Hasdeu, Stere, Halippa, Inculeț, Gurie Grosu, Alistar, Cazacu,

Boldur, Țepordei, Mihail, Sfatul Țării, Unirea cu Patria în 1918;

- imperialismul sovietic: ultimatumul din 1940, agresiunea comunistă;

- lupta pentru limba română (1988-1990), încercarea reîntregirii cu România;

- continuarea agresiunii (1991-2009-2011). Căderea comunismului;

- Cred că se pot folosi „in extenso”, dar selectiv, istoriile care s-au scris: Ion Nistor, Ștefan Ciobanu, Alexandru Boldur, A.D. Xenopol, Nicolae Iorga, I. Scurtu, Gheorghe Buzatu;

- poate că este oportun să se atace tratatul Iliescu – Ucraina, din 1992, cu recunoașterea graniței pe Dunăre și apartenența nedreaptă a județelor Cetatea Albă și Ismail la Ucraina;

- evidențierea anexei la tratatul de neagresiune sovieto-german din 23 august 1939, care a fost, în fapt, agresiune la adresa României;

- nădăjduiesc că se vor găsi istorici harnici și competenți care să scrie;

- Vasile Șoimaru, cu talentul și sufletul lui, va ilustra cartea (cca 15% din volum) cu tot ceea ce este frumos și convingător din trecutul și prezentul Basarabiei românești.

Eu mă ofer să finanțez tipărirea ediției românești, principeș, de cca 1000 de exemplare, care să fie difuzată în Republica Moldova și România, la universități, licee, biblioteci, biserici și instituții.

Dar pentru toți cei care vor lucra sute de ore la scriere și, mai ales, la traducerea textelor în limbile engleză și rusă, este necesară răsplătirea muncii. Or, aceasta cere un efort financiar, cred eu, din partea statului în folosul căruia se face toată lucrarea. De aceea, nădăjduiesc că și Președinția, și Cabinetul de Miniștri vor susține material acest proiect național de necesitate imediată.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Eugen STATNIC
4 octombrie 2014

DE ZIUA LIMBII ROMÂNĒ**LIMBA ROMÂNĂ –
DEMNITATEA ȘI IDENTITATEA NOASTRĂ**Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

Totul (sau aproape totul) în viața noastră, a românilor, se învîrte în jurul limbii pe care o vorbim. Ilustrul istoric, literat și om politic Nicolae Iorga scria: „Între elementele care formează comoara sufletească a poporului român, niciunul nu cuprinde mai mult și n-o oglindește mai adevărat decît însăși limba lui.” Limba română este, de fapt, componenta principală a etniei românești, născută acum aproape două milenii. Ea îngemănează viața și aspirațiile oamenilor pașnici, dornici de libertate ai străvechii Dacii, constituind conștiința de sine și verticalitatea demnității de neam ale urmașilor ei. Nu în zadar poetul și preotul basarabean Alexei Mateevici ne atenționa cu deosebire: „Limba noastră-i o comoară / În adîncuri înfundată, / Un șirag de piatră rară / Pe moșie revărsată.” Deci, pentru noi limba română, mai întîi de toate, înseamnă trecut, prezent și viitor.

Pe 31 august 1989, în Republica Moldova (pe atunci RSSM, în componența fostei URSS), limba română devine prin lege limbă oficială de stat. Glasurile majorității oamenilor care au cerut îndelung „Limba română! Alfabet latin!” cu cîteva zile înainte la Marea Adunare Națională din capitală au fost auzite de către deputați. Tot de atunci în Republica Moldova 31 August a devenit sărbătoare națională sub denumirea *Limba noastră cea română* sau *Ziua limbii române*. În toate orașele și satele republicii – drept omagiu limbii române – în această zi se desfășoară multiple manifestări cu caracter cultural (depuneri de flori,

discursuri, alocuțiuni, conferințe, recitaluri de poezie, expoziții de fotografii, concursuri, concerte etc.). Începînd cu 2011, simultan, *Ziua limbii române* se sărbătorește la București și Chișinău, adică pe ambele maluri ale Prutului.

Încadrîndu-se în acest eveniment de o semnificație deosebită, relativ recent, la București, a văzut lumina tiparului culegerea de poezii și eseuri *Limba română este Patria mea**. Antologicul, inspiratul vers al lui Nichita Stănescu și-a găsit locul potrivit pe coperta unui volum dedicat în întregime Limbii Române. Această culegere este prima de felul în care a fost concepută, de aceea dna Ambasador Iuliana Gorea-Costin în *Cuvînt-înainte* a ținut să menționeze că „volumul *Limba română este Patria mea* cuprinde cele mai frumoase creații poetice, clasice și contemporane, precum și lucrările premiate în cadrul concursului omonim – un îndemn la creație și claritate. Ne dorim un bun augur această lucrare prin care români de pretutindeni ne întîlnim în Duh, în spațiul spiritual comun”.

Atrage atenția cititorului pasionat de poezie și, în genere, de limba română binecuvîntarea Preafericitului Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Prezentăm fragmente din ea: „Sînt multe daruri moștenite de la înaintași în patrimoniul spiritual al neamului românesc, însă cel mai mare dar este limba națională în care

* *Limba română este Patria mea* : culegere de poezii și eseuri. Coord. Iuliana Gorea-Costin. București, 2014. 202 p. ISBN: 978-973-0-16031-4.

ne exprimăm identitatea și comuniunea între generații, în care chemăm pe Dumnezeu în rugăciune, în care descriem frumusețile locurilor natale și ale sufletului românesc. Limba națională nu este doar un simplu mijloc de comunicare funcțională în societate, ci este o parte constitutivă a modului nostru propriu de a fi în lume și de a cultiva comuniunea etnică în țară și pretutindeni, ca neam sau popor. [...] Această sărbătoare reprezintă un fericit prilej de a redescoperi împreună cu toată suflarea vorbitoare de limbă română din întreaga lume demnitatea și unitatea unui neam iubitor de Hristos, de multe ori răstignit în istorie, dar totuși viu și purtător de multe lumini și binecuvântări, păstrate și cultivate în mod pașnic și smerit. [...] Ne rugăm Domnului Iisus Hristos, Cuvântul veșnic al lui Dumnezeu, care S-a făcut om din iubire pentru oameni și pentru mântuirea lor, să reverse în inimile și în cugetele noilor generații de români bucuria de a citi, a asculta, a vorbi și a cultiva limba română, aceasta fiind prima dovadă a unității noastre de credință și cultură, de cuget și simțire.”

În aceeași cheie înălțătoare ne vorbește de pe paginile cărții și primarul general de București prof. dr. Sorin Mircea Oprescu: „Prin limba noastră românească, esența identității naționale, accesăm tezaurul spiritual construit în timp de înaintașii noștri. În această zi să îi cinstim pe cei care și-au adus prinosul pe altarul limbii române și pe ai lor mesageri, să îi cinstim astfel pe cei care au apărut-o cu sfințenie de înstrăinare.”

Volumul *Limba română este Patria mea* este alcătuit din patru părți: I. *Poezii* (ale scriitorilor clasici

și contemporani); II. *Poezii și eseuri* (ale participanților la concurs); III. *Maxime și cugetări*; IV. *Spre amintire* (fotografii).

Prima parte se deschide cu opere bine cunoscute ale celui mai mare poet al românilor – Mihai Eminescu (dintre poeziile / poemele incluse menționăm: *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*; *Epigonii*; *Glosă*; *Mai am un singur dor*; *La steaua*). Urmează creații literare (de fapt, capodopere!) ale clasicii literaturii române și scrieri poetice ale celor mai devotați condeieri, slujitori ai limbii noastre strămoșești: Vasile Alexandri (*Cîntecul gînteii latine*); Alexandru Vlahuță (*Lui Eminescu*); George Coșbuc (*Graiul neamului*; *Patria română*); George Sion (*Limba românească*); Bogdan Petriceicu Hasdeu (*Sînt român*); Alexei Mateevici (*Limba noastră*); Octavian Goga (*Noi*); Lucian Blaga (*Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*); Tudor Arghezi (*Testament*); Nicolai Costenco (*Limba strămoșească*); Grigore Vieru (*Pentru ea*; *Limba noastră cea română*; *În limba ta*; *Legămînt*); Dumitru Matcovschi (*Cu limba noastră*; *Limba maternă*); Petru Cărare (*Eu nu mă las de limba noastră*); Ion Vatamanu (*Cuvintele limbii materne*); Leonida Lari (*Limba*); Liviu Damian (*Grai*; *Verb matern*); Victor Teleucă (*O altă limbă mai frumoasă nu-i*); Nicolae

Dabija (*Prefață la Mateevici*); Mircea Duțescu (*Limba română*); Romeo Tarhon (*Nu e limbă mai frumoasă*) ș.a. Vom cita ultima poezie din acest șirag de mărgăritare spre a exemplifica o dragoste fără margini și o apreciere distinsă a ceea ce este pentru noi toți limba română: „Dulce, dragă și duioasă / Ne e limba și nu-i grai / Din urzeală mai frumoasă / Pentru al rostirii strai, / Nu-i plămadă mai mănoasă / Din al vorbei spic de pai, / Vers de liră mai mieroasă / În al slovei dor și vai, / Nu-i văpaie mai focoasă / Sub copitele de cai, / Curgere mai mlădioasă / În al dansului alai, / Nu-i cîntare mai aleasă / Plînsă-n bocete de nai, / Lacrimă mai cuvioasă / Pe al doinei noastre plai / Și nu-i jale mai sfoasă / În nefericitul trai / Al românului ce lasă / Limbă, datini, colț de rai. / Și-i ca zimții de la coasă / Cînd separă scai de scai, / Și-i ca lama de tăioasă, / Cînd e bai cum azi e bai!... / Inima de te apasă, / N-ai tu inimă să stai / Limba sfîntă de acasă / Să o pierzi, e tot ce ai! / Hai cu mine de îți pasă, / lancu, Ștefan și Mihai, / Și cu spada limbii scoasă / Să stîrpim vrăjmașii, hai!”

Cea de-a doua parte cuprinde autori (poeți și prozatori) lucrările cărora au fost premiate (pentru promptitudinea și spiritul creator de care au dat dovadă autorii) în cadrul concursului desfășurat în perioada 20-31 august 2013.

Astfel, premiile și diplomele în urma jurizării (Vasile Andru – președinte, Nicolae Iliescu, Dan Toma Dulciu, Rodica Subțirelu – membri) au fost distribuite învingătorilor după cum urmează:

Premiul I:

– Cătălin Răcilă (*Colind pentru poporul român*);

– Adrian Nicolae Popescu (*Alergînd după cuvinte*).

Premiul II:

– Maria Ceauș (*Exerciții de limbă română veche*);

– Gelu Dragoș (*Corăbii de cuvinte*);

– Anastasia Dumitru (*Sărbătoarea limbii române*).

Premiul III:

– Doina Postolachi (*Poeme*);

– Radmila Popovici-Paraschiv (*Leg literare*);

– Nina Neculce (*Suflet plin de frumusețea limbii române*);

– Angela Beregoi (*În aceeași limbă*).

Diplome de excelență: Vlad Pohilă, Victoria Milescu, Zina Izbaș, Ion Roșioru, Maria Augustina Hâncu, Ion Scorobete, Victorița Duțu, Mihai Miron, Adriana Rosetti, Maria Timuc.

Diplome speciale: Marina Cuzmin-schi, Mihai Caba, Valeria Mihai Ștefan, Virgil Răzeșu, Andreea Petronela Condrea, Ciprian Nedelcu, Cristina Straton, Maria Eșanu.

Indiscutabil, creațiile literare din acest capitol poartă amprenta grijii față de patrimoniul nostru lingvistic de neprețuit. Toți mînuitorii de cuvinte au urmărit un obiectiv care vădește o mare îndrăzneală, dar – să spunem cinstit – s-au descurcat de minune. Trebuie menționată, de asemenea, buna cunoaștere de către concurenți, la ora actuală, a stării de facto a limbii române. Iată ce scrie, de exemplu, Vlad Pohilă, scriitor, lingvist și jurnalist, în eseu *Limba română din Republica Moldova, între primejdii și speranțe*: „După revenirea la grafia latină, în 1989, «regele a apărut gol» în fața mulțimii de români basarabeni, pe cît de entuziasmați, pe atît de stupefiați. Căci, după proclamarea în același an a limbii de stat și deschiderea spre valorile spirituale românești, care s-a produs în anii următori, tot mai numeroși conaționali de-ai noștri au descoperit splendoarea, bogăția, frumusețea limbii strămoșești. Tocmai de aceea, conștientizînd primejdiile ce ne-au amenințat și ne mai amenință vorbirea, exprimarea și scrisul, nutrim speranța de a fi martori și ai unei curățări, ai unei asanări masive, dacă nu totale a limbii noastre ro-

mânești, încît să putem vorbi despre pericole vizînd limba română din Republica Moldova numai la *passé composé*, dacă nu chiar la *plus-que-parfait*...” Redarea cu exactitate a stării de lucruri privind statutul limbii române, studierea și cultivarea ei în România, Republica Moldova, dar și oriunde în lume, constituie un pretext pentru reevaluarea și reinterpretarea unor activități comune de viitor.

Partea a treia, care include maxime și cugetări, reflectă gîndirea aforistică a autorilor selectați, constituită dintr-o informare multidiscplinară, care copleșește sufletul nostru al tuturor: „Trăiască frumoasa și cumintea limbă română! Fie în veci păstrată cu sfințenie această scumpă Carte-de-boierie a unui neam călit la focul atîtor încercări de pierzanie” (Mihai Eminescu); „Limba română are virtuți complete, adică poate fi vehicul a tot ce se întîmplă spiritual în om. E foarte greu de mînuit. Prin ea poți deveni vultur sau cîntăreț de strană. Limba română are toate premisele valorice pentru a deveni o limbă universală, dar nu știu dacă e posibil acest marș istoric” (Mircea Eliade); „S-ar putea crede că întreaga natură a ostenit la zidirea Limbii Române” (Grigore Vieru) ș.a. Cu adevărat: maximele și cugetările sînt forme ideale de exprimare a argumentelor, judecăților și concluziilor filozofice.

Ultima parte a volumului conține fotografii color și în alb-negru din ziua istorică de 31 August 1989, din aceeași zi a altor ani cu desfășurarea sărbătorii în Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău, precum și fotografii de la sărbătorirea Zilei limbii române la București, în 2013. Autori ai fotografiilor: Mihai Potârniche și Cicerone Mândru.

Bucuria pentru faptul că începînd cu 2013 românii din țară și de pretutindeni se unesc în spirit și în gînd pentru a sărbători

împreună Ziua limbii române și-a exprimat-o Victor Ponta, prim-ministru al Guvernului României: „Recunoscînd dreptul firesc al ființei umane la limba maternă – prima sa identitate –, apreciez trăinicia izvorului acestei sărbători, la care au trudit mînuiorii de condei, scriitorii români din toate timpurile. Ne gîndim cu dragoste și recunoștință în această zi la mamele noastre, la părinții noștri, la scriitorii îndrăgiți, de la care am deprins limba maternă – limba română. Aș vrea să înalț un pios omagiu, cu această ocazie, pentru toți cei care s-au consacrat idealului de unitate națională, pentru părinții spirituali ai tuturor românilor.”

Culegerea de poezii și eseuri *Limba română este Patria mea* reprezintă o generalizare a sentimentelor în legătură cu limba română, limbă ce va dăinui în veacuri cît va dăinui poporul român – creatorul și posesorul ei. Toată istoria poporului român s-a cristalizat, în primul rînd, în limba română.

După o lectură adecvată creațiile literare selectate și incluse în culegerea de poezii și eseuri amintită mai sus rămîn în sufletul fiecărui cititor sub forma unor plăcute și înălțătoare stări de revelație, uneori chiar de descoperire a ceva necunoscut pînă la momentul dat. E firesc faptul că venerarea graiului matern și a limbii române se întretaie deseori cu dezvăluirea unor nedreptăți uluitoare, pentru îndreptarea și lichidarea cărora sîntem gata să facem un front de luptă comun. Limba română este simțită de autori de fiecare dată ca ceva foarte specific pentru întreg spațiul românesc, spațiu ce se definitivează ca unul minoritic. Cu alte cuvinte, dragostea, aspirațiile, dar și neliniștea, durerile receptate sau captate pe parcursul lecturii redau o stare sufletească neordinară, pe care sîntem nevoiți să o acceptăm, deoarece limba română constituie însemnul dominant al națiunii – demnitatea și identitatea noastră.

VIVAT LIMBA ROMÂNĂ!

(Urmările Summitului de la Vilnius. Certitudini)

Prof. Liviu DÂRJAN,
Săcele, Braşov, România

Clopotele de la Putna s-au înfrăţit astăzi din nou cu cele de la Căpriană şi Tismana, cu cele voievodale de la Alba Iulia, simbol al Întregitorilor de Neam: Mihai Bravul, Ferdinand şi regina Maria, prima Doamnă a ţării din toate timpurile. Lor li s-au alăturat, iată, dangătele solemne şi biruitoare ale clopotelor Chişinăului care au dat de ştire întregii românităţi şi romanităţi că, în sfârşit, minciuna a fost înfrântă de adevăr, că raţiunea juridică a triumfat acolo înlăturând legal şi elegant (sperăm pentru ultima oară!) „făcătura” aia politică ce a otrăvit sufletele moldovenilor de peste Prut, după cum se exprima plastic şi convingător neuitatul poet basarabean Grigore Vieru: „Îmi mănâncă viaţa / Limba cea mold’viniască...” Ştirea, aşteptată cu vădită emoţie, a venit de la Chişinău taman în ajunul lui Moş Nicolae (ce dar minunat au primit copiii din România!) binecuvântând fiinţa noastră naţională asemenea unui început de strămoşesc colind: „O, ce veste minunată / De la Chişinău s-arată / C-astăzi s-a decis / Drumul netezit de Limba Română / Mândra noastră zână!...”

În acelaşi timp cu cântecele ce vestesc de-acum apropiata Naştere a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Crăciunul, cred că mai actuale ca oricând sunt şi nemuritoarele stihuri ale poetului Alexei Mateevici din Imnul de Stat al Republicii Moldova: „Limba noastră îi aleasă / Să ridice slava-n ceruri, / Să ne spuie-n hram şi-acasă / Veşnicele adevăruri...” Limba română e limbă sfântă pentru că ea este, în primul rând, „Limba vechilor cazanii”, adică e pomenirea în veac a diaconului Coresi de la Braşov, a lui Varlaam şi Dosoftei, luminaţii mitropoliţi ai Moldovei, e limba vlădicului Simion Ştefan, cel cu *Noul Testament de la Bălgard*, unde Înaltul Ierarh ortodox compara cuvintele cu banii

cei buni care „circulă peste tot”. E apoi limba Didahiilor martirului Antim Ivireanul şi limba credinţei lui Constantin Brâncoveanu, sfânt şi martir al credinţei ortodoxe împreună cu fiii şi sfetnicii săi. Într-un cuvânt, Limba noastră cea ROMÂNĂ este o adevărată „Prinţesă” cultivată „Care-o plâng şi care-o cântă / Pe la vatra lor ţăranii...” Din veşnicia Luceafărului, de-acolo din lumea sa unde „se simte nemuritor şi rece” ne zâmbeşte azi felicitându-ne pentru înţelepciunea şi curajul asumat Măria Sa, Împăratul LIMBII ROMÂNE, eternul ei Arhitect, Domnul MIHAI EMINESCU!

Din nou, Vivat LIMBA ROMÂNĂ! Şi-acum, luminează, Doamne, mintea şi vrerea celor două treimi din cvorumul deputaţilor de la Chişinău şi dă-le lor, în viitorul apropiat răspunderea şi echilibrul necesar ca-n mod loial şi democratic să voteze pentru un nou conţinut al „nefericitului” articol „13”(!), alineatul 1 din *Constituţia* republicii, pentru că avuţia spirituală comună nouă e concretizată în tezaurul limbii române ducându-ne cu gândul la îndemnurile rostite cu mulţi ani în urmă de munteanul lenăchiţă Văcărescu şi de moldoveanul Gheorghe Sion. Primul ne-a lăsat o mică bijuterie poetică. Ascultaţi-o, oameni buni: „Urmaşilor mei Văcăreşti / Las vouă moştenire / Creşterea limbei româneşti / Şi-a patriei cinstire...” Iar cel de-al doilea ne îndemna vizionar: „Vorbiţi, scrieţi româneşte / Pentru Dumnezeu!”

Să ne iubim, aşadar, limba identitară de-acum, averea noastră cea mai de preţ ce ne-au lăsat-o moştenire strămoşii din strămoşi, odată cu datinile şi frumoasele noastre obiceiuri comune. Totul trebuie făcut cu demnitate, stimându-i pe semenii noştri de alte seminţii, dar apărând şi îmbogăţind continuu ceea ce e al nostru.

LA, O CETATE ZIDITĂ CU INSPIRAȚIE, EFORT ȘI JERTFIRE

Vlad POHILĂ

Cu câțiva ani în urmă, mai puteai număra, pe degete, revistele literare și de cultură ce apăreau la Chișinău. Cele mai multe însă au sucombat, rând pe rând, parcă pe neobservate, și doar mânia proletară a unor redactori a acutizat agonia, apoi dispariția, mai târziu și reparația episodică a vreo cinci reviste basarabene cu tematică culturală. Oricât de atașați ideilor moderne, vest-europene, occidentale, cei mai mulți din acești redactori se pare că nu au înțeles axioma că o revistă se face nu numai cu inspirație debordantă și cu sponsorizări generoase, dar și cu eforturi deosebite. Nu vreun scriitor ucrainean sau uzbek, ci chiar Gustave Flaubert, spunea ceva în sensul că inspirația e un lucru foarte bun, dar dacă nu vine, trebuie să te apuci de muncă. La fel stau lucrurile și cu sponsorizările: patapievicii vin, dar oricum pică, și atunci trebuie să mai dai din coate pentru a găsi pe alții... Eventual, pe unii mai spălați, căci, deși se consideră că banii nu miroase, totuși, chiar și cei cu punga mare recunosc că te poți sufoca de la miasme, ca și de la căldura îmbrățișărilor „frățești”, „amicale” sau „misionare” ale sponsorilor.

Într-un fel sau altul, *Literatura și arta* se află acum, la cele șase decenii de existență, în situația celei mai longevive reviste literare și de cultură de la noi, având și cea mai apreciabilă ritmicitate a apariției, în pofida amețitoarelor serpentine ale tranziției prin care trecem. În această ordine de idei, *LA* este un fenomen, ba chiar un miracol. Inclusiv pentru că angajații ei – mă refer la cei din ultimele decenii numai – au

înțeles că promovarea literaturii, artelor, culturii, frumosului, românismului, se face cu mari eforturi și cu nebănuite sacrificii. Și au acceptat să depună eforturi greu de descris, și sacrificii din cele care acum, practic, nu se mai fac.

Dacă e să ne referim la cei 60 de ani de zbruciumată ființare a gazetei *Literatura și arta*, nu putem trece cu vederea faptul că publicația a fost poate cea mai importantă școală literară și de jurnalism din Basarabia. Și sub ocupație sovietică, și ulterior, în perioada de confuză, aproximativă, mereu primejduită independență. Nu am avut și nici nu prea avem multe publicații la care oamenii scrisului – și tineri, și mai vârstnici; și mai de dreapta, și mai de stânga sau de centru; și mai dăruiți, și mai săraci cu duhul – să fi jinduit la fel de mult să publice măcar ceva, măcar o dată... Probabil că nu există la noi condeier mai răsărit să nu fi trecut examenul debutului, apoi pe cel al căutării, apoi și al afirmării la săptămânalul *Cultura*, ulterior *Literatura și arta*. Așa era în anii '60-'70, și mai abitur – pe la finele anilor '80, dar, spre onoarea echipei *LA* – la fel este și la această răscruce de secole și milenii.

În egală măsură, *Literatura și arta* a fost și o școală de românism: și cei mai agresivi negaționiști ai holocaustului nostru sau ai renașterii noastre, nu pot contesta acest adevăr dacă le pui în față colecția din a doua jumătate a anilor '80 – anii '90 ai secolului trecut. Dar *LA* mai este în continuare o școală a românismului, pentru că necesitatea cultivării și promovării valorilor naționale nu că nu s-a diminuat, ci a dobândit

noi contururi ale nevoii de consolidare. Românismul este oxigenul nostru, fără de care este greu, apoi și imposibil să exiști. Iată însă că acesta – românismul, ca sinonim al frumosului, al adevărului și demnității, al Dreptului nostru la existență națională și pur omenească – este tot mai mult impurificat, accentuându-se și o tendință acerbă de a ni-l substitui sau chiar de a-l pulveriza în spații cosmice, cât mai departe de noi.

În al treilea, dar nu și în ultimul rând, e de menționat că *LA* își justifică întru totul denumirea ce unește două sfere primordiale ale spiritualității. Accentele social-politice, inevitabile și chiar necesare pentru o societate zbuciumată și derutată cum e cea din Basarabia, aceste accente nu eclipsează fondul literar-artistic al revistei. Tratatate de unii cu rezerve, și paginile omagiale converg, în ultimă instanță, spre cele două sfere mai sus amintite. Orice s-ar spune, însă tocmai din „revista lui Nicolae Dabija”, alias din *LA*, îți poți face o imagine despre starea literaturii din Basarabia, la ora actuală. Mai mult: și despre mișcarea artistică de la noi, acum, fapt de importanță majoră în condițiile în care, nici pînă la 1990, nici după acest reper temporal, la Chișinău nu „a prins rădăcini” nicio publicație periodică consacrată artelor plastice, muzicii, teatrului, filmului, arhitecturii etc.

Literatura și arta are mulți admiratori, prieteni, colegi, colaboratori, suținători, dar – de ce nu am spune-o, chiar și de se află acum (sau poate tocmai de aceea) la o frumoasă aniversare – roiesc în jurul revistei și destui critici, ba și unii neprieteni ce se complac nu numai în a strâmba din nas, dar și în a țipa strident despre „stilul patriarhal” sau despre „viziunea naționalistă” cultivate de autorii ei. Unii acuză *LA* de o imaginară închistare, și o fac, de obicei, tocmai cei care au dezvoltat, în cel mai penibil stil orientalo-caragialesc, spiritul de gașcă. Adevărul e că revista noastră literară, ajunsă la 60 de ani, a avut

și are poate cea mai apreciabilă deschidere, trecând – uneori mai ușor, alteori mai greu – peste adversități, certuri și supărări, peste sufocanta atmosferă de grupări pseudoelitiste... Dacă cineva o dorește cu tot dinadinsul, oricărei publicații i s-ar putea reproșa cam... orice. În acest sens, *LA* va fi categoric exclusă din dezonoranta listă a unor publicații „culturale” de la noi – românești, ba și vest-europene, dragă Doamne –, care „uită” până și de aniversările „rotunde” ale lui Mihai Eminescu. Și care nu au scris un rând măcar, o creștinească pomenire la plecarea pe alte tărâmuri a lui Grigore Vieru, a Leonidei Lari sau a lui Dumitru Matcovschi.

În acest context al corectitudinii, bunului-simț, atenției față de alții, vom menționa cu recunoștință că *LA* este, de-a lungul a două decenii deja, probabil cea mai generoasă cu noi, cu activitatea BM „B.P. Hasdeu”, adică. Nu cred să fi existat vreun eveniment mai „răsărit”, vreo împlinire impresionantă sau vreo problemă stringentă care să nu-și fi găsit reflectarea în paginile săptămânalului nostru cu cea mai lungă, mai zbuciumată și mai impresionantă ființare.

Cu deosebire în ultimii 10-15 ani ai sec. XX, apoi și în primul deceniu al sec. XXI, trecut sub flamura neokominternismului, *Literatura și arta* a fost asemenea unei cetăți aflate în stare de asediu continuu. Paradoxal, dar capătul acestei stări nu se vede încă. Tocmai de aceea, nu ne rămâne decât să le urăm membrilor echipei redacționale să-și consolideze cât mai mult zidurile Cetății în care destinul i-a ales plăieși. Să le vină cât mai des întărituri: puternice, inteligente, sigure, fidele, devotate... Analele veacului trecut au fixat deja numeroase pagini de admirabilă rezistență a acestei Cetăți de la margine de românie. Anii, deceniile ce vin să înscrie despre voi, în *Cronica culturii neamului românesc*, pagini la fel de dense – asta vă dorim, dragi colegi și autori ai revistei *Literatura și arta*.

LITERATURA ȘI ARTA – UNICUL „DROG” CONSUMAT DE MINE PÂNĂ ÎN PREZENT...

Vasile ȘOIMARU

„...Aceasta s-a întâmplat în toamna anului 1987, după o plenară «incendiară» a Uniunii Scriitorilor din Moldova, când am început să-i fac curte: eu aveam 38, EA – 33 de ani de la naștere. Deci, vârsta ne permitea să ne îndrăgostim, reciproc, tare și pentru totdeauna... Asta s-a și întâmplat: în anii ce s-au scurs nu ne-am despărțit nici pentru o săptămână! Chiar dacă plecam pe un timp în drumurile mele, când reveneam o căutam cu insistență și nu mă lăsam până nu o găseam... Fără elixirul El nu puteam merge mai departe...

...Acuma, când privesc în urmă, la anii trăiți împreună cu EA, nu-mi pot închipui ce s-ar fi întâmplat cu mine dacă nu o întâlneam, cine ar fi putut-o înlocui dacă EA n-ar exista? ...”

Am reprodus un fragment dintr-un articol de-al meu intitulat „Literatura și Arta” a trezit românul din mine, publicat în LA. Azi mai pot adăuga la cele spuse cu cinci ani în urmă: LA a fost unicul „drog” consu-

mat de mine până în prezent, în ziua de joi a fiecărei săptămâni... Am fost abonatul ei timp de 20 de ani, începând cu 1987. Dar pentru că după cele două decenii nu mai suportam s-o aștept o zi întreagă ca să-mi intre în casă și s-o savurez doar seara, în timpul cinei sau chiar în locul cinei, am renunțat la abonare, în favoarea trecerii pe la chioșcul de ziare, în ziua de joi, dimineața devreme, ca s-o „sorb” la o cafea sau în troleul nr. 10, în drum spre catedră. Reușeam să-mi informez studenții și colegii, să discut cu ei problemele societății noastre zbuclumate, reflectate în paginile săptămânalului îndrăgit.

În aceste zile EA a devenit sexagenară fiind, la fel de tânără, proaspătă, atrăgătoare, interesantă ca altădată... Și cum să nu recunosc că am rămas credincios și îndrăgostit ca în tinerețea noastră, dorindu-i: **un car de ani buni și-un sfert de milion de cititori, ca acum un sfert de secol!!!**

VĂ MULȚUMESC PENTRU CĂ FACEȚI O REVISTĂ DE DUMINICĂ...

Teodosia STÂNCĂ,

pensionară, com. Putinești, r-nul Florești

Am apucat vremuri foarte bune, când primeam acasă, prin abonament, ziare și reviste de la București: zilnic – *România liberă*, săptămânal – *Flacăra* și *Magazin*, lunar – *Săteanca*, *Femeia*, *Urzica*, *Cinema*, iar pentru copii ne abonam la revistele *Arici-pogonici* și *Luminița*. Însă, din 1969, ne-au întors banii pentru asemenea abonamente... Atunci am început să citesc *Tinerimea Moldovei*, *Viața satului*, *Femeia Moldovei*, *Moldova*, *Chipăruș*... Abia în

1981 am hotărât să mă abonez și la *Literatura și arta*, pe care o primeau la noi în sat doar învățătorii și profesorii. Însă din acel an, 1981, nu a trecut niciunul fără a primi acasă *Literatura și arta*; la sigur că nu a fost niciun număr pe care să nu-l fi citit!

În anii când în loc de salarii ni se dădeau tot felul de produse industriale și alimentare, mergeam la „bazarul” de la Bălți și vindem câte ceva din bunurile obținute în gospodărie (lapte, brânză, legume...) ca să

am banii necesari pentru abonamente, în primul rând, la *Literatura și arta*.

În satul nostru revista Dvs. ajunge, de obicei, vineri, dar eu, ca și cei mai mulți abonați de la țară, o pot citi abia duminică, după ce mă întorc de la slujba religioasă. Însă, anume datorită acestei întârzieri zilele de duminică devin și mai pline de miez. Eu încep a citi *Literatura și arta* cu editorialele dlui Nicolae Dabija. Mă gândesc, iată ce înseamnă adevăratul talent: cât de mare om este, dar dumnealui scrie pe înțelesul tuturor, și când îi citesc articolele, parcă aș sta de vorba cu un înțelept și parcă nu te mai saturi stând de vorbă cu el. Dl Nicolae Dabija nu numai că scrie limpede și drept despre tot ce se întâmplă la noi, dar mai are și un fel de dar al prorocirii: nu pot acum enumera, dar foarte multe din situațiile pe care le-a prevăzut dânsul, peste un anumit timp s-au adevărat – și lucruri bune, dar și nenorociri ce se abat mereu peste capul nostru. De aceea, citesc tot ce scrie Nicolae Dabija, pentru că îmi place cum își așază gândurile și am toată încrederea în spusele dumnealui.

Mă impresionează mult și scrierile dlui Aurelian Silvestru, precum și predicile părintelui Octavian Moșin. Ferice de enoriașii care au asemenea preoți! Avem și în satul nostru un preot de o rară vrednicie – părintele protoiereu Ioan Lisnic, coborâtor dintr-o dinastie de clerici, dânsul fiind și om învățat, magistrul în teologie, scriitor, autor a patru cărți.

Politica nu-mi place, dar uneori nu ai cum s-o ocolești. Mai ales, când este legată de istoria noastră sau de situația grea la care ne-au adus „frații mai mari” de la Răsărit. De aceea, citesc și chiar recomand și altora să citească articolele semnate de dnii profesori Anton Moraru, Valeriu Dulghieru, Nicolae Cojocaru, Anatol Petrencu, scriitorii Gheorghe Marin, Mihai Morăraș, Ion Ciocanu ș.a. Pe dl Iulius Popa îl considerăm cel mai „de-al nostru”, doar noi ne aflăm la vreo 15 km de Bălți.

Foarte interesant, cu mult suflet și simțire, scriu la *Literatura și arta* doamnele Raisa Ciobanu, Elena Tamazlăcaru, Nina Josu, Tamara Gorincioi, Nina Slutu-Soroceanu, Maria Vieru-Ișaev... Unele articole semnate de dumnealor sunt ca niște frumoase poezii din cele clasice, pe care le învățam cu plăcere din manualele pentru școala românească, ale mamei sau ale mătușilor noastre. În genere, versuri citesc mai rar, dar mă opresc obligatoriu la poeziile din colțul drept, de sus, din prima pagină. Datorită revistei Dvs. l-am descoperit pe Ionel Căpiță, care este un poet iubitor de părinți, de țărani, de România, de biserică și alte lucruri sfinte.

Cu fiecare lună, în casă se adună cliduri de ziare și reviste și atunci fac o „revizie”: unele încep a le folosi în gospodărie, altele le dau prin vecini. Și de fiecare dată simt o mare părere de rău să mă despart de *Literatura și arta*! Mai pun deoparte unele numere în care am citit articole care m-au impresionat deosebit de mult. Dar vrafurile de ziare iar cresc și trebuie să fac din nou „revizie”... Oricum, și astăzi mai păstrez numere ale gazetei Dvs. de prin anii '90, de la începutul deceniului trecut. Căci, așa este: te legi sufletește nu numai de oameni, dar și de unele scrieri în care autorii pun suflet.

Când veneam mai des la Chișinău, la fiică, ginere, nepoți și la frate, mă gândeam uneori să trec pe la redacția *Literatura și arta*, să vă aduc un paner cu gutuie care să umple cu mirosul lor anul întreg cămeruțele în care lucrați. Dar nu mi-a ajuns îndrăzneală să vă tulbur munca și apoi ce ar putea vorbi o țărancă cu niște oameni mari ca Dvs. Acum am hotărât să vă scriu măcar și să vă felicit din toată inima cu prilejul aniversării a 60-a de la întemeierea revistei Dvs.

Mă închin de sănătatea Dvs. și vă doresc să faceți mulți ani înainte această publicație care, aidoma unei zile de duminică, aduce bucurie și lumină în casele oamenilor simpli, necăjiți, dezorientați și mai mult uitați de cei care ar trebui să răspundă de soarta lor.

LINGVISTA IRINA CONDREA: E TIMPUL SĂ VORBIM CORECT (tablete pentru asanarea limbii noastre)

*Tatiana ROTARU,
consultant, CNAA*

Recent, un post de televiziune a organizat telemaratoul *Renaște Moldova*, în scop umanitar, de a colecta bani pentru renovarea Institutului Mamei și Copilului. Cunoscuta realizatoare TV din România, Andreea Marin, moderatoarea manifestării, a dialogat cu mai multă lume care s-a prezentat să doneze bani la acest punct de colectare: medici de la institutul respectiv, artiști care primeau apeluri telefonice, businessmeni, funcționari, muncitori, studenți, pensionari, copii, altfel spus, oameni de bună-credință uniți în această zi pentru realizarea unui proiect nobil. Obiectivul a fost atins: organizatorii acestei acțiuni, de o mare rezonanță socială, au înmânat administrației Institutului Mamei și Copilului un cec simbolic în valoare de un milion de lei – exemplu frumos că putem realiza ceva important, dacă suntem uniți, iar ceea ce facem atinge strunele sensibile ale sufletului uman.

Ce m-a întristat, urmărind telemaratoul? Felul nostru, al moldovenilor, de a răspunde la întrebări, de a medita, de a comenta evenimentul respectiv. Puține progrese am făcut noi în însușirea culturii vorbirii, puțini s-au exprimat frumos în fața microfonului, deși de la decretarea limbii de stat în republică și revenirea ei la veșmântul firesc, grafia latină, au trecut 25 de ani! Frumoasa moldoveancă, recunoscuta vedetă TV, Andreea Marin, iubită și de telespectatorii din Republica Moldo-

va, într-o dulce românească îi întreba pe conaționali noștri: ce înseamnă pentru ei Institutul Mamei și Copilului, de ce au făcut acest gest de binefacere, cum o duc familiile lor etc. Spre regretul nostru, unii se fereau intimidată de microfon, alții, acceptând să fie intervievați, vorbeau defectuos, folosind cuvinte cu sens impropriu, ca să nu mai amintesc de fel de fel de bâlbâieli și de exprimări într-un limbaj de lemn, cu greu înțelegându-se ce au vrut să spună.

Probabil, Andreea Marin a cules multe perle lingvistice pe parcursul a 12 ore, cât a durat această acțiune de binefacere la Chișinău, dar și la Bălți, Cahul, de unde, de asemenea, se transmiteau în direct reportaje la acest post TV. În concluzie, cultura vorbirii noastre ne face să roșim, în special, în fața românilor de peste Prut, cu toate că am putea găsi zeci de scuze pentru a justifica o atare stare de lucruri în țara noastră. Și totuși, motivul principal rămâne proverbia noastră lene spirituală de a ne cultiva și dezvolta limba, de a ne îmbogăți vocabularul. Acel care stăpânește româna literară, lucru știut, este lipsit de complexe, perseverează în cariera profesională și în viața publică. De aceea, dna Irina Condrea, doctor habilitat în filologie, șef de catedră la Universitatea de Stat din Moldova, vicepreședinte al Comisiei de experți în lingvistică a CNAA, ne spune nouă, tuturor: „E timpul să vorbim corect.”

Această adresare către cititor – simplă, pe înțeles și care nimereste-n țintă – a fost scoasă de autoare în titlul recentei sale cărți: *E timpul să vorbim corect*. Într-adevăr, în ultimele două decenii și jumătate, n-am excelat în reforme economice ce ar fi condus la modernizarea țării, rămânem reștanțieri și la capitolul cultivarea limbii materne. Cred că veritabilii reformatori, care au schimbat în bine cursul de dezvoltare al statelor lor, fie în Europa, fie în Asia, posedau nu numai cunoștințe economice, ci și de cultură generală, inclusiv lingvistică. De altfel, cum ar fi fost ei înțeleși în demersul lor către popoarele lor de a avea răbdare, de a face sacrificii în numele reformelor, de a trăi deocamdată modest, cu salarii și cu pensii mici, dar a căror viața ar putea în curând să se amelioreze. Și au reușit mai multe tinere state independente, schimbând cursul istoriei lor spre bunăstare și progres.

„Bogăția și frumusețea limbii române este o adevărată zestre spirituală a neamului nostru, pe care avem datoria să o păstrăm, să o protejăm și să o dezvoltăm în permanență”, ne amintește în *Cuvânt-înainte* dna Irina Condrea. Limba este strâns legată de cultură, în general, iar la nivel individual ea este cartea de vizită a oricărei persoane, de aceea toți cei interesați de o comunicare eficientă trebuie să-și diversifice și să-și cizeleze mijloacele de exprimare, precizează dna profesoară. Mai mult, autoarea nu doar a spus *trebuie*, dar, ca cititor și observator atent, a selectat o serie de greșeli din mass-media, limbajul unor persoane oficiale sau erori generalizate din exprimarea mai multor categorii de vorbitori, în baza cărora a întocmit niște tablete inspirate de toată frumusețea. Aceste lucrări de mici dimensiuni, cu accente pamfletare, au fost sistematizate în volum în trei părți: *Coerența lexico-stilistică; Calchieri și influențe inoportune; Dificultăți gramaticale*. Aduc și câteva denumiri de tablete, unele dintre care ne provoacă surâsul: *Deci vasăzică mai pe scurt; Cuvântul potrivit pentru registrul stilistic potrivit; „Inclusiv și” pleonasmul; „Ca și” cacofonia; Care mai de care; Limba noastră cea de lemn; Caprovărismul și alte isme; Bodyguard la stână; Baftă și băfțoșii*.

În tableta de la urmă, sunt analizate două cuvinte, de origine țigănească, devenite la modă, *baftă* și *mișto*, ce au intrat în vorbire din domeniul argoului. În prezent, bunăoară, nu are loc nicio festivitate, la care nu s-ar dori *baftă* jubiliarului, tinerilor căsătoriți, părinților noului-născut sau celui care trebuie să susțină examenul la bac etc. Irina Condrea ne explică că acest cuvânt, în afară de faptul că înseamnă *șansă*, *noroc*, mai are și o ușoară nuanță de trișare, adică ai *baftă* atunci când îți merge cam de-a oarba, ori când recurgi la niște șmecherii mărunte. Cât privește al doilea țigănist, *mișto* – în mare vogă acum, în-

seamnă *foarte bun, foarte frumos*. Autoarea tabletei explică cititorilor că în limba română sunt destule alte cuvinte ori expresii care redau acest sens.

În același fel, lingvista Irina Condrea abordează în carte calchierile și influențele străine în tabletele *De ce numele nu-i familie; Cine-i încrezut și nu retrăiește; Cadonăm de toate, necătând că-i mai scump; Neoașisme supermoderne: fleșca și computerul*. E foarte actuală în spațiul nostru mioritic și lucrarea *De sub Moscova – direct la Italia* ce ia în zeflema utilizarea incorectă a prepozițiilor. După o analiză detaliată a subiectului respectiv, autoarea îl încheie la fel de inspirat, formulând, de fapt, tema pentru acasă și rezolvarea ei: „Bine ar fi să nu scăpăm de *sub control* prepozițiile,

chiar și atunci când plecăm în Italia sau ne aflăm la Paris, ori rămânem acasă, la Chișinău.”

Tabletele Irinei Condrea, în cazul nostru, al vorbitorilor din Republica Moldova, nu sunt doar lucrări ce țin de genul publicistic cu accente ironice sau pamfletare. Metaforic vorbind, ele ne pot servi și ca preparate medicamentoase pentru asanarea limbii române vorbite la noi, ca vitamine care ne-ar revigora graiul. Simțul umorului, prezent în abordarea unor subiecte serioase, accesibilizează asimilarea tabletelor mult stimatei doamne profesoare Irina Condrea, lingvistă, expert și publicistă cu har. Volumul este binevenit și cu prilejul frumoasei aniversări a autoarei.

La mulți ani și noi frumoase realizări!

HARNIC ASANATOR AL SOCIETĂȚII NOASTRE

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

Colegul nostru, directorul filialei din strada Cornului a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, Alexandru-Horațiu Frișcu, pe deasupra un excelent publicist și scriitor satirico-umoristic cunoscut și apreciat de toată lumea, în vara acestui an e tocmai bun de a fi felicitat: împlinește o vîrstă frumoșică – 65 de ani.

Viitorul poet, care astăzi ne descrețește frunțile, s-a născut pe 13 august 1949 în s. Cotiujeni, r-nul Briceni. În 1968 absolveste școala medie din satul natal, iar în 1975 – Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Bibliologie (specialitatea biblioteconomie și bibliografie). Tot atunci, este repartizat să muncească la Biblioteca Orășenească din Chișinău, ce purta numele unui ideolog comunist rus, iar astăzi este faimoasa BM „B.P. Hasdeu”, cu care dumnealui mult se mîndrește. Dacă socotim, observăm că iată aproape 40 de ani Alexandru-Horațiu Frișcu este

slujitorul cărții (și al celor care iubesc cartea) la această instituție de mare prestigiu în societate, căreia îi este devotat cu trup și suflet.

Debutul literar și publicistic îl face în 1968 în presa republicană, iar peste ani îi apar următoarele volume: *Descîntecul Gorgonei* (versuri satirice; 1999); *Demitizarea nimicului: o scurtă istorie a repausului bolșevic* (versuri satirice, 2001, Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova); *Laboratorul lui Paracelsus* (parodii și epigrame, 2006); *Greaua ieșire din simulacru* (publicistică, 2007); *Amuzament cu abonament* (coautor, 2007), *File negre de istorie roșie: scurtă antologie de obrăznicie, demagogie și de prostie* (publicistică, 2009); *Știați că? Caleidoscop enciclopedic* (coautor, 2009, Premiul Salonului Internațional de Carte la categoria *Divertisment*, Chișinău); *Mic dicționar de mari prostii: „moldovenesc”-român* (2010); *„...Numele vechiu și mai dreptu iaste rumân...”: două secole de ocupație rusească a Basarabiei, 1812-2012* (2012, Premiul Salonului Internațional de Carte *Comoara*, Chișinău); *Plăcerea umilinței* (2013, Premiul Salonului Internațional de Carte pentru publicistică, Chișinău); *Ignoranța ca virtute* (parodii și epigrame, 2014). De mai mulți ani A.-H. Frișcu este membru al Uniunii Jurnaliștilor din RM și al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

După cum observăm, poetul și publicistul incisiv A.-H. Frișcu nu stă cu mâinile în șolduri, ci permanent are ocupație și o va avea încă mulți ani înainte, căci prostia omenească nu se termină cu una, cu două, iar aceasta este tocmai obiectul lui de studiu (a se citi: de critică). Și bolile omului nu se vor termina în curînd. Iar cu ele protagonistul nostru are ce are – iată ce ne mărturisește chiar el despre două din ele: „Dintre toate bolile, care s-au abătut asupra omului de-a lungul existenței sale, două mi se par mai stupide: rîia și comunismul. Ambele sînt infecții contagioase, se mani-

festă prin simptome roșietice și au la bază lipsa de igienă. Prima – lipsa de igienă corporală, cea de-a doua – lipsa de igienă morală.” Deci, și aici este de lucru pînă peste cap. Mulți mușterii mai are A.-H. Frișcu: lichele, lingăi, impostori, infractori, hoți, demagogi, neghiobi, secături, netrebniți, șarlatani, derbedei, pușlamale, proști etc., etc. Și toți privesc la el cu ochi răi – afirmație confirmată și colegul de condei Ion Diviza: „Precum e ușor de înțeles, cei mai mulți dintre eroii satirelor și epigramelor nu au rămas prea încîntați, ba nici măcar satisfăcuți de întîlnirea cu amicul lor Alexandru-Horațiu Frișcu.”

Harnicul asanator al societății noastre nu se oprește aici: bate în vînzătorii de țară, în dornicii de pămînturi străine, în cei care nu respectă legile și tradițiile țării, în răuvoitori de tot felul și încă în mulți pe care îi putem enumera.

Dar să nu uităm că A.-H. Frișcu are grijă și de valori sfinte, care, tot din spusele dumnealui, aflăm că sînt trei: „Dumnezeu, Țara și Mama”. Noi am mai adăuga și limba maternă, în care dumnealui scrie toate aceste sclipiri ale talentului său și pe care o apără cu nespuse îndîrjire.

Dar să vedeți, A.-H. Frișcu e și o fire autocratică. Îl cităm: „În trăirea mea de Leu / Am făcut și rău și bine: / Binele – l-am făcut rău, / Răul însă – foarte bine.” Excelent! Nu fiecare dintre noi... se poate da de gol... în felul cum o face destul de măiestrit autorul autocaracterizării prezentate. Dar acesta este Alexandru-Horațiu Frișcu – poetul și publicistul.

L-am cunoscut mai îndeaproape cînd m-am angajat la serviciu, unde activa și sărbătoritul, adică la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. L-am admirat caracterul impetuos, năvalnic și neliniștit cînd lua cuvîntul la tribună, cînd prezenta pentru revista *BiblioPolis* articole cu o problemă tăioasă, caustică, uneori învăluită de tabuuri și, totodată, cu propuneri și solu-

ții ce nu neglijau latura practică a sferei bibliotecare. Unul din aceste articole este publicat în numărul precedent al revistei noastre la rubrica *Invitație la dezbateri* și este intitulat *În sus pe scara ce duce-n jos sau Biblioteca – melesteul încăpățînării noastre* (numai titlul cît spune!).

În colectivul nostru A.-H. Frișcu se bucură de stimă și prețuire, îi sînt străine conflictele ce nu fac un ban chior, vorbele de clacă, știe doar una: pînă la urmă trebuie să cîștige interesul comun, cel național. Deci, are toate datele unui specialist bun, bazate pe încrederea de sine și respectul oamenilor ce fac istorie, ce nu se compromit niciodată. Ajuns la vîrsta senectuții,

viața l-a trecut printr-o serie de teste, de care ar fi bine să luăm aminte.

Dragă coleg Alexandru-Horațiu Frișcu, ne bucurăm că te avem în preajmă și sorbim mereu din cunoștințele tale temeinice și juste. Succesul tău este și succesul nostru cînd adevărul este pus în capul mesei. Să-ți dea Domnul multă sănătate, să ai o viață lungă în familia noastră bibliotecară, dar și în cea de acasă, să mai tipărești cărți dintr-acele ce ne tîmăduiesc sufletele și ne arată cine sîntem de fapt, căci să ne crezi: cu asta faci un bine tuturor.

În încheiere, maestre, îți dedicăm un portret versificat. Vom fi flatați dacă te vei recunoaște.

Ca să poată bine bate

*Lui Alexandru-Horațiu Frișcu
la aniversare*

Înfrățind contemporanii
Cei de-un sînge cu al tău,
Nu te-au năpădit nici banii,
Nici nu ai strigat: „Văleu!...”

Ne trezești din amorțeală
Cu un vers neprefăcut,
Că-i născut în oboseală,
Surprinzîndu-ne plăcut.

Te anini de minciunile
Ori de rele-apucături
Și te-alegi cu vorbe grele:
Cu insulte,-njurături.

Mușteriu-tău, se pare,
A se teme ca de foc
Nu-ncetează... Iritare
În culcuș de năpîstoc...

Nu vîndutu-te-ai Satanei,
Apărînd al nostru grai,
Ci lui Gheorghe și Ioanei
Spusei adevărul-crai...

Cuvîntarea-ți neformală
Ne aduce limpeziri –
Multe se aglomerară:
Tu condamni, dar și aspiri.

Cartea și biblioteca
Te-au plasat pe cer stelin,
Pentru tine sînt o Mecca,
Doar cu ele ești deplin.

În profesie o viață
Ești un simplu slujitor,
Dar un sfat sau o povață
De la tine vine-n zbor.

Să trăiești mulți ani anume,
Punînd răii la respect,
Nebunia să-și asume
Toată-n orișice aspect.

Îți dorim doar sănătate
Chiar atîta cîtă vrei,
Ca să poți mai bine bate
În neghiobi și în mișei.

Nota redacției BiblioPolis:

Ne alăturăm, cu toată căldura sufletului, de numeroasa echipă de colegi, prieteni, apropiați care țin să-i spună lui Alexandru-Horațiu Frișcu un sincer și infinit **La mulți ani!**

Să nu-ți sece nici pe o clipă izvorul miraculos al inspirației, dragă Alexandre! Să crească mereu numărul de cărți editate – căci valoarea demersului lor, cu certitudine, își păstrează continuu nealterată indicii! Să te bucuri ani și ani de răsplata maximă a omului scriitor: atenția cititorilor, prețuirea adevăraților critici literari și... invidia sănătoasă a colegilor de breaslă.

Rămii în continuare și al nostru autor drag, apreciat la justa valoare, așteptat, citit „de-a fir a păr”. Și, nu în ultimul rând, rămii dirz pe aceeași parte a baricadei – nu numai că îți stă bine acolo, dar, mai ales, pentru că avem nevoie de haiduci și în codrul nostru literar-cultural...

* * *

Carpe diem

În seara cea cu lună în copaci
Eu regăsisem clipa-ntr-un dicton,
Tu m-ai oprit, zicând: Horațiu taci,
Hai să-l căutăm pe Orion.

Se coceau cartofii în jaratic,
În jur orchestre-ntregi de liliaci,
Noi ne uitam la cerul enigmatic...
Slăvit să fii Tu, Creator, pe vechi.

Carpe diem – pentru mine-am zis –
Nu-mi venea în minte altceva,
Vroiam să știu e-aieva sau e vis
Clipa ce atunci ne-mbrățișa...

Pe Orion noi totuși l-am găsit –
Nu-i tare greu prin stele a păși,
Dar clipa într-o clipă s-a topit
Și pe ea în veci n-o v-om găsi.

Limita infinitului

Vara, cu miros de mintă,
Cimbru, crin și busuioc –
În grădina veșnic sfântă
A grăbitului soroc.

În jur vrajă și splendoare,
Lumini ce curg din infinit...
Azi nimic nu te mai doare –
Nici ce-ai pierdut, nici ce-ai găsit.

Yucca

Floare grațioasă,
Înger mexican,
Ne-ai venit mireasă
De prin Yucatan.

Într-un alb de gală –
Toată-n clopoței,
Haina ta regală
Vine de la zei.

Prin clinchete fine
Ce străbat ușor,
Ne vestești că vine
Luna lui cuptor.

Se mândrește Flora –
Plante mari și mici,
Că te-ai prins în hora
Florilor de-aici...

Floare a iubirii,
Tu la noi refaci,
Podul înfrățirii
Între-azteci și daci.

Anul Cocoșului

Ne-ai cântat mereu de oaspeți
Și-a venit mai mult gunoi...
Poate știi vreun cu-cu-ri-gu!
Pentru dusul înapoi.

Într-o țară...

Într-o țară cu vânzări de țară,
C-un popor de multe ori desculț,
Chiar și-un sfânt poate-ngheța afară,
Iar neghiobii stau pe la călduț.

Într-o țară cu trădări eterne
Și lingăi cu lingura la brâu,
E exact moment de baliverne,
Doar de cele sfinte e târziu.

Într-o țară-amară ca pelinul
I s-a dat un adăpost oricui
Și e timp pentru-a-ți iubi străinul,
Pentru dor de vatră însă nu-i.

Într-o țară ce nici nume n-are,
La răscrucea unui nenoroc,
Poate să prospere orișicare,
Numai o valoare n-are loc.

Într-o țară, pentru-ai săi străină –
Mai avem noroc de-un tricolor –
Noi, în loc să mai uităm de stână,
Îi zidim statuie lui Mior!

Într-o țară cu figuri din ceară,
Modelate cum vrea veneticul,
Noi, în loc să le „poftim” afară,
Le-am mai pus în mâini iar polonicul.

Într-o țară plină de eczeme,
Fără cinste, stimă și obraz,
Pentru omenie-i cam devreme,
Pentru neghiobie e... *kak raz*.

Unor medici epigrașiști

Voi, năvălind în aria sintagmei
Rugăm să fiți cu rima mai atenți:
Să nu scurtați și viața epigramei
Cum o scurtați voi unor pacienți.

Alexandru-Horațiu FRIȘCU

PARASCOVIA ONCIU – OMUL CĂRȚII ȘI AL CETĂȚII

*Alexandra TĂNASE,
profesoară de limba și literatura română, LT „Gaudeamus”*

Biblioteca „Transilvania” din Chișinău, sectorul Ciocana, este un veritabil centru de cultură, e o Cetate a Cărții. Aici nu doar se citește, dar se și discută, se fac dezbateri în cadrul întâlnirilor cu personalități marcante ale urbei. Această Cetate e apărată de un împătimit al Cărții și al Cuvântului. Numele acestui om e binecunoscut în mediul bibliotecarilor, al cititorilor, scriitorilor – Parascovia Onciu.

Într-o lume invadată de tehnici sofisticate, lumi virtuale, rețele de socializare, lume care tinde să pună stăpânire pe sufletul și interesele tinerilor, zidurile Cetății sunt amenințate de uitare. Acest fenomen se întâmplă deja aieva, nu în imaginația noastră. Biblioteca „Transilvania” nu numai că rezistă, dar și demonstrează contrariul: acolo unde Cartea are slujitori sinceri, pasionați și talentați, zidurile Cetății nu că nu se surpă, dar se consolidează – biblioteca e

mereu „asaltată” de tineri. Meritul, incontestabil, aparține doamnei Parascovia Onciu, directorul Bibliotecii „Transilvania”, comandantul și apărătorul Cetății care în acest început de august împlinește o vârstă ce o face și mai frumoasă, și mai puternică.

La mulți ani, distinsă doamnă Parascovia Onciu, mulți ani înainte în nobila

misiune de apărare și consolidare a Cetății Cuvântului.

P.S. – Tocmai datorită prestației sale, cunoscută, recunoscută și prețuită de colegi și beneficiari ai Filialei „Transilvania” a BM „B.P. Hasdeu”, prestigiosul săptămânal *Timpul* a ales s-o prezinte pe dna Parascovia Onciu la rubrica *Omul săptămânii*. Este o șansă deosebită, o onoare aparte să fii protagonist al acestei rubrici. Însă dna directoare de la „Transilvania” chișinăuiană merită pe deplin această cinste!

A.T.

* * *

Bibliotecară, directoarea Filialei „Transilvania”.

Studii: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Biblioteconomie și Bibliografie (1972-1978).

Parascovia Onciu s-a născut la 8 august 1954, în satul Chiperceni, raionul Orhei. În anii 1961-1971 și-a făcut studiile la școala medie din Chiperceni. Între anii 1980-1991 a fost șefă și bibliotecară la mai

multe filiale ale Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din Chișinău. Din anul 1991 până în prezent este director al Filialei „Transilvania” a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. De-a lungul activității sale profesionale, P. Onciu a primit mai multe distincții, printre care Medalia „Mihai Eminescu” (2000), dar și numeroase diplome pentru excelență și profesionalism.

Din anul 1993 este membră a Asociației Bibliotecarilor din R. Moldova, iar din 1996 este responsabilă pe probleme de cultură în cadrul Preturii sectorului Ciocana.

În ultimii 40 de ani, Parascovia Onciu a participat și a organizat mai multe proiecte pentru a motiva moldovenii să citească mai mult. Printre acestea se numără: *Bătălia cărților*, *Vreau să-mi citești* sau *Ludoteca*.

Pe 8 august, doamna directoare Parascovia Onciu își sărbătorește ziua de naștere. Cu acest prilej, echipa *Timpul* îi dorește multă sănătate și realizări frumoase. La mulți ani, doamnă Onciu!

(*Timpul*, 8 august 2014)

ADMIRABILA PREZENȚĂ A DOAMNEI DIRECTOARE

Vlad POHILĂ

Cine a avut prilejul să viziteze oricât de fugitiv Filiala „Transilvania”, nu a putut să nu observe acolo prezența, implicarea, prestația dnei Parascovia Onciu. Și nu numai pentru că dumneaei este liderul colectivului din chiar ziua deschiderii acestei prime biblioteci românești la Chișinău – 31 August 1991. Parascovia Onciu se face observată pentru că dânsa este, în filiala pe care cu dăruire o conduce de 23 de ani, o prezență fizică, umană, profesională, dar mai ales – sufletească.

...Sunt zile – multe! – când utilizatorii depășesc, numeric, cu mult posibilitățile angajatelor de la „Transilvania” și atunci dna directoare vine să asculte doleanțele a zeci de vizitatori, să le dea consultații și sugestii de lectură; aleargă la rafturi și înapoi la cititori, găsind, între timp, o vorbă bună

pentru un copil mai timid sau mai derutat, un sfat util pentru o tânără curioasă, câteva minute de răbdare să conducă o abonată mai în vârstă...

La manifestările culturale de la „Transilvania” – numeroase, consistente, ingenioase și, de regulă, concepute și regizate de Parascovia Onciu – dumneaei stă de strajă continuu, în numele eficienței acțiunilor, de la primul până la ultimul minut al întrunirii, lansării de carte, conferinței, vernisajului, programului artistic etc. Știe – mai bine decât oricine, poate – și pe această cale, a-și manifesta recunoștința față de cei implicați, fie ei mari scriitori, artiști, savanți, politicieni, fie elevi sau copii de la grădiniță, fie profesori, învățători, educatori...

Mulți – și cititori, și colegi, și prieteni – se întrebă mirați: de unde atâta energie

În această doamnă directoare de bibliotecă, știind că dânsa mai are și casă, și copii, și nepoți, și rude la țară ce-i vin pe ospețe? Răspunsul e simplu: pasiunea pentru profesia îmbrățișată și pe care nu a părăsit-o nici măcar o zi! Chiar și atunci când e în concediu, Parascovia Onciu „rupe” o zi-două-trei ca să treacă pe la bibliotecă, să se convingă, să vadă cu ochii săi, la fața locului, că în „a doua casă” totul e bine.

Alții se mai întrebă: de unde atâta calm, atâta cumpătate în această doamnă acum, în timpuri atât de tulburi, cu oameni stresăți, grăbiți, agitați? Aici, un răspuns plauzibil ar fi: educația primită acasă, apoi autoeducația, autoinstruirea, autoperfecționarea – acestea formând, în existența Parascoviei Onciu, o constantă, la care dânsa nu vrea, dar, probabil, nici nu vrea să renunțe.

Biblioteca „Transilvania” se poate mândri, pe drept, cu multe împliniri remarcabile. Unele – apreciate, la justa valoare, și de direcția Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, și de administrația publică locală: de sector, de municipiu, și de colegii-parteneri de la Cluj; și de conducerea de vârf. Prinusul

Parascoviei Onciu la aceste realizări este incontestabil, este evident, palpabil, însemnat. Dar nimeni nu ține minte să fi făcut caz dânsa de aceste succese și merite, în spațele cărora stau, adeseori, puternice trăiri, consum de energie și chiar sacrificii. Și aici aflăm un răspuns, o explicație: cumsecădenia, bunătatea sufletească, cumpătarea și modestia dnei Parascovia Onciu. Am spune că înțelepciunea latină *Modestia hominem ornat* – „Modestia înfrumusețează omul” – o caracterizează cum nu se poate mai bine pe doamna directoare de la „Transilvania”, această virtute stând cumva în fața unei liste de calități pe care le îmbină, armonios, personalitatea dânssei.

I-am dori dnei Parascovia Onciu, la aniversare, să-și păstreze nealterate încă mulți ani mereu această armonie a bunelor însușiri, a calităților profesionale și pur omenești. Căci, păstrându-le, își va garanta și în anii ce vin locul căutat, ales, găsit – dar poate și predestinat – în viață, în familie, în echipa BM, în comunitate.

Să ne trăiți, dragă, mult stimată Doamnă a „Transilvaniei” de la Chișinău.

ÎȘI TOARCE FIRUL CEL FRUMOS

Valeriu RAȚĂ

Pentru Parascovia Onciu

La „Transilvania” muncește...
Venită de la Chiperceni,
Cultura urbei străjuiește
Să devenim mai europeni,
S-avem o dragoste de carte
Ce ne-ar marca în mod vădit,
Ne-ar scoate dintr-un cerc falit
Să nu plătim și oale sparte.

Incontestabil că lectura
O pune doar pe primul plan –
Prin ea se face legătura
Cu orice vrednic cetățean,
Prin ea copiii urcă trepte
Și ni se par că-s mai frumoși:
Cinstesc tradiții și strămoși,
Urmează sfaturi înțelepte.

Experiența sa bogată
O-mparte fără vreun avans
La toți colegii deodată –
Cu cine nu s-a prins în dans?
Prin acțiuni de informare
Trezește neamul românesc:
De elementul nefiresc
Purificându-l ca atare...

În Templul Cărții, la Ciocana,
La orice oră,-n orice zi,
Româna-i floarea și icoana,
Și sărbătoarea de aci,
Căci are-o bună slujitoare
Ce-n mediu cald, prietenos
Își toarce firul cel frumos
Al unei vieți înălțătoare.

DIALOGURI MAGISTRALE

SĂ NE AMINTIM MAI DES DE ALEXANDRU LUNGU...

A fost un excelent medic, dar și poet, grafician, pictor.

S-a născut pe 13 aprilie 1924, la Ceta-tea Albă, Basarabia, Ucraina de astăzi. Anii copilăriei și adolescenței i-a petrecut în diferite orașe: Buzău, Sibiu, Brașov, Cluj, Năsăud, stabilindu-se în final la București.

Prima poezie îi apare în revista Liceu-lui „Gheorghe Lazăr”, din Sibiu (1935). În anii premergători celui de-al Doilea Răz-boi Mondial, colaborează la revistele *Pre-poem*, *Curentul literar* și la *Viața Basarabiei* din Chișinău. Editează împreună cu Ion Caraiun numai patru numere ale revistei *Zarathustra* la Buzău.

Frecventează mai multe cenacluri lite-rare, printre care cel al lui Vladimir Streinu. Urmează studii de medicină la București între 1943 și 1949.

În 1945 i se înmânează Premiul *Ion Mi-nulescu* pentru volumul *Ora 25*. Volumul este interzis în 1948-1949, în timpul pri-mului val de „epurări”. Din anul 1947, refu-ză să mai publice sub comanda și contro-lul dictaturii comuniste, pentru o perioadă de două decenii.

Între anii 1949 și 1973 ocupă funcția de șef de secție la Institutul de Endocri-nologie al Academiei RSR, iar după 1973 se stabilește în RF Germania, unde practică în continuare medicina.

Fondează, împreună cu soția sa Micae-la Lungu, medic, *Caietul solstițial de poezie și desen ARGO*, care a devenit una dintre cele mai originale reviste literare editate de scriitorii români din exil.

Colaborează cu versuri la presa exi-lului românesc. După evenimentele din decembrie 1989 a publicat fructuos în nu-meroase reviste literare, din țară. A editat numeroase volume de poeme, eseuri, in-

terviuri. S-a stins din viață în zorii zilei de marți, 24 iunie 2008, la Bonn.

Volumele apărute după mai bine de două decenii de absență editorială – *Dre-soarea de fluturi* (1968), *Timpul oglinzilor* (1968), *Altceva decât umbra* (1969), *Ninsoa-rea neagră* (1970), *Poeme* (1971), *Armura de aer* (1973) – nu comportă schimbări de ton sau de manieră poetică. În perioada proletcultistă, când poetul îmbrăcase „că-mașa de forță a tăcerii”, iar poezia sa fusese considerată de critica oficială „decadentă și afectată de morbul putreziciunii burgheze”, imaginarul i-a fost impregnat de simboluri care vorbeau despre irealitate, inconsisten-ță, fragilitate și volatilitate, ca un reflex al circumstanțelor istorice opresive. Al. Lungu este – în perioada liberalizării culturale de la sfârșitul anilor '60 – un poet al rigorii su-ave, al lucidității fragile („puterea florii”). În același timp, limbajul i s-a înfășurat în voa-lurile manierismului și a devenit mai criptic.

Preocupat de exercițiul poetic formal, de ceea ce numește „răstimp de litere” (tit-lul unui ciclu de poeme din volumul *Ar-mura de aer*), Al. Lungu ajunge în impasul nenumitului, rostindu-și neputința de a se exprima. În această ipostază, poetul îi apă-rea lui I. Negoïtescu ca „un fel de Don Qui-jote al necuvintelor”. Odată cu anii exilului, Lungu se vede obligat să intre într-o nouă perioadă de tăcere, din cauza barierei-ilor idiomului străin și a riscurilor aculturației. În colecția proprie, *Semn*, scoate de sub tipar, în condiții grafice de excepție și în ti-raje aproape confidentiale, peste o duzină de plachete de versuri.

Grafician și pictor, fin caligraf, Al. Lun-gu este convins de capacitatea artei de a restitui în contemporaneitate sincretis-mul pierdut al începuturilor omenirii. La

nivelul poeticității ca atare, indecizia formelor și a culorilor sporește impresia de irealitate. Sugestiile alchimice („în fiecare clipă / se împlinește o nuntă / între tăria consoanelor / și unduirea născândă din vocale / focul și apa”) interferează cu cele biblice (divinul Cuvânt întrupat), eristice (constructe parabolice, nașterea, botezul, jertfa, pătimirea, mântuirea) ori ezoterice (trimiteri la *Kabbala*, *Bahir*, *Zohar* și *Thora*).

De asemenea, își face simțită prezența o undă de farmec discret al trecerii, amintind de Lucian Blaga („vremea adumbrită”, „răstimpî în destrămare”, „târzielnicele ape”, „Eutopia, mândra grădină”). Poemele din exil, adevărate reculegeri anxioase, folosesc un limbaj diferit față de cel al creației anterioare, tinzând spre arhaicizare ecleziastă sau incluzând construcții metaforice, termeni și sufixări ce respiră aerul de incantație liturgică al poeziei tradiționaliste interbelice. Pasionat de marile mistere, de arhetipuri și de simbolismul hieroglifelor, Al. Lungu practică un lirism al esențelor și îmbină fervoarea religioasă cu grația formală.

Bibliografie selectivă: *Fata din Brazil*, 1940; *Ora 25*, 1946; *Hormonii și viața*, Editura Științifică, București, 1965 (colaborare cu Ștefan Milcu); *Sănătatea și evenimentele atmosferice*, 1966; *Orologiile biologice*, Editura Științifică, București, 1968; *Dresoarea de fluturi*, Editura pentru Literatură, București, 1968; *Timpul oglinzilor*, 1968; *Altceva decât umbra și șapte poeme din „Ora 25”*, Editura pentru Literatură, București, 1969; *Ninsoarea neagră*, Cartea Românească, București,

1970; *Poeme*, Editura „Eminescu”, București, 1971; *Omul în lumea contemporană. Probleme actuale de biologie umană*, Editura Științifică, București, 1972 (colaborare cu Ștefan Milcu, G. Ionescu, Constantin Maximilian și Victor Sahleanu); *Armura de aer*, „Cartea Românească”, București, 1973; *Elegiile malteze*, 1980; *Litera și legământul*, 1981; *Trei parabole*, 1981; *Septuopreopoeeme*, 1981; *Umerii lui Elohim*, 1981; *Nutreț pentru demoni*, 1982; *Spaima viorilor*, 1982; *Clavicula mundi*, 1983; *Fapta și întâmpinarea*, 1984; *Judecata fără de apoi*, 1984; *Piatra-apa-soarta*, 1985; *Steaua neizbucnită*, 1986; *Trei poeme*, 1986; *Fuga din privilegiu*, 1987; *Elegiile cretane*, 1989; *Pardes*, 1989 (1393 versuri și nouă cromografii); *Zăriștea din timp*, 1997; *Roua din apocalips*, 1998; *Ochiul din lacrimă*, 1998 (ediție bilingvă româno-germană); *Teascul din taină*, 1999; *Ninsoarea neagră*, Editura „Vinea”, București, 2000 (antologie în două volume) / *Moment poetic 15*, Editura „Cartier”, Asociația Editorială „Noi” (antologie în care sunt cuprinși și alți autori); *Răscrucea și semnul = The Crossing and the Sign*, colecția *Gemini*, Editura „Paralela 45”, Pitești, 2001 (traducere de Luiza Carol și Carol Stieber); *Misterul poeziei. Între turnul de fildeș și zgomotul istoriei*, Editura „Paralela 45”, Pitești, 2003 (carte cu dialoguri); *Ziditor de umbre înălțând zădărnicii, o sută douăzeci și șase de versuri, treizeci și șase de desene, cu un cuvânt-înainte-mergător* de Gabriela Melinescu, Editura „Galateea”, 2005; *Îngerul și îngeră*, Editura „Vinea”, București, 2008.

BiblioPolis

„PUȚINI SUNT CEI CARE AU VOCAȚIA DREPTEI FOLOSIRI A LIBERTĂȚII” (Andrei Burac în dialog cu Alexandru Lungu)

Andrei Burac: *Stimate domnule Alexandru Lungu, pentru mine, lectura câtorva numere de Argo a fost o adevărată sărbătoare. Aceste caiete de poezie, cred eu, sunt niște bijuterii bibliografice. Ore în șir am*

meditat și asupra întrebărilor și răspunsurilor de pe paginile acestor caiete. La noi ele au ajuns pe căi foarte întortocheate și doar câteva exemplare. Faptul în sine a fost un dar servit de mâna destinului. Vă rog să le

spuneți și cititorilor revistei noastre cum ați ajuns la ideea de a edita revista Argo.

Alexandru Lungu: Nesfârșite și încărcate de vrajă sunt călătoriile poeziei. *Argo* este o corabie care nu provine din șantierul naval al unei idei. A apărut în largul unor ape imaginare din dorința de a arăta la ce înfățișări poate fi înălțată poezia și ce înfloriri poate dobândi limba română prin truda unor poeți siliți de sălbăticiile tragice și sângeroase ale veacului să viețuiască, risipiți în șapte vânturi, în afara granițelor țării. Înclin a crede că mai târziu, când zguduiriile clipeilor de-acum se vor stinge și orgoliile deșarte se vor topi, *Argo* va fi una dintre mărturiile menite a așeza într-o lumină dreaptă poezia diasporei românești. Desigur că pe corabia noastră navighează doar o parte a risipiților și risipitorilor poeți. Îmbarcările se fac în virtutea unor prietenii (literare), unele adâncite din mai demult, altele înfiripate mai recent. Nu suntem un curent, o școală sau o mișcare a poeziei, ci doar locul plutitor de întâlniri fericite al unor făptași de vise – rătăcitori, dar nu rătăciți. În *Argo* poezia nu numai că se mărginește, ci intră în interferențe cu desenul. Această logodnă dintre cuvânt și expresia plastică își găsește o împlinire neasemuită prin Paul Păun și Gabriela Melinescu. Prin bivalența poezie-desen și prin forma sa *Argo* încearcă să dobândească, măcar într-o câțva, calitățile unui obiect de artă. Caligrafie a unui orgoliu artizanal, *Argo* se bucură a avea cititori puțini, dar aleși.

A.B.: *Nu am nicio îndoială că ați urmărit evenimentele din ultimii ani care au avut loc în Europa de Est. Tot din Argo am înțeles că v-a „durut” și vă mai „doare” în continuare memoria Basarabiei. Ați crezut vreodată că bunul Dumnezeu și restul lumii își vor mai aminti de acest „picior de plai”?*

A.L.: Din miezul însuși al durerii, am crezut fără încetare că Dumnezeu își va aduce aminte cândva de piciorul nostru de plai. Doar nu știam când va pogori

această aducere-aminte; dar credința și nădejdea cresc din răbdarea și așteptările omenești. Și iată că în ultimii ani Cel-de-Sus și-a arătat neuitarea. Păcat că „evenimentele” nu s-au dovedit întru totul demne de ea. „Evenimentele” sunt lucrarea oamenilor, iar oamenii reacționează foarte diferit la șocurile istoriei. Puțini sunt cei care au vocația dreptei folosiri a libertății. Mulți, când se trezesc după decenii de întuneric în lumina unei lumi virtual libere, cad pradă unui gol în care ura, setea oarbă de putere, răzbunarea, discriminările, dușmănia și intoleranța bat din aripile lor stârnitoare de haos. Conștiințele nu se primenesc ușor și nici nu se spală ca o cămașă. Să avem așadar, iarăși, răbdare. Cei lipsiți de vocația libertății au nevoie de mult timp pentru a învăța și a folosi punctele ei cardinale. Memoria piciorului nostru de plai mă doare încă; e o durere mai alinată, nu știu însă când se va stinge, cum nu știu dacă Domnul îmi va dărui bucuria să apuc clipa aceea.

A.B.: *Știm de mai înainte că sunteți basarabean. Și nu numai din acest motiv, cărțile Dvs. erau destul de cunoscute de către cititorii noștri de poezie. Nu aveți dorința de a cunoaște și Dvs. măcar pe o parte din ei?*

A.L.: Ceea ce îmi spuneți mă aruncă în mirare bucuroasă. Cititorii care m-au cunoscut, bănuiesc că sunt ei înșiși poeți sau aspiranți la poezie. Pentru mine este un mister cum de ajungeau cărțile mele tocmai în Basarabia. Poeziei îi sunt însă hărăzite tot felul de miracole.

Neîndoielnic că aș fi dornic să cunosc cât mai mult și îndeaproape poezia basarabeană – și nu numai pe cea de azi, ci – măcar în cât de mică parte – ce s-a scris în ultimii 50 de ani. Datorită împrejurărilor „istorice” (cum sunt denumite eufemistic prăpădurile lumii), firul acestei cunoașteri se cam oprește la poezia pe care o scriau în preajma anului 1940 Vladimir Cavarnali sau Sergiu Matei Nica.

Încercarea mea de a intra în legătură oarecum directă cu lumea literară de peste Prut n-a reușit decât pe sfert sau și mai puțin. Acum vreo trei ani, printr-o strategie epistolară, desfășurată între Honolulu, Germania și Chișinău, descoperisem un tânăr poet, pe care, de altfel, l-am prezentat și publicat la *Argo*. El mi-a trimis câteva cărți recente ale unor poeți basarabeni și unele reviste. Majoritatea au fost semnalate în fișierul nostru mozaicat. Și apoi, brusc și de neînțeles, legătura s-a rupt; nu din parte-mi. Îmi scapă până azi tâlcul acestei atitudini și nu-mi rămâne decât să-mi amintesc cât de mare și răvășită este grădina poezilor.

Trag nădejde că în viitor alte punți vor avea o soartă mai bună.

A.B.: *Cât loc ocupă în sufletul poetului Alexandru Lungu amintirile ce țin de meleagurile natale?*

A.L.: Întinderea amintirilor nu e ușor de măsurat. Întrebarea *Cât loc ocupă?* ar cere un răspuns în termeni cantitativi, pe care eu nu-l am, oricât m-aș căzni, nici la îndemână, nici la îndegând. Geometria memoriei afective se desfășoară după legi pe care nu le cunosc, dar cărora mă supun ca orice muritor.

Neputând măsura întinderea amintirilor, mărturisesc că ele sunt amețitor de adânci – ca tot ce vine și trăiește din rădăcini. Amintirile legate de obârșie îmi conturează foarte puține prezențe umane (mărgininindu-se de fapt la portretele vii ale bunicilor) și-mi sunt peceti ale unor locuri prin care copilăria mea a respirat. Aceste locuri s-au aflat în câteva localități a căror citire astăzi, pe hartă, nu-mi intensifică amintirile.

Locografia mea nu are decât legături formale cu geografia. Și dacă mai pun la socoteală faptul că geografia a fost între timp siluită și desfigurată...

Cele câteva localități de altădată din care mi-am însușit cândva locurile mele

basarabene – merită totuși a fi amintite: Cetatea Albă, Bugaz, Chișinău și Bădiceni (Soroca).

A.B.: *Am cunoscut mai multe persoane care nu vor să „recheme” în amintire, în suflet trecutul durut. Îl refulează pe cât pot uneori chiar în mod forțat. Noi, cei din Basarabia, care au supraviețuit vitregiilor destinului, simțim o mare necesitate de a ne alimenta credința că nu suntem singuri în această lume, că nu am rămas abandonați, ci rămânem parte integrantă a istoriei, a spațiului lingvistic, a civilizației românești. De aici se iscă o mare dorință de a ne ști în contact cu destinele predecesorilor noștri în cultură, în literatură. Pornind de la aceste considerente aș vrea să vă întreb dacă vă mai amintiți de ziua de 28 iunie 1940. Ce a însemnat pentru Dvs. acest eveniment istoric?*

A.L.: Pentru mine 28 iunie 1940 nu este data la care s-a consumat un „eveniment istoric”, ci ziua în care a fost comisă una dintre crimele din lungul lanț al fărădelegilor ce au bântuit și au martirizat Europa veacului nostru. O crimă din vremea în care verigile acestui lanț erau făcute sub semnul diabolicele înțelegeri dintre cei doi mari călăi. Înainte de a se răfui între ei, cei doi campioni ai morții își împărțeau prada, asemenea tâlharilor la drumul mare. Numai că prada lor erau popoarele Europei.

Dacă mi-aduc aminte ziua aceea? Mă aflu la Năsăud, care și el urma să fie curând „cedat”. Cu două luni și câteva zile în urmă fusesem, pentru ultima oară, la Chișinău; murise bunica din partea tatălui. Mormântul era amintire din Basarabia. Bunicul era singur la Chișinău. Va veni sau va rămâne acolo? Nimeni nu avea cum să știe. S-a rupt sfâșiat de locul său și a venit chiar cu ultimul tren de „refugiați” către noi.

A.B.: *Vă rog să descrieți, pe cât puteți și doriți, cum arăta orașul românesc Cetatea Albă între cele două războaie.*

A.L.: Nu mi-e cu puțință să răspund mulțumitor acestei rugăminți. Am plecat din orașul în care m-am născut în jurul vârstei de trei ani, revenind acolo, la bunici, pentru scurte răstimpuri, doar până am împlinit șapte ani. În jurul anului 1930 casele, amândouă, ale bunicilor au dispărut. Bunicul din partea mamei a murit, bunica a plecat la București la sora mamei mele, iar bunicii paterni s-au strămutat la Chișinău. De atunci nu am mai fost la Cetatea Albă, ci doar am trecut pe acolo, în timpul vacanțelor de la Bugaz, pentru a revedea mormântul bunicului. Pentru mine Cetatea Albă este prea puțin un oraș și mult mai mult un vis trăit în fragedă copilărie, un tărâm al mitologiei mele personale.

Nu-mi rămâne decât să transcriu câteva sclipiri rătăcitoare din panorama nostalgic luminată a Cetății mele Albe. Tatăl mamei mele, în casa căruia m-am născut, era un bărbat chipeș și frumos, fruntea lui părea popas al unui vultur alb și nemurire a unei flori de lumină. A fost profesor de muzică și cânta mult la vioară. Ca unic nepot am moștenit vioara lui. Vreme de vreo un an am chinuit zadarnic nobilul instrument, sub oblăduirea unui profesor care mă dăscălea de două ori pe săptămână, nereușind să trec de disarmonia unor penibile exerciții. Eșecul acesta, zice-se datorat unui deficit de auz muzical, m-a întristat îndelung și abia mai târziu tristețea s-a risipit la gândul că printr-o metamorfoză ascunsă, vocația către poezie și artă tocmai de la acest bunic mi se trage.

Bunica era întruchiparea duioșiei și a unei bunătăți fără umbră. Din casa lor îmi mai aduc aminte, ca printr-o ceață fumurie, de mișcările lente ale unei străbunici. Casa celorlalți bunici, gospodari înstăriți și mai ales viticultori iscusiți, mă atrăgea mai ales prin grajdul din curte în care erau adăpostiți trei cai. Pe unul dintre ei, Viteaz, îl iubeam cu deosebire. Multă vreme, chiar după plecarea din Cetatea Albă, când mă

trezeam dimineța exclamam deseori, mândru și încântat: „L-am visat pe Viteaz!” Aveam, de altfel, o slăbiciune pentru cai: cei ai câtorva birjari și mai ales caii de rasă ai lui Karolik. Acest Karolik era un mare bogătaș care făcuse avere prin America și, întors la Cetatea Albă, își construise un fel de vilă, care contrasta, prin linia sa modernă, cu arhitectura patriarhală a orașului. Caii lui mi se păreau a fi armăsari din basme, iar trăsura cobora și ea din poveste. Pe deasupra Karolik avea și o nemaipomenită hulubărie cu sute de porumbei de toate felurile. Nu lipseau voiajorii și rotitorii, care făceau parte din peisajul aerian al orașului din acele vremuri. Mai pe pământ, ba chiar pe jumătate sub pământ, se afla un alt loc de încântare a copilăriei mele: prăvălia de dulciuri, zaharicale și fructe orientale a Grecului. Alt nume nu știu să fi avut. Prăvălia lui era un fel de pivniță în care se coborau câteva trepte într-o răcoare plină de o mireasmă fără asemuire. Multe din bunătățile Grecului erau preparate de el. În amintirea mea au rămas halvaua și mai ales incomparabila turtă dulce.

Știu că nici porumbeii lui Karolik, nici turta dulce a Grecului nu mai există decât în mitologia mea – și mă întreb dacă n-a pierit, sub neiertarea și pârjolul timpului, chiar și mormântul bunicului.

A.B.: *La începuturile Dvs. literare ați colaborat și cu revistele din Basarabia. Care au fost acestea? Cine din oamenii scrisului v-a îndemnat, v-a încurajat, v-a susținut mai mult? Nu este exclus că revenind la baștină îi veți mai găsi pe unii în viață...*

A.L.: În primăvara anului 1940 am călătorit pentru ultima oară la Chișinău. Aveam 16 ani și cu puțin timp înainte debutasem în revista bucureșteană *Prepoem*. Această proaspătă antecedentă mi-a dat curajul de a căuta redacția revistei *Viața Basarabiei*. Mai țin minte că redacția se afla într-un demisol (nu mai știu strada), unde i-am găsit și i-am cunoscut pe N.F.

Costenco (care era, de nu mă înșel, secretar de redacție), pe Sergiu Matei Nica și pe Nicolae Coban. Am fost primit cu multă căldură, într-o atmosferă euforizată de sclipirile unui vin gălbior și înaripat. Cred că întâlnirea a fost precedată de o legătură poștală, pentru că în ultimul număr al revistei tipărite la Chișinău am fost prezent cu versuri, iar Sergiu Matei Nica îmi făcea o prezentare măgulitoare. Colaborarea mea la *Viața Basarabiei* a continuat la București, unde îl vizitam pe Pan Halippa în locuința sa din strada Alexandru Donici pentru a-i preda „materialele”.

A.B.: Când ați descoperit poezia, literatura, artele plastice ca pe ceva legat de propriul Dvs. destin?

A.L.: Cred că poezii nu descoperă poezia, ci se lasă descoperiți de ea. Poezia li se arată venind din lăuntru lor, unde a fost semănată de ursită. Acest semănat precede cu mult răstimpul conștiinței noastre. Când ne dăm seama că suntem năpădiți de poezie nu e o descoperire din partea noastră. Orice descoperire este urmarea unei căutări, ori nu noi căutăm, ci suntem căutați și găsiți de poezie – o stare de grație mai mult sau mai puțin adâncă, descântată de ursitoare. Că poezia mă descoperise cândva și sălășluia în mine am simțit-o pe la vârsta de 14 ani, deși versuri scriam încă de la opt-nouă ani.

De literatură mă simt legat, dacă nu de la abecedar, care mi-a stârnit dragostea de literă – fără-ndoială de la prima carte de citire. Povestea cu plastica e mult mai recentă; impulsul de a desena m-a lovit brusc, pe la începutul anilor '60. Întâi au fost culorile de pastel, apoi au urmat, în alternanțe neregulate, uleiul, creionul, tușul (cu și fără apă), decalcul și cromografiile. Nu știu ce corespondențe ar exista în mine între poezie și plastică, între cuvinte, linie și culoare. Oricum, nu fac „ilustrații” ale poemelor și nici nu scriu legende lirice pentru desene sau tablouri.

A.B.: Mi s-a părut destul de original gândul Dvs. că poezia este o formă de exil. Care poate salva? Pe cine? Ce?

A.L.: Gândul meu – formulat în *Argo 6* – după care „poezia este, prin însăși dinamica nașterii sale, o formă aparte de exil, care nu are nimic comun cu exilul teritorial-istoric”, nu mi se pare întru nimic original. Nu este decât o transpunere, poate întru câtva îndrăzneță, a faptului că lumea nu a fost creată decât după ce Creatorul s-a retras sau s-a exilat în Sine, făcând astfel posibil haosul în care s-a desfășurat Facerea. Atoatefăcătorul este pretutinderea absolută. El nu a făcut lumea din Sine, ci *ex nihilo*. Nicio parte a Lui nu poate fi *nimic*. Acest *ex nihilo* a apărut, ca pregătire a Facerii, în urma exilului temporar al Creatorului. Statornicită în lumina cabaliștilor „târzii” de la Saffed (sec. XVI) și preluată de mulți cabaliști creștini, această viziune nu contrazice povestea biblică și nu anulează scenariul naiv simbolic al Genezei.

Ideea că orice creație a omului este o repetiție, desigur imperfectă și șovăielnică, o asemănare îndepărtată a Actului creator primordial nu-mi aparține. Gândul că poezia e o formă de exil se așează în albia acelei îndepărtate asemănări. Eu nu fac decât să regândesc unele realități spirituale. Cred că poezia e creată *ex nihilo*, pentru că se face cu cuvinte și nu din cuvinte. Acestea din urmă sunt și ele, în folosirea poetului, în mare măsură nou-făcute. Unul și același cuvânt are altă culoare și sună altfel într-un poem decât într-o dare de seamă științifică sau într-un reportaj. „Și lampagiul și poetul spun tot lampă.”

Pentru că am călcat, la începutul acestui răspuns, în păcatul autocitării, sper să recidivez în pline circumstanțe atenuante cu un sfârșit care e strâns legat de întâiul citat: „Pentru a putea da suflare și rostire cuvântului, pentru a pregăti locul în care

cuvântul are șansa de a deveni ca și cum n-ar fi fost vreodată, poetul se exilează în sinea tăcerii sale primare, la hotarul dincolo de care spațiul și timpul încetează de a mai exista în forma lor comună. Deșertul și nu natura exuberantă, pustietățile mărilor și nu zgomotul cetăților sunt toposul optim al creației poetice”.

A.B.: *Care sunt cărțile citite în tinerețe la care reveniți și astăzi?*

A.L.: Cartea tuturor vârstelor mele este *Biblia*. Am început s-o cunosc din naivele povestiri cu rădăcini biblice din minunatele mele cărți de citire din școala primară. Tablele Legii cu cele zece porunci, toiagul lui Moise supunând și despărțind apele, nunta de la Cana Galileii, învierea lui Lazăr și alte minunății mi-au încântat copilăria. În tinerețe, prima *Biblie* „adevărată” pe care am avut-o în mâini a fost aceea numită (nu pe nedrept) a regelui Carol al II-lea, tălmăcită și resrisă într-o românească fermecată de Vasile Radu și de acel neîntrecut cărturar iluminat care a fost Gala Galaction. Mai târziu, teritoriul meu biblic s-a lărgit fericindu-mă cu cunoașterea apocrifelor *Vechiului și Noului Testament*. Iubesc aceste texte „eretice”, unele de o frumusețe copleșitoare – pentru înțelepciunea pe care o iriază și pentru înaltele lor virtuți literare. În general, ereziile îmi sunt dragi pentru că sunt mai libere și mai deschise decât dogmele, fiind în același timp mai ferite de alunecări în fanatism. *Cărțile lui Enoch, Psalmii lui Solomon, Înălțarea lui Isaia, A patra carte a lui Esdra, Evanghelia lui Petru, Transitus Mariae, Evanghelia lui Nicodim, Apocalipsul lui Petru* îmi sunt texte de căpătâi.

A.B.: *Sunteți un om religios?*

A.L.: Poate da, poate nu. Depinde de lărgime și de adâncime am acordat acestei noțiuni. Ceea ce pot să spun este că sunt un om cu frica lui Dumnezeu. Acest Dumnezeu pe care încerc a-L mânia cât mai pu-

țin îl simt prin mine însumi și nu-l văd încercuit într-o „religie” anume. Mi se pare că orice instituționalizare a credinței include, alături de roadele benefice, și riscul căderilor în ură și intoleranță: *Inchiziția, Noaptea Sfântului Bartolomeu*, mai recente chemări islamice la crimă și așa mai aproape și așa mai departe... Iubind feroarea și respingând fanatismul, rămân în căutarea altui liman al luminii.

A.B.: *Cum vi se pare, de la distanță, Republica Moldova? Dar Chișinăul?*

A.L.: Întrebarea îmi sună straniu. Întâ ar trebui să ascultăm cum se aude în mine alăturarea acestor două cuvinte: Republica Moldova. Le cunosc numai din ziare și ele circumscriu o realitate care-mi este nu numai îndepărtată, ci aproape străină. O realitate rezultată din cumplite zvârcoliri istorice și din necrezute strâmbătăți geografice. Nu reușesc să recunosc decât legături vagi și dureroase între această realitate și ceea ce a fost și rămâne pentru mine ținutul dintre Nistru și Prut. Baștina mi-a fost furată demult și nu știu pe ce lume se află.

Nu am suficientă putere de imaginație pentru a putea spune cum mi se pare, de la distanță, Chișinăul de astăzi. Descumpănirea vine din întrebări eteroclitice și ciudate: va mai fi existând sau s-a uscat pomul pe care bunicul m-a îndemnat să-l sădesc acum 57 de ani în livada lui? Cum se va mai fi numind bulevardul Alexandru cel Bun? Mai circulă tramvaiul de la gară? Mai umblă pe străzi, strigându-și marfa, neguțătorul de mere murate?

Singura continuitate între tărâmul meu basarabean și realitățile de astăzi este permanența înfloritoare a limbii române, așa cum o întâlnesc la poezii basarabeni, puțini la număr, pe care mi-a fost dat să-i citesc în ultimii câțiva ani. Nădăjduiesc că simțământul acestei continuități se va adânci – tot prin cântul și descântul poezilor.

(Rev. *Columna*, 1994)

NICOLAE DABIJA: „VICTORIA NOASTRĂ CEA MAI MARE A FOST SCHIMBAREA DE MENTALITĂȚI”

Nu mă pot declara tocmai mulțumit de prestația mea din acest an. Câteva relecturi (Călinescu, Thibaudet, M.M. Bahtin, Croce, Gaston Bachelard, Georges Poulet, Jean Bugros, Carlos Bousoño, Manolescu, Maria Corti ș.a.) menite să aprofundeze noțiunea poeticului și să-mi procure instrumentele necesare prospecțiunii. Nu sunt însă sigur că le-am și căpătat, mai ales că, de regulă, practica lecturii impune ustensilele (validând sau nu lecturile teoretice).

Am și încercat, de altfel, pe câteva zeci de pagini, să explorez universul unei poezii care a obligat critica la cele mai multe epitetes, iar publicului i s-a impus ab initio, într-un mod categoric. Este vorba de poezia lui Nicolae Dabija, vârful de lance al generației, ca să folosesc și eu tocita metaforă critică. Mihai Cimpoi a avut o intuiție extraordinară, subsumându-o ochiului al treilea: expresia care face titlul volumului de debut al lui N. Dabija are, într-adevăr, o forță emblematică. Cu diferențele inerente de personalitate (ca și de expresie, evident), poetica șaptezeciștilor basarabeni apare excelent rezumată aici. În fond, ei au operat un transfer – mai curând subversiv decât subtil, pentru că deroga de la comandamentele politicului față de care literatura se afla la acea oră într-un infamant raport de vasalitate – dinspre mimesis către imaginar. Dintr-odată, poezia basarabeană a început să vorbească în limba nativă a genului și lirismul, atât de suspect până atunci ideologic, s-a simțit reabilitat. Metamorfoza aceasta se vede mai bine acum, la bune decenii distanță. Ea însă n-a fost nici anticipată, cum se întâmplă în poezia modernă, nici succedată, cu palmaresul sub ochi, la discreția oricărei sinteze, de o conștiință de sine: poetica generației s-a constituit empiric, odată cu textele, fără a fi niciodată exprimată (am în vedere întreprinderea premeditată, sistematică) de artizanii săi. Dacă survolezi la confluența deceniilor șase și șapte ale secolului trecut, observi numaidecât

cum butaforicul, convenționalul prind încet viață, cum se umplu, treptat, de elan vital rigidele scheme conceptuale de odinioară, cum, propriu-zis, peisajul începe a fremăta. Ce mecanisme fac posibil acest fenomen? N-am găsit deocamdată o cale mai bună de răspuns decât prospectarea pedestră a terenului, de la o imagine la alta; în special observarea reiterativului, recensământul invariantelor – ca tot atâtea semne ale unor obsesii de fond și deci fante către poetic. Din păcate, n-am împins lucrurile mai departe de primele cărți ale poetului. Dar le am pe restul în reminiscență și mă îndoiesc că relectura lor la fel de meticuloasă îmi poate modifica principial atitudinea. Fiindcă nu am loc aici de paranteze, mă mulțumesc să semnalez, pe lângă paroxismul percepției, care face în atâtea rânduri metafora la acest poet (fiind și o marcă a generației, per ansamblu), două lucruri mai puțin cunoscute și în chip semnificativ, s-ar zice, neglijate de critică. Și anume că, primo, propensiunea către oracular (care ni-l va aduce mai târziu – dar destul de repede, în cronologia operei – pe tribun, cu toată retorica lui obositoare) se schițează chiar de la început și, secundo, că poetul, cum să spun?, basculează pentru puțin timp (e vorba de câteva poeme mai relevante în sensul pe care tocmai îl acreditez) într-un punct absolut neverosimil atunci: punctul de a deveni un precursor al optzeciștilor! Calitățile ca și deficiențele întregii sale poetici se conțin, în grade diferite, dar fără puțință de tăgadă (adică sunt cuantificabile), în acest uimitor volumaș inaugural: Ochiul al treilea. „Precursor” însă nu e cumva prea mult spus? Polemica „anticilor” noștri cu „modernii”, în vacarmul căreia vocea lui Nicolae Dabija (ca și a Leonidei Lari) răsună distinct, e prea bine cunoscută, ca să-l putem bănuși de vreo simpatie. Și totuși, se pot recolta fără dificultate suficiente probe că poezia începe să ia, prin acest autor, conștiință de ea însăși. Ne surprinde să regăsim aici, ca

din senin, spiritul ludic, parodierea mijloacelor, jocul de travestiuri, preeminența estetică – procedee dintr-o paradigmă încă inexistentă în vremea aceea la noi! La fel ca și în cazul Leonidei Lari, despre ale cărei virtuți expresioniste scriam cu altă ocazie, poetica lui Nicolae Dabija anunța o impresionantă perspectivă.

Ghenadie NICU

* * *

– Ce sentimente vă încearcă atunci când vă gândiți că în toamna asta *Literatura și arta* va împlini 60 de ani?

– Din păcate, este un sentiment mai mult de tristețe. De ce? Pentru că *Literatura și arta* se confruntă la ora actuală cu greutăți financiare, de apariție. Între timp au dispărut foarte multe publicații; publicațiile care mai sunt respiră din greu, ca să nu zic „gâfâie”. Deci, pe lângă cenzura ideologică, care a dispărut și datorită eforturilor noastre (la sfârșitul anilor '90 ni se părea că este o idee irealizabilă să nu fii citit de cenzură), a apărut o altă cenzură: cenzura economică. Ce înseamnă cenzură economică? Cenzura economică este cea care pune o publicație într-un anume cadru. O publicație, dacă nu se supune ideilor unui mogul de presă sau oligarh, are probleme mari de apariție. *Literatura și arta* se confruntă cu asemenea probleme. Sigur că 60 de ani sunt 60 de ani de istorie: *Literatura și arta* nu doar a fost martor la istorie, dar a participat la istorie. Eu aș spune chiar că libertățile noastre au venit, într-un fel, imitând dreptul nostru, pe care ni l-am asumat noi, ziaristi, scriitorii, de a fi liberi. Cel puțin, de a fi liberi în ceea ce scriem. Pornind de această libertate a scrisului... Pentru că, dacă vă aduceți aminte, la sfârșitul anilor '80 lumea a învățat să gândească liber, să fie liberă, din publicații, în special, din *Literatura și arta*. De fapt, când spunem „publicații”, ar trebui să vorbim la singular: *publicație*. Pentru că nu era altă publicație. Noi ne-am asumat acest, eu zic, și risc, și rol, pentru că eram săptămânalul Uniunii Scriitorilor. Și scriitorii au fost cei care au dat tonalitatea în descătușarea noastră de anumite rigori, de anumite mentalități. Eu cred că

victoria noastră cea mai mare, timp de 25 de ani, care au trecut în această perioadă de democrație, a fost schimbarea de mentalități. Și aici *Literatura și arta* și-a adus contribuția.

– În 1986, când ați preluat conducerea săptămânalului de la Valeriu Senic, nu erați un novice în materie de conducere a unei publicații. Ce stări de spirit ați constatat? Care era atmosfera în redacție?

– Am fost ales redactor-șef la Congresul al VI-lea, în luna mai, 1986. Țin minte, atunci când am fost propus, am avut un șoc. Pentru că *Literatura și arta* la acel moment era un ziar neinteresant, un ziar antiromânesc, un ziar antiscriitoricesc. Avea un tiraj de 2000 de exemplare, nu era citit. Și atunci când s-a rostit numele meu, eu am avut un șoc. Adică starea mea de spirit n-a fost una de încântare, ca să zic așa. Țin minte și acum: am mers pe jos, de la Uniunea Scriitorilor, noaptea, până la Botanica, împreună cu Vasile Romanciuc. Și tot îi spuneam: ce să fac? Trebuie să plec, n-am să accept. A doua zi, dimineața, m-am dus la CC, la șeful secției de propagandă (sau de cultură?), Ion Grosu, și i-am spus că refuz. La care el a zâmbit și a spus că, din păcate, este târziu, pentru că ATEM a difuzat deja că dumneata ai fost ales secretar al Uniunii Scriitorilor și redactor-șef la săptămânalul *Literatura și arta*. Este prea târziu. Ei, mi-a mai dat el niște sfaturi: te mai odihnești o săptămână și vin să te prezint colectivului. Și iată, cu același colectiv cu care Valeriu Senic a făcut un ziar antinațional, un ziar antiscriitoricesc, exact cu aceiași oameni!, am reușit, timp de un an de zile, să fac un alt ziar.

– Întrebarea era ce stări de spirit ați constatat. Nu ați întâmpinat cumva o anumită rezistență din partea echipei?

– Era o echipă tânără. Erau, cei mai mulți, colegi de vârstă. La primele ședințe operative („volante”), am spus (îmi aduc aminte și acum primul discurs pe care l-am avut): se poate spune în *Literatura și arta* orice și trebuie să spunem orice; depinde cum spunem. Adică, iarăși, puteam evita cenzura, puteam spune lucruri care nu s-au mai spus.

Acea numire a mea a coincis cu un alt eveniment extraordinar în destinul acestei părți de lume: a avut loc avaria de la Cernobâl, la 26 aprilie 1986. Și atunci, cum am intrat în redacție, am început să vorbim despre ecologie. Acestea au fost primele teme. Nu știu dacă vă aduceți aminte, dar au apărut două hotărâri de guvern în urma articolelor noastre despre Stânca Mare, care urma să fie aruncată în aer, și despre pădurea de la Saharna. Pornind de la tema ecologică propriu-zisă, ne-am deplasat încet-încet spre un alt fel de ecologii. Spre ecologia spirituală, cum ziceam noi. Am pus, primii, problema deschiderii sau redeschiderii bisericilor în Republica Moldova. Despre *Literatura și arta* se spunea atunci că este redacția care deschide biserici: noi îi sfătuiam pe oameni ce-ar trebui să facă ca să fie redeschisă biserica sau mănăstirea din localitatea lor. Am fost primii în URSS – și vă rog să mă credeți – care am vorbit despre deportări. Este o navelă a lui Ion Druță, apărută în septembrie 1986. A fost un scandal enorm atunci. Eu am fost convocat la Biroul Comitetului Central... Despre foamete, prima dată, în *Literatura și arta* s-a vorbit în versuri: a fost un poem al lui Dumitru Matcovschi, *Îngerii roșii*. De la aceste teme am pornit. După aceea am început a vorbi despre pagini uitate din literatură. Spre exemplu (îmi pare că Vladimir Beșleagă a sugerat): că *Limba noastră* nu avea o strofă! Este strofa: „Să spună-n hram și-acasă / Veșnicile adevăruri.” Am început a vorbi despre Constantin Stere, despre literatura basarabeană, care fusese până la acea oră interzisă. Am început a vorbi despre literatura românească propriu-zisă. În 1987, spre exemplu, noi publicam pagini întregi de versuri din poemele lui Mircea Dinescu, care erau interzise în România. Le publicam cu grafie chirilică! Și, în felul acesta, noi am început a avea cititori.

– **Mircea Dinescu, în mod ironic, era în vremea aceea publicat de Liberation și de *Literatura și arta*!**

– Ne cunoșteam și îmi trimitea versurile lui cu grafie latină, noi le redactologra-

fiam cu grafie chirilică și le publicam. Ana Blandiana a apărut atunci când, iarăși, era interzisă. Am început, între primii, a vorbi despre Paul Goma. Îmi amintesc și acum de un articol foarte bun, fulminant, așa spune, al lui Dinu Mihail despre Paul Goma. Am început a vorbi despre alți scriitori care erau interziși în România. Dacă am să vă spun câți abonați aveam în România, în 1987, când mai apăream cu grafie chirilică, n-o să vă vină a crede: 3000! În 1989, aveam deja 10 000 de abonați! După *Literatura și arta* se verifica, într-un fel, pulsul românismului în Basarabia. Așa, cel puțin, ni se spunea. Tot în România s-a spus că flacăra revoluției române a fost aprinsă la Chișinău. Eu zic: ceva influență a avut și *Literatura și arta*. Scriitorii noștri vorbeau mult la radio, la televiziune și cei de dincolo de Prut au luat exemplul de la noi. De pildă, Cassian Maria Spiridon a creat filiala Frontului Popular din Moldova la Iași, lucru pentru care, pe timpul lui Ceaușescu, a fost arestat, el și alți scriitori. Adică, curajul nostru contamina. Dar curajul nostru a venit atunci și din disperare, într-un fel. Ni s-a spus: ce curaj ați avut! N-am avut curaj: am avut frică. De frică am ieșit și în fața tancurilor, din frică eram curajoși. Noi am avut toate șansele ca limba română să dispară. Pentru că la recensământul din 1989 erau atestați deja 180 de mii de moldoveni care considerau că limba lor maternă este limba rusă. Și, firește, am început să vorbim despre dezastrul lingvistic de la noi. Prima publicație care a cerut ca limba română (*moldovenească*, cum îi ziceam atunci, dar identică, desigur, cu limba română) să fie oficială (de stat) a fost *Literatura și arta*. Noi am spus fără echivoc: alfabetul nostru este alfabet latin! Acest curaj l-au avut scriitorii și *Literatura și arta* în acea perioadă a fost – evident – tribuna scriitorilor. Dacă n-ar fi avut această tribună, probabil că nu s-ar fi știut ce gândesc, care sunt părerile lor. În felul acesta, devenind o tribună, *Literatura și arta*, și-a adus contribuția la democratizarea societății din acea perioadă.

– Lectura colecției din acea perioadă îți permite să distingii foarte limpede trei teme mari, în sensul cărora s-a scris, s-a publicat și s-a militat, de fapt: limba, problemele de istorie (sau de adevăr istoric) și de identitate românească. Întrebarea privește costurile abordării unor astfel de teme în redacție. De unde v-ați procurat, domnule academician, curaj, rațiuni de mers înainte într-o vreme când totul, de la obiectele cele mai simple până la conjunctura politică, părea ostil și dezastru abordarea unor astfel de teme?

– Ion Druță a spus, cu o ocazie, că mișcarea de eliberare națională a început la 16 septembrie 1987, odată cu apariția Hotărârii Biroului Comitetului Central al Partidului Comunist din Republica Moldova privind greșelile grave din săptămânalul *Literatura și arta*. Ce însemna acest lucru? Însemna că era un deranj extraordinar: noi deranjam Comitetul Central!

– Un veritabil premiu, dacă privim lucrurile puțin altfel...

– Da, este premiu. Dar acest premiu, ca să zic așa, îmi aparține parțial. Și vă spun de ce. Eu am fost încurajat de Consiliul Uniunii Scriitorilor. Spre exemplu, Ion Ciocanu, secretarul comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor, mi-a spus: „Nicolae, lasă să te dea afară de la serviciu! Și-am să-ți cedez locul meu de secretar – plătit – la Uniunea Scriitorilor.” Toți scriitorii erau în jurul meu. Era acea susținere extraordinară a scriitorilor. Ne susțineam reciproc. De aici se trage victoria noastră: eram foarte uniți. În 1989 (sunt și eu pe alocuri așa, cu anumite sentimente de precauție), când am fost ales deputat în Parlamentul URSS, acest lucru mi-a dat imunitate parlamentară. Și eu știam că cei de la Comitetul Central al partidului, ca să-mi dea o admonestare sau să mă concedieze, trebuiau să se consulte cu Gorbaciov. Ceea ce, mi-am zis, n-o vor face-o niciodată. Și, într-adevăr, așa și a fost. Mă chemau și nu știau ce să facă. Dovadă, memoriile lui Mircea Snegur. S-a întâmplat că chiar a doua zi după ce a apărut *Literatura și arta* cu grafie

latină (noi am apărut cu trei luni înainte de legiferarea alfabetului latin; primul număr cu grafie latină a apărut la 15 iunie 1989; alfabetul a fost legiferat la 31 august 1989), să fie convocat Biroul Comitetului Central. Și în mapele fiecărui membru al Biroului Comitetului Central s-a pus câte un număr de *Literatura și arta*! Mircea Snegur spune: ne-am uitat unul la celălalt și n-am știut cum să-l pedepsim pe Nicolae Dabija și... am trecut peste asta. Cu adevărat, nu știau cum și ce ar trebui să-mi facă. Dar cel care ne-a ajutat enorm a fost Gorbaciov. În ce sens? De fiecare dată, când eram chemat la Biroul Comitetului Central, aveam pregătită o frază din Gorbaciov, care să mă aperse! Spre exemplu, Gorbaciov a spus nu o dată: „Să nu ne temem de greșeli.” Cu această frază, de vreo două ori m-am apărat la Comitetul Central. A fost o lozincă a restructurării.

– Har lui Gorbaciov că a vorbit mult!

– Da, a vorbit mult... Adică Gorbaciov a fost ca un spărgător de gheață și noi mergeam pe urmele lui. După aceea: aveam susținerea Uniunii Scriitorilor din URSS. Spre exemplu, în 1988 *Literatura și arta* a acordat vot de blam Comitetului Central al Partidului Comunist din republica noastră. Și am fost convocați la Moscova, la secretariatul Uniunii Scriitorilor din URSS:ăștia nu mai știau ce să ne facă aici. S-a ținut o ședință comună cu Secția de propagandă și agitație a PCUS. Valeriu Matei a invitat la acea ședință mari scriitori ruși: Evgheni Evtușenko, Robert Rojdestvenski, Andrei Voznesenski, Vitali Korotici, Iosif Gherasimov. La un moment dat, toți ne-au apărat pe noi, au apărat *Literatura și arta*. *Literaturnaia gazeta* a scris despre lucrul ăsta. Și l-au pus la punct pe Bondarciuk, secretarul Comitetului Central, care venise să spună că tot ce se întâmplă, tot dezastrul (că atunci erau mitinguri foarte multe) e din cauza săptămânalului *Literatura și arta*. Îmi aduc aminte cum a vorbit Evtușenko, pe care am să-l respect totdeauna pentru o frază pe care a spus-o: „Uitați-vă, un ziar disperat!; numai un ziar disperat ca acest

ziar al scriitorilor din Republica Moldova poate acorda vot de blam mai-marilor lumii!" Această frază a fost ca o ruptură. Și am ieșit învingători de acolo. Deci, au fost într-adevăr încercări mari. Spre exemplu, eu am fost criticat în ziarul *Pravda* pentru naționalism. În 1987, înainte de hotărârea Biroului Comitetului Central al partidului. Eram la o casă de creație, la Koktebel, în Crimeea, și vine un scriitor din Bielorusia, și îmi arată *Pravda* unde era numele meu trecut la naționaliști. Și-mi spune: „*Dorogoi Nicolai*, să fii gata să fii decapitat!" A scrie în *Pravda* despre tine că ești naționalist, ori trebuie să fii decapitat, ori pus la zdup. Și eu m-am pregătit cu de toate... Dacă eram, într-adevăr, izolat, dacă aș fi fost de unul singur, probabil că aș fi fost decapitat. Dar noi eram împreună. Lucrul acesta este cea mai mare victorie a noastră, că am știut atunci să fim uniți. Fiind uniți, am avut și victoriile care nu-mi aparțin. Adică îmi aparțin parțial. Dar a fost o victorie – sau victorii – ale întregului nostru popor și, în primul rând, ale scriitorilor.

– **Aș vrea să revenim puțin la faza incipientă. Cum ați caracteriza, într-un rând, două, standardul de calitate impus de Valeriu Senic în privința eseului, a poeziei?**

– Când am venit la *Literatura și arta*, știam prea bine ce-a făcut Valeriu Senic: era numai un standard de calitate ideologică. În rest, nu-l interesa nici pe Senic. Era o mimare a calității propriu-zise. Știam că atunci pe Senic îl interesa calitatea ideologică și lucrul ăsta îl știa toată lumea. Și atunci când el a lansat critici la adresa tinerilor, nu știu dacă vă aduceți aminte: erau criticați pe paginile *Literaturii și artei*. Pentru ce? Nu pentru lipsa calității din lucrările lor, dar pentru lipsa „calității” ideologice. Se spunea despre cutare scriitor că este apolitic, că este departe de problemele pe care le are societatea. Ce însemna a fi apolitic? Apolitic, atunci, însemna a fi antisovietic. Adică dacă scriai doar despre natură sau, știu eu, eseuri despre literatura clasică

și nu făceai trimiteri la „clasicii marxism-leninismului” sau la mai-marii zilei, să-i citezi măcar cu o spusă de-a lor, era considerată o greșeală ideologică, în primul rând. Valeriu Senic a avut, și el, calitățile lui, l-am cunoscut bine: era un om foarte cult, foarte citit, dar acest exces de zel i-a făcut un foarte mare rău. După aceea l-au urât, a avut de suferit și acel exces de zel pe care, eu zic, l-a introdus la *Literatura și arta* a fost pentru mine o lecție. Mi-am dat seama că trebuie să mă apropii altfel de scriitori. Și am dezideologizat *Literatura și arta*. Când am venit eu, la *Literatura și arta* era o secție de contrapropagandă. Eu nu știam cu ce se ocupă această secție! Am lichidat-o. Am avut și secție de ateism, dacă vrei să știi. Le-am lichidat pe toate. Erau lucruri absolut aberante. Știți ce-a făcut *Literatura și arta*? O nebunie, într-un fel: a fost prima publicație din URSS care a scos de pe firmament lozinca obligatorie *Proletari din toate țările, uniți-vă!* Când am avut o discuție la Biroul Comitetului Central și m-au întrebat de ce, am spus: „Proletari nu mai există în URSS. Proletarii sunt cei care n-au nimic, noi avem de toate...”

– **În momentul acela când ați mers cu Vasile Romanciuc, ați avut ezitări, ați mers a doua zi la Comitetul Central și ați încercat o eschivă, dar și mai târziu, vi s-a conturat cumva un proiect apro-po de ceea ce urma să faceți? Pentru că înțeleg că a fost și o participare uriașă a conjuncturii: ați fost cumva favorizat providențial de *glasnost*, de *perestroika*, de faptul că lucrurile s-au deschis. Și e greu de imaginat ce s-ar fi întâmplat, dacă ele ar fi continuat în parametrii în care ați apucat să preluați conducerea redacției. De ce vă întreb? Când citești retrospectiv *Literatura și arta*, te izbește, între altele, un remarcabil spirit managerial. Ați procedat extrem de exact: ați lărgit cadrul tematic, ați oferit popoului teme tabu, pe care el nu le frecventa; ați dat voci unor chipuri din mulțime; nu au semnat numai autori notorii,**

au semnat și țărani, și muncitori, deci oameni simpli. Toate acestea sunt mișcări de finețe managerială.

– Există un martor. Imediat după congresul nostru, a avut loc congresul scriitorilor din URSS. Eram la hotelul „Rossia”, din inima Moscovei, cu Vladimir Beșleagă și cu Serafim Saka. Era cam sfârșitul lunii mai, 1986. Și am început a discuta. Serafim Saka: „De ce ai acceptat, dragă? Țasta e un ziar mort.” Și le-am promis, le-am spus așa ceva: „Dacă timp de jumătate de an, n-o să fac din *Literatura și arta* un cu totul alt ziar, plec de la ziar.”

– **Dar un proiect nu aveai?**

– Îl aveam.

– **În ce consta?**

– Sunt un cititor bun, vă rog să mă credeți. Și, când am venit la ziar, am pus întrebarea: care este articolul scris pentru cititor? Erau scrise articole: pentru Comitetul Central al partidului, pentru Ministerul Culturii. Dar cititorul? Ce-i spunem cititorului? Și atunci am sugerat: „Bine, astea sunt teme «necesare». Dar ce-i mai spunem noi cititorului, care să-l intereseze?” Și atunci fiecare secție venea suplimentar: iată, pentru partid, iată pentru cititor. Articole interesante! Am vorbit atunci (acum pot părea lucruri paradoxale) despre prostituate, despre narcomani, despre spitalul de nebuni. Colegii au început a veni cu teme noi, deosebite. Spre exemplu, atunci s-a dus cineva la Vasile Vâșcu, în închisoare, și i-a luat un interviu. Ne-am străduit să publicăm cât mai multe scrisori ale cititorilor. Sigur că în acest sens noi ne orientam și după presa progresistă rusească. Era *Literaturnaia gazeta*, *Komsomolskaia pravda*, *Ogoniok* – aveau articole de problemă, extraordinare.

– **Deci, ați avut niște modele.**

– Am avut niște modele, evident. Uite, ziceam, să scriem și noi despre asta, de ce n-am scrie? În felul acesta am interesat cititorul. Cititorul a început să caute *Literatura și arta*. Și-a dat seama că e unica publicație care îi putea face dreptate în anumite contexte de ceartă cu partidul comunist,

când, de pildă, hotărârea Biroului CC al partidului despre greșelile grave semnalate în *Literatura și arta* spune că aici ar fi polemici contra partidului! Lucru care era interzis până atunci, noi nu aveam dreptul să polemizăm. Nu puteai critica în presă un simplu secretar de partid! Iar noi am început să criticăm și primii secretari de partid. Erau destituiți; în urma unor articole de-ale noastre erau destituiți șefi despre care s-a scris. Sigur că atunci contribuția nu a fost doar a redactorului-șef. Erau, în primul rând, sugestiile cititorilor.

– **Deci, v-ați luat temele, în bună parte, din lectura poștei redacționale?**

– Din lectura poștei. Vedeam cam ce vrea cititorul, cam care sunt tematicile care l-ar interesa. Și în felul acesta am venit unul în întâmpinarea celuilalt. *Literatura și arta* era atunci o publicație interesantă.

– **Cum ați avut intuiția destinatarului? Pentru că, de fapt, miza pe cititor, pe cât înțelegem, a fost o miză decisivă: ea a făcut în cele din urmă imensul, incredibilul tiraj de 240 de mii.**

– O să-ți spun un lucru banal de tot: noi ca popor eram foarte umiliți atunci, în acea perioadă. Scopul meu a fost ridicarea conștiinței naționale și a demnității naționale. Ne uitam: anumite materiale, vor ajuta la sporirea demnității naționale, chiar umane? Calculam impactul. Totdeauna mă uitam și făceam selecție: în primul rând, să fie tipărite articole care ar duce un spor de demnitate cititorului nostru. Și atunci când vorbeam despre limbă, și atunci când vorbeam despre memorie, și atunci când vorbeam despre falsificarea istoriei, lucru foarte important, și atunci când vorbeam despre adevărata noastră literatură, despre comunitatea noastră cu literatura de dincolo de Prut. Atunci, sigur că, Eminescu era un cult pentru noi: devenise un simbol al creșterii demnității noastre. Era unul dintre scriitorii cu ținută națională, cu poemele lui, mai ales cele care erau interzise: *De la Nistru până la Tisa* sau poemele dedicate Basarabiei. Acel mo-

ment de cultivare a demnității a impus și o anumită tematică în săptămânal.

– În paginile săptămânalului, de-a lungul timpului, au publicat adevărați monștri sacri (din perspectiva momentului, cel puțin, când valorile s-au precizat, contururile sunt limpezi). Mă refer la Grigore Vieru, la Vladimir Beșleagă, la Vasile Vasilache. Cum v-ați construit raporturile cu autorii aceștia care erau prizați de public și aveau ceva important de spus?

– Când am venit la redacție, am găsit mape întregi cu articole nepublicate. Spre exemplu, am găsit o mapă cu nuvelele lui Nicolae Sulac. Le-am redactat, la sfârșit am adăugat câteva fraze cu restructurarea și au apărut. Impactul a fost extraordinar: Nicolae Sulac, prozator! Dar el spunea niște adevăruri. El își permitea în nuvelele respective să critice Ministerul Culturii, Comitetul Central al partidului. Lucrurile acestea, iarăși, aveau doza lor de curaj. După aceea, am văzut o nuvelă, *Scrisoare generalului*, a lui Nicolae Esinencu, care vorbea despre un fost militar sovietic. Iarăși, a fost o nuvelă de scandal. Alte nuvele care erau în mapă, toate au apărut. Era Lida Istrati, cu niște nuvele de-ale ei, care abordau anumite probleme neagreate de oficiali. Grigore Vieru a scris în acea perioadă, în 1988, de fapt, o poezie, *Limba noastră cea română*, care era interzisă pentru cuvântul „română”. Prin *Limba noastră cea română*, pe care noi am publicat-o pe pagina întâi, și-a făcut drum denumirea adevărată pentru limba noastră. Atunci a fost convocată și o plenară a CC care a luat în discuție o poezie... Concluzia plenarei, a primului secretar, Simion Grossu: că prin această poezie Grigore Vieru își trădează mama care l-a născut! Vladimir Beșleagă a avut un raport la o plenară a comitetului de conducere a Uniunii Scriitorilor de la noi. El a vorbit despre cetățile noastre care au rămas în altă parte, a vorbit despre Transnistria. Niște probleme care erau, de fapt, politice. După aceea s-a spus că

Literatura și arta și Uniunea Scriitorilor, și Vladimir Beșleagă au pretenții teritoriale! A apărut articolul, îmi aduc și acum aminte: raportul lui Vladimir Beșleagă, două pagini de ziar, în interior. Lumea venea la redacție, că nu-l mai găsea în chioșcuri. Vasile Vasilache: a avut nuvele care i-au fost respinse, i-au fost redactate grosolan la edituri. Noi am retipărit, am uitat ce nuvelă, de două ori: o dată trunchiată și după aceea neredactată. Ne-am permis lucrul acesta de a prezenta varianta inițială. Am făcut o reparație morală scriitorului. Dar *Literatura și arta* a câștigat prin faptul că a atras autorii buni.

– Am vrut să vă întreb în contextul acesta despre scrierile memorabile ale perioadei, de care vă amintiți.

– *Literatura și arta* era căutată atunci nu atât pentru bucățile literare, cât pentru publicistică. Publicistica scriitoricească era cea care ridica probleme. Până la acea perioadă, până la restructurare, ca să nu zic până la venirea mea la *Literatura și arta*, scriitorii făceau publicistică, dar o publicistică prosovietică. De angajare. Spre exemplu, când începea secerișul: despre seceriș. Când începea culesul strugurilor, apoi despre strânsul sfeclei, despre tractoriști frunțași, despre eroi ai muncii socialiste. Și, la un moment dat, a venit o publicistică a temelor dureroase. Prin asta scriitorii s-au făcut remarcați. Unii dintre scriitori au fost îndrăgiți de cititori mai întâi pentru publicistica lor și după aceea pentru ce scriau ei, proză sau versuri. După aceea, au început să-i caute ca scriitorii!

– Iese că scriitorul a supraviețuit datorită publicistului!

– Acest lucru mi s-a spus și în SUA: acolo un scriitor este căutat în măsura în care este interesant ca publicist. Are niște luări de atitudine, în publicații de mare tiraj, și, dacă scrie bine acolo, cititorul începe să-l caute și ca prozator. Același lucru s-a întâmplat și la noi. Eu vă spun despre niște publiciști de-ai noștri. Spre exemplu, Haralambie Moraru, care era un publicist

bun. A fost căutat după aceea și ca prozator; după articolele lui. Erau și alții, Alexei Marinat, spre exemplu. Avea un fel de publicistică tăioasă. După aceea, lumea a început să-i caute mai mult cărțile. Ca să nu mai spun despre Ion Druță care a fost citit, în primul rând, ca un scriitor de atitudine. După aceea lumea îl căuta mai mult și ca prozator, ca dramaturg. Și numeroși critici aflau despre ceea ce a mai scris Ion Druță din paginile săptămânalului *Literatura și arta*.

– În concertul presei literar-culturale din românie, ce loc credeți că are *Literatura și arta*?

– Din păcate, eu cunosc niște subtexte. Unii ar vrea să izoleze de literatura română Republica Moldova. Sunt subtexte mult mai profunde decât le cunoaștem noi. Unii ar vrea să spună că Republica Moldova este cu totul altceva și din punct de vedere al scrisului, că Republica Moldova își are istoria ei, că își are viitorul ei. Și în acest context literatura ei nu trebuie să fie parte din literatura română în întregul ei. Cred că este o greșeală. Noi suntem scriitori ai limbii române. În măsura în care scriem în limba română, aparținem literaturii române. Suntem talentați, trebuie literatura română să ne recunoască. Sunt scriitori talentați, care scriu în afara țării. Eu mă refer la cei de la București. Atunci când există multă provincie culturală la București, nu cred că nu există și un centru cultural în afara Bucureștiului. Există, cunoaștem prea multe exemple când există autori de mare talent, care creează marea literatură română în diferite orașe ale României: și la Cluj, și la Iași, și la Timișoara. Și atunci Chișinăul, ce, îl excludem din această geografie literară? Deci, Chișinăul trebuie reinclus în acest circuit al valorilor. *Literatura și arta* evident că face parte și ea din contextul publicațiilor românești de cultură. Dar *Literatura și arta* mai are un specific al ei. Din păcate, în Țară se cunoaște prea puțin ce înseamnă Basarabia. Basarabia este o necunoscută pentru majoritatea românilor.

– Și tema Basarabiei – aș remarca în context – nu este o temă publică în România, trebuie să recunoaștem și lucrul acesta.

– Da, și noi suntem în continuare calificați, atunci când vorbim despre unionism, despre România, despre limba română, suntem calificați de unii din Țară drept naționaliști! Pentru că apărăm valori românești. Spuneam de multe ori: dacă eu aș vorbi cu scriitorul cutare în limba rusă, probabil că lui i-ar plăcea mai mult!... Se înțelege greșit ce înseamnă naționalism în Republica Moldova. Mie, spre exemplu, îmi repugnă naționalismul unui Vadim. Sunt și alții. A fi naționalist în Republica Moldova înseamnă altceva și eu le explicam, în Țară, nu o dată. A fi naționalist în Republica Moldova înseamnă a fi pentru limba română, pentru România, pentru Europa, pentru valori europene, contra comunismului, contra CSI. A fi internaționalist în Republica Moldova înseamnă a fi contra Europei, contra României, contra limbii române, pentru comunism, pentru Moscova. Și chiar vorbeam cu unii scriitori: voi, dacă ați fi la Chișinău, ați fi naționaliști sau internaționaliști? Adică sunt lucruri care trebuie văzute un pic altfel. Noi suntem aici, în acest context, puși în situația de a lupta pentru valorile noastre naționale. Ce înseamnă a lupta? În *a lupta* eu văd, mai degrabă, un gest de promovare a identității noastre românești, a culturii noastre românești, a literaturii noastre românești. Deci, eu îmi promovez ceea ce este specificul neamului meu. Promovez ideea de cultură românească, de literatură românească, inclusiv europeană. În măsura în care noi suntem și români, în măsura aceasta suntem și europeni. În măsura în care vom accepta că suntem, eu știu, moldoveni, scriitori de limbă „moldovenească”, sigur că vom fi altceva decât cei din Țară. Nu știu, arde România de nerăbdare să ne pună iarăși la rubrica *Poeți din RSS Moldovenească*, cum ne publica până la '89? Sau scriitori din România de pretutin-

deni? Noi suntem scriitori care aparținem limbii române, deci facem parte din contextul general al literaturii române.

– **Apropo de promovarea valorilor. Eu mă uit dintr-o parte și nu pot să nu vă admir pentru tenacitatea cu care asigurați ritmicitatea publicației. Asta trebuie că înseamnă ceva, când pătrunzi în culise. Cum vă reușește? Economie de piață, o publicație literar-culturală, o conjunctură total nefavorabilă, chiar ostilă printului: majoritatea publicațiilor trec încetul cu încetul, cu arme și bagaje, pe net. *Literatura și arta* este cumva unul dintre ultimii mohicani frumoși ai printului și întrebarea – firească – care îți apare atunci când o găsești joia la chioșc este cum face redacția, încât să asigure ritmicitatea? Cum vă descurcați, altfel spus, domnule Dabija, în cruntele condiții ale economiei de piață (pentru care, de altfel, ați pledat)?**

– Ne descurcăm greu, dar ne descurcăm și ne descurăm bine, eu cred. Spre deosebire de alte publicații care, unele, au dispărut, *Literatura și arta* este pe val și vreau să vă spun că cititorul caută *Literatura și arta* pentru varianta scrisă, tipărită. Majoritatea cititorilor. Sigur că avem și cititori care ne citesc în varianta electronică, dar sunt mai puțini. Sau sunt cititori care au colecțiile vechi ale săptămânalului *Literatura și arta* și le păstrează. Chiar cineva îmi spune: păstrez colecția și mă gândeam s-o dau unei bibliotecii, că am o colecție de 30 de ani. Dar după aceea m-am gândit că am s-o las copiilor. Este o colecție de ziar într-o casă. Parcă mi se pare mie că adună praf. Dar, în același timp, face parte și din istoria noastră. Deci, colecția de ziar pe care o păstrează cineva în casa lui este și ca un însemn al memoriei noastre. Sigur că nu știu cum va fi pe viitor, dar am impresia că presa tipărită nu va dispărea. Așa cum nu va dispărea și cartea. Eu, nu știu, citesc mai puțin presă pe internet, pot să citesc anumite informații, anumite articole; dar când e vorba de articole foarte serioase de

analiză, eseuri, vreau totuși să am varianta tipărită în față, să citesc pe îndelete, să revin la anumite rânduri, să le subliniez, să le comentez. Probabil că, așa ca mine, cititor din alt secol, sunt mai mulți.

– **Întrebarea era totuși cum vă descurcați, pentru că a face presă pe print, astăzi, este o problemă adesea insurmontabilă. Și aici trebuie să... mă rog, nu vă cer amănunte, dar trebuie să îmi exprim admirația pentru, încă o dată, tenacitatea cu care se merge înainte și pentru faptul că nu cred că n-ați scos vreodată ziarul, că ați încălcat cumva contractul cu cititorul. Chestia asta costă, probabil: nervi, timp pierdut, forțe.**

– Păi, eu zic că dacă ești profesionist în ziaristică, atunci treci peste toate lucrurile acestea și te conformezi situației. Suntem ziaristi profesioniști, avem cititori profesioniști, cred eu, și atunci ceea ce scriem noi, facem pentru cititor. Eu mai am încă așa o iluzie: că mai scriem și pentru cititorul de mâine. În sensul că poate vor veni cititorii de mâine și vor răsfoi colecțiile săptămânalului.

– **Cu ce sentiment, apropo, vă scrieți editorialele? Să pătrundem puțin în laborator: cum le scrieți? Pentru că – nu e un compliment – editorialele fac în bună parte obiectul interesului din partea cititorului. Cred că sunteți conștient de faptul că se merge mai întâi pe lectura editorialului, după care se porcede la celelalte. Asta nu vă frisează cumva? Nu aveți sentimentul unei primejdii matinale atunci când știți foarte bine că tot ceea ce scrieți va fi devorat cu foarte multă atenție?**

– Teme sau subiectele ne sunt sugerate, de regulă, de timpurile pe care le trăim, de problemele nerezolvate într-un fel. Și, iată, pornind de la aceste probleme, apar și editorialele. De altfel, mi-au apărut 17 volume din editoriale. Și 12 dintre ele mi-au apărut la Editura „Scrisul Românesc” din Craiova. „Scrisul românesc” le difuza pentru bibliotecile din România și Tudor Nedelcea

mi-a spus: „Nicolae, eu le fac pentru viitori-me. Timpurile care vor veni vor descoperi din ele adevăratele lucruri care se întâmplă în Basarabia.” Noi le putem aprecia (el spunea despre cititorul din Țară) din auzite sau fragmentar, din anumite comentarii. Aici, cine va vrea să afle, spre exemplu, ce s-a întâmplat în anul cutare (că fiecare volum era un an din editorialele pe care le publicam), în anul cutare va deschide aceste cărți și va vedea cu adevărat ce s-a întâmplat. Nu știu dacă va fi anume așa, dar eu sunt foarte convins că presa va fi cea care va furniza într-un fel adevărata informație sau multă informație utilă pentru istoricii care vor veni. Și care vor deschide mai multe publicații și vor constata: iată ce șanse au avut, iată care sunt greșelile care s-au făcut, iată soluțiile care au fost sugerate și de care nu s-a ținut cont. Bănuiesc că va fi așa. Dar știți cum spunea Miron Costin: „Scrisul este nepieritor.” În sensul dacă a rămas un articol dintr-o perioadă, înseamnă că acea perioadă a fost trăită cu adevărat în istorie de către un popor sau o așchie de popor.

– Dar editorialele ar putea fi studiate și pentru că sunt, după mine, un extraordinar model de tranzitivitate: putem învăța, în baza lor, lecția aceas-ta a scrisului care să ajungă neștirbit la cititor. Lecția scrisului către destinatar!

– Da, probabil că una dintre lecțiile pe care trebuie să le însușească un ziarist în devenire: să țină cont pentru cine scrie. Pentru cine scrii? Pentru tine? Sau pentru cititor? Și atunci, dacă scrii pentru cititor, din respect față de el, nu poți să-i spui banalități, neadevăruri. Lucrul care trebuie cu adevărat însușit este respectul celui care scrie pentru cel pentru care scrie. Și pentru că am vorbit despre perioada când publicistica scriitoricească s-a aflat într-o perioadă de aur: este sfârșitul anilor '80, începutul anilor '90, când cu adevărat a contat. Eu așa spune că meritul cel mare al scriitorilor din acea perioadă este că au reabilitat publicistica ca gen literar. Ea nu exista ca gen literar.

– Ce ați putea spune în rezumat după cele aproape trei decenii de efer-vescentă activitate publicistică, după trei decenii istovitoare?

– Cu adevărat, *Literatura și arta* era citită în acea perioadă și iată noi vorbim despre curaj. Dumneata spui „caracter”. Probabil că e același lucru. *Curaj și caracter* sunt lucruri care, în anumite perioade ale istoriei, devin sinonime. Prin 1988-'89, prin Chișinău circula un banc, cineva îi telefonează altcuiva și întreabă: „Ai citit *Literatura și arta* de azi?” Acela spune: „N-am citit, dar ce-i acolo?” Și ăsta răspunde: „Asta nu este o discuție de telefon...” Adică noi ne asumam câteodată niște riscuri pe care omul simplu nu-l concepea. Și în felul acesta am reușit. De aceea, eu zic că o lecție pentru ziaristii care vin, pentru generațiile care vin este și riscul asumat de a veni cu teme noi. Și eu vorbesc și de literatură. Nu știu dacă publicistica este partea periferică a unei literaturi. Dar prin publicistică vin foarte multe teme noi în literatură. Toți scriitorii, care au făcut publicistică, au venit cu teme noi. Eu, dacă n-aș fi avut această experiență a scrisului publicistic, probabil că n-aș fi scris romanul *Temă pentru acasă*, și n-aș fi venit cu cartea mea de nuvele *Nu vă îndrăgostiți primăvara*, care iarăși a fost și un efect al practicii de publicist. M-am exersat ca prozator în paginile de publicistică. Publicistul este cel care îl învață pe scriitor să își găsească cititorul, să scrie accesibil pentru cititor și să convingă. Eu cred că pentru mine publicistica a însemnat o școală deosebită. Datorez scrisul meu ca poet, ca prozator, ca eseist, datorez foarte mult publicisticii sau exercițiului publicistic. Și lucrul acesta nu pot să nu-l recunosc. În același timp, cred că cei care fac publicistică descoperă multe lucruri, dar în primul rând descoperă adevăruri scriind. Dar lucrul cel mai important este că atunci când scrii publicistică, mai faci o descoperire: în primul rând, aceasta este descoperirea de sine. Și lucrul ăsta, iarăși, este foarte important.

Consemnare: Ghenadie NICU

O FIGURĂ RENASCENTISTĂ

Ștefan J. FAY

Numele și amintirea lui Mircea Vulcănescu nu mai pot fi despărțite de ideea unei prodigioase apariții în câmpul culturii românești și nu mai pot fi scoase din marea carte a martirologiului românesc.

Cum să-l evoc pe Mircea Vulcănescu în economia câtorva pagini?*

Îl văd cercetaș, între 12 și 14 ani, pe vremea războiului de întregire a neamului, lucrând la cenzura Poștei Centrale și apoi telefonist și curier la spitalele „Sfântul

Spiridon” și „Veniamin Costache” de la Iași. Pentru cei doi ani de activitate neobosită a fost decorat, iar decorația primită ca cercețaș i-a fost, dintre toate, cea mai scumpă.

La 17 ani e student la Facultatea de Litere și Filosofie, și apoi și la Facultatea de Drept din București, având printre marii lui dascăli pe Dimitrie Guști, Nae Ionescu, Nicolae Iorga. La 21 de ani pleacă în Franța spre a-și continua studiile în sociologie, științe economice, drept; pentru a cerceta situația socială a profesiunilor intelectuale, pentru a aprofunda filosofia creștină, aceasta sub îndrumarea lui Jacques Maritain și Nicolas Berdiaeff.

Întors în țară, la 24 de ani, ia parte – și găsește soluții metodologice ingenioase – la cercetarea monografică de la sate, știință original românească, întemeiată și condusă de Dimitrie Guști, care-l alege asistent la Catedra de sociologie, etică și politică a Facultății de Litere și Filosofie din București, unde va preda și va conduce seminarii până în 1944. Aproape concomitent este numit și profesor de economie și științe juridice la Școala superioară de asistență socială.

La 25 de ani este cooptat la Oficiul de Studii al Ministerului de Finanțe unde ia parte la reforma departamentului, întreprinsă de profesorul Virgil Madgearu. Este vremea când aportul lui Mircea Vulcănescu este tot mai solicitat atât de către instituțiile de învățământ superior, cât și de către organismele administrației de stat. La 31 de ani este numit director al Direcției vămilor – cel mai tânăr director în acest post! –; la 33 de ani este director general al Datoriilor publice – din nou cel mai tânăr

* Conferință susținută în cadrul simpozionului cu tema **Exilul românesc – identitate și conștiință istorică**, Paris, 20-23 mai 1994. Titlul aparține redacției. Titlul originar: **Mircea Vulcănescu**.

În acest post de răspundere covârșitoare pentru economia națională. La 37 de ani îl aflăm subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe, până în 1944, când reia postul de director general al Datoriilor publice, unde funcționează până în 1946, când este arestat odată cu marii demnitari ai țării.

Întreaga activitate – în administrația de stat, didactică și culturală – desfășurată de Mircea Vulcănescu, stă cuprinsă între anii 1928 și 1946, adică exact în 18 ani. În acești 18 ani a publicat lucrări ample, studii, prefețe, articole de dezbatere, cronici, replici totalizând 146 de titluri în domenii ca: doctrină economică și socială, filosofie românească și universală, teologie ortodoxă și comparată, etică, istorie politică și militară; a ținut 70 de conferințe cu subiecte din cele mai diverse domenii de cultură: istorie, filosofie, arte, religie; a ținut cursuri la Institutul Teologic Ortodox ca și la Institutul Augustinian; a luat parte la câteva polemici literare, cum a fost aceea din 1934, în apărarea volumului paradoxal *NU*, al lui Eugen Ionescu, pentru care i-a obținut, printr-o argumentație scilicet, premiul Fundațiilor Regale, impunându-l, el, cel dintâi, pe „copilul teribil” ai culturii românești – și mai târziu al culturii universale – atenției generale. Participă direct la înființarea unor instituții – cum a fost, de exemplu, *Enciclopedia României* – vastă lucrare de sinteză națională; la întocmirea *Istoriei filosofiei românești moderne*; la întemeierea Societății filosofice „Nae Ionescu”. Publică, împreună cu Constantin Noica și Constantin Floru, primele patru volume din cursurile profesorului Nae Ionescu, înființează, împreună cu Noica, Floru și alți prieteni revista *Izvoare de filosofie*. Împreună cu istoricul religiilor Mircea Eliade, criticul de artă Petru Comarnescu, filosoful Constantin Noica, arhitectul Ion Cantacuzino, sociologul Henri Stahl, sculptorul Mac Constantinescu, poezii Dan Botta și Paul Sterian, etnograful Anton Golopen-

ția și alții – toți frunțași de generație – pe drept numită *generație de aur!* – înființează Cercul și revista *Criterion*, care avea să fie o înaltă arenă de luptă de idei pentru tineretul intelectual de toate culorile din România. Face parte, ca fondator, consilier sau colaborator din multe redacții, asociații profesionale sau culturale, independente sau guvernamentale. Este solicitat și scrie la reviste economice, financiare, filosofice din Franța, Elveția, Anglia, Statele Unite...

La această înșiruire cu totul rezumativă și aridă, să amintesc sutele de pagini elaborate pentru rapoartele de stat, multe semnate de dânsul, multe altele de miniștrii pentru care luca: Virgil Madgearu, Victor Slăvescu, Mihai Popovici, Mircea Cancicov, generalul Stoenescu. Să adăugăm mărturiile literare – cele mai multe inedite amintiri, poezii originale sau traduceri din Villon, Rainer Maria Rilke, Charles Péguy – care azi încep a vedea lumina tiparului datorită grijii ficei sale, Măriuca Vulcănescu. Și iarăși puțini știu că era un pianist de mare virtuozitate în interpretarea lui Bach, că era un subtil desenator, un *Autoportret* – devenit celebru – se află la prietenul său, Emil Cioran.

Mircea Vulcănescu făcea parte din acea elită care milita cultural, conștient, pentru trecerea României din extramurosul de unde apăraseră de veacuri Europa centrală, în intramurosul continental din al cărui spirit ea făcea parte prin autohtonie și geniul ei. Analizând în articole și conferințe direcția prefacerii lumii contemporane, el explica în ce constă originalitatea metafizicii spiritului românesc, astfel încât, împreună cu un mănunchi de prieteni, să adune laolaltă forțele tineretului intelectual în vederea împlinirii datoriei imperative a generației care moștenise întregirea Țării, de la generația de sacrificiu care o precedase – și anume, constituirea unei culturi de circulație europeană, cu rădăcinile înfipte în pământul românesc, tulburător de bogat în perspective

– așa cum o vor dovedi Constantin Brâncuși, George Enescu, Constantin Brăiloiu, Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Emil Cioran și desigur încă alții. Putem spune că, în scrierile sale, Mircea Vulcănescu urma și amplifică la superlativ lecția profesorului său, Nae Ionescu, care spusese: „Generația noastră filosofică are de rezolvat... problema treptelor de cunoaștere... Există în ordinea cunoașterii – spunea profesorul – un plan științific, un plan filosofic, un plan religios de realitate... fiecare de sine stătător, cu metode proprii.” Mircea Vulcănescu a îmbinat, în gândire și elaborare, aceste trei planuri de cunoaștere și le-a fructificat strălucitor în opere ca *Dimensiunea românească a existenței*, *Existența concretă în metafizica românească*, *Ispita dacică*, *Omul românesc*, *Logos și Eros*, *Creștinul în lumea modernă*, *Două tipuri de filosofie medievală*, *Pentru o nouă spiritualitate filosofică* și multe alte scrieri care abia acum pătrund, după 50 de ani de la prima lor apariție, în conștiința culturii noastre.

Aș dori să mă opresc puțin asupra unei alte și adânci trăsături a firii lui Vulcănescu, și anume: generozitatea spirituală, dăruirea, intelectuală, capacitatea lui de a descoperi și a dinamiza virtuțile creatoare ce se aflau în celălalt. Este cel mai impresionant exemplu ce am cunoscut al omului bogat nu prin ce ia, dar prin ceea ce dă. În modul său de a se dăruia, de a stârni valori, Mircea Vulcănescu era incomensurabil de bogat! Zice Noica undeva: „Vulcănescu așeza în alt orizont lucrurile și-ți arăta dintr-odată câtă bogăție nerostită se afla în gândul tău!” Și iarăși, tot Noica face această mărturisire de mare onestitate și modestie, spunând: „Este infinit probabil că nu aș fi putut da, peste câteva decenii, *Rostirea românească*, fără lecția lui Mircea Vulcănescu.”

Alți prieteni, printre care Eliade, Cioran, Stahl, Pompiliu Caraioan, au lăsat pagini în care Mircea Vulcănescu ne apare în toată frumusețea lui creatoare și generoasă.

Dan Botta spunea despre el cuvintele pe care contemporanii lui Leonardo da Vinci le spuneau despre marele geniu al Renașterii: „Mircea Vulcănescu este, pentru noi, un adevărat *«Astro de primissima grandezza»*.” Scrie Eliade într-o scrisoare trimisă familiei, printre altele că, dacă Mircea Vulcănescu ar fi vrut să învețe 30 de limbi, ar fi putut s-o facă, fiindcă ar fi știut cum s-o facă. Aproape necunoscută este însă mărturia unui economist de talie mondială, fostul președinte al Cehoslovaciei, Thomas Marasyk, mărturie pe care o lasă într-o scrisoare din 1933, scrisă lui Virgil Madgearu, pe atunci ministrul nostru de finanțe, după ce el, Marasyk, îl cunoscuse pe Mircea Vulcănescu, pe atunci de 28 de ani. Iată un fragment din această scrisoare:

„Excelență și scump prieten,

Vă rog să transmiteți Dlui Mircea Vulcănescu profunda mea gratitudine pentru a-mi fi adresat și dedicat ampla sa culegere de observații la Congresul de la Brno, precum și admirabilul raport, încărcat de nenumărate trăsături de geniu, privind criza Occidentului și unda sa de rezonanță în țările din centrul, estul și sud-estul Europei. Mi-am exprimat personal, cu ocazia aceluiași Con-

În vizită la familia de Fay, împreună cu prietenele Mărgăritei. De la stânga la dreapta: Gaby de Fay, Marie Ghika-Kubliuanu, Lucia Miclescu, Ileana Miclescu-Rosetti, Mărgărita Nicolescu (căsătorită Vulcănescu), Josif Fay, cu micul Andrei, Ștefan de Fay.

gres, părerea asupra valorii profesionale și a competenței acestui tânăr autor, remarcabil specialist, economist și filosof, precum și asupra prodigioasei lui inteligențe, una din cele mai vii și bine dotate, apărute în vremea noastră în această parte a bătrânei lumi... Vă mărturisesc marea mea mulțumire de a avea, la Consiliul de organizare a viitoarei conferințe a țărilor din Est, acest Prinț al Spiritului – ce Prinț de l'Esprit – a cărui clarviziune și subtilitate, ca și precizie, nu sunt egale decât de marea lui inimă și frumosul și nobilul său caracter.”

Din numai aceste spicuiuri ne putem da seama că prin Mircea Vulcănescu țara noastră câștigase o figură de prim ordin, o figură ce se poate alătura, prin universalitatea cunoștințelor, prin inteligența iscoditoare și creatoare ieșită din comun, acelor mari figuri ale Renașterii – un Pico della Mirandola sau Descartes, ori, din aria noastră, de un Dimitrie Cantemir, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Nicolae Iorga sau, mai aproape de noi, de Mircea Eliade. Și nu merg până acolo încât să socotesc ce a putut să lucreze Iorga în 50 de ani, Eliade în 60, în vreme ce lui Mircea Vulcănescu nu i s-a îngăduit să lucreze decât 18 ani!

lată – în puține cuvinte – omul de anvergură europeană, de vastă cultură și inepuizabilă inventivitate, acest *Prince de l'Esprit*, care dispăre de pe firmamentul activității la numai 42 de ani, arestat împreună cu miniștrii pe spinarea cărora stătuse destinul României în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

La 18 mai 1946 Mircea Vulcănescu a fost arestat pentru prima oară, pentru zece zile, împreună cu alți foști miniștri, generali, profesori universitari. Prin grija Măriucăi Vulcănescu, notele din timpul acestei detenții au apărut sub titlul *Jurnalul de la Arsenal* în *Caiete critice*, nr. 6-7 din 1991. Textul, de numai 35-40 de pagini, ne dezvăluie un om care privește eveni-

mentele cu tristețe și luciditate, judecându-le fără iluzii deșarte. Stăpân pe sine, el ajută pe cei mai mulți dintre arestați să-și pună pe picioare apărarea în fața marilor procese care se pregăteau împotriva lor. Cunoașterea adâncă a treburilor de stat, raționamentele lui juridice fără fisură, fac pe unul dintre foștii miniștri – Fințescu – să propună, nu doar în glumă – ca Vulcănescu să fie desemnat de întregul lot ca „apărător din oficiu” – ceea ce se traducea, în închisoare, în recunoașterea că era cel mai bun sfetnic.

Eliberați după zece zile, cei mai mulți demnitari au fost curând arestați din nou, de astă dată definitiv, pentru a fi duși în fața aceluia „Tribunal al poporului” – care nu era nici Tribunal, nici al poporului, ci o instanță încropită de sovietici, menită să distorsioneze pentru o jumătate de secol principiile de drept tradițional europene în care se desfășurase viața din patria noastră.

Cuvintele lui Mircea Vulcănescu, la cele două procese în care a fost judecat, rămân exemple antologice de demnitate românească! Omul de stat, care vreme de patru ani a dus greaua bătălie a economiei românești de război și care – contrar tezei „jafului țării” de către germani, proclamată de propaganda comunistă – obținuse de la Germania, spre mirarea mărturisită a băncilor mondiale, achitarea, în armament, aur și devize convertibile a tuturor datoriilor către România – își încheia cea dintâi apărare – din 1946 – cu vorbe, pentru noi, greu de închipuit: „Tu, Baciule din Bârsana Maramureșului – la care locuise în timpul concentrării militare – tu, al cărui chip mi-a stat în față, pe masa de lucru cât am fost secretar de stat, și pe care te-am cercetat în gând, întotdeauna... ție, Baciule, îți dau astăzi, aici, mai presus chiar de această Curte, socoteală...”

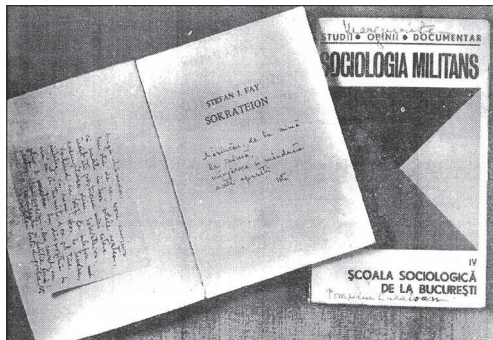
Iar la ultimul său proces – din 1948 – în care pledoaria sa se desfășoară ca o pagină

de istorie națională impresionantă, își sfârșește apărarea, spunând: „*Onorata Curte poate să hotărască în privința mea orice. Un singur lucru o pot asigura de pe acum, când am încă integritatea mea corporală și a facultăților mele sufletești: că până în ultimul meu ceas, am să dorm bine! Eu cred în Adevăr și știu că nu e putere în lume mai mare decât Adevărul! Să vă ajute Dumnezeu... să fiți, nu judecători drepecți, ci Judecători Adevărați!*”

Știm ce a urmat. Condamnarea. Se poate pune întrebarea – retoric! – pentru ce a fost el, și alții ca el, condamnat, când Tribunalul știa, cu acte la dosar, modul cum fusese apărată economia românească până la ultima centimă? Ne răspunde Pavel Dan, în articolul său *O eroare judiciară premeditată*: „El a fost condamnat nu pentru o vină particulară, ci pentru una colectivă, vina de a fi aparținut unei elite intelectuale cu o profundă conștiință culturală, națională.”

* * *

Creștin în tot intelectul și sufletul său, cum se vede în tot ce a scris, Mircea Vulcănescu a primit nedreapta condamnare și suferințele detenției de exterminare, ca pe o realitate a căii mântuirii creștinești. Din acest sentiment au ieșit cuvintele lui, spuse la Aiud: „*Să nu ne răzbunați!*” Poate că suferința nedreaptă, asumată conștient de creștin este, într-un anumit plan, cea mai

O primă reamintire datorată lui Pompiliu Caraion (1971) și dovada unei afecțiuni dintotdeauna a lui Ștefan J. Fay (1991)

înaltă sfântă împărtașanie întru Hristos. Pășim fără a putea pătrunde această taină, într-o zonă a duhului unde se produce sudura, alianța, comuniunea deplină între suferință și sfințenie – cum a spus-o un alt mare martir al închisorilor noastre.

Mircea Vulcănescu a murit la Aiud, în 1952. Un prieten – dl Barbăneagră – mi-a spus deunăzi: „*Mircea Vulcănescu a murit pentru mine!*” Adică, și pentru dânsul. Adică, pentru noi toți.

Există în destinul popoarelor momente tulburătoare, răscruci misterioase, când cei mai buni fii ai ei sunt uciși fără ca mintea omului să priceapă de ce. Așa s-a întâmplat cu Ioana d'Arc, cu Orășenii din Callais, la noi cu Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu, Horia, Cloșca și Crișan, cu țărani uciși în 1907. Așa s-a întâmplat cu mii de morți din lagărele de exterminare comuniste din țara noastră. Cei care supraviețuiesc unor asemenea orori duc cu ei imensul gol al acestor victime, imensul gol al faptelor pe care aceștia nu le-au mai putut împlini în viață.

Știm că prin moartea martirilor țara câștigă o transcendență, o verticală, o demnitate și o aureolă mântuitoare la Judecata mare a istoriei, dar orizontala ei, orizontala noastră cea de toate zilele rămâne pustiită, viața celor rămași, în veci sărăcită.

Aceasta este durerea pe care o purtăm în noi de moartea înainte de ceas a lui Mircea Vulcănescu. Și-mi este chinuitor să-mi închipui câte lucrări, câte idei, câte soluții politice, economice, culturale, ce nouă generație de tineri luminoși ar fi crescut sub îndrumarea acestui om apărut ca un miracol în cultura noastră, dacă ar fi trăit până la 80 de ani, până la 70 de ani...

Când l-am cunoscut pe Mircea Vulcănescu – în adolescența pe care mi-a luminat-o ca nimeni altul – sufletul meu a cântat. Când m-am despărțit de Mircea Vulcănescu – pe sala Tribunalului din București – sufletul meu a plâns. Și pentru el, plânge și azi.

EXISTĂ O ROMÂNIE...

Mircea VULCĂNESCU

Există o Românie¹ pe care trebuie s-o regăsim cu orice preț. România Românilor. România viziunii românești. Ea singură contează.

Sunt însă unii care au pe dracu-n ei. Vor să schimbe. Românul însă, frate cu codrul, le răspunde cu poetul: „Numai omu-i schimbător, / Pe pământ rătăcitor, / Iar noi locului ne ținem, / Cum am fost, așa rămânem: / Marea și cu râurile, / Lumea cu pustiurile, / Luna și cu soarele, / Codrul cu izvoarele.”²

Că, la anumite vremi, plasma biologică, amestecată de „vremi” se tulbură și se vrea *altfel*, asta e legea vieții ei. Că această „tulburare” a vieții poate primejdui spiritul unui neam, care el e imuabil, în sensul că poate da naștere altei nații, printr-o prefacere internă de structură, că plasma biologică se simte-n chingi de fier când spiritul rasei cade asupra ei copleșitor, până la a face *viața* imposibilă? Se poate. N-ar muri altfel oamenii de un anumit stil.

Dar că singura lege a unui *neam* e *viața inșilor*, înțeleasă existențial, adică mecanic și cantitativ, n-o vor admite niciodată. Desigur că te minunezi de înfripirea ei, așa cum te minunezi de o capodoperă, și ca-n fața oricărei contemplări estetice măsurând [viața(?)]³ spiritului, în timp ce zici cu poetul, simțindu-i precaritatea. Și dacă tremuri pentru el, este numai pentru că, fiindu-ți *drag*, așa cum este, ai sentimentul că s-ar putea să te trezești cu aceeași plasmă, dar fără *el*...

¹ Însemnările de mai sus nu sunt menționate în bibliografia întocmită de Mircea Vulcănescu în decembrie 1940. În arhiva familiei se păstrează un text dactilografiat; are două pagini (copie, foiță, scrise la un rând). Transcrierea s-a făcut după acest text.

² M. Eminescu, *Revedere*. În manuscris lipsește versul: „Lumea cu pustiurile.”

³ Aci, și mai departe, [...] indică cuvinte lipsă în manuscris.

Că vor fi 60 milioane de inși? Cum mi s-a spus de atâtea ori? S-avem iertare! Noi am spus-o altora totdeauna. Dar le-am mai spus încă ceva. Că, dacă e vorba să fie 60 de milioane, de japonezi, de turci sau de englezi, atuncea, de-ar fi miliarde, nouă totuna ne-ar fi.

Să crezi? În ce? În progresul cantitativ al unei plasmе *amorfe* și [...] nu într-un anumit *stil* de viață? Într-o anumită tablă de valori, unică, a *ta*, care-ți fortifică existența și față de Dumnezeu, și față de vecini, și fără de care viața ta, chiar biruitoare, e numai mușcătura unui câine? [...]

Să fim serioși. În definitiv, ori îți iubești neamul, și atunci înseamnă că-l iubești așa cum e, și chiar pretinsele lui scăderi sunt criterii maxime de judecată a altora în raport cu ele, sau îl judeci pe el, ca realitate fizică, după criteriile spirituale ale altora, și atunci, cu toată pretinsa iubire, în realitate nu-l iubești, ci îndrăgești străinii, aceia asupra al căror drag tot poetul a aruncat înfricoșător blestem.⁴

Iată, de pildă, cu spaima. Nu e adevărat că românul e sperios. Dimpotrivă. Spaima cronicarului, pe care Noica i-o atribuie, e numai o ipoteză. După ce-i opune „dorul inimei”, cronicarul încheie: „Biruit-au gândul.”

Experiența milenară l-a învățat că „ce e val ca valul trece”, sau că „apa trece, pietrele rămân”, și de [fa]ce tovarășie cu Dracu se ndeamnă uneori să treacă puntea.

Din ceea ce istoria a lăsat viu în el, românul știe însă că ispita schimbării e bucuria nebunilor, și, de aceea, în fața celor în călduri, a Prometeilor care vor să forțeze destinul, el cheamă duhul lui Anteu, duhul izvoarelor și al rădăcinilor, prin care forma veșnică renaște esența ei cu fiecare val de floare omenească.

⁴ Reamintim clasicul blestem al Poetului: „Cine-au îndrăgît străinii / Mânca-i-ar inima câinii, / Mânca-i-ar casa pustia / Și neamul nemernicia!” (M. Eminescu, *Doina*).

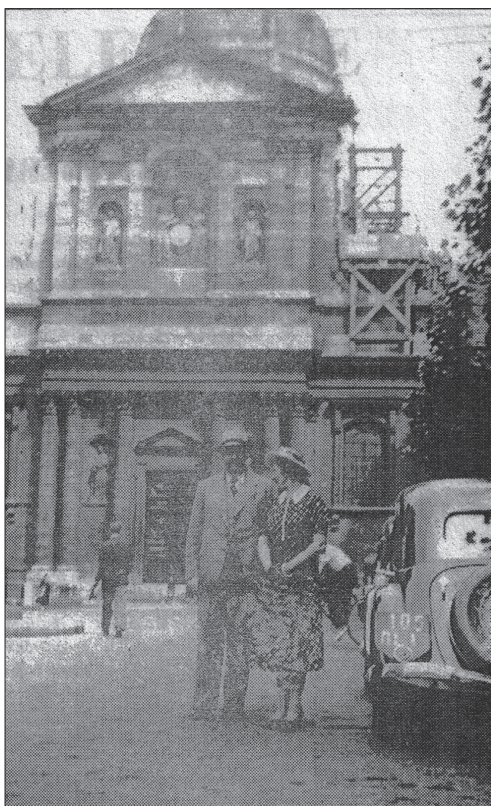
Îi tot dăm cu *istoria*. Să lași istoria. Să faci istoria. Să faci istorie?

Ce-i aia, în definitiv, *istoria*? Mă supără folosirea unor vocabule pline de subînțelesuri, dar ale căror înțelesuri nu fac față unei discuții lucide.

Să faci și să contempli. Totul vine de aci. Dacă dai primatul faptei, te arde măn-cărimea ei. Și, pentru că fapta e *oarbă*, când nu începi prin a *ști* ce ai de făcut, făptuirea fandează în absurd sau aleargă după imitații iluzorii.

România nu e o ceată de avocați și de istorici. România e un amestec de ingineri și de secături. Ingineri sunt toți cei ce luptă după valori pieritoare, secături toți cei ce luptă după valori nepieritoare?

Îmi cer să cred? Să cred în ce? În ce nu știi nici dumneata, în amorful în care te vânzolești veleitar și steril? Eu nu am nevoie să cred în neamul meu. Eu știu sau *nu știu*.

Cu Mărgărita, la Paris, în 1938.

Problema nu e: ce trebuie să fac? Ci: sunt sau nu sunt în *adevărul* lui?

Dacă ești în acest adevăr, dacă ești *cum se cade* să fii, atunci fapta nu poate avea alt sens decât atât să împiedici irosirea a ceea ce e și, prin faptul că *este*, are preț. Conservare, deci, și nicidecum revoluție și răsturnare.

Asta și numai asta este: a fi român!

Vecinic nu ești decât când te-nchipui Dumnezeu, tu însuși. Cum să fii vecinic, când te simți făptura lui? Și chiar dacă simțul nimicniciei [tale] nu e pentru că nu ești, ci pentru că nu ești vecinic, așa cum te vezi ca făptură a lui: în îndurare și în slavă.

Sigur că, mai presus de toate, trebuie să fim cu minte (nu „cuminți”, cum scrie Noica). De ce n-am fi?⁵

⁵ Finalul ne duce, fără voie, la cea de-a treia introducere la *Devenirea întru ființă* a lui Constantin Noica, intitulată *Cumințenia Pământului*. Preluăm aici un pasaj:

„Într-adevăr, nu se știe dacă la un moment dat nu va veni în inspecție pe pământ vreun intendent cosmic, însărcinat cu supravegherea părții acesteia mai secundare a galaxiei noastre, care să ne întrebe: «Sunteți cumiști? Este cuminte Pământul? Sau să trimitem din cosmos o cometă ca să măture viața de pe el?»

Ne putem închipui că în clipa aceea unii oameni politici de pe Terra se vor grăbi să se ascundă, câțiva mari fizicieni vor lăsa capul în jos și, în lipsa cuiva care să spună deschis dacă pământul este cuminte ori nu, s-ar putea ivi un copil, ca în basmul lui Andersen, care să fi silabisit pe soclul statuii titlul ei și care să răspundă arătând-o: «Dar suntem cumiști. Iată Cumințenia Pământului.» Atunci intendentul cosmic s-ar fi uitat la ea – și ar fi sorți ca pământului să scape cu viață, în măsura în care acela ar înțelege, cât de cât, ce vrea să exprime sculptura” (Constantin Noica, *Trei introduceri la „Devenirea întru ființă”*. București, Ed. „Univers”, 1984, p. 142).

Noica scrisese despre „omul cuminte” în articolul *Prejudecata cărții*, publicat în *Fapta*, anul I, nr. 7, 22 noiembrie 1930, p. 5. Dar poate că Vulcănescu se referă la un alt text, de pe la sfârșitul anilor '30, în care Noica să fi vorbit tot despre „cumințenia omului”.

APĂRĂTORUL ISTORIEI NEMĂSLUITE A POPORULUI ROMÂN, PROF. GHEORGHE BUZATU

*Comandor (r) prof. univ. dr. Jipa ROTARU;
col. (r) Ion PETRESCU*

Un dialog între col. (r) Ion Petrescu și comandor (r) prof. univ. dr. Jipa Rotaru

În urmă cu două săptămâni, într-un schimb de mesaje, prin computer, magistrul Gheorghe Buzatu promitea profesorului Jipa Rotaru că va fi prezent, și în acest an, la sesiunea anuală a istoricilor, organizată la Maia. Brusc, marele istoric a plecat la cele veșnice... Ultima oară l-am văzut pe Gheorghe Buzatu – apărătorul istoriei nemăsluite a poporului român, așa cum a fost, în cel de-Al Doilea Război Mondial –, la Maia, acolo unde, anual, unul dintre discipolii săi, distinsul profesor Jipa Rotaru, organizează reuniuni de excepție, pentru mintea, inima și adevăratul trecut al devenirii națiunii noastre. Magistrul Gheorghe Buzatu stătea în aer

liber, la o masă, pe un tăpșan cu iarbă verde, nu departe de cortul militar, în care îi plăcea să îi asculte pe mai tinerii confrăți. Privirile sale erau ale unui om împăcat cu soarta lui. Răbdător cu cei din jur. Când a primit, în semn de supremă cinstire, a întregii sale cariere de istoric național, sabia înmănată celor distinși cu titlul simbolic de Cavaler de Clio, a scos-o printr-un singur gest, viguros, aidoma felului în care a mânuit condeiu, cu care a descătușat lucrurile tănuite despre idealurile și finalul vieții mareșalului Ion Antonescu. Semn al unui luptător, până în ultima clipă a existenței sale. De Român Demn. Dintr-o asemenea perspectivă a fost realizat scurtul dialog, cu distinsul profesor Jipa Rotaru.

* * *

Un orator desăvârșit

Col. (r) Ion Petrescu: *Când și cum l-ați cunoscut pe marele istoric Gheorghe Buzatu?*

Comandor (r) prof. univ. dr. Jipa Rotaru: A fost decembrie 1989. Pentru noi, cei aplecați asupra studiului istoriei, se deschideau orizonturi noi sau, cel puțin, așa credeam atunci. Eram directorul Muzeului Militar Național și chiar, din 1990, am inițiat un proiect pentru aprofundarea studierii participării României și a armatei sale la campania din est, a celui de-al Doilea Război Mondial, cu aplecare predilectă pe un mai vechi subiect drag mie – Mareșalul Antonescu, conducătorul statului și comandant suprem al Armatei. În iunie 1992 am organizat, la Muzeul Militar Național, cu o participare de excepție, în memoria mareșalului, poate prima sa mare comemorare: 1882-1992, 110 ani de la nașterea Mareșalului Ion Antonescu. S-au adunat, atunci, la Muzeul Militar, cei mai compe-

tenți cercetători civili și militari, ai perioadei celui de-al Doilea Război Mondial, a rolului și locului Mareșalului, în istoria contemporană a României. Au fost prezenți regretatul Florin Constantiniu și alături de el Gheorghe Buzatu. Atunci l-am cunoscut personal. De la început m-a impresionat erudiția și franchețea cu care a abordat subiectul comun și predilect nouă, cel referitor la personalitatea Mareșalului Ion Antonescu. Un studiu vast, care, peste ani, avea să fie mult aprofundat și să se constituie în conținutul a numeroase volume, semnate Gheorghe Buzatu. Mareșalul ne-a apropiat și de atunci ne-am întâlnit pe aceleași baricade ale Fundației „Mareșal Ion Antonescu”, atâta timp cât ea a existat, pentru că, numai după câțiva ani, a fost mârșav desființată, prin O.G. 31/2002. Ne-am întâlnit, apoi, cu prilejul a numeroase sesiuni științifice la București, Focșani, Ploiești-Seiciu, Iași, Cluj, Craiova, Constanța ș.a. Între noi doi s-a statornicit o profundă afecțiune bazată pe respectul reciproc. Era pentru mine o mare satisfacție și inițiam chiar activități în acest sens. Așa am început să-l invit la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, în calitate de referent științific, în comisiile de susținere a tezelor unor doctoranzi pe care-i îndrumam. Fiecare astfel de întâlnire se transforma într-o adevărată și fascinantă lecție de istorie, pentru întregul auditoriu. Era un orator desăvârșit și un nesecat izvor de cunoaștere. Cu timpul ne-am apropiat și mai mult, dânsul invitându-mă în comisiile de susținere a tezelor unora dintre doctoranzii dânsului, la universitățile din Craiova și Constanța. Așa l-am cunoscut pe cel ce acum urcă la ceruri într-o deplină odihnă...

Școala istorică de toamnă Maia Catargi

I.P.: *În fiecare an, acolo unde locuiți acum, departe de zbuciumul capitalei, organizați o reuniune inedită a istoricilor, la care, de regulă, cum s-a întâmplat și ultima dată, participa și marele dispărut. Toamna trecută, a fost distins*

cu sabia acordată împreună cu titlul de Cavaler de Clio. Cum percepea această suită de întâlniri, în aer liber, sub un cort militar, în apropierea unei bisericițe deloc întâmplător alese? Ce vă mărturisea în clipele când rămâneți să discutați între patru ochi?

J.R.: În urmă cu nouă ani, la o sesiune de comunicări științifice, desfășurată la Universitatea de Petrol și Gaze Ploiești, împreună cu Gheorghe Buzatu, din dorința de a ne spori numărul întâlnirilor și a confruntărilor directe pe vastul teren al istoriei moderne și contemporane, al celei militare, în special, am pus bazele unei sesiuni anuale, sub genericul *Retrăirii istorice în veacul XXI*, care să se desfășoare în luna septembrie la Maia – Ialomița, reședința familiei mele, pe locul unde se află ruinele castelului și lângă biserica unde sunt rămășițele pământești ale lui Barbu Catargiu, întâiul prim-ministru al României, creând astfel „Școala istorică de toamnă Maia Catargi”, cum îi plăcea profesorului să numească acțiunea de la Maia. Ineditul desfășurării activităților de la Maia l-au încântat pe mentorul, de fapt, al acestora, care se află printre cei care nu au lipsit de la niciuna din cele opt ediții consumate până în prezent. Ne strângeam la Maia în jurul său și-i sorbeam cuvintele vreo 60-80 de profesori, cercetători, doctori, doctoranzi, cadre didactice și oficialități locale. Lansa în discuție probleme dintre cele mai actuale, dar și dintre cele mai controversate ale istoriografiei. Își prezenta preocupările și strădaniile de peste ani, concretizate în volume din ce în ce mai numeroase. De cele mai multe ori lua atitudine împotriva detractorilor, care, pentru un pumn de arginți, au fost în stare să ciuntească, ba chiar să falsifice istoria națională. Cu aceștia era necruțător și totdeauna bine informat, își transforma discursurile în adevărate rechizitorii la adresa acestor epigoni și a tuturor incompetenților sau rău-voitorilor, care au adus România în starea de colonie, în

care se află astăzi, cum se exprima. Asculta, cu multă atenție, pe cei ce-și prezentau intervențiile bucurându-se mai ales când aceștia erau tineri cercetători, doctoranzi, masteranzi sau studenți. Îl găzduiam, întotdeauna, în casa noastră, modestă, de la Maia și clipele de răgaz petrecute împreună le consacram unor momente de relaxare sau din nou interminabilelor discuții, pe tema *Mareșalul*, valoarea acestuia, rolul și rostul său în istoria noastră și universală. Cu prilejul unor alte întâlniri ale istoricilor îi plăcea și vorbea cu multă satisfacție despre Maia, Barbu Catargiu și acțiunile desfășurate aici. Era deschis și în clipele de răgaz cu vorbe de duh, glume și de ce nu, un pahar de vin bun crea o atmosferă deosebită de liniște și bună dispoziție. În urmă cu două săptămâni, conversându-ne pe calculator, a ținut să mă asigure că va fi și în acest an la Maia, la sesiunea anuală. Acum, a plecat spre cele veșnice, iar noi am rămas mult, mult mai săraci și ne întrebăm cum va fi în septembrie, la Maia, fără Gheorghe Buzatu. Sesiunea din acest an o vom dedica memoriei Domniei Sale.

Autor al unei opere monumentale

I.P.: *Ce anume va rămâne, în patrimoniul național, din opera mentorului Dumneavoastră, Gheorghe Buzatu?*

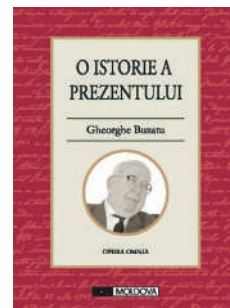
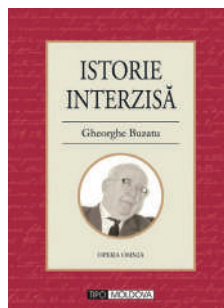
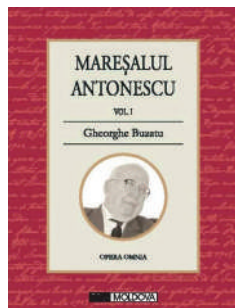
J.R.: În momente atât de triste, nu putem să nu aducem în memorie munca depusă, vastitatea operei realizate, sacrificiul pe altarul istoriei, dăruirea totală și responsabilitatea care i-a apăsât umerii, mai

ales, în anii din urmă, când s-a dedicat întru totul cercetării în arhive și editării unui număr impresionant de lucrări – dificil de imaginat pentru un singur om. Profesorul Gheorghe Buzatu, ca istoric, a fost autorul unei opere monumentale. Una alcătuită din sute de tomuri cuprinzând ample sinteze, volume de documente, monografii, culegeri de studii și articole, ediții critice etc., iar participările magistrului la manifestările științifice se transformau adesea în adevărate „regaluri” savurate cu deosebit respect și satisfacție intelectuală, de toți cei ce aveau șansa să-i fie aproape. Nu putem apoi să nu ne amintim de activitatea didactică a profesorului Gheorghe Buzatu, atât la catedră, cu studenții, cât mai ales în calitate de conducător de doctorat, pentru îndrumarea primilor pași, în cercetare, a zeci de tineri, care apoi au devenit, în majoritate, personalități de marcă ale cercetării istoriografiei românești. Pentru toate acestea și încă multe, multe altele, cu dragoste și recunoștință, mă alătur și eu celor ce îl vor conduce, pe ultimul drum, pe împământenitul într-ale istoriei, îndrăznesc să spun prietenul, dar mai ales OMUL Gheorghe Buzatu. Să-i fie țărâna ușoară și Dumnezeu să-l odihnească în liniște și pace!

22 mai 2013

(ART-EMIS,

<http://www.art-emis.ro/jurnalistica/1601-aparatorul-istoriei-nemasluite-a-poporului-roman.html>)

IORGU TUDOR – OM POLITIC ȘI SCRITOR

Iurie COLESNIC,
scriitor, cercetător istoric

Este firesc ca Iorgu Tudor, om politic, jurnalist cu mare stagiu, poet și prozator, istoric al literaturii, să fie în lista colaboratorilor revistei *Viața Basarabiei*: doar din simplul motiv că era unul dintre liderii Asociației Scriitorilor Basarabeni, Pantelimon Halippa l-a inclus în echipa redacțională. Însă Iorgu Tudor s-a dovedit a fi un autor neobosit și și-a căpătat locul bine meritat pe paginile revistei. Ba mai mult ca atât, în anii '70 el a fost acel istoric care a sistematizat și a pregătit un manuscris voluminos intitulat *Mișcarea culturală în Basarabia 1812-1944*, în care a descris cu lux de amănunte revista *Viața Basarabiei* și a prezentat mulți colaboratori ai acestei reviste.

Până în ultimele clipe ale vieții Iorgu Tudor spera să-și vadă publicată această lucrare, dar în condițiile României socialiste, apariția unei cărți despre Basarabia era de neimaginat.

Reproducem mai jos o biografie a lui Iorgu Tudor după volumul *Generația Unirii*, cu referire specială la creația literar-artistică, fiindcă opera lui politică este poate și mai mare:

„TUDOR, Gheorghe (Iorgu) (1885; s. Stâncăuți, jud. Bălți – 1974; București).

Român. Fiul lui Ștefan Tudor. Studii speciale.

Ocupația: învățător pentru școlile populare ale Ministerului Învățământului și jurnalist.

Se manifestă plenar pe tărâmul scrisului. La 1908 se află printre colaboratorii revistei *Luminătorul*. În 1912, împreună cu C. Costinovici, încearcă să editeze revista de

limbă română *Făclia Țării* (confiscată de la primul număr).

Participă la Primul Război Mondial.

Membru al Partidului Național Moldovenesc.

Membru al Societății de Cultură «Făclia», al Societății Învățătorilor Moldoveni ș.a. A fost ales deputat în Sfatul Țării din partea Congresului I al militarilor moldoveni, ce și-a ținut lucrările la Chișinău (22-27.X.1917), ca reprezentant al Comitetului Ostășesc din Chișinău; a aderat la Fracțiunea Blocul Moldovenesc, grupul militar. Mandat validat de la 21.XI. 1917 până la 27.XI.1918.

În cadrul Comisiei constituționale a exercitat funcția de secretar (19.V.1918 – 27.XI.1918). Membru al Comisiei a II-a de redactare și al Comisiei de lichidare a Sfatului Țării.

Chestionarul de membru al Sfatului Țării l-a completat fiind în etate de 33 de ani. În acea perioadă, a locuit la Chișinău, pe str. Nikolaevskaia 130.

La 27 martie 1918 a votat Unirea Basarabiei cu România.

După Unire, a fost consilier municipal și județean, ajutor al primarului Chișinăului (1920, 1932-1933), vicepreședinte al Societății Scriitorilor din Basarabia ș.a. A redactat: *Făclia Țării* (1912), *Soldatul moldovan* (1917), *Moldova de la Nistru* (1920-1923), *Poetul*, *Pagini basarabene* (1931), *Cuvânt moldovenesc*, *Pe drumuri noi* (1924-1928), *Svonul* (supliment la ziarul rus *Molva*) (1931), *Itinerar*, *Basarabia vânătoarească* (1941-1943) ș.a. A colaborat la publicațiile: *Basarabia* (1906-1907), *Luminătorul* (1908-1915), *Soarele*, *Viața Basarabiei* (1932-1944), *Flori de stepă* (1938), *Gând basarabean* (1941), *Basarabia literară* (1943) ș.a.

Iorgu Tudor este modelul basarabeanului devotat până la sacrificiu cauzei naționale, dar care vede lumina eliberatoare izvorând, în primul rând, din tezaurul ce se numește cultură.

Distincții: *Steaua României* în grad de Ofițer; *Coroana României* în grad de Ofițer; *Regele Ferdinand I*; *Răsplata Muncii* ș.a.

Opera: *Haiducul* (poem epic, 1904); *Noapți ale iubirii* (poezii, 1905); *Rumânskaia muza* (traduceri din poezia românească, 1916); *Urme sfinte* (poezii biblice, 1940?); *Pe frontul Mancuiriei* (roman, 1940, publicat în revista *Itinerar*); *Bezne* (poezii, 1940); *Nervi și flăcări* (poezii, 1940); *Un revelion în pădure* (povestire, 1943); *Mișcarea culturală, socială în Basarabia după Unire, 1918-1944* (manuscris) ș.a."

Iar colaborarea lui cu revista *Viața Basarabiei* o consemnăm în notițele bibliografice care urmează: *Lupta* (1932, nr. 1); *Generația noastră* (1932, nr. 2); *De Paști* (1932, nr. 4); *Marea* (1941, nr. 1); *Popasuri*; *Casă albă* (1941, nr. 5); *Pe drumul pribegiei* (1940, nr. 7-8); *Adio, Basarabie!* (1941, nr. 2-3); Severeanin I. *Doină*; *Mica Elegie*; *Sonet* / Trad. de Iorgu Tudor (1933, nr. 2).

A fost omul care a continuat să scrie chiar și atunci când era interzis pentru publicare și a corespondat cu scriitori basarabeni, inclusiv din RSS Moldovenească, cerându-le informații și încropind acele lucrări în manuscris care pentru noi au devenit niște veritabile repere în cercetarea istoriei literaturii basarabene, în multe cazuri chiar un colac de salvare...

O LUMÂNARE... ÎN BĂTAIA VÂNTULUI NĂPRASNIC

Ionel CĂPIȚĂ

Când și cine dintre acei cu pâinea și cuțitul în mână își mai amintesc azi de bibliotecă, darmite de bibliotecari? la colo, când au nevoie de o manifestare culturală, ca să învioreze vreo trebușoară cu iz politic sau ceva de felul acesta, că, vezi Doamne, trebuie să se prezinte bine, când au un interes. În rest? Crească măcar și cucută pe cărarea ce duce la bibliotecă! Cu siguranță, dacă nu ar fi așa, bibliotecile din această republică, mai ales cele de la țară, nu ar fi ajuns într-un așa hal fără de hal deopotrivă cu slujitorii ei. Nu zic ba, poate că în rapoarte, dări de seamă, tot soiul de statistici oficiale situația bibliotecilor și a bibliotecarilor e prezentată mai altfel de cum am văzut-o la fața locului, mai știi? Că, de, hârtia rabdă totul și limba oase n-are...

Dar cât se poate să ne ascundem după deget? Până vom ajunge în hău? Vă asigur că am ajuns pe malul prăpastiei. Ce avem noi astăzi în acest domeniu al culturii? O sărăcie lucie, o prăbușire a ceea ce nu mai poate să se țină pe picioare: o bună parte din sediile bibliotecilor sunt într-o stare avariata, gata-gata să se prăvale, alte localuri necesită reparație capitală, care-și așteaptă salvarea la sfântul așteaptă, deoarece nu ajung finanțe pentru așa ceva. Bănuiesc eu că nu v-ar veni a crede că avem destule biblioteci, care la ziua de azi nu sunt conectate la rețeaua electrică, nu au nici sobe pentru a fi încălzite în perioada rece a anului, care, de fapt, este cea mai lungă și cea mai grea, ce mușcă nemilos din viața și sănătatea bibliotecarilor. Cine nu știe că

o bună parte din biblioteci au fost bușite între pereții primăriilor, căminelor culturale, caselor de cultură, lăsate de izbeliște în marea lor majoritate, de au ajuns cu acoperișurile ciuruite, pereții dărâpânați, ferestrele sparte. Ce să mai vorbim de gradul lor de încălzire pe timp de iarnă? E fericit acel slujitor al bibliotecii, dacă satul are parte de un primar ca lumea și, pe timp de crivăț, îi permite să folosească măcar pe apucate un calorifer sau un reșou colea, ca să nu se calicească de frig. Dar câți au acest noroc? Mai des, pe care-l întâlnești, la ora asta, e preocupat de gândul: „*S-a dus vara ca o pâine, vine iarna ca un câine...*”

Dar poate credeți care cumva că e mai brează situația privind fondul de carte din aceste biblioteci rurale? Pe naiba! Doar cărți ce și-au trăit traiul, de pe vremea sovietică, de acum 25-50 de ani: unele în limba rusă, altele, mai puține, în limba română, scrise cu alfabet rusesc și doar unde și unde câte o carte românească, scrisă cu alfabet românesc, dar și aceea obținută din donație. Primăriile? Și ele, din inerție, se plâng de sărăcie – și cele mai în putere, și cele ajunse pe linie moartă. În cel mai bun caz, unii primari, *de bună voie și nesiliți de nimeni*, abonează biblioteca la o publicație periodică... Iar bibliotecarii? Ce fac ei pentru a spori fondul de carte? Fac ce pot: se țin cu ambele mâini de campania *Dăruiește o carte bibliotecii*. Mai fac câte o raită pe la școlile din localitate, îndemnându-i pe profesori sau chiar pe unii elevi din clasele superioare să vină la bibliotecă... cu câte o carte,

pentru a o dona bibliotecii. Și, slavă Domnului, se mai găsesc doritori de a face un așa gest, numai că donează, de obicei, tot cărți vechi, scrise cu alfabet rusesc sau mai noi, dar uzate.

Din păcate, aceasta e realitatea, dar ca să te convingi că e așa și nu altfel, trebuie să te duci la fața locului, ca să vezi cu ochii tăi jalea culturii, altminteri, altcineva n-o să-ți spună și nici n-o să scrie în darea lui de seamă ce borș cu știr se fierbe, de-o vreme, prin satele noastre, și nu numai, ca nu cumva bietul slujbaș al bibliotecii să nu-și aprindă singur paie în cap. Doar șefilor sus-puși le place să audă că, chiar dacă sunt unele nereguli pe undeva, „*totu-i bine și... mergem la votare!*” În așa mod, desigur, nimeni nu cunoaște și nici nu va cunoaște degrabă adevărul câți cititori în Republica Moldova frecventează templul cărții. În același timp, stau și mă întreb: da oare, lisuse Hristoase, ce-l poate atrage la bibliotecă pe cel dornic de-o carte nouă? Chiar dacă cerința e foarte mică, oferta de carte, credeți-mă, e și mai mică.

Pare de necrezut: anul 2014 este declarat în Republica Moldova *Anul Dumitru Matcovschi*, dar, din nefericire, nu sunt puține acele biblioteci care nu au în fondul lor nicio carte semnată de acest mare poet, dramaturg și prozator. Deci? Multe pot fi declarate de sus... sus și tare, dar numai cu vorbe goale nu umpli sacul cu făină. Astfel, precum vedeți, biblioteca rurală, într-o republică provincială, a ajuns că rar cine mai are interes să-i treacă pragul. Dar cât de mult, ați crede, este cotate bibliotecarul nostru? E destul să afli cum este remunerată munca lui și nu-ți mai trebuie un alt răspuns. Lunar se bucură, care de 800, care de 1000, care

trece puțin peste una mie lei salariu. Cu așa o leafă cine să-ți lucreze cu elan, cu dăruire?! Ai impresia că la noi cei cățărați în vârful piramidei nu-i văd pe cei de jos, nici cu coada ochiului măcar. De aceea, cei încă plini de vigoare și-au căutat de drum, să nu rămână de necaz cu atâta sărăcie între niște cărți, pe care nu le caută nimeni. Cei ce au mai rămas să slujească acestui fel de templu al spiritualității, în majoritatea lor, sunt trecuți hăt de vârsta a doua, mulți dintre care dau mâna cu vârsta a treia și chiar dincolo de ea. Cât despre pregătirea lor profesională, vă puteți da seama: își fac cum pot datoria, ținând aprinsă lumânarea, în bătaia vântului năprasnic. Astfel, în virtutea tuturor neajunsurilor, cu ce au, cu ce n-au organizează și desfășoară diverse activități culturale, concerte, festivaluri, concursuri, cenacluri... Și, dacă e vorba de materiale ilustrative, de niște premii, mai mult simbolice, desigur, o plăcintă, un ceai... tot din acel salariu achită micile cheltuieli, majoritatea bibliotecarilor. Doar ca să fie bine... Nu cumva să le găsească cineva nod în papură și, la vârsta care-au ajuns, să rămână și fără această coajă de pâine... amară.

E trist, e greu, e în declin și acest segment din viața noastră. Am ajuns la ceea ce niciodată nu și-a dorit să vadă marele Nicolae Iorga, care spunea: „*Un popor fără steag de cultură e o gloată.*” Aș cuteza să-i întreb pe mai-marii zilei, responsabili de ceea ce se întâmplă în societatea noastră, deopotrivă și în cultură: doriți în așa hal să intrăm în familia europeană, o gloată? Cine are nevoie de ea? Cine ne așteaptă, oropsiții de noi, să stăm împreună, la aceeași masă, cu neamurile ce pun în capul mesei cultura?

„LECTOR IN LIBRIS”: AUTORI BASARABENI DESPRE LECTURĂ, CARTE, BIBLIOTECĂ ÎNTR-O ANTOLOGIE BILINGVĂ

Ivan PILCHIN,

lector superior, Catedra de literatură universală, USM

Oriunde se vorbește astăzi despre fenomenul cărții sau despre bibliotecă, inevitabil, se fac referințe la Jorge Luis Borges. Deși era orb, la o anumită vârstă, reușind să devină directorul Bibliotecii Naționale din Argentina, acesta a făcut nenumărate pledoarii pentru carte și lectură, ajungând în cele din urmă un prototip al celebrului personaj Jorge de Burgos din *Numele trandafirului* de Umberto Eco. Un fel de protector al Bibliotecii-labirint și al Cărții interzise, Jorge de Burgos rămâne în memorie prin acel gest disperat, când, pentru a „salva” Cartea, începe „cu mâinile sale descărnate și delicate să sfâșie încet, în bucăți și în fâșii paginile înmuiate ale manuscrisului, băgându-și-le ghemotoace în gură și mestecându-le încet, ca și când ar fi mâncat ostia sfântă, și *ar fi vrut s-o preschimbe în carne din propria lui carne*”. Transformând cartea și biblioteca într-un cult personal, Borges își imaginează întotdeauna „paradisul ca o bibliotecă, nu ca o grădină”, inventând în cele din urmă *Cartea de nisip și Biblioteca Babel*, metafore ale infinitului și ale universului ca labirint indescifrabil. „Am știut că destinul meu va fi să citesc, să visez, poate să scriu, însă acest lucru nu este esențial”, adaugă Borges într-un interviu, considerând „lectura o formă de fericire, de bucurie”, că „trebuie să citești pentru plăcerea cărții”, dar și că „literatura e ca o bibliotecă din care fiecare individ poate citi doar câteva pagini; dar poate că deja în acele pagini se află deja esențialul”. Cu toate acestea, Borges a fost și cel care, involuntar, a depășit „dependența” sa de carte pe care o numea „o

extensiune a imaginației, a memoriei”, iar pentru el personal și o refulare sau o salvare de singurătate, fiindcă înaintea de a orbi, își găsea „refugiul în plăcerea de a privi, în lectură”. Când avea de făcut o călătorie de măcar jumătate de oră fără să aibă o carte cu el, se simțea foarte nefericit. „Dar acum, continuă Borges, pot să petrec ore în șir fără cărți, pentru că nu le mai citesc, așa că nu mă mai gândesc la singurătate ca fiind neapărat o formă de nefericire.” Și asta deoarece, orb deja, a ajuns la înțelepciunea trăirii clipei, a timpului vieții sale: „Pe vremea când nu eram orb mă simțeam mereu obligat să-mi umplu timpul cu ceva. Acum n-o mai fac. Pur și simplu *mă las să trăiesc*.”

Orice am zice, Borges și Biblioteca sună astăzi ca o echivalență. Totodată, există sute, mii de mărturisiri ale poeților, filozofilor, oamenilor de știință care demonstrează același cult al cărții, o fascinație în fața bibliotecii, necesitatea existențială (aproape vitală sau chiar fiziologică) a lecturii. Personal, am fost uimit atunci când am descoperit zeci de texte în care autorii comparau lectura cu mâncarea. Între posibilele metafore ale lecturii aceasta este probabil cea mai rezistentă. Am întâlnit-o la autorii mai vechi: Luchian, Francis Bacon, Thomas More, John Milton, William Hazlitt, Johannes Saesberiensis, Leonardo Bruni. Bineînțeles, lista de nume poate fi continuată și cu cei moderni, în funcție de preferințele literare. Astfel, de exemplu, Pablo Neruda spunea: „Pentru a-mi prelungi existența, eu înghițeam cărțile lui Rabelais tot așa cum se mănâncă o roșie.” Așa l-am înțeles și pe Franz Kafka mărturisind în *Jurnalul* său pe data

de 11 noiembrie 1911 că: „Neîndoielnică în mine este setea de carte. (...) Această sete este asemenea unui sentiment de foame îndreptat incorect, ea parcă se pornește din stomac.” Și, de ce nu, trebuie să fim de acord cu scriitorul medieval Richard de Bury, care în al său *Philobiblon* insista ca cititorul să se spele pe mâini înainte de lectură, sau să nu ne mirăm de cuvintele lui Emilian Galaicu-Păun care, în *Poezie de după poezie* „mărturisește” că „după ce întorc ultima filă, mă grăbesc să mă spăl pe mâini. De «literatură»”.

Uneori însă metafora gastronomică rămâne unica salvare, (auto)ironică și resemnată, pentru un cititor copleșit de numărul imens de cărți scrise sau pierdute: același Francesco Petrarca în *Despre abundența cărților* sau Pablo Neruda în mărturisirile sale memorialistice: „Câte cărți... câte cărțului... Cine poate citi tot asta? Dacă ar fi ele comestibile... Să-ți zădări apetitul și să faci din ele o salată, să mai adaugi la ele niște condimente, niște piper... Nu se mai poate așa mai departe... Noi deja suntem săturați de ele până în gât... Lumea se scufundă în afluxul lor...” Și poezia, prin urmare, se înlocuiește prin bucătărie. „Laurul ce e veșnic verde / rămâne pentru condimente”, după Eugenio Montale. În acest sens, pretențiile lui F. Petrarca referitoare la faptul că contemporanii săi au mai multă grijă de bucătărie și bucătari decât de poeți și scriitori, pot fi justificate. Ca să ne amintim și de Gabriel García Márquez care numea „literatura drept cea mai bună distracție născocită pentru a se bate joc de om” și a creat un personaj – un anticar bătrân din Catalonia în romanul *Un veac de singurătate* – „pentru care toate cunoștințele nu însemnau nimic dacă cu ajutorul acestora nu putea fi inventată o nouă metodă de a pregăti bobul turcesc”. Substituirea plăcerii de carte prin plăcerea de a mânca în „biblioteca transformată într-o sală de mese” poate, în cele din urmă, să rămână unica salvare de

la „invazia paraliteraturii” și maculaturizarea conștiinței umane.

Firește, motivația pentru lectură rămâne. Citim, desigur, pentru că vrem să cunoaștem mai bine oamenii și lumea din jur, pentru că vrem să ne cunoaștem mai bine pe noi înșine și pentru că avem nevoie de cunoștințele sau experiențele pe care viața obișnuită nu ni le poate oferi. Dar, este un lucru știut, adevărata motivație a lecturii este nevoia unei plăceri intelectuale dificile, căutarea și interpretarea unor sensuri sau adevăruri autentice și valoroase. Personal, subscriu cuvintelor unui alt mare scriitor latino-american – celebrul Mario Vargas Llosa care, în discursul său de la decernarea Premiului Nobel pentru literatură, din 10 decembrie 2010, intitulat *Întru lauda cititului și scrisului*, susținea, destul de convingător, următoarele: „Datorită literaturii, conștiinței pe care o modelează, dorințelor și aleaunilor pe care le inspiră, precum și nemulțumirii pe care ne-o stârnește realitatea când ne întoarcem din călătoria făcută într-o minunată fantezie, civilizația este astăzi mai puțin crudă decât atunci când povestitorii au început să umanizeze viața cu fabulele lor. Am fi mai răi decât suntem fără cărțile bune pe care le-am citit, mai conformiști, mai puțin frământați, mai supuși, iar spiritul critic – motorul progresului – nici n-ar exista. Asemenea scrisului, cititul este un protest împotriva neajunsurilor vieții.”

Dar ce spun autorii basarabeni despre lectură, carte, bibliotecă? O întrebare firească din moment ce, lucru știut, literaturii profesioniști din Republica Moldova, ca și din toată lumea de altfel, sunt bibliofili, dacă nu chiar bibliomani incurabili. Mi-am propus să cercetez domeniul și am descoperit o uimitoare și demnă de toată admirația „grădină” literară, care poate să devină un florilegiu, altfel zis, o antologie dedicată cărții, lecturii și bibliotecii, constituită din fragmente sau texte integrale (poezie, proză, critică literară sau eseistică,

jurnal sau memorii) ale celor mai reprezentativi autori autohtoni.

Necesitatea unei astfel de cărți este dictată de schimbările în paradigma estetică care s-au produs în ultimele decenii în sfera literaturii din spațiul nostru cultural. Relevanța antologiei rezidă în intenția ei de a totaliza viziunile și atitudinea scriitorilor basarabeni contemporani de limbă română față de lectură ca experiență estetică și socială, carte ca fenomen cultural și economic, bibliotecă ca spațiu uman și cultural.

Voi aduce doar câteva ilustrații: astfel, pe paginile acestei antologii se va regăsi criticul literar, academicianul Mihai Cimpoi care-și concepe „lumea ca o carte” și ne deschide ușile în universul cărților lui Dimitrie Cantemir și Mihai Eminescu; criticul Eugen Lungu care caută explicația fenomenului „cărții ca eros”; criticul Mircea V. Ciobanu cu ale sale „glose pentru poetica cititului”, dar și cu o „instrucțiune de utilizare” a unui „p-book”; prozatorul Vasile Ernu cu *Manifestul cărții*, o atitudine pragmatică față de realitățile domeniului astăzi; poetul, dramaturgul și prozatorul Dumitru Crudu care susține în *Jurnalul bibliotecarului* că „manipularea se poate face și prin bibliotecă”; poetul și prozatorul Mihail Vakulovski cu lumea văzută din interiorul *Bibliotecii*; scriitorul Emilian Galaicu-Păun care susține „tranșant: nu ai dreptul să scrii o carte dacă nu le-ai citit pe toate. Fiindcă trebuie să poți să mai scrii cărți după ce le-ai citit «pe toate»”; Gheorghe Erizanu care știe „ce spun cărțile” și cum „Joyce a ucis cititorul”; Alexandru Vakulovski care îndeamnă să *Dați foc la cărți*; poetul Nicolae Dabija cu „cărți care-și devoră cititorii”.

Sunt, reiterez, doar câteva din acele zeci de exemple care se vor regăsi în antologia respectivă, pe care, cel puțin în momentul elaborării, am intitulat-o: *Lector in Libris*. Aș vrea, totodată, să precizez că

ideea unei astfel de antologii mi-a venit în urma lecturii altor cărți asemănătoare care, citite la momentul respectiv, au contribuit enorm la formarea mea filologică și, în general, la experiența mea de cititor. Sunt cărți despre cărți și despre bibliofilie apărute în limba rusă care, dincolo de partea ideologică specifică perioadei sovietice, au inclus texte capabile să unească spiritele indiferent de epocă, țară sau vârstă. Iată care sunt ele: *Корабли мысли: Зарубежные писатели о книге, чтении, библиофилах. Рассказы, памфлеты, эссе. Москва, «Книга», 1980 (Navele cugetului: Scriitori străini despre carte, lectură, bibliofili. Povestiri, pamflete, eseuri)*; *Зеркало мира: писатели стран зарубежного Востока о книге, чтении, библиофилах. Москва, «Книга», 1984 (Oglinda lumii: scriitorii țărilor Orientului Apropiat despre carte, lectură, bibliofili)*; *Библиотека в саду. Писатели античности, средневековья и Возрождения о книге, чтении, библиофильстве. Москва, «Книга», 1985 (Biblioteca din grădina. Scriitorii antici, medievali, renașcentiști despre carte, lectură, bibliofilie)*; *Человек читающий. Homo legens. Писатели XX века о роли книги в жизни человека и общества. Москва, «Прогресс», 1990 (Omul care citește. Homo legens. Scriitorii secolului XX despre rolul cărții în viața omului și a societății)*. Și aceasta în afara volumelor de ultima oră dedicate istoriei cărții și lecturii, printre care aș evidenția, poate, minunatul tratat al lui Alberto Manguel despre *Istoria lecturii* (București, „Nemira”, 2011).

Țin să mulțumesc pentru încrederea și susținerea oferită în elaborarea antologiei Laboratorului de cercetări literare și bibliografie al Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, Chișinău, în special criticului literar Vitalie Răileanu, directorul acestei biblioteci. Totodată, țin să subliniez și suportul acordat de Departamentul de studii și cercetări al Bibliotecii „B.P. Hasdeu”, Chișinău. Mul-

țumesc pentru îngăduință autorilor ale căror fragmente de opere vor fi incluse în această carte-proiect. Sunt ferm convins că o asemenea carte va deveni una de referință în domeniul literar și biblioteconomic din Republica Moldova. Selecția va fi însoțită de o traducere în limba rusă a textelor respective, fapt care îi va oferi cărții perspectivele unui public cititor mai larg. Fragmentele prezentate mai jos vin să ilustreze o parte din selecția realizată, la care se alătură și traducerea respective.

Mihai CIMPOI, *Liber Mundi*

Lumea e o carte, precum cartea e o lume. E vorba de un „raport vital”, de un raport eminent ontologic, conceput și perceput ca atare de când există lumea și de când există cartea (scrisul socratic al memoriei, scrisul pe tăbliță cerată sau pe pergament).

În Biblie, cerurile se fac ca o carte, Iisus ține în mână un rulou de hârtie și scrie cu degetul pe pământ „tâlcuind din toate scripturile”, iar *Cartea vieții* este imaginată în centrul universului identificându-se cu *Pomul vieții*.

Cartea, înțeleasă azi – în sens obișnuit și pragmatic demitizat – ca un instrument de lucru, ca un izvor de informație intelectuală, este din Antichitate și până la Shakespeare sau Goethe un lucru sfânt, presupunând formule sacre care ascund taina divină. *Liber Mundi* încifrează însuși mesajul divin. Pornind de la această conotație universală, putem spune că în cazul ei avem de-a face cu o semnificare, o codificare, o simbolizare sub semnul Logosului și al Ontosului, al manifestării revelației heideggeriene și bliagiei ascunderii și iluminării. Deschiderea („*Ci mai mult o încifrează cel ce vrea a descifra*”, spunea Eminescu în *Epigonii*) se identifică cu destăinuirea și tănuirea. E, în fond, o acțiune de intrare în labirint, opera fiind concepută și de moderni ca o construcție labirintică și ca o Bibliotecă cu galerii hexagonale infi-

nite (Borges). E o concepție mai veche, laicizată de Evul Mediu: Paracelsus vorbea, bunăoară, despre natură ca o „sumă” de cărți și despre pământ ca o bibliotecă.

Universul ni se înfățișează și astăzi ca o carte pe care încercăm s-o înțelegem în noul context al dialogului multicultural, al europenizării și mondializării.

Cimpoi, Mihai. Lumea ca o carte. București: Editura Fundației Culturale „Ideea Europeană”, 2004, p. 5-6

Михай ЧИМПОЙ, *Liber Mundi*

Мир – это книга, равно как и книга – целый мир. Речь идёт о «кровной связи», о связи сугубо онтологического характера, мыслимой и постигаемой как таковой с момента существования мира и с момента существования книги (сократовское письмо памяти, письмо на вощёных дощечках или на пергаменте).

В Библии небеса обретают форму книги, Иисус держит в руке бумажный свиток и пишет пальцем на земле, «толкую из всех писаний», а Книга жизни, отождествляясь с Древом жизни, видится в центре мироздания.

Понимаемая сегодня – в обычном и прагматически демифологизированном смысле – как рабочий инструмент, как источник интеллектуальной информации, книга, начиная с античности и заканчивая Шекспиром или Гёте, представляет собой нечто священное, предполагающее сакральные формулы, в которых сокрыта божественная тайна. *Liber Mundi* шифрует, по сути, божественное послание. Отталкиваясь от этой универсальной коннотации, можно утверждать, что в её случае имеем дело с обозначением, кодированием, символизацией под знаком Логоса и Онтоса, под знаком откровения хайдеггеровского и благианского утаивания и просветления. Раскрытие («*Всё же больше сокрывает, кто её открыть желает*», говорил Эминеску в *Эпигонах*) ото-

ждествляется с разглашением тайны и утаиванием. В конечном счёте, это сродни входу в лабиринт, ибо и авторами Нового времени художественное произведение мыслится как лабиринтная структура и как Библиотека, состоящая из бесконечных шестигранных галерей (Борхес). Эта довольно старая идея лишилась религиозного оттенка в Средневековье: Парацельс, к примеру, говорил о природе как о «сумме» книг и о земле как о библиотеке.

Мироздание и сегодня предстает нам в виде книги, которую мы пытаемся познать в новом контексте поликультурного диалога, европеизации и мондиализации. [...]

Cimpoi, Mihai. Lumea ca o carte. București: Editura Fundației Culturale „Idea Europeană”, 2004, p. 5-6

Eugen LUNGU, Cartea ca eros

Ca și orice altă patimă, bibliofilia presupune o angajare pasională, un cutremur al simțurilor. Georges Duhamel, medic de profesie și scriitor prin vocație, căzut și el în sclavia cărții-drog, își „procesă” cu minuție pasiunea „vinovată”: „Când intru la anticar, emoția mă copleșește într-atât, încât degetele strânse pe măciulia bastonului încep să tremure.” Dacă rafturile librăriei îi dezamăgesc, optimismul din el se transformă într-un sceptic neconsolat, care își pierde speranța în virtuțile umanității. Patima îl consumă, îl destramă ca un viciu comun și cumva rușinos: „Asta m-a făcut să înțeleg psihologia băutorului cronic, al jucătorului de cărți, al tipului desfrânat.” Psihologia ultimului – a tipului desfrânat – transpare tot mai mult în autoanalizele microscopice pe care și le face fostul medic: „Peste un timp am fost surprins să constat că încerc o desfătare aproape sentimentală în momentul când îmi revăd acasă cumpărăturile. Cumpărăm câte două sau chiar trei cărți pe zi. Seara, așezându-le pe masă, le deschideam, le pipăiam, le răsfo-

iam, citind la întâmplare două-trei rânduri, le mângâiam colțurile copertelor, cotoarele, încuietorele. A doua zi aceste cărți mi se păreau la fel de atractive, dar sentimentul ce mă încerca față de ele nu mai era atât de acut. Le căutam un loc în rafturi și le aranjam acolo. Era de parcă le-aș fi introdus în familie, în gospodărie și mi-aș fi legalizat relațiile cu ele. După încă o zi, le priveam cu o satisfacție nepasională, la fel cum îți accepți consoarta legitimă. Mă simțeam însă mereu tentat să cumpăr alte și alte cărți, patima de a pune stăpânire pe ele arzându-mi sufletul. Porneam zilnic la o nouă vânătoare și rareori mă întorceam cu tolba goală. Cărțile își primeau partea lor de mângâiere, după care își ocupau locul stabilit în haremul meu. Sigur că le iubesc pe toate la fel. Dar nu ca în luna de miere, perioadă incomparabilă. Cred că înțelegeți, domnilor, ce înseamnă luna de miere. Deși, câteodată, față de unele dintre ele mi se aprind iarăși dorințele” (*Despre amatori*).

Pasiunea e atât de mare și acaparantă, încât împătimitul începe să vorbească despre cărți (ce e cartea, în ultimă instanță, decât celuloză tipărită?) ca despre ființe vii, atracția depășind un banal atașament față de un obiect oarecare, ci dezvoltându-se într-o paradoxală adorație sentimentală, într-o comuniune cvasitrupească. Bibliofilia se convertește astfel în eros.
SUD-EST cultural, nr. 3, 2009, p. 20-22

Эуджен ЛУНГУ, Книга как эрос

Подобно любой другой страсти, библиофильство подразумевает заядлое увлечение, потрясение чувств. Жорж Дюамель, врач по профессии и писатель по призванию, также ставший рабом книги-наркотика, со всей тщательностью «прокручивал» в мыслях свою «греховную» привязанность: «Когда я захожу к букинисту, меня охватывают настолько сильные эмоции, что начинают дрожать пальцы, сжимающие

набалдашник трости». Если же полки книжного магазина его разочаровывают, из оптимиста он превращается в безутешного скептика, утратившего веру в человеческие добродетели. Страсть поглощает его, разрушает как некий порок, распространённый повсеместно и в какой-то степени постыдный: «Это позволило мне понять психологию хронического алкоголика, картёжника, развратника». Психология последнего – человека развращённого – всё чаще проскальзывает в опытах микроскопического самоанализа, предпринятого бывшим врачом: «Через некоторое время, я с удивлением констатировал, что испытываю почти что чувственное наслаждение, когда просматриваю покупки у себя дома. Я покупал по две или даже по три книги в день. Положив на стол, вечером, я их открывал, ощупывал, листал, прочитывал две-три случайные строчки, поглаживал уголки переплётов, корешки, защёлки. На следующий день эти книги казались мне такими же прекрасными, однако испытываемое к ним чувство не было уже таким острым. Я подыскивал им место на полке и укладывал их туда. Это было подобно тому, как если бы я ввёл их в свою семью, в свои владения и узаконил с ними свои отношения.

Ещё через день я смотрел на них с удовольствием, лишённым страсти, похожим на то, как терпишь законную супругу. В то же время я постоянно испытывал соблазн покупать новые и новые книги, страсть вступить во владение ими сжигала меня изнутри. Каждый день я отправлялся на новую охоту и редко возвращался без добычи. Книги получали причитающуюся им часть ласк, после чего занимали предназначенное им место в моём гареме. Безусловно, всех их я люблю одинаково. Но не как во время медового месяца, этой ни с чем несравнимой поры. Думаю, господа, вы понимаете, что значит медовый месяц. Хотя, время от времени, к некоторым из них я снова испытываю вожделение» (О любителей).

Страсть эта настолько сильна и захватывающа, что одержимый ею начинает говорить о книгах (не есть ли книга, в конечном итоге, лишь напечатанная целлюлоза?) как о живых существах, его влечение выходит за рамки банальной привязанности к какому-либо предмету, перерастая в парадоксальное чувственное обожание, в чуть ли не телесную связь. Так библиофильство обращается в эрос.

SUD-EST cultural, nr. 3, 2009, p. 20-22

INTERTEXTUALITATEA ÎN POEZIA LUI ARCADIE SUCEVEANU

Ana-Maria CECOI,
masterandă, Facultatea de Litere, USM

„Chiar asta e intertextul: imposibilitatea de a trăi în afara textului infinit, fie că textul cutare e de Proust sau gazeta zilnică sau ecranul televizorului: cartea face sensul, sensul face viața.” (R. Barthes)

În semestrul III al anului curent, la una din ședințele cenaclului „Magia cuvântului”, care își desfășoară activitatea la Biblioteca Centrală din cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, am discutat noțiunea de intertextualitate raportată la diferiți scriitori. Am fost atrasă de poezia lui Arcadie Suceveanu. Lectura m-a făcut să descopăr versul din optica dialogului cu cultura universală. În continuare voi încerca să valorific textul acestui poet. Ideea de a da publicității această interpretare se datorează cărții doctorului conferențiar Victoria Fonari *Proiecții ale mitului în creația lui Victor Teleucă, Leo Butnaru și Arcadie Suceveanu* (2013). Datorită faptului că mi-am făcut studiile la specialitatea limba și literatura română și limba engleză, am avut predilecția pentru textele lui Arcadie Suceveanu ce au o fuziune cu cuvintele limbii engleze.

Arcadie Suceveanu (născut la 16 noiembrie 1952 în satul Suceveni, raionul Hliboca / Adâncata din regiunea Cernăuți, astăzi în Ucraina) este un nume sonor în hotarele acestor provincii românești. Tradițională în aparență, creația lui Arcadie Suceveanu este modernistă în esență. Îndepărtându-se cuviincios de mimetismul neputincios și de expresia plată, sentimentală a majorității scriitorilor în mijlocul cărora a creat și creează, el a cultivat și cul-

tivă metafora, simbolul, parabola prin care își dezvăluie gândirea îndrăzneță și strălucire exprimării rafinate care-l apropie de moderniști.

El n-a fugit dintre scriitorii timpului, ci s-a integrat în opera comună de creare a unei literaturi oneste și veridice, incitante și stimulative a progresului etic, căutând și găsiind pentru aceasta modalitățile și uneltele necesare și potrivite. El n-a luat de la înaintași vetustatea inerentă, ci s-a smuls din aceasta, devenind un poet modern prin viziune și prin procedee.

Un loc important în opera lui Arcadie Suceveanu îl ocupă intertextualitatea. Din majoritatea operelor sale se întrezăresc personaje mitologice, personalități marcante, opere de valoare etc. (de exemplu: *Adio! Nevermore!*, *Albatrosul lui Baudelaire*, *Arhivele Golgotei*, *Contemporani cu Hamlet*, *Dacă vrei să fii Columb*, *Eterna Danemarcă*, *Flori din Grădina Răstignirii*, *Iarna lui Vasile Alecsandri*). Acest aspect apropie creația lui A. Suceveanu de postmodernism.

Două poezii deosebit de interesante și cu un substrat profund sunt *Adio! Nevermore* și *Cafeneaua Nevermore*, inspirate din faimosul poem al lui Edgar Allan Poe *Corbul*. Observăm tangențe cu poemul lui Poe chiar din titlul acestor poezii. „Nevermore” este singurul cuvânt pe care îl rostește corbul, reprezentând un laitmotiv al poemului, ce accentuează starea lăuntrică a eului liric, ducându-l la desperare și nebulie.

Poezia *Adio! Nevermore* reprezintă o meditație filosofico-ironică asupra morții.

Eul liric realizează că toți suntem sortiți morții, este o condiție inevitabilă și chiar dacă nu dorim s-o acceptăm, o primim cu silă, ea oricum vine: „*Trăim modern, murim în metru antic, / Murim de silă și murim oricum, / Și nici n-am reușit să fim romantic / Prin găurile acestui veac de fum.*” Primul vers sugerează că viața omului, a lumii în general se supune vremii, schimbărilor, omul trăind modern, după plăcerile și legile contemporane lui, pe când moartea e neschimbată, „clasică” (în metru antic), este aceeași dintotdeauna: gravă, neclintită, neinfluențată de nimeni și nimic.

Poezia lui Arcadie Suceveanu e completată și cu alte intertexte, cum ar fi Colhidele și Arthur Rimbaud. Îndemnul eului liric este de a părăsi iluziile, visurile, aspirațiile imposibil de realizat, reprezentate în poezie de Colhide (patria legendară a vrăjitoarelor Medeea și Circe, aici s-ar afla lina de aur, ținta expediției argonauților), căci acum au venit alte timpuri, în care și ținta preocupărilor este alta: „*Prieteni, nu mai arendați Colhide, / Pe-aici se-ntreabă absint și indigo.*” Aceste versuri, precum și următoarele („*Și poezia-n noi se sinucide / Cu revolverul lui Arthur Rimbaud*”), ne trimit la ideea de stagnare, de „omorâre” a poeziei din cauza regimului totalitar, care nu permitea să te îndepărtezi de realitățile existente, de regulile impuse. Astfel, creatorii de artă sunt datori să renunțe la Colhide, la imaginația lor bogată care aspiră la un ideal, la individualitatea lor creatoare, la tot ce reprezintă frumosul, valorosul, în schimbul a ceea ce reprezintă nonvaloare, efemer („*absint și indigo*”). Faptul că poezia „*se sinucide cu revolverul lui Rimbaud*” sugerează ideea trădării noastre, în perioada totalitarismului, din partea unora dintre compatrioți, prieteni și frați, asemeni lui Rimbaud care a fost împușcat (nu mortal) de către prietenul și colegul său Paul Verlaine. Poezia nu poate supraviețui în asemenea condiții, încetând să mai fie creată.

Următoarele versuri adâncesc ideea de mai sus, prezentând contaminarea societății cu străinul, cu nefirescul, cu elemente ce știrbesc din specificul nostru național, din cultura și valorile noastre moral-spirituale: „*Sunt așteptat la o mazurcă veche / În săli de camfor, la cea doamnă Nix / Ce-mi va șopti ca târfa la ureche: / Pe mâine seară, la Apocalips.*”

În versurile care urmează eul liric revine asupra temei morții, văzând-o ca pe un bal, la care toți vor dansa pe rând și care va rămâne mereu neschimbat, până și după moartea fiecăruia dintre noi: „*O, timp a fost și timp va fi și după / Ce vom dansa, pe rând, la acest bal.*” Urmează o meditație asupra a ceea ce rămâne după moartea poetului, va rămâne sau nu creația lui nemuritoare, va fi considerat el ca unul de valoare sau nu, eul liric dând un răspuns pesimist în acest sens: „*Se va vorbi de mine ca de-o cupă / În care-a fost, ba nu, n-a fost cristal.*” Posibilitatea de revedere în cealaltă viață din finalul poeziei rămâne sub semnul întrebării, eul liric neștiind sau nedorind să dezvăluie adevărul, la fel ca enigmaticul corb al lui E.A. Poe: „*Oricum, ne vom vedea în altă viață. / Adio! Pe curând! Sau Never more!*”

Luând drept argument cele expuse mai sus, putem afirma că intertextul este foarte important în creația lui Arcadie Suceveanu. Poezia lui se construiește din și prin intertext, nedezvăluindu-și semnificațiile în afara lui.

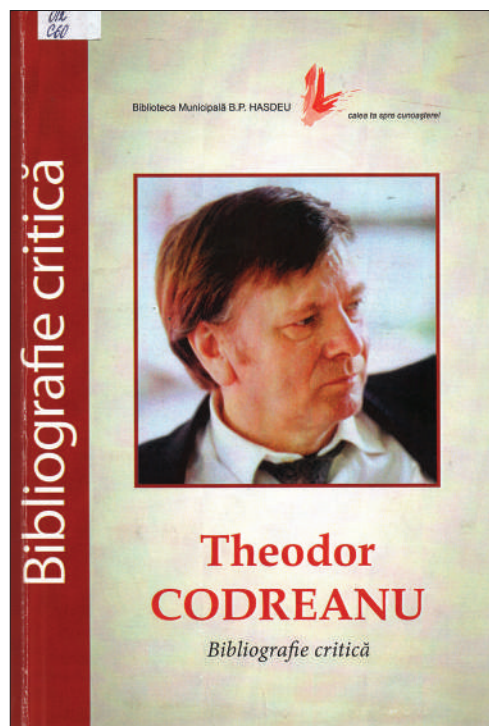
Dezvăluirea textului artistic prin intermediul percepției teoriei literare este cunoscut. Dar noțiunea de intertextualitate este una care include polemici. Totuși, reperatele acestea au structurat altfel interpretarea. Printre colegele mele aș remarca pe Georgeta Fănar, Anastasia Bancu, Olga Balan, Cristina Panait. Fiecare și-a selectat textele, identificând coordonatele universalității și specificând individualitatea autorului. Este și un exercițiu de a vedea cum literatura lucrează în noi și trăiește în texte.

LINA CODREANU: „THEODOR CODREANU – BIBLIOGRAFIE CRITICĂ”

Încă de la contactul vizual prim cu volumul masiv (585 p.) al scriitoarei și publicistei Lina Codreanu, *Theodor Codreanu. Bibliografie critică* *, apărut sub auspiciile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din Chișinău în 2012, m-am întregat care vor fi fost resorturile interioare ale autoarei ce au făcut-o să purceadă la o asemenea cercetare sisifică. Să fie la mijloc un extraordinar devotament conjugal, după modelul miticei Penelopa, faimoasă pentru fidelitatea ei matrimonială, dacă este să judecăm sensul strict al legendei originare (ulterior, exegeți ai *Odiseei* au descifrat în statornicia femeii un calcul pragmatic legat de avere), în cazul de față pilda unei credințe nestrămutate în valoarea culturală incontestabilă a „subiectului”? Să fie oare o provocare insolită aruncată posterității, ale cărei balanțe capricioase sunt bine cunoscute în istorie? Să fie vorba, pur și simplu, de un orgoliu auctorial și de o demonstrație axiologică aproape ostentativă? Să aibă Lina Codreanu un foarte acut simț al eternității și să ne someze prin această carte să privim mai atent obiectul contemplației / adorației sale? Să fie vorba de o nesperată mână de ajutor dată cercetătorilor viitorului, care, confrunțați cu o operă complexă și multiformă, ar putea repede să rătăcească potecile binecuvântate? Poate fi câte ceva din toate acestea și încă ceva pe deasupra, inefabil și ireductibil, căci se știe cât de greu poate fi descifrat labirintul suflet feminin. Să ne gândim o clipă doar la avatarurile atâtor cupluri ce-

lebre ale istoriei noastre literare (Eminescu – Veronica Micle, G. Bacovia – Agatha Grigorescu-Bacovia, Liviu Rebreanu – Fanny Rebreanu, G. Călinescu – Alice Vera Călinescu, Marin Preda – Aurora Cornu ș.a.) și la destinul în posteritate al ilustrațiilor bărbați, la spiritul scormonitor al biografiilor curioși, „setați” pe anecdotica picantă și pe indiscreții ca și la diversele poziționări ale iubitelor și soțiilor, de la fidelitatea evocărilor memorialistice până la mistificația postumă (v. cazul jurnalului lui Rebreanu). Suntem pe un teren alunecos, iar judecata grăbită și apodictică a făcut mult rău adesea memoriei celor trecuți – vai! – prea devreme la cele veșnice. Lina Codreanu își ia de pe acum, se pare, măsuri de precauție în privința poste-

* *Theodor Codreanu. Bibliografie critică* / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”; alcăt. Lina Codreanu; ed. îngrijită de Lidia Kulikovski. Ch., S.n., 2012 (Tipogr. „Notograf Prim”). 585 p. ISBN 978-9975-4395-9-6.

rității, lăsând prin cartea de față o mărturie esențială, peste care nu se va putea trece, veștejind din start posibile „refracții” critice, aprecieri aproximative, judecăți deformatoare ale celor care vor veni.

Dacă oportunitatea cărții este dincolo de orice îndoială și ca urmare istoria literaturii îi va rămâne îndatorată autoarei, nu mai puțin importantă ne apare în context *aspirația exhaustivului*. Lina Codreanu ambiționează să epuizeze sursele documentare, cercetate cu acribie și răbdare benedictină încă de la debutul publicistic al scriitorului, aflat la vârsta post-adolescenței imberbe și până pe la 66-67 de ani, acesta din urmă fiind – se înțelege – un prag temporal oarecum convențional, dictat de circumstanțele specifice editării unui volum bibliografic, susceptibil în viitor de noi adăugiri, augmentări și reorganizări ale arhitecturii interioare. Desigur, opera nu s-a încheiat, criticul adaugă noi cărămizi zidirii sale și nu excludem defel surprize revelatoare în anii ce vor veni. Oricine își va pune cândva o întrebare firească: De când datează preocupările literare ale lui Theodor Codreanu? Bibliografia critică ne vine imediat în ajutor. O secvență evocatoare concludentă aparține universitarului ieșean Constantin Parfene (1929-2004), profesor în tinerețe la liceul bărlădean pe care-l va absolvi Theodor Codreanu: „[...] sunt întâmpinat, într-un hol al actualului liceu «M. Eminescu» (fostul Complex Școlar din Bârlad), de doi elevi, timizi și sfioși nevoie mare. Îi cunoșteam, oarecum indirect, prin intermediul soției mele, și ea de limba română la același liceu, ca fiind elevi buni, cu înclinații deosebite spre disciplinele umaniste. Unul se numea Șoitu, ceva mai puțin sfios, care îl tot împingea spre mine pe Theodor Codreanu, colegul său de clasă și de bancă. Codreanu era pe atunci un adolescent firav, foarte timid, aproape că nu îndrăznea să-și ridice ochii spre mine, blonduț, modest îmbrăcat și în mână cu un caiet gros, pe care nu știa cum

să mi-l facă vizibil. Șoitu, suporterul său în acea situație, mai îndrăzneț, mi se adresează politicos, cu rugămintea de a citi caietul colegului său, informându-mă că este vorba de un roman scris de prietenul său în nopțile de «inspirație» și că ar vrea să afle părerea mea” (p. 95-96). Cum liceul a fost urmat între 1959-1963, este lesne de înțeles că Theodor Codreanu și-a descoperit de timpuriu vocația literară; ambițios și hotărât, ieșea în arenă nu cu bagatele de circumstanță, ci direct cu un roman de factură polițistă. *Reperete biografice* de la începutul cărții sunt edificatoare: debutul publicistic, la 14 iunie 1968, în paginile cotidianului județean *Vremea nouă* din Vaslui; debutul publicistic în critica literară – în *România literară*, nr. 21 (33) la rubrica *Voci din public*, la 22 mai 1969, cu un articol intitulat *Moștenire culturală sau... dezmoștenire?*

Lina Codreanu înregistrează scrupulos toate contribuțiile literare ale distinsului ei consort, fie că este vorba de volume proprii, ediții coordonate și îngrijite, fie colaborări în alte volume, dialoguri, interviuri, anchete literare, colocvii, dezbateri, corespondență literară, publicistică etc., precum și referințele critice. Nu sunt uitate portretizările și impresiile despre Theodor Codreanu, dedicațiile, semnalele editoriale, prezența în colegii redacționale, premii și distincții etc. Nicio sursă nu este disprețuită; toate sunt tratate democratic, de la periodice de prestigiu național până la gazete provinciale și reviste școlare. Este un mod implicit și explicit de a proba respect față de adevărul istorico-literar, fie el de mare revelație ori benign. Pentru Lina Codreanu contează adevărul dincolo de subiectivități orgolioase și vanități rănite, slujind o diacronie obiectivă, căreia ne supunem toți. Structural, cartea respectă arhitectura standard a construcțiilor de acest gen, conformându-se normelor academice și procedurilor uzuale în materie de înregistrare, inseriere și adnotare critică, numai

că autoarea trece dezinvolt peste granițele consemnării tehnice a diverselor surse biografice, selectând citatele revelatoare și rezumând substanța fiecărei contribuții literare, pentru ca eventualul cititor să-și poată forma o imagine de ansamblu. Se citează epigrame, aforisme, judecăți critice, atitudini și reacții polemice într-o succesiune guvernată tiranic de zeul Cronos. Încă de la începuturile sale literare, deloc ezitante, Theodor Codreanu etalează un condei alert, vehementă în ton, vocație polemică și consecvență metodologică și atitudinală. Nu are complexe culturale provinciale, intră în dialog cu nume mari ale literaturii noastre, își susține ideile cu feroare, chiar ritos, în ritm neslăbit și cu o anume îndârjire inflexibilă. Aș zice că așa a rămas până astăzi. În linii generale, scrisul său și-a păstrat atributele definitorii inițiale, nuanțându-se și modelându-se stilistic în funcție de obiectul cercetării. Altfel spus, evoluția criticului – spectaculoasă la nivelul cantității și al forței de persuasiune – s-a făcut pe coordonate asumate ferm încă de la început, semn al organicității și al forței automodelatoare. În devenirea sa intelectuală detectăm relativ ușor lecturile formatoare ale fiecărei vârste interioare, autorii predilecți, motivele tematice recurente, structurările stilistice esențiale. Înțelegem astfel mai bine în ce constă *motivația integratoare* a lui Theodor Codreanu: dorința acaparantă de a fi prezent în literatura română, în pofida multiplelor dificultăți și obstacole ale timpului său.

Lina Codreanu reține din noianul referințelor critice pozitivul esențializat și ca atare convenabil, dar nu exclude detaliile lămuritoare cu privire la confruntări și polemici purtate de critic de-a lungul carierei: răspunsul la o serie de observații ale regretatei Ioana Em. Petrescu (*Studii de literatură română și comparată*, Cluj-Napoca, 2005, capitolul *Studii eminesciene*); o obiecție adusă eminescologului docu-

mentarist Augustin Z.N. Pop, care susține teza existenței strict vegetative, a poetului național, între 1883-1889; poziționarea critică față de „demolarea eminescianismului” (p. 163); polemica purtată cu Dan Zamfirescu, cel care afirmase că Eminescu este „primul comunist român” (p. 167); acolada polemică pornind de la doctrina protocronismului românesc, în care Theodor Codreanu apără direcția națională în cultură, ce n-a fost pe gustul clasei „elitiste” nici ante-, nici postdecembriste, cu trimitere explicită la Nicolae Manolescu (p. 168); replica polemică dată criticului clujean Ioana Bot, pornind de la *Modelul ontologic eminescian* (p. 171); reacția polemică la opiniile ideologico-estetizante ale Ioanei Pârvulescu referitoare la proza publicistică eminesciană (p. 178); articolul polemic vizând alegația lui Eugen Negrici despre *Luceafărul* ca „eșec” (p. 181); reacția polemică la afirmațiile lui Mihai Zamfir conform cărora Eminescu „s-ar fi opus cu înverșunare oricărei deschideri către modernitate” (p. 194); polemicele vizându-l pe H.-R. Patapievici, care anunțase fără temeii că „steaua lui Eminescu a apus” (p. 200). De altfel, pe toată întinderea volumului se pot identifica *reflexe polemice*, iar titlurile articolelor sunt grăitoare: „*Ai noștri tineri...*” (p. 223), *Dezamăgiri și... (dez)amăgiri* (p. 232-233), *Ignoranța criticismului* (p. 235), *Vremea idioților* (p. 250), *Eminescologia „cadavrului din debara”* (p. 259), „*Reacționarul Eminescu*” (p. 267), *Culianu, Eminescu și patologia „corectitudinii politice”* (p. 270), *Marele Inchizitor* (p. 273), *Uimirile domnului Andrei Cornea* (p. 314), „*Vinovăția*” lui *Mircea Eliade* (p. 315), *Mitomania mitomaniei* (p. 323), *Cazul Patapievici* (p. 325), *Eminescu și manipularea televiziunii* (p. 327), *Minciuna cu capul sus* (p. 360). După cum se vede, reperul valoric suprem pentru Theodor Codreanu este Eminescu, în jurul căruia se organizează polifonic întreaga literatură română. În nenumărate rânduri

poetul național a fost apărat de pe bariadele ideii naționale, ale patriotismului lucid și autentic împotriva detractorilor de ieri și de azi, organizați în cohorte nihiliste și demolatoare. Sunt deopotrivă reperi axiologice I.L. Caragiale, G. Bacovia, Ion Barbu, Mihai Ralea, Edgar Papu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Nichita Stănescu, Cezar Ivănescu, Grigore Vieru, cărora criticul le-a consacrat pagini de o remarcabilă acuitate analitică. Într-o complementaritate fericită criticul a scris nu doar despre *poetul mamei arhetipale* (Gr. Vieru), ci și despre alți scriitori valoroși din Basarabia, pe care i-a perceput integrator, ca făcând parte cu legitimitate

din corpul literaturii naționale. Theodor Codreanu n-a ezitat să se pronunțe despre cărți ale unor autori de rang secund, în temeiul unei transparențe critice comprehensive de tip maioreșcian. Nu lipsesc din cuprinsul bibliografiei critice condeierii conjudețeni (Ion Gh. Pricop, Cristian Simionescu, Ioan Baban, Gruia Novac, Simion Bogdănescu, Iorgu Gălățeanu ș.a.), autori ce asaltează muzele în căutarea clipelor de grație.

Cartea Linei Codreanu rezolvă problema posterității criticului și pune la îndemâna cercetătorilor literari un instrument de lucru neprețuit.

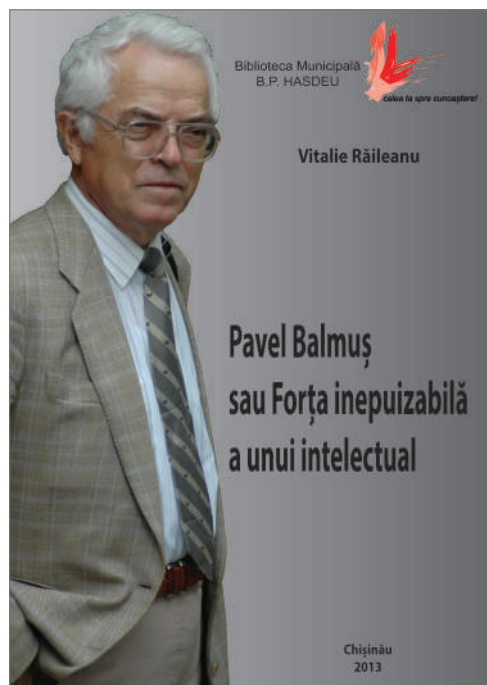
Teodor PRACSIU

PAVEL BALMUȘ ÎN IUREȘUL DESTINULUI

În „grădina” celor șapte decenii pământesti ale criticului și istoricului literar Pavel Balmuș a fost „plantat”, de curând, un divers și valoros florilegiu spiritual-curricular sub genericul *Pavel Balmuș sau Forța inepuizabilă a unui intelectual**, concepție și elaborare de dr. Vitalie Răileanu, directorul Filialei „Onisifor Ghibu” a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din Chișinău.

Seriozitatea și priceperea cu care a fost alcătuit și trudit acest itinerar biobibliografic al lui P. Balmuș fac din el un model de claritate și exactitate demn de remarcat. Fără a fi – cum s-ar aștepta – un volum plictisitor și arid (difícil de consultat), ghidul în cauză, dimpotrivă devine plăcut și atrăgător. Și asta nu numai grație subiectului, Pavel Balmuș fiind o personalitate complexă prin diversitatea preocupărilor sale, un polemist incurabil, ci și datorită modului în care a fost concepută lucrarea,

* *Pavel Balmuș sau Forța inepuizabilă a unui intelectual* : exegeze literare completate de o biobibliografie / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Onisifor Ghibu” ; concepție și elab. : Vitalie Răileanu. Ch. : Grafema Libris, 2013. 225 p. ISBN 978-9975-52-145-1.

bogată în comentarii și ecouri alese cu discernământ și inteligență.

De aci pornind, avem la îndemână un opus pilduitor bibliografic prin temeinicie, rigoare și bun-gust, care ne pune la dispo-

ziție un instrument de lucru complet, încercând să ordoneze vastul material adunat (în 226 p., format mare) cât mai logic și mai clar.

Un cuvânt-înainte din partea antologatorului Vitalie Răileanu, o schiță-portret făcută de coordonatorul ediției, conf. univ. dr. Lidia Kulikovski și *Tabelul cronologic*, întocmit de același Vitalie Răileanu, alcătuiesc preambulul cărții. Cinci capitole următoare își propun să sistematizeze ansamblul, definit prin concordanță cu opera și biografia omagiatului.

În cuprinsul primului compartiment *Pavel Balmuș și cercetarea literară ca profesiune de idei*, urmărim toate etapele creației cercetătorului și istoricului literar Pavel Balmuș, trecute prin prisma concepțiilor colegilor săi de condei Mihai Cimpoi, Haralambie Corbu, Eugen Lungu, Victor Prohin, Vasile Malanețchi, Alexandru Burlacu, Alexandru Dobrescu, Marius Chivu, Ion Nuță, Mircea V. Ciobanu, Anatol Moraru, Andrei Vartic, Eugenia Danu, Nicolae Enciu, Iurie Colesnic.

Capitolul doi, intitulat *Când anii sunt o dulce amintire...*, inserează materiale despre „roata vieții lui Pavel Balmuș”, semnate de către Alexe Rău, Vlad Chiriac, Iurie Colesnic, Andrei Vartic, Vladimir Beșleagă, Vitalie Răileanu, Nicolae Roibu, Elena Căldare, Parascovia Onciu și Elena Ciubotaru.

Prioritatea cărții o alcătuiește, în fond, compartimentul imediat următor, *Pavel Balmuș. Bibliografie*, căruia i s-a consacrat dna Margareta Cebotari, secundață de colegele dânzei Ludmila Marișceac, Diana Șontea, Corina Stăvilă, Cristina Tatarin, Anișoara Leșan și Tatiana Musteață. Bibliografia, la rândul ei, este structurată în cinci părți: *Ediții alcătuite, îngrijite, coordonate / redactate de Pavel Balmuș; Recenzii și prezentări de noutăți editoriale. Prefețe, postfețe; Articole și studii publicate în culegeri, ediții seriale; Interviu. Referiri la viața și activitatea de cercetare literară; Repere critice*, acestea fiind urmate de *Indexuri*

auxiliare: Index de nume și Index de seriale bibliografice. Structura cuprinsului asigură accesul multilateral la creația cercetătorului-hasdeulog Pavel Balmuș, demonstrându-ne, evident, cât de atent a fost gândit și accesul la informații, care ne economisește timpul și ușurează efortul utilizatorilor interesați de activitatea savantului.

Al patrulea compartiment – *Două dialoguri inedite cu Pavel Balmuș*, certifică discuțiile susținute de Vitalie Răileanu cu protagonistul lucrării: *Raporturile revelatoare ale cercetătorului literar Pavel Balmuș cu confesiunea; Pavel Balmuș: „Un istoric literar trebuie să citească foarte mult”*.

Volumul este întregit cu cea de-a cincea rubrică, *Iconografie de Nicolae Răileanu și din arhiva familiei Balmuș*, fiind înconunat de postfața lui V. Răileanu, *Pavel Balmuș – exegetul dominat de nonconformism*, care „este omul atotștiutor despre Hasdeu, este omul-document, omul-argument, omul-comentariu, omul-notă” (L. Kulikovski), „este un intelectual din cei cu tărie intensă și parțial ascunsă; este unul din cei care sporește coeficientul de valoare a unui timp, iar în galeria hasdeulogilor se pretează printre cei mai prolifici” (V. Răileanu).

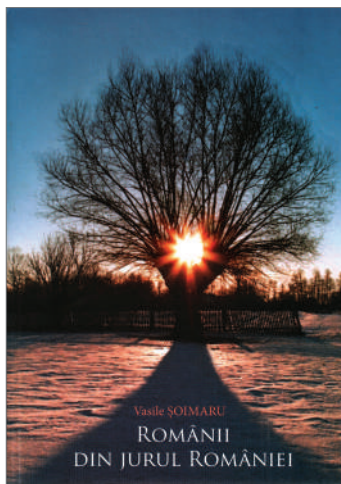
Limbajul cultivat al eseurilor însumate, cursiv și expresiv, ținuta grafică, densitatea și vestitatea materialului sporesc accesibilitatea informațiilor, făcând consultarea lucrării pe cât de lesnicioasă, pe atât de plăcută, ghidul venind ca o carte extrem de utilă, necesară și meritorie prin seriozitatea și acuratețea ei. Chiar și titlul volumului, după V. Răileanu, „exprimă, cu tezanța alcătuitorului de a aborda miezul, esența însăși a destinului intelectualului, imaginea de azi a cercetătorului și istoricului literar Pavel Balmuș, or, ziua de azi este plină de ziua de ieri și orientată spre cea de mâine”.

Dumitru PĂSAT

RECENZII ȘI CONSEMĂRI

VASILE ȘOIMARU: ROMÂNII DIN JURUL ROMÂNIEI: MONOGRAFIE ETNOFOTOGRAFICĂ¹

Domnul Vasile Șoimaru (născut la 30 aprilie 1949, în satul Cornova din Republica Moldova) este conferențiar în economie la Academia de Studii Economice din Chișinău, cu un doctorat de profil în 1978; o altă specializare a autorului (reprezentată cu deosebire prin cartea de față) este aceea de scriitor și fotograf. La 27 martie 2008, cu ocazia celei de-a 90-a aniversări a Unirii Basarabiei cu România, V. Șoimaru a publicat o primă versiune a impunătoarei sale lucrări, cu titlul *Românii din jurul României în imagini*, ca rezultat al călătoriilor autorului de-a lungul a „peste 100 000 de kilometri” în zece țări ale Europei Orientale. De această dată, potrivit propriei sale mărturii (p. 22), V. Șoimaru acoperă prin cartea sa „un sfert de milion de kilometri” pe care i-a înregistrat pe durata a „aproape 12 ani” pe parcursul unei „Româniimi de dincolo de granițele actuale ale României”, lucru consemnat prin cele „1000 de imagini” ce constituie a sa „monografie etnofotografică” din prezent.

În prefața semnată de profesor Zamfira Mihail este remarcat faptul că *Românii din jurul României* a fost precedată de cele trei volume pe care Tache Papahagi le-a publicat – în 1928, 1930 și 1934 – cu titlul *Images d'ethnographie roumaine* – anume, un reper al etnografiei românești interbelice. Cât despre punctul de pornire a proiectului domnului V. Șoimaru, acesta este asociat cu a sa „nevoie de cunoaștere plenară a

tot ce înseamnă suflet românesc în afara granițelor de astăzi ale României”; într-o atare căutare, limba română este susținută drept un „element de control, [ca o] marcă a identității [...] unui popor”. Întrebarea crucială *Vorbiți românește?* este descrisă într-adevăr ca fiind „miraculoasă” în abordarea foto-travelogică pe care V. Șoimaru o face asupra comunităților românești care – precum un „nimb” sau o „ghirlandă” – trăiesc în jurul României (Z. Mihail, p. 5-8).

A-l însoți pe V. Șoimaru ca pe un „pelerin prin românităte” (după expresia lui Vlad Pohlă) invită la rememorarea cuvintelor marelui istoric Nicolae Iorga, potrivit căruia „România este înconjurată de români”. De fapt, un asemenea „pelerinaj” este o încercare de a cuprinde geografia și istoria românească, deopotrivă. Itinerariile lui V. Șoimaru, de aceea, sunt nu doar

¹ ȘOIMARU, Vasile. *Românii din jurul României: monografie etnofotografică*. Pref.: Zamfira Mihail. Pref. la vol. *Românii din jurul României în imagini*: Vlad Pohlă ; postf.: L. Kulikovski. ; prez. graf.: Simion Zamșa. Ch.: Ed. Serebia; Onești : Ed. Magic Print, 2014 (Tipogr. „Balacron”). 376 p. ISBN 978-9975-128-03-2.

„etnofotografice”: de la consătenii săi din Cornova (în raionul Orhei) la *Moldovenii* din Nordul Bucovinei, din Transnistria, din Sudul Basarabiei și din Nordul Caucazului, continuând cu *Aromânii* din Grecia, Bulgaria, Albania și Macedonia, apoi cu *Vlahii* din Bulgaria, Serbia, Cehia și Polonia, cu *Istrosromânii* din Croația, *Românii* din Ungaria, *Bolohovenii* din Galiția și Pocuția polone, din Transcarpatia acum ucraineană, și din Podolia (tot în Ucraina) – călătoria autorului, în sensul acelor ceasornicului, printre Românii transfrontalieri este trăită continuu (potrivit lui V. Pohilă) și ca o încercare etnopsihologică. Patriotismul este invocat ca *primum movens* al acestui proiect și ethosului său „primordial” (V. Pohilă, p. 9-11).

Cum își reprezintă domnul V. Șoimaru experiența sa călătorească? Începând cu o aspirație lăuntrică – „Am avut dintotdeauna curiozitatea de a-mi cunoaște frații [de neam românesc] [...]” (p. 12) –, autorul pune în lumină referințele sale clasice: „Am fost călăuzit de lucrările marilor cercetători ai Românilor din cele patru puncte cardinale: Bogdan Petriceicu Hasdeu², Teodor Burada³, Mihai Eminescu⁴, Nicolae Iorga⁵ și Anton Golopenția⁶ [...]” (p. 13). Sintetizând cetățenia sa moldavă și identitatea sa națională românească, Vasile

² Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Pe unde sunt și pe unde au fost românii*, Calendarul Wartha, 1867.

³ Teodor Burada, *Puncte extreme ale spațiului etnic românesc*, Editura Vestala, București, 2003.

⁴ Mihai Eminescu, *Românii din afara granițelor țării și unitatea spirituală națională*, Editura Saeculum I.O., București, 2000.

⁵ Nicolae Iorga, *Neamul românesc în Basarabia*, Editura Semne, București, 2006; Nicolae Iorga, *Neamul românesc în Bucovina* [Romanian people in Bukovina], Editura Semne, București, 2006; Nicolae Iorga, *Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească la 1906*, Editura Saeculum I.O., București, 2005.

⁶ Anton Golopenția, *Românii de la est de Bug*, Vol. I-II, Editura Enciclopedică, București, 2006.

Șoimaru evocă constant prin amintirile sale și ipostaziază astfel propriul său simț al *Românimii*, ca o conștiință crescută din, și revelată de – chiar întâlnirile pe care le-a avut „în teren”: „Mătușa Vasilița (79 de ani) [Moldovanskoie, Krasnodar], mi-a mărturisit că de 65 de ani nu a mai cântat nimănui *Hora Unirii*”; „Mii de ostași români [din cel de-al Doilea Război Mondial] zac în pământul din Kuban și niciunui oficial român nu-i dă în gând să întreprindă ceva pentru recuperarea demnității românești” (p. 14); „Dacă am compara cele două capitale românești – Chișinău și București – la capitolul românism, apoi adevărata capitală trebuie recunoscută Chișinăul” (p. 15); „În Ucraina de dincolo de Nistru și de Bug, echipa lui Anton Golopenția în timpul celui de-al Doilea Război Mondial a descoperit zeci de sate nerusificate, locuite de sute de mii de români, care după război au fost rusificați, iar azi, în Ucraina independentă, sunt masiv ucrainizați, și rar de tot Român în acele raioane care mai vorbește limba maternă a străbunilor săi” (p. 21).

Cartea include 12 capitole ce acoperă tot atâtea arealuri distincte ale Românilor din jurul României, un capitol dedicat „Copiilor românimii: de la poalele Caucazului până la Munții Stâncosuși” (p. 304-311) și un ultim capitol despre „vestigii românești pe alte meridiane: Turcia, Italia, Austria, Țările Baltice, Kazahstan, Canada” (p. 312-339). Cât despre cele 12 capitole principale, acestea se referă la „(I) Maramureșul istoric” (p. 24-57), „(II) Nordul Bucovinei și Ținutul Herței” (p. 58-111), „(III) Basarabia” (p. 112-151), „(IV) Transnistria” (p. 152-165), „(V) Noua Serbie, Slavo-Serbia [în Ucraina], Crimeea și Caucazul de Nord” (p. 166-191), „(VI) Cadrilaterul și Valea Timocului Bulgăresc” (p. 192-205), „(VII) Valea Timocului și Banatul Sârbesc” (p. 206-217), „(VIII) Aromânii [din Grecia, Albania, Macedonia și Bulgaria]” (p. 218-253), „(IX) Istrosromânii [din Croația și Slovenia]” (p. 254-265),

„(X) Românii din Ungaria” (p. 266-271), „(XI) Valahii slavizați din Cehia, Slovacia și Polonia” (p. 272-293) și „(XII) Urmele Bolohovenilor în Galiția, Pocuția și Podolia” (p. 294-303).

În limitele recenziei de față, este posibilă doar o alegere oarecare a ceea ce domnul prof. Șoimaru însuși a selectat spre a vizualiza cel mai bine pe Românii *extra muros*. Nu este trebuință de un argument cum că, în acest caz, alegerea pe care eu o fac nu poate fi altfel decât incompletă și inechitabilă; admitând acest risc, îmi exprim speranța că exemplele ce urmează ar putea convinge cititorul să facă – mult mai cuprinzător, într-adevăr – propriul său inventar al fotografiilor din carte. Să-mi fie îngăduit acum a evoca doar în trecere biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Apșa de Mijloc (datată la 1428) (p. 24), moara de apă din satul Apșița (p. 35), păstoritul din satul Slatina (p. 39) etc. (în Transcarpatia), monumentul *Mihai Eminescu* din Cernăuți (p. 63), monumentul *Ion Neculce* din Boian (p. 72), monumentele ostașilor români din Zveniacin și Valea Cosmin (p. 83, 87), dătina de iarnă *Malanca* în Crasna Bucovina (p. 92) (Nordul Bucovinei și Ținutul Herței), „Stejarul lui Ștefan cel Mare” din satul Cobâlnea (p. 120), monumentul *Mihai Eminescu* din Chișinău (p. 126), „Ultima gospodărie istorică răzească” în satul Bursuceni (p. 130), Mănăstirea Căpriană (p. 132), războiul de țesut din lemn al unei bătrâne din Satul Nou – Sărata (p. 142), Cetatea Albă (p. 150) (Basarabia), casa țărănească tradițională din satul Caragaș village (p. 154), Liceul „Lucian Blaga” din Tiraspol (p. 156), ruinele bisericii din satul Perișoare (p. 163) (Transnistria), casa țărănească tradițională din Gruzskoie (p. 174), Câmpia Slavo-Serbiei lângă localitatea Frunze, vestigiile Cetății Mangop (p. 184), sătenii moldoveni din satele caucaziene Moldovanskoie, Moldovanovka, Moldovka etc. (p. 186), crucile din lemn ce reme-

morează jertfa ostașilor români la Cotul Donului, în 19-24 noiembrie 1942 (p. 190) (Noua Serbie și Slavo-Serbia [în Ucraina], Crimeea și Caucazul de Nord), o vedere a Balcicului (p. 194), clădirea fostei școli românești din orașul Turtucaia (p. 200), monumentele eroilor români de la 1877-1878, la Grivița și Smârdan (Cadriater și Valea Timocului Bulgăresc), dansul popular românesc din satul Jâtcovitsa (p. 209), monumentul *Mihai Eminescu* în orașul Uzdin, biserica românească din orașul Torac (p. 217) (Valea Timocului și Banatul sârbesc), imaginile orașului Aminciu (p. 220), satul Avdela (p. 224), satul Samarina (p. 230), Mănăstirea Moscopole (p. 234), orașul Krușevo (p. 244), orașul Peștera (p. 251), festivalurile populare aromânești din Moscopole (p. 234) și din munții Punikva (p. 248) (Grecia, Albania, Macedonia și Bulgaria), ceremonialul popular *Zvonciari* în orașul Jeiani (p. 259), iarmarocul din orașul Uciatown (p. 262), cimitirul istro-român din satul Cicearija (p. 264) (Croatia și Slovenia), Liceul „Nicolae Bălcescu” din orașul Gyula (p. 269), centrul comunei românești Micherechi (p. 271) (Ungaria), costumele populare ale Valahilor din Moravia (p. 274), măicuțele românce de la Mănăstirea Ortodoxă din Vilemov (p. 276), muzeul în aer liber al Valahilor de la Rožnov pod Radhoštěm (p. 279), satele valahe / gorale din Dolny Kubin și Lendak (p. 281), stâna și coliba gorală din Istebna-Koniakow-Jaworzynka (p. 291) (Cehia, Slovacia și Polonia), biserica ortodoxă moldovenească din Lvov (p. 298), mănăstirea rupestră a Bolohovenilor din Bacota (p. 302) (Galiția, Pocuția și Podolia) etc.

Ce concluzii pot fi desprinse, la urma urmelor, din etnomonografia în imagini a domnului V. Șoimaru? A fost spus că autorul „a mers prin românime [...] ca și cum ar fi mers la locurile sfinte”, ca un fel de misiune de a „împărtăși tuturor românilor această geografie identitară” (Lidia Kulikovski, p.

340-341). De fapt, lucrarea de față – chiar prin cartografierea *românității*, ca o „temă” vizuală – a devenit acum parte a iconografiei mondiale, din moment ce (potrivit lui Andrei Vartic, p. 343) „[...] a fotografia azi nemțește sau englezește, ca și românește, înseamnă a fi cetățean al lumii”. *Românii din jurul României* expune de o manieră explicită variate zone geografice și etnografice – localizate îndeobște în Europa Orientală. În mod paradoxal, viziunea unei asemenea cărți este mai degrabă interculturală, decât etnocentrică. Atunci când unul din referenții volumului (Nicolae Dabija, p. 344-345) atrage atenția cititorului că „Românii din afara României n-au emigrat din România, ei s-au născut în acele locuri, care au fost ale lor și ale strămoșilor lor, din vecii vecilor” – observația implică într-un mod esențial (în pofida anumitor cazuri de migrație și schimb de populație⁷) înrădăcinarea și permanența (în înțelesul său istoric, „permanența” este un alt termen al lui Nicolae Iorga⁸).

De bună seamă, cartea domnului Vasile Șoimaru este o fereastră deschisă către alte interpretări ale identității și apartenenței etnoculturale în Europa zilelor

noastre. Din păcate, o penurie de date statistice persistă cu privire la situația actuală a acestui consistent „arhipelag” românesc sau latinofon în Europa Centrală și de Sud-Est. Cu toate acestea, informațiile existente validează afirmația lui Mihai Eminescu: „Românii nu sunt nicăieri coloniști [...] ci, pretutindeni unde locuiesc sunt autohtoni [...]”⁹, ceea ce este o axiomă a domnului Vasile Șoimaru în a-și urma „călătoria de inițiere [întru] redarea memoriei geo-etnice [românești]” (Th. Codreanu, p. 351)¹⁰. Și, în așteptarea unei posibile „prioritizări” de către Departamentul Românilor de Pretutindeni a unui atât de legitim program de investigație, inițiativa de a ne fi oferită o aproximare (cel puțin) a numărului acestor Români „învecinați”, monografia etnofotografică a domnului Vasile Șoimaru este deja referențială în conturarea unei viitoare evaluări (demografice, sociale și culturale, de această dată) a Românimii tranfrontaliere.

*Marin CONSTANTIN,
Institutul de Antropologie „Francisc
Rainer”, Academia Română, București*

⁷ Într-o măsură însemnată, prezența Valahilor în nord-vestul Bulgariei este asociată cu migrația românească din Oltenia, în cursul veacului al XIX-lea, cauzată de regimul fiscal din Principatele Române postfanariote (V. Vaseva, „Vlachs”, în: Anna Krasteva (editor), *Communities and Identities in Bulgaria*, Longo Ravenna: Editore Ravenna, 1999, p. 315-329). Cu privire la politicile românești interbelice de colonizare și împrăștiere funciară a unui număr de aproximativ 6000 de familii aromânești în Dobrogea, precum și cu referire la schimbul de populație românească și bulgară, în nordul și sudul Dobrogei, după Tratatul de la Craiova (1940), vezi V. Nicoară, *Dobrogea: spațiu geografic multicultural*, Constanța, Editura Muntenia, 2005.

⁸ Nicolae Iorga, *Permanențele istoriei*, în: Iorga N., *Generalități cu privire la studiile istorice*, Ediția a III-a, București, 1944, p. 237-255.

⁹ Mihai Eminescu [se vorbește că în Consiliul], publicat în *Curierul de Iași*, 17, 19, 21, 26, 28 noiembrie 1876; Mihai Eminescu, *Opere*, Vol. V, Editura „Gunivas”, Chișinău, 2001, pp. 204-205.

¹⁰ Estimarea lui Stelian Țurlea (vezi *Românii din jurul României...*, p. 353) este doar generală, deși ea ar putea fi parțial corelată cu rezultatele recensămintelor curente din țările est-central și sud-est europene (aceste rezultate se cuvin însă a fi privite cu precauție în legătură cu informația etnolingvistică și confesională a recensămintelor și cu variabilitatea autoidentificării etnice, nu doar civice, a *Românilor, Moldovenilor, Aromânilor, Valahilor, Bolohovenilor* etc.). Potrivit presupunerii lui S. Țurlea, „România” ar include 3 300 000 oameni în Basarabia, 459 300 în Ucraina, 800 000 pe Valea Timocului, 38 000 în Banatul Sârbesc, 400 000 în Grecia, 130 000 în Bulgaria, 500 000 în Macedonia, 20 000 în Ungaria, 40 000 în Bosnia și Herțegovina, 15 000 în Albania etc.

TIMPUL POETIC AL VERBULUI „A FI”

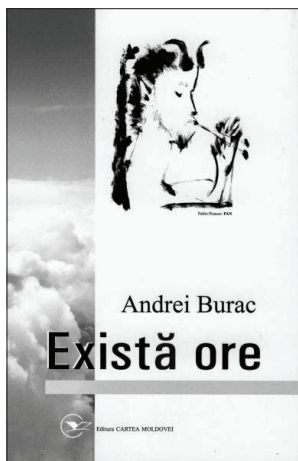
Există ore când fiecare dintre noi rămâne față în față cu singurătatea, când lasă în camera existenței sale povara realității și balastul cotidianului, pentru a medita, a gândi și a-și regândi drumul destinului și destinul drumului prin lume.

Am re trăit și eu acest sentiment, această dulce clipă a reflecției atunci când am lecturat volumul de versuri al lui Andrei Burac, *Există ore**, volum apărut în 2006. Există, deci, ore, „când spre bucuria

mea, / cineva îmi fură toate cuvintele, / îmi rățăcește pe undeva până și propriul meu nume... / și doar atunci liniștit și mut / patinez printre faptele mele și ale altora. / O adevărată adiere dulce de vânt în devenire / înainte de facerea și botezul lumii...”

Ce este această stare și această clipă când rămâi în fața existenței fără de cuvinte, când patinezi printre faptele tale și ale altora înainte de facerea și botezul lumii?! Probabil o coborâre în hrubele adânci ale tăcerii, dar poate o escaladare a muntelui ce se numește „CONȘTIINȚĂ”? Pentru că în acest poem – *Există ore* – „facerea și botezul” lumii nu e altceva decât universul, cosmosul, lumea poeziei, infinitul creației.

Recunosc sincer că am trăit o deosebită plăcere citind pe îndelete, rând pe rând, din când în când, cu gând în gând poemele inserate în acest volum. *Există ore*, în opinia mea, e una dintre cele mai substanțiale și consistente cărți de poezie ale lui Andrei Burac. La finele lecturii volumului am savurat acea minunată clipă, pe care o trăiești plenar, cu toată ființa, atunci când în toi de

arșiță îți potolești setea lângă un izvor. Lângă poezia și în poezia lui Andrei Burac îți potolești setea DE FRUMOS, DE BINE, DE ARMONIE. Într-un cuvânt, setea de poezie, setea sufletului chinuit de arșița politică și soarele torid al intereselor meschine.

Există ore e rodul muncii unui poet aflat pe aria profunzimilor artistice, pe tărâmul cel mai fertil al creației, pe piscul strălucitor al vocației de a scrie. Cele 176

de poeme depășesc, ies din albia poeziei scrise în dulcele stil clasic. Lasă în urmă departe și construcțiile demodate ale poeziei moderne, ocolesc curenții obișnuiți ai postmodernismului, croindu-și ca și cum un drum aparte spre poezia-litanie, poezia-parabolă, poezia-aforism. Nu sunt critic literar pentru a aprecia, a da note, a prefigura calitățile și valoarea poeziei lui Andrei Burac, indicând locul și rândul poetului pe scara ierarhică a literaturii. E meseria și plăcerea criticilor literari. Ei pun creatorii pe cântarul valoric, „notând în registrul opiniei publice” greutatea specifică a talentului literar. Prin extrapolare, criticii literari fac din literatură un fel de cimitir oficial, unde locurile gloriei sunt distribuite conform meritelor stabilite tot de ei. Eroare. Spațiul literaturii nu este limitat și locurile în acest spațiu nu-s numărare pe degete. În dimensiunile unei literaturi încap toți scriitorii, de toate culorile și de toate mărimile. Și cei vii și cei decedați. Deși și postmortem evocarea și comemorarea lor tot pe mâna criticilor literari este. Ei decid cine trebuie să fie inclus în manualul de literatură, cărțile cui să fie reeditate, cui să i se ridice monument etc. Dar să revenim la volumul *Există ore*. Voi încerca să înșir în

* BURAC, Andrei. *Există ore* : versuri. Cuvânt-înainte: Grigore Chiper. Ch.: Cartea Moldovei, 2006. 176 p. ISBN: 978-9975-60-001-9.

continuare câteva gânduri și sentimente trăite în timpul lecturii...

Are dreptate prefațatorul acestui volum, scriitorul Grigore Chiperi, când afirmă că poezia lui Andrei Burac „exprimă întâi de toate devalorizarea obiectelor celor mai de preț, creează acel soi de poezie inconfundabilă, viguroasă în redarea fragilității”. Dar care fragilitate, a cui? A florii de cactus ce trăiește 24 de ore? A mărgăritarului de rouă de pe fruntea trandafirului la ora răsăritului de soare? Sau a bibeloului de porțelan? Nu. E vorba de o fragilitate ce vizează lumea și viața spirituală, condiția și valoarea umană. E vorba de aceleași valori etice seculare ce au ținut și țin omul în picioare. Mai ales astăzi când lozinca timpului conține un singur imperativ: „A avea!”; când pragmatismul strivește sub tăvălugul înspăimântătorului său raționalism TOTUL: onoare, credință, dragoste, milă, bunătate, frumusețe etc. Iar această fragilitate se observă, e palpabilă nu pe marea internetului sau pe linia de producere a MacDonal'd-ului, ci în „casa sufletului” situată la hotarul realului și irealului, spiritului și materiei, valorii și non-valorii, acțiunii și reacțiunii. Ca și savanții contemporani, înregimentați să găsească marile dezlegări ale tainelor la frontierele interdisciplinare, așa și Andrei Burac exploreaază și exploatează teme și mesaje, simboluri și semnificații căutate și găsite acolo unde realitatea trece în irealitate și invers, adică la hotar de viață și neviață, perenitate și efemeritate, materie și idee.

La ce bun, s-ar părea, îi trebuie unui poet să transpire asupra acestui tărâm, să-și bată capul, să-și usuce creierul, exploatând cuvântul întru evidențierea acestei fragilități? Mai este nevoie, oare, astăzi să tragem alarma în clopotnița verbului că marele pericol ce amenință viața și existența umană, civilizația contemporană îl constituie sărăcia spirituală, lipsa busolei etice în mișcarea omului înainte? Da! Pentru că Andrei Burac e un intelectual adevărat. Or, intelectualul

veritabil, în accepțiunea lui Bernard-Henri Lévy, nu este ca orișicare om. El e o dimensiune socială, este o instanță etică, chemată prin misiunea lui să fie responsabil de mersul lucrurilor în cetate.

Evident că poetul poate materializa această responsabilitate în mod diferit: unul făcând declarații incitante, altul scriind poeme protestatate, iar al treilea urcând pe baricade. Dar astfel poți proceda o dată, de două ori, în funcție de situație, motiv, interes. Problema se pune însă altfel. Intelectualul adevărat trebuie să fie sub povara responsabilității permanent. Răspunderea de mersul lucrurilor în cetate trebuie să fie credința lui nestrămutată. Zile de odihnă, pauze în programul responsabilității unui intelectual nu trebuie să existe. Poezia lui Andrei Burac răspunde acestor imperative. E ca o apă purtătoare de bioenergie. Deși poetul nu-și trăiește viața în rol de tribun sau revoluționar, el e conștient că uneori strigătul și interminabilele vociferări sunt mai degrabă însemnele fricii decât ale curajului. Poetul preferă să fie un luptător pătruns de idealurile creștinismului. Dragostea de om, cea mai eficientă și pașnică armă, nu se afișează aiudoma unui slogan electoral. Poetul merge pe drumul acelei tăceri vorbitoare ce permite să utilizeze tehnica orientală a meditației, procedeu folosit de orientali secole la rând întru restabilirea echilibrului uman și a armoniei existențiale. De aceea, poetul nu dă rețete și recomandări, nu ne sugerează faptul că el ar cunoaște modalitățile de salvagardare a lumii și omului, nu indică calea pe care mergând consumatorul de poezie ar ieși din impas. Pentru că scrie el: „Nu am venit să întreb. / Nu am venit să răspund. / În ceasul ce gonește-n ieri, în frig, / și în vârful degetelor / m-acopăr cu propria tăcere...”

Dar tăcerea în poezia lui Andrei Burac se dovedește a fi una vorbitoare, una care vorovește în limba reflecției și meditației.

E acea funie fermecată cu ajutorul căreia poetul coboară în adâncul lucrurilor și fenomenelor. Tăcerea e poarta cuvintelor împovărate de îndoieli, paradoxuri, necorespunderi și aritmii sufletești. Creatorul nu ține închisă această poartă pentru că și vede misiunea de a veghea la hotarele Armoniei și Perfecțiunii umane. Or, poetul e mai mult decât convins de faptul că lumea prin menirea divină trebuie să fie perfectă, că ființa umană trebuie să fie nu numai cugetătoare, dar și purtătoare de lumină. Eticul și esteticul au în poezia lui A. Burac aceeași paternitate – crezul său poetic. Neliniștile poetului sunt cauzate de spectacolul vieții ce se joacă azi pe scena lumii, spectacol în care rolul principal al lui „a fi” a fost substituit cu cel al lui „a avea”. Iată unde se află cauza fragilității umane. Or, experiența lumii spune că legea gravitației spirituale nu poate funcționa în baza algoritmului lui „a avea”. Numai „a fi” poate păstra intact echilibrul spiritual al omului, poate proteja căderea lui liberă în mântuire, poate constitui un antidot al răului. De aici și apare atât de frecvent în poemele lui Andrei Burac imaginea Timpului, a timpului care poate fi oprit, materializat, fixat, conservat doar atunci când este transformat în valoare, în eveniment, adică în elemente spirituale. Pericolul cel mare răsare la intersecția unde „pasiunile” lui „a avea” acoperă discernământul, măsura, bunul-simț, rațiunea, repere probate deja de întreaga experiență umană, principii fără de care mersul înainte al omului nu este altceva decât calea lui spre sfârșit, spre sfârșitul omului și al lumii.

Șlefuite cu mîgală ca formă, conturate profund ca mesaj, poeziile din volumul nominalizat au, poartă sigiliul, suflul, semnificația pildelor și proverbelor lui Solomon, a parabolilor biblice. Dar poetul nu e un moralizator. Poantele poemelor sale nu-s niște reglementări didactice sau recomandări poetice de ordin

eticospiritual. Poetul mai mult sugerează decât declară. Intervențiile lui poetice sunt democratice. El nu formulează sentințe. El emite îndoieli, întrebări retorice, neliniști. Există în aceste poezii „un nu știu ce” din lumea litaniiilor, din universul predicilor consacrate dragostei și încrederii, inocenței și sincerității, predici în care autorul nu ne obligă să acceptăm adevărul imediat, instantaneu. Aici și acum. Autorul ne lasă nouă dreptul de a alege și a decide. Poemele din această carte țin mereu deschisă ușa și invitația cititorului de a conlucra, de a căuta împreună drumul spre adevăr și spre salvare. Eroul său poetic e mereu în frământ, se contrazice, e ros de îndoieli, se zbate între consecvență și inconsecvență. Andrei Burac e mai degrabă un gânditor decât un filosof. El nu face teorii aidoma filosofului, fie și poetice. El, dimpotrivă, creează poezie din filosofia existențială a sufletului. De aceea, poezia lui Andrei Burac necesită un cititor inteligent, cu o bună pregătire literară, pentru care a cugeta și a medita sunt lucruri firești, stări sufletești complexe, trăiri sincere.

Există ore e o carte ce reabilitează rezonabilul, trezește rațiunea, provoacă lucrarea spiritului în numele echilibrului uman, în numele celei mai scumpe valori – OMUL.

Întorci ultima pagină a volumului și simți printre gândurile răscolite de semnificațiile și simbolurile poemelor zgura de aur a retoricii întrebări hamletiene: „A fi sau a nu fi?”

A fi! – este concluzia artistică a poetului. A fi! – acesta e acel punct de sprijin de care are nevoie lumea și omul contemporan pentru a rezista în fața inamicului ce îi amenință. Și în primul rând, a celui ce erodează sufletul și spiritul. Or, lucrul acesta încă nu e târziu de făcut. Mai există ore! Ore, dar nu și secole.

Ilie TELEȘCU

NOPTILE ALBE ALE POETULUI MIHAI DOLOTON – ÎNTRE MACABRU ȘI EDENIC

Mihai Doloton are 25 de ani. Este absolvent al Universității din Tiraspol cu sediul la Chișinău și deține diploma de licențiat în geografie. Studiază muzica. Activează ca bibliotecar al Bibliotecii Publice din Călărași. Este laureat al Premiului pentru creație proprie în cadrul Festivalului de poezie și cântec „Dumitru Matcovschi”, ediția 2013. Și-a lansat recent cartea *Nopti albe** în cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, moderatoare dna dr. Lidia Kulikovski, șeful Departamentului studii și cercetări. „Deși notele pesimiste, influențate de George Bacovia, poetul iubit al protagonistului, se mențin, tânărul Mihai Doloton este o fire optimistă, ce se inspiră dintr-o realitate tristă a unei societăți, dar pe care o vede, în cele din urmă, scăldată în Lumina Celui de Sus”, a fost părerea unanimă a vorbitorilor.

Actualmente se face diferită poezie. Când zic „se face” nu am în vedere că și se trăiește, pentru că numai ceea ce invocă retrăirea cititorului devine poezie. Cu înțetul se revine la predilecția de altădată a poezilor, dar care se încadrează în filosofia sintagmei *creatori de valori* – păstrarea în albia esteticului și a promovării calităților umane cu noile contururi ale timpurilor. Lecturând poezia colegilor mei de breaslă, îl caut în ea, în primul rând, pe Dumnezeu. El poate fi reprezentat printr-o lacrimă sau frunză, printr-o ploaie sau ninsoare, printr-un izvor sau briză, printr-un nor albastru sau plumburiu, printr-un val sau o undă, printr-o ripostă a energiilor negative sau

o atitudine civico-socială spre a schimba ceva în bine, printr-o revoltă sau un zâmbet, prin orice și oricine, dar care, exprimate în limbajul tropilor, imprimă eleganță, devine sufletism și dăruiește Lumină.

Titlul cărții lui Mihai Doloton, *Nopti albe*, care se anunță o dedicație poetului George Bacovia, este o metaforă – sunt visele nedormite ale omului de creație, devenite semne ce se doresc materializate, transmise de lampa gând-

durilor și ocrotite de Cel de Sus, dar și păscute de celălalt – Lucifer –, a căruia forță și-o încearcă totuși până la *cântatul cocoșilor* în albia rostirii metalice, uneori sinistră („lubit, ești rece ca o morgă...” sau „De la tine miroase a mort”). Învingător între timp, iese **albul** din aceste **nopti** în care ochiul conștiinței – „paznic emoțional al convingerilor” (V. Suhomlinski) – rămâne unul treaz la cele ce se întâmplă, conștient de faptul că dacă nu lucrezi pentru a-ți face un nume (iar Dumnezeu ți-a oferit această șansă) filele scrise, niciodată vii, nu se vor menține decât pagini de praf fără contururi ale istoriei vii a unei literaturi („*Ce tragic mor poezii morți / Și îngropați în poezie, / De dâșii nimeni nu mai știe, / Prin moarte-i greu ca să înoți...*” (Alterație), dar și unul curat până la urmă. Așadar, o trăire, pozitivă sau negativă, are o reflecție la fel pozitivă sau negativă și acest lucru depinde de gradul de lumină cu care se operează pentru a se ajunge la Lumina orbitoare („*Nu am spus că vreau să mă judec cu soarele, / Dar ar fi bine să-și caute un avocat, / M-am saturat ziua să văd umbrele / Care-s ideale în păcat*”) (Judecata), dar niciodată suficientă

* DOLOTON, Mihai. *Nopti albe* : versuri. Ch. : Pontos, 2014. 252 p. ISBN 978-9975-51-521-4.

întru a te mobiliza să exclami: „Ajunge!” Adresându-se Luminii, eul se pătrunde de ea și savurează cu pași mărunți din acest elixir al vieții („*Lumină de beton, / Ce bați cu privirea / În noaptea fără armonie, / Să vii încet, cu pas monoton, / Pentru că viața nu-i o comedie...*”), dovadă că ceea ce obții cu mari dificultăți îți aparține în definitiv, ipostază în care nu ai putea întotdeauna să placii tuturor („*Sunt chinul sângerat al strămoșilor / Ce nu are în orice poartă intrare...*”) (Eu).

„*Aproape de oameni, / dar departe de omenie*”, eul se mută în peisajul cu *Zi de mort*, care este, de fapt, societatea oamenilor vii, dar fără viață, în același timp evitând contactul direct cu răutatea în care, „deși optimismul în oameni e copt” și „pesimismul umbă în straie de ebrietate”, lumea păcatului mocnește și nu-i face fericiți nici chiar pe acei care se consideră „aureolați” de noroc, noțiune relativă când este vorba de o societate bolnavă („*Și chiar dacă oamenii gustă plăcere / Și dulce li-e viața precum un tort, / Și nu există pentru ei durere, / Oricum afară e zi de mort*”) (*Zi de mort*), eul schimbând aparența oribilă cu transparența „minutelor de anestezie” ce devin clipe neuitate ale copilăriei („*De mult, de mult nu mai trăiesc / Minute de anestezie, / În ele poate se găsesc / Momente din copilărie...*”) (*Minute de anestezie*) și care resping somația unei nopți „originare din satul Cadavru” în favoarea unui „frumos pe care doar memoria îl vede”, deși „au rămas într-o lume statică”.

Atmosfera dezolantă, de impas, de labirint, dorința de a nu devia de la cele ce te mențin om diferit de toți ceilalți („*Ce rece vine / Din voi, / Șuvoi, / Grăbit spre mine. / Și cât de mult / Doresc / S-opresc / Creșteri străine*”) (*Creșteri străine*), dar și teama de a sparge rutina („*Vai, câtă «amendă» omul îndură, / Că și eu mă ascund și mă tem... / Să implementăm o nouă ordine – / Unde domină în toate respectul, / Să nu mai fie în*

suflet dezordine, / Iar curățenia să fie subiectul”) (*Dezordine*), de a se exalta de propriile inițiative, eul este conștient că ar putea să se aleagă cu doar clarviziunea și sentința goală în fața marelui destin rostită sieși („*Pe pat de lemn cu picioare de ceară / Stă pe o pernă de cenușă / O nouă zi ce o să moară / Ca o pană strânsă cu ușa*”) (*Un gând*), stăpânit, în același timp, de convingerea că „infernul și paradisul se află în propriul tău suflet” (P.S. Maréchal) și asumându-și responsabilitatea pentru acordarea priorității uneia dintre aceste două dimensiuni în funcție de spațiul pe care îl ocupă fiecare: („*Doamne, glasul sufletului meu, / Neputincios și injunghiat, / Urlă sfidător către celule curate / Ale gândului Tău așa cum / Mizeriilor zoilor dezgustătoare / Se târăsc pe jos și cerșesc / Curățenie pentru vindecare. / Auzi-mă și mă iartă pe mine păcătosul*”) (*Monolog*).

Mă întrebam dacă are dreptul orice gând *nebul*, în sensul bun al acestui cuvânt, să devină poezie („*Tribune pline de isterii / O așteptare... fără confort / Și încă multă nebunie – / Toate se duc în exces de mort. / Umflătură și agitație / Zile nerezistente la dificultăți, / Faliment și alterație, / Exces solid de răutăți. / Lume vie în acțiune moartă, / Furnizori de brutalitate, / Orice se cumpără, e-o masă furată, / Exces de neîncredere și rivalitate*”) (*Exces...*) și / sau dacă am calitatea mea de cititor sunt în drept să învinuiesc eul, ca martor ocular al transformării vieții într-un monstru ori să numesc *gând nebul* o asemenea răsturnare a cadrului ce atestă poezia: („*De ce ar crede cineva / Că sunt nebul cu gândul? / Voi să nu credeți, păcat veți aduna / Eu sunt mai sărac decât bogăția din flămândul...*”). E vorba de o oscilare între nebunia de a trăi și a te pomeni că tu însuși devii un denunț al capacității de a rezista (Mircea Eliade afirma: „Trăiți propria voastră nebunie și veți vedea că ea nu mai este nebunie, ci viață”) în nesocotința de „a bate pasul pe

loc” chiar având rațiune (la Gracian întâlnim: „Nebunul nu este acel care a pierdut rațiunea; nebunul este acel care a pierdut totul în afară de rațiune”) și preponderența uneia din categoriile enunțate de Octavian Paler („Ori de câte ori lumea n-are chef să deschidă ochii, îi face «nebuni» pe cei care o deranjează”), care anunță demisia golului fructificată în imboldul eului de a se regăsi cu însușiri de visător: „*Va veni o vreme, când Dumnezeu va râde / Ca un copil savurând rugăciunea noastră / Și nu vom avea împrejurări perfide, / Ci ceruri doar cu pedichiură albastră*” (Lacrimi).

Încerc să-l descopăr pe acest eu singular, pe acest *nebul* frumos ce a încăput într-o sinceritate cu riscul de a nu fi înțeles („*Ca un bătrân neajutorat, / Lubito, sunt eu – un sărac*”), suferind în izolare până la frica de a încerca să schimbi ceva („*În minte ochii tăi / Ce îi priveam întruna, / Acum nu sunt ai mei / Și nu răsare luna...*”), devenind un sceptic („*Nimic nu am cu lumea asta, / Vibrațiile singurătății / Mă scaldă-n roua lor obscură / Și-n goliciunea falsității... / O moarte poate să mă nască... / Nimic nu am cu lumea asta*”) (Nimic nu am) încorsetat de o tristețe strălucitor-sfâșietoare („*Un lingou de întristare / Astăzi toți mi-au dăruit*”), ce l-a ales ca spectator-victimă al teatrului absurdului („*O delegație și-a pus ghearele pe mine / În frunte cu mumia numită «Dezolare» (Întunecime), jucat „într-un oraș, în care trăiește desfrânarea”, de către actori perfizi ce-și cunosc meseria nu numai când este vorba de interpretare a rolului de hoți de conștiință, dar și axarea pe ideea de demolare a acestei societății cu uneltele getabile ale minciunii și desfrâului patologic („*Banii lor încet se gândesc, / Cu gânduri de unică folosință: «Pe cine și cum să-amăgesc? / Și să-njunghii o conștiință?»*”) (De unică folosință), ce îngheață sufletele pe care nu le pot converti, dar nici mobiliza („*Aici, în acest congelator, (adică sufletul, n.n.) / Păstrez vorbe penite de im-**

perfectiuni / Și tot aici se mai topesc / Toate durițțile sensibilității...”) (Rece). El, acest eu încape în sintagma „mai sărac decât bogăția din flămândul” („Sărăcia, zice Dan Puric, la fel ca și boala, ca și necazul, poate să fie o punte spre Dumnezeu. Asta înseamnă trăire creștină: ți s-a dat ca să-ți aducă aminte”), în aparență incapabil de a se alege cu ceva mai mult decât doar simpla constatare a observatorului („*Și dacă noaptea nu cântă vreun greier / Înseamnă că nu mai sunt lucruri sfinte...*”), dar nu doar adunând „din ceea ce ochii inspirației citesc / reiese versul meu ca un prunc”, dar „și din ceea ce îi vestejesc / eu totul îngrămădesc, nimic nu arunc” și care, în cele din urmă, răzbate totuși spre Lumina de care se ascundea sau nu o accepta, din ciclul *Taina Rugăciunii*, („*Îți mulțumesc, Doamne, că ești mic / Și ai o dragoste atât de mare, / Eu viața mea am s-o dedic / Împărăției Tale*”) (12 mai), pentru că „doar în locurile sfinte / E-adresa lucrurilor blânde” intuite ca un răsărit, spre care, înaintând, ai putea să te confrunți cu propriile defecte („*În general îmi este frică / De o lanternă cu lumina neagră, / Ce poate ultimul cuvânt să-l zică / Și-n chinuri grele să mă tragă*” (Fără curaj), dar și să-ți descoperi calitățile: „*Lumină, Tu, leacul izolat, / Vino în suflet / Pentru clipe puține / Că stau închis și de toți uitat*” (Adresare către Lumină).

Or, tonalitatea persiflantă în cazul uciderii din noi a ceea ce este o armă de protecție în lupta cu sinele („*Și Dumnezeu s-a spânzurat / În lumea asta degradată*”) nu atât creează disconfort sufletească și psihologic, cât invocă starea de agitație (*Quo vadis, domine?*) pentru o reevaluare a spațiului determinant în evoluția eului, descoperindu-i nișa prin care se autodivulgă: „*Eu păgân, timpul păgân și versurile mele păgâne, / Flămânde dobitoace în noapte nestabilă / Le duc lui Dumnezeu, s-arunce cu ele-n mine, / Să le înghit și să le simt în gât ca pe o bilă, / Nu trec prin Alpi fără podiș / Fără sprijin alimentar, / Găsesc acolo ascunziș / Unde-ntuneri-*

cul e rar" (N.M.Ș. / Nu mai știu), contrastele uimind prin excelență când este vorba de un „explorator al pasiunii”: „Explorez ca și Columb, pasiunea, / Am cu mine alături rugăciunea, / Sunt prietenul unui pământ / Îl pieptăn atent ca pe un sfânt" (Explorator).

O confidență de o rară frumusețe este dialogul cu mama, prin care eul își „dă arama pe față”, situându-se între parantezele romanticului visător și dornicului de cuvântul ce i-ar prinde aripi în cazul în care acesta ar fi rostit în limbajul gingășiei de aceea care i-a dat viață și care mereu rămâne cu numele **mama**: „Mamă, vara îngheț de frig, / Fiindcă nu ninge cu cuvintele tale blânde / Și mă cos să nu mă străpungă gheața. / Mamă, toamna mă usuc ca un mort / Și vin pe aici / Când plouă / Ca o fantomă nouă. / Mamă iarna mi-e frică de copacii albi, / Pentru ca nu cumva unul din ei / Să-ți devină sicriu. / Și numai primăvara mă gândesc grijuliu: / «Cum să te încălzesc și eu pe tine, / Mamă?!»" (Dedicată mamei mele).

Chiar dacă la început de lectură a acestor cărți ți se creează impresia că ai devenit

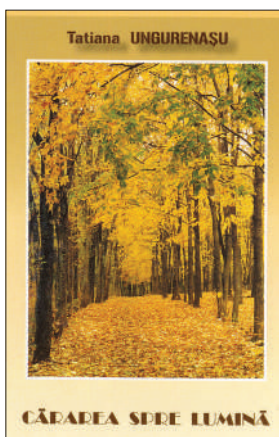
protagonistul unui thriller din care nu lipsesc motivele sângelui, sicriilor, mormintelor, morților, noțiuni frecvente în opera lui Mihai Doloton, ele imprimând o atmosferă apăsătoare, prin acestea se dezvăluie în complexitate haosul ce denotă iresponsabilitatea celor mulți dintr-o societate în care se pierd valorile („Hărțile mucigăite fac baluri / Soarele steril se uită înapoi, / Viermii se bat ca niște balauri, / Pământul e temniță din gunoi. / Mutațiile se redescoperă în procesul / De trecere a benzinei prin rafnărie, / Murdăria își exprimă cu duritate interesul, / Pentru carnea ce a mai rămas vie") (Mutații), până la urmă îți dai seama că monstrul de care e obsedat eul este în fiecare dintre noi, acei care suntem parte a unei astfel de societăți bolnave. Și pe cât ne va ajunge curaj, rezistență și celelalte calități și virtuți necesare în asemenea situații pentru a zice **nu!** monstrului din noi, pe atât această societate va triumfa în albia divinității.

Lidia GROSU,
poetă, cercetătoare literară

O POETĂ SCOASĂ DIN UMBRA ANONIMATULUI

Întâmplarea, pe care noi o detașăm complet de orice agent, s-ar putea totuși să fie o întreprindere precisă, ocolată doar de capacitățile noastre senzoriale, limitate de acel procent de accesibilitate, în quantum de maximum zece la sută din întregul sistem intelectual pe care îl reprezentăm ca indivizi umani.

Spre exemplu, iată cum s-a manifestat, prin intermediari „la vedere”, întâmplarea legată de postura pe care o exercit aici, dincolo de misteriosul așa-zis agent inițial. Până acum doisprezece ani, când ne-a vizitat prima dată, la Miroslavești, dl conf. univ.

dr. Vasile Șoimaru de la Chișinău, știam vag doar că la vreo douăzeci și cinci de kilometri de locul meu de trai există un sat cu numele Șoimărești. Dar reprezentarea aceasta era distorsionată de o imagine literară, anume de existența locului de baștină, din Basarabia, al Neamului Șoimăreștilor, cel făcut celebru, prin Tudor și Mihu Șoimaru, de către inegalabilul prozator Mihail Sadoveanu.

Și de atunci, deși am fost doar de două ori la Șoimăreștiul de pe malul drept al Moldovei și de alte două ori m-am întâlnit la baștina mea cu două persoane din acest

sat, devenite absolut speciale pentru mine, numele de Șoimărești a căpătat semnificații noi și profunde în conștiința mea. Dar iată că legătura mea spirituală, care o excede pe cea fizică, cu satul Șoimărești din județul Neamț (com. Drăgănești) capătă noi valențe.

Desigur, accentele acestea noi, legate de locul ignorat de mine până nu de mult, îl au ca intermediar pe același intelectual basarabean menționat mai sus, cunoscut de multă lume pentru atașamentul său față de neamul românesc din exteriorul vetrei strămoșești, pentru sutele de mii de kilometri parcurse spre a-și cunoaște conaționalii și pentru a-i îndemna „să ne ținem de neamuri”, cum, mai mult politicianist, ne îndemna cu aproape două decenii în urmă un om de stat de la Chișinău.

Și iată ce rol are domnul dr. Vasile Șoimaru în faptul de a ajunge să fie semnatarul demersului legat de un nou proiect editorial al său, ce îl are ca subiect pe un șoimăreștean, mai precis, pe o fiică a satului Șoimărești, nevoită de mult timp să se afle cu traiul departe de satul natal.

La câteva zile după lansarea, la Miroslăvești, a volumului *O punte peste Prut* – ce mă are ca autor, dar cartea e tot un proiect editorial al dlui prof. Vasile Șoimaru – m-a înștiințat prin poșta electronică despre un nou proiect de aceeași natură, dar de o anvergură mai mică sub aspectul întinderii conținutului. Aflu astfel, că distinșii dascăli șoimăreșteni, la care am făcut referire mai sus ca reprezentând pentru mine persoane speciale, anume doamna Agripina și domnul Vasile Preutu, i-au înmănat prietenului nostru de la Chișinău un manuscris cu circa cincizeci de poezii, în scopul tipăririi unui volumaș. Cum dânsul era deja în întârziere față de graficul prefigurat pentru tipărirea ediției a doua a cărții dedicate tragediei militare românești de la Cotul Donului și, colac peste pupăză, distinșii săi colaboratori,

profesioniști în materie, erau de asemeni copleșiți de proiectele proprii, mi-a propus mie, în extremis, să mă ocup de ceea ce ar însemna practica uzuală pentru un redactor de carte și să alcătuiesc și prefața cărții ce va rezulta. Degeaba aș fi încercat eu să mă sustrag, cu motivarea că-mi lipsește exercițiul de această natură, căci riposta dlui Vasile Șoimaru m-ar fi adus repede la tăcere, cum, cu cea mai bună intenție, a mai făcut-o cu mine de atâtea ori, colateral acestui gen de întreprindere.

Și iată-mă astfel în fața unui document electronic cu patruzeci și două de poezii, având-o ca autoare pe **Tatiana Ungurenașu**, despre care am aflat că e născută în anul 1967, că a absolvit liceul în Târgu Neamț și că a fost una dintre cele mai îndrăgite eleve, după o caracterizare lapidară a dascălilor săi șoimăreșteni. Cam atât despre biografia autoarei plachetei ce se plăsmuia în oarece grabă, mai ales spre bucuria generoșilor dascăli ai săi, cucerțiți de noblețea ei sufletească și de talentul literar, surse de lumină pentru ființa fostei lor eleve, lumină din care își aprind și ei, dascălii de demult, candelilele sufletești, acum, la vârsta senectuții.

Citind textele care urmau să fie arhivate în carte, fie și într-o cărticică, mi-a fost clar, de la prima lectură, că mă aflu în fața conținutului liric al unui debut editorial întârziat, dar, în percepția mea, fără dubii, un debut care va consacra un poet.

Poemele Tatiane Ungurenașu sunt scrise într-o combinație stilistică ce atinge, prin unele caracteristici, cam toate curentele literare de la *clasic* până la *postmodernismul timpuriu*, exprimate fiind cu mijloace formale, variabile, dar cu dominația tehnicii clasice. Ele exprimă preponderant un „*eu empiric*”, adică hrănit de o anume experiență intuitivă și de o puternică tensiune interioară. Din toate unitățile poetice răzbat sentimente puternice, născute din antagonismul dintre timpul prezent și timpul

trecut, care coexistă în firea poetică a autoarei într-un conflict acutizat de frustrare și atenuat de melancolie. În cele mai multe dintre poeme, autoarea folosește verbele la persoana întâi și a doua, ceea ce înseamnă că răzbate din lăuntru său vocea interioară, adică expresia experienței proprii. Desigur, din unele versuri transpare și ceea ce specialiștii numesc „eul liric”, adică tendința de discurs meditativ, ce exprimă trăiri umane general valabile, dincolo deci de eul propriu. Poeta stăpânește bine prozodia de factură clasică, convingând categoric în ce privește rima și ritmul, iar când normele canonice îi îngădesc expresia, recurge la unele libertăți specifice poeziei postmoderne. E remarcabilă capacitatea sa poetică de a găsi expresii ale limbii – figurile de stil – care să traducă simbolistica reprezentărilor sale interioare, eferescența trăirilor care le dau naștere. Așadar, în majoritatea poeziilor, autoarea își joacă rolul propriu, fără mască, dezvăluindu-se cititorului în trăirea dorului său adânc de tot ceea ce a însemnat locul natal și elementele lui vii sau devenite vii prin anexare, ca părți ale propriei sale ființe: părinții, fratele, rudele, biserica, școala (prin învățătoarea sa), râul, lunca, elementele naturale conexe acestora, însumate în simbolul suprem – *copilăria*. Tablourile, portretele, stările melancolice sunt redată prin vehiculul epic, încărcat de lirism, precum pomii de podoabele lunii lui Florar. Fiecare poezie este ca o povestire tristă, cu două personaje, evident, interlocutorul poetei fiind persoana pasivă, persoana-simbol pentru „acasă”, pentru „copilărie”, pentru „țară”, persoană complet dominată de discursul poetic al „povestitoareii”.

Dar să prelevăm câteva probe din acest grupaj de poezii, spre a le percepe substanța. Iată, ca exemplu, câteva caracteristici stilistice și tematice care reprezintă marca identității poetice, în cazul Tatiana Ungurenașu. În poezia **Sete de lumină** poeta se substituie naturii, devenind, pe

rând, elemente ale ei, aume „*frunza însetată de lumină*”, „*pasăre rănită în zbor*”, „*ram care se-ndoaie*”: „*În a pământului grădină / Sunt frunza însetată de lumină / Și sunt ram care se-ndoaie / Când tâmples pline de ploaie. // Sunt doar o pasăre rănită / În zbor spre lunca înflorită, / lubesc lumina dimineții / Și cântecul sublim al vieții.*”

Dragostea, în contextul raportării acestui sentiment la dragostea de satul natal, capătă în poezia Tatiane Ungurenașu, prin intermediul comparației, valențe hiperbolice: „*Dragostea întotdeauna / E mai tare ca furtuna, / Poate muntele să-l sape... / Și măntorc pe mal de ape / Unde-i satul care are / Busuioc prin buzunare*” (**Drumul înspre satul meu**). Iar în contextul redării dimensiunii comparative dintre cele două puncte spațiale prin care se identifică autoarea (adică satul natal și locul înstrăinării), în raport cu intervalul de timp dintre timpul copilăriei și timpul creării poemului, iată percepția ei poetică: „*Dar ceasurile vieții curg. / Cât de departe ești, pruncie! / Și între răsărit și-amurg, / Suntem un fir de păpădie*” (**Copilărie**).

Personificarea dă poeziei o notă lirică pregnantă. Vara, spre exemplu, devine confidenta poetei din Șoimărești, evident, căpătând astfel ființă umană: „*Mai știi, dragă vară, / Că odinioară / Îmi împleteam salbă / Din fire de iarbă?*” (**Vara**). Iar primăverii i se adresează astfel: „*Frumoasă primăvară, / Te-aș pune într-o ramă. / Unde mi-am pus demult / copilăria, / Iar lângă tine – / Un tată și o mamă, / C-așa-i deplină bucuria!*” (**Scrisoare mamei**)

Inedită în poemele Tatiane Ungurenașu îmi pare a fi simbolistica terapeutică pentru sufletul rănit de dor. Cum în flora satului sau chiar în rusticele grădinițe cu flori, aferente gospodăriei, natura e și vindecătoare, iată cum exploatează liric autoarea această binecuvântare ancestrală: „*Aninată de hârtie, / Stă o floare din răzor / Fiindcă mama sigur știe / Că o floare din câmpie / Potolește răni de dor*” (**Floare din răzor**). Sau, un leac pentru dorul presupus,

în spiritul reciprocității, al doamnei învățătoare pentru eleva sa de demult: „*Florile de câmp îi plac, / Flori de rând / Și flori de leac / Dă-mi, durerea să-i împac*” (**Flori de leac**).

Desigur, orice om plecat din sat, care are instrucția minimă pentru a-și pune uneltele în slujba bobului de jar ce-și așteaptă scântelele, își va aduce aminte și de identitatea lui duhovnicească, de Biserica în care a primit taina Botezului. Iată cu câtă râvnă o face poeta aflată sub modesta lupă a observatorului ocazional: „*Biserica din satul meu / O cânt aici în pribegie, / Cu sufletul arzând mereu / Cum arde jarul în cătuie*” (**Biserica de-acasă**). Dar Biserica îl întruchiează pe Hristos, ea putând fi luată cu sine chiar și acolo, în străinătăți; iată confirmarea poetică: „*Când am plecat pe căi de dor / Eu Te-am ascuns în suflet, / Măreț în straie tricolor, / Să îmi grijești de umblet. / Erau pe cale mărăcini, / M-au stors când arșița, / Când gerul, / Dar n-am spus taina / La străini – / Că am ascuns în mine / Cerul*” (**Cu Tine, Doamne**).

Despărțirea de acel „centru universal” al fiecăruia – concept abstract în formula lui Mircea Eliade, dar concretizat în popularul cuvânt *acasă* – capătă pentru poeta șoimăreșteană dimensiune majoră, adică *Acasă* înseamnă *Țara*. Așadar, nu putea lipsi nici *dorul* (explicit) de Țară din trăirea întru poezie a Tatiana Ungurenașu. Iată cât de mișcătoare îi este raportarea sa interioară la scumpa-i Țară: „*Pe cărările străine, / Țară, te-am luat cu mine, / Că-n iubirea mea firească / Bucuria și durerea / Sunt în limba românească. / Țara mea, din flori de munte / Ai coroana de pe frunte. / Rădăcina de stejar / Ți-a pus Ștefan la hotar / Și-a scris în domnesc registru: / «Țara mea e pân’ la Nistru!» / Tara mea cu sânziene / Și cu jertfe brâncovene, / N-am dorință mai aleasă / Ca întoarcerea acasă, / În Apusul prea străin / N-aud cântec bizantin. / Țară de la Răsărit, / Ești pământul meu râvnit!*” (**Dor de Țară**).

Versurile poetei Tatiana Ungurenașu ating și tematica socială, în contextul eveni-

mentelor istorice, implicându-l în evocarea lirică pe tatăl său, pe care îl plasează într-o dimensiune temporală ce atinge și epoca martirilor „*trași pe roată*”: „*Și te-am văzut plângând / odată, / Țăranii erau trași pe roată, / Curgea cu lacrimi / și sudoare râul, / Pleca în țări străine grâul*” (**Tată, n-ai îmbătrânit**).

Dar iată, într-un final nedrept de repede hotărât, și coroana cu briliante, în înțelesul meu, al acestui grupaj de poezii, anume imagini poetice demne de poezii cu nume deja: „*De veghe-i piua cea bătrână / Care despică timp și apă. / Trec vânturile și îngână / Un cântec desfrunzit de toacă*” (**Târziu în toamnă**).

Fără îndoială, versurile poetei din Șoimărești, scoasă din umbra anonimului deplin prin tipărirea plachetei **Cărarea spre lumină*** (Ed. „Balacron”, Chișinău, 2013), au multe caracteristici care îmbie la observație, la analiză. Cititorul care va avea privilegiul darului oferit de autoare va avea și răgazul să se primenească sufletește cu trăiri înalte, unele inedite, să se desfete cu mirări și exclamații împărtășite sau încă neexplorate în contextul poetic. Eu doar pot să asigur prezumtivul cititor că toate acestea se vor întâmpla.

Deci, ajuns la o grăbită concluzie, știind că poezia e definită și prin sintagma „*arta de a mișca*”, eu fiind deja sub acest efect artistic, nu am decât a confirma, prin senzorii mei subiectivi, că cele patruzeci și două de texte lirice semnate de Tatiana Ungurenașu reprezintă un sumum contextualizat poeziei, adică artei de a mișca acea parte a entității noastre care răspunde de resuscitarea sentimentelor curate, amenințate grav, în această epocă, de o pasivitate artificială, întreținută mai mult sau mai puțin voluntar de imperiul pragmatismului postmodernității globaliste. Dacă această poetă șoimărește-

* UNGURENAȘU, Tatiana. *Cărarea spre lumină* : versuri. Ch. : Tip. Balacron, 2013. 80 p. ISBN 978-9975-100-96-0.

nă nu ne-ar fi fost descoperită de acești doi oameni generoși, venerabilii dascăli de școală, demni de respect și prețuire, doamna Agripina și domnul Vasile Preutu și dacă n-ar fi fost întâmplarea de a fi ajuns pe aceste meleaguri cărturarul de la Chișinău, cel care a facilitat metamorfizarea substanței poetice într-un produs editorial, adică într-o carte, fie ea și o așa-zisă plachetă, atunci acest buchet de poezie șoimăreșteană ar fi rămas ascuns

în tainița unei inimi rănite de dor. Odată descoperit acest lăcaș al dorului, va garanta poetei Tatiana Ungurenașu prezența sa sigură, poate chiar apoteotică, pe „*drumul spre lumină*”, bucurie la care orice poet aspiră, în comuniune cu cititorul, o comuniune într-un frumos și etic, modul de a fi al ființei umane, dincolo de ceea ce reprezintă ea trupește.

Gheorghe PÂRLEA

„CĂ NU E OM SĂ NU FI SCRIS O POEZIE...”

Petru Iacob, pe care-l cunosc de o jumătate de secol, se încadrează perfect în versurile acestui cântec, bine cunoscut de generația noastră. Dar... de la o poezie scrisă pe valurile primăvăratice iubiri autorul ajunge să semneze câteva plachete de versuri: *Povara ispitelor, ...și taina piramidei egiptene, Cuvinte pe cântar*¹, *Zile și nopți*², *Tu, zeiță rămâi*³ ș.a. Recent a văzut lumina tiparului și o carte pentru copii: *Deșteptătorul*⁴.

Unii autori au îmbrăcat haina de faimă poetică din fragedă tinerețe, alții însă au mocrnit, scriind poate câteva rânduri pe zi sau pe săptămână, dar și unii, și alții, fiecare în modul său specific, împodobesc arborele creației. Și dacă peste o sută sau două sute de ani ramurile acestui arbore va păstra măcar câte o frunză în formă de

poezie, este spre cinstea unui popor: „*Ca doruri care trec adesea-n șoapte / Cu șansa de-a rămâne într-un vers...*” (*Cuvinte pe cântar*). Sau vorba altei poezii: „*Multă lume-ar vrea să știe / Ce în cartea sorții scrie.*”

Poezia lui P. Iacob adeseori ne poartă pe undele unui ritm șăgalnic, ne îmbrățișează ușurel, discret, dar la o lectură mai atentă se desprind și unele înțelesuri profunde că te surprinzi învăluit în epitete și metafore ce vor să te scoată din mألul cotidian.

Te simți cucerit și de muzicalitatea unor poezii ce te conduc spre creațiile orale, specifice folclorului românesc, parcă ai dori să le ascuți în interpretarea cântăreților: „*Timpule, de-aș ști izvorul / Care-ți înlesnește zborul / [...] / Te-aș lega de-un par de fag / Să nu-mi iei din ce mi-i drag...*” (*Timpule, de-aș ști...*).

Printre mulțimea de poeți moderniști, post-moderniști și alți „neo-iști” vocea unui rapsod rătăcește în tumult. Dar, în concepția mea, poezia rațiunii nu poate face concurență unor trăiri veritabile ale spiritului ce este un element cosmic separat de rigiditatea intelectului. Nu poți cuceri inima cu rațiunea...

Sunt pline de sarcasm versurile: „*Se tot macină Parnasul / De-a ajuns un deal teșit / Prins într-un arcan pegasul / Stă la iesle oboșit*” (*Mituri oflitate*).

¹ IACOB, Petru. *Cuvinte pe cântar* : poezii. GUȚU, Aurel. *Reflecții în oglindă* : graf. Pref. Eugen Gheorghiu. Ch.: Pontos, 2012. 160 p. ISBN 978-9975-51-405-7.

² IACOB, Petru. *Zile și nopți* : poezii. Pref. Tudor Palladi, graf. Aurel Guțu. Ch.: Pontos, 2012. 240 p. ISBN: 978-9975-51-404-0.

³ IACOB, Petru. *Tu, zeiță rămâi*. poezii. Graf.: Aurel Guțu. Ch.: S.n. 2014. 48 p. ISBN: 978-9975-66-379-3.

⁴ IACOB, Petru. *Deșteptătorul : poezii cu miez de ghici pentru mari și pentru mici*. Graf. Maria Mitrofanova. Ch.: S.n. 2014. 48 p. ISBN: 978-9975-66-407-3.

Este oare poetul P. Iacob „țapul ispășitor” ce-și așteaptă rândul, cuminte, cedând binevoitor, creștinește, locul celor grăbiți să ajungă în „vârful teșit al Parnasului”, sau este contemplatorul clipelor euforice, pe care natura le pictează pentru firile sensibile, fiind îndemnat mereu să-și „pună la păstrare întreaga viață-n formă de impresii...”?

Eu îl văd ca pe un ziditor harnic, care prin eforturile sale se străduiește să adauge și el câteva pietre care să înalțe cât de puțin muntele Parnasului, dorindu-l măreț și diamantin.

Versurile poetului atrag atenția cititorilor, la început parcă le încearcă răbdarea, luându-i ușor, săltăreț. Apoi îi acaparează și puțini sunt, probabil, acei, ce vor închide cartea, lecturând o pagină sau două. Delectându-te, mai răsfoiești și următoarele foi, pomenindu-te la sfârșitul plachetei.

De la o tematică ce pare prea simplă pentru era noastră pornită spre găurile negre din cosmos, cum ar fi poezia *Toamna la sat*, scrisă cu mult umor, poetul se plimbă cu pasu-i lent printre probleme sociale, oscilând decenii la rând între „nu se poate” și „libertate”: „*Ne tot poartă ca pe valuri / Viața între două maluri: / Unul este «nu se poate», / Celălalt e «libertate» / Fieea noastră nu se teme / Să ajungă la extreme / Și de pe-ale vieții ape / Tot gustăm din «nu se poate» / Iar*

*apoi din «libertate», / Însă... nu pe săturate» (Ne poartă ca pe valuri... din placheta *Cuvinte pe cântar*). Am citat integral această poezie, pentru a reliefa mai deplin amplitudinea simțirii poetice a oscilației la care mă referisem.*

Autorul este omul obosit de vorbe goale, de promisiuni deșarte, de involburarea aerului cu minciuni gogonate – tributul unei anarhii ce tinde să se numească „democrație”: „*Toți au grijă de popor, / Zi de zi de-atâția ani / Și răsufală mai ușor / Când îl curăță de bani» (Stare de alertă din placheta *Zile și nopți*).*

Oscilând prin teme vitale, cum ar fi iubirea, dragostea de mamă și de străbuni, de plaiul mioritic, de prieteni, poetul ne lasă „testamentul” său în poezia optimistă *Totul va rămâne...: «Eu... n-oi fi în viață... / Vezi, o lumânare? / Rămâne o speranță / Că voi renaște iară. / Dar, când și cum anume? / Doar Domnul poate ști, / Eu... am avut un nume / Și am putut iubi!»*

Să poți iubi este un dar divin, să treci peste piedicile urii, invidiei, agresivității – aceasta este filosofia desprinsă din creația poetului Petru Iacob. Poezia Domniei Sale este, de fapt, o esență a Spiritului său nemuritor.

Elisabeta Lidia HLIB

HERMENEUTICA LITERARĂ, O AMPLĂ VIZIUNE ASUPRA TEXTULUI

În etapa actuală, hermeneutica literară este una dintre științele cele mai abordate, dar mai puțin investigate. Dat fiind faptul că textul condiționează un evantai de oglinzi interpretative, arta comprehensiunii înglobează o seamă de optici. Interpretarea literară nu urmărește demitizarea simbolurilor, ci o acumulare de sensuri. Exegeții, prin tombole de manuale și cărți științifice, explică acest fenomen din diverse perspective. Totuși, se simte necesitatea acută a editării unui manual didactic care, în mod laconic, dar consistent, să înglobeze mai multe concepții despre arta hermeneuticii și să ofere o amplă analiză a acestora.

În acest sens, ne-a atras atenția cartea *Hermeneutica literară**, apărută la Chișinău în 2007, scrisă de Victoria Fonari, doctor în filologie, conferențiar universitar (este a doua monografie semnată de aceeași autoare, iar la capitolul cărți consemnăm că este a șaptea). În această lucrare cercetătoarea propune o seamă de interpretări ale termenului de hermeneutică, analizate după lucrările savanților europeni. Relevante sunt următoarele exemple: „Hermeneutica este o artă ce instituie reguli clare de interpretare a textelor” (p. 15); hermeneutica este știința ce se raportează la „profunzimea valorică și la gradul posibilității acestuia în descifrarea mesajului dincolo de formele textuale” (p. 23); hermeneutica – „metodică care ne permite să

sesizăm (prin comprehensiune) intensitatea și sensul existenței trăite de subiect pe parcursul existenței sale” (p. 44); „hermeneutica este orizontul întrebării din interior din care se definește direcția semnificativă a textului” (p. 53) ș.a. Cu toate citatele proprii unei investigații, acest material științifico-didactic este original deoarece este prezentat prin prisma propriei viziuni. Optica îmbină experiența de scriitor, profesor și cercetător. Criticul literar Ion Ciocanu, doctor habilitat, profesor universitar, a afirmat într-un discurs că sondarea hermeneuticii realizată de Victoria Fonari este deosebită prin faptul că aceasta oferă o analiză complexă dintr-o perspectivă proprie, fără a devaga de la conceptele teoretice ale savanților în domeniu.

Savantul teoretician prof. univ. Anatol Gavrilov, doctor habilitat, de la Academia de Științe a Moldovei, în același an (2007) scoate de sub tipar monografia *Criterii de științificitate a terminologiei literare. Principiul obiectivității. Eșeu de epistemologie literară*. În *Bibliografie* include și cercetarea Victoriei Fonari.

Cu alte cuvinte, autoarea nu se aventurează în niște compilații ordinare, ci își propune să facă o cercetare, o analiză serioasă, relevantă. Victoria Fonari nu numai că redă conceptele despre hermeneutică a marilor savanți și școli de anvergură (Schleiermacher, Origene, Dilthey, Gadamer, Ezio Raimondi ș.a.), ci le și analizează, le reinterpretează și ghidează cititorul pe adevăratele cărări ale comprehensiunii tematicii. De cele mai multe ori, autoarea explică tezele exegeților, făcând trimitere la textele unor autori autohtoni de seamă

* FONARI, Victoria. *Hermeneutica literară : material didactic*. Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Litere, Catedra literatură română și teorie literară. Ch. : CEP USM, 2007. 114 p. ISBN 978-9975-917-80-3.

(Aureliu Busuioc, Ion Druță, Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Arcadie Suceveanu).

O altă strategie este că după fiecare capitol există un test, care oferă o redescoperire personală a textelor artistice din opticele conceptelor investigate. Constituie o discuție dintre cititor și aspectele teoretice care, în ipostaza finală, necesită o coagulare dintre empirismul cunoștințelor cu cel existențial. Această *comunicare* ghidată relevă o vivacitate textului strict științific. Astfel, și optica cititorului capătă valoare. Textele pentru exersare sunt interesant selectate, uneori polemic, alteori relevă laturi mai puțin cunoscute, cum ar fi textul lui Th. Guatier care se referă la desenele lui Victor Hugo. Și imediat vedem și pata de cafea prelucrată de scriitorul francez. Aceasta este posibil prin intermediul testelor și punctajului acumulat. Fiecare test presupune niște întrebări în baza capitolului studiat, cu referire la un text propus. Anume acest moment îi imprimă lucrării o alură inteligibilă, proeminentă.

Realizată sub redacția științifică și stilistică a academicianului Mihail Dolgan, lucrarea cuprinde o bogată bibliografie științifică. Raportând ideologiile la conceptul de hermeneutică, Victoria Fonari, în mod selectiv, confruntă sau redă cu abilitate, tezele unor savanți notorii ca Roland Barthes, Stevens Connor, Jonhatan Culler, Umberto Eco, Michel Foucault, Paul Ricoeur, Gianni Vattimo, Nicolae Râmbu ș.a. Acest efort sporește valoarea materialului didactic, profilând o inestimabilă expresie a infailibilității.

De o valoare revelatorie, pentru cercetător, este capitolul *Valoare / kitsch. Variante interpretative*. Aici, cititorului i se oferă anumite orientări cu scopul ca acesta să poată distinge valoarea de kitsch. În acest sens, sunt citate o seamă de teze științifice, ce vin să argumenteze criteriile de interpretare a operei și sunt oferite exemple concrete prin care se aduc argumente în favoarea sau defavoarea interpretării unei

lucrări. De asemenea, cercetătoarea pune pe tapet și unele concepte individuale ale savanților europeni.

Cu toate acestea, ea subliniază că hermeneutica are drept scop transformarea elementelor obscure în clare prin intermediul reflecției conștiente. Atunci când este analizată o operă literară, se ia în considerație criteriul de stabilire a veridicității. În acest sens, textul literar poate fi cercetat din mai multe perspective: istoric, social, individual, psihologic, gramatical, etnic etc. De aceea, trebuie să ținem cont de faptul că hermeneutica este strâns legată de arta de a gândi, de retorică, psihologie, temporalietate, autobiografie / viața autorului, autenticitate ș.a. Pe de altă parte, cele șapte tipuri de interogări ale lui Bloom (literare, de traducere, interpretative, aplicative, analitice, sintetice, evaluative), adaptate de Sanders, sunt marcante în procesul analizei hermeneutice, dezvăluindu-se astfel subtextul. Totuși, acest proces nu ar avea același efect dacă nu s-ar axa pe cuvintele-cheie: valoare, interpretare, adevăr.

Deci, fiind de o valoare incontestabilă, *Hermeneutica literară* de Victoria Fonari, rămâne a fi o lucrare de preț pentru tânărul hermeneut. Acest material didactic îl ghidează într-o lume abisală a conceperii unor valori temeinice. Prin urmare, greutatea adevărului expus aici este enormă. Această carte se adresează nu numai filologilor; ea poate fi aplicată și în științele filozofiei, psihologiei, economiei, dreptului ș.a. Cu alte cuvinte, știința hermeneuticii jalonează o nouă epocă a gândirii. Nu-i poți face față dacă nu ești pregătit. Monografia ne familiarizează cu noțiunea hermeneutică din diverse optici și îi oferă un racursiu empiric de investigare a textelor artistice și a celor critice. Lucrarea prezintă interes pentru studenți, masteranzi, docotranzi, profesori, poate fi utilă și interesantă tuturor celor pasionați de hermeneutică.

Elena VOROTNEAC

IMPRESII DE LECTURĂ

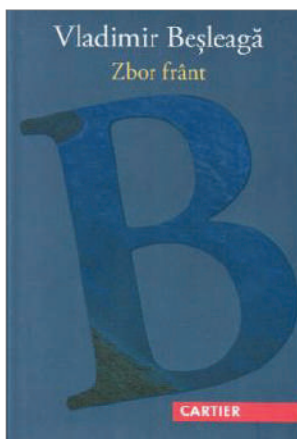
ROMANUL ZBOR FRÎNT DE VLADIMIR BEȘLEAGĂ (analiza planurilor, a lumilor paralele)

Mariana POZDIRCA,
studentă, anul IV, Facultatea Litere,
Universitatea de Stat din Moldova

Fiind o participantă a seminarului *Fluxul conștiinței în romanul lui Vladimir Beșleagă*, am plăcerea să-mi împărtășesc gândurile despre importanța programului Bibliotecii Centrale a BM „B.P. Hasdeu” Chișinău citește o carte, care ni l-a adus pe scriitorul Vladimir Beșleagă în aulele Universității de Stat din Moldova. Această întâlnire a fost ghidată de Victoria Fonari, doctor conferențiar. Iar seminarul avea următoarele obiective: cunoașterea romanului lui Vladimir Beșleagă din optica simbolurilor, a fluxul conștiinței, a conflictului; investigarea opiniilor critice; perceperea personală a planurilor prozei.

În ceea ce urmează vă propun dialogul meu cu... romanul *Zbor frînt*¹. Consider că e important să specific, din start, următoarele: conform *Dicționarului de motive și simboluri literare*, cuvîntul *zbor* reprezintă *libertatea, o proiecție a dorințelor nestăvilite ale omului*.

Vladimir Beșleagă reînnoiește în romanul *Zbor frînt* mitul lui Icar, în care personajul fuge de sine, dar crede că se înalță spre cer. Simbolul central al operei exprima dorința de sublimare, de căutare a unei armonii interioare, de depășire a conflictelor, însă voința eroului central de a se înalța mai sus

decît i-ar fi fost permis nu face decît să compenseze neputința lui Isai de a se desprinde de cele „pămîntești”, de realitățile sociale, politice care-l înconjurau și care deseori îi dictau acțiunile. Aceste generalități ne permit să identificăm în opera lui Vladimir Beșleagă cumulearea cîtorva planuri, realizate artistic prin tehnica fluxului de conștiință și a contrapunctului.

Planul trecutului și cel al prezentului îl caracterizează pe Isai-adultul și Isai-copilul, fluxul de amintiri fiind generat chiar de imaginea băiatului său, o proiecție a vremurilor perimate: „*Nu-mai odată, cînd sta în drum cu capul plecat și se gîndea ce tare s-a schimbat satul, și cît de mult s-a schimbat și el... și cum sta așa și se muncea să-și aducă aminte... l-a simțit pe un pici foindu-se lîngă dînsul, dar nu știu cum s-a întors și a văzut că acela era copilul lui...*”

Vasile Coroban menționează: „*Zbor frînt* e scris în formă de soliloc... gîndul nu e elaborat pe cale literară [...], eroul, vorbind, destăinuindu-se, tînguindu-se ori indignîndu-se în fața noastră, lasă o mai mare impresie de real decît dacă aceste gînduri și sentimente ar fi expuse în referat autoricesc”². Așa încît monologul interior și fluxul conștiinței sînt procedee esențiale în roman, din care rezidă aducerile-aminte

¹ BEȘLEAGĂ, Vladimir. *Zbor frînt* : roman. Ch. : Cartier, 2013.

² COROBAN, Vasile. *Scrieri alese*. Ch. : Literatura Artistică, 1983, p.178-182.

în momentul în care Isai își analizează personalitatea, reflectă asupra peripețiilor de pe malul celălalt.

Corelația dintre aceste două planuri / lumi (prezent-trecut) include și personaje precum bunicul sau tatăl lui Isai. Ele declanșează amintiri specifice legate de tema războiului, iar problema timpului vine în contradicție cu destinul și necesitățile omului din prezent. Personajul principal își reamintește, deseori, de povestirile bunicului, de dorul și dragostea lui față de copii, de casă: „*Întindea picioarele înainte, se uita la ele și se gîndea că, așa slabe cum sînt, dacă ar trebui să vină de la marginea pămîntului, tot ar veni, acasă ar veni, ar veni aicea să moară, că prin străini n-ar putea să moară.*” Înțelepciunea lui nu avea asemănare, putea prevesti chiar anumite lucruri din viitor. Atunci cînd tatăl lui Isai fusese furat, bunicul anticipează răul în vis, prin chipul unui lup: „*Și se făcea că s-a băgat un lup în țarc și a început să rupă oile una după alta (cum de nu l-a simțit nimeni, nici cîinii? – își zicea bunelul, prin somn, desigur).*”

O altă tehnică identificată în roman este îmbinarea planului real (exterior) cu cel imaginar (psihologic): „*Cînd se gîndea Isai mai mult: da ce-i aceea vreme, ce-i aceea soartă, nu se știe de ce în fața ochilor îi răsărea lle, fratele său, și de acuma nici din vreme, nici din soartă nu mai rămînea nimic, ci rămînea lle și lle era vinovat de toate.*” Aceste rînduri accentuează în mod sporit conflictul psihologic din sufletul personajului principal. El lupta în permanență cu sentimentul de dragoste față de fratele său, pentru care și-a riscat viața atunci cînd acesta rămăsese pe celălalt mal al Nistrului, dar care l-a trădat în cel mai neașteptat mod. Isai îi reproșează anumite fapte: „*...pentru tine m-am băgat în foc... să te scot...*” Argumentele lui sînt convingătoare și demonstrează lașitatea și falsitatea fratelui său: „*Că a purtat haină nemțască știa numai unul lle... Și cînd l-au ridicat atuncea noaptea și l-au dus la sovietul sătesc*

și după toate cercetările l-a văzut pe lle, Isai s-a gîndit (nu numai că s-a gîndit, a înțeles!) că lle l-a pîrît, lle l-a dat de gol, lle l-a vorbit, lle l-a vîndut...” Abia acum, după dureroasele tulburări de ordin psihologic, declanșate între realitate și gîndurile sale, apare problema frăției: „*Oare poate să fie așa ceva pe lumea asta, de să se vîndă frate pe frate?*”

Prin intermediul monologului interior, aspru și înverșunat, Vladimir Beșleagă dezvăluie momentele de maximă încordare, relevă drama profundă a lui Isai și evidențiază destinul desfigurat de război al unui om cu vise și speranțe înălțătoare (de aici vine și calificativul de „frînt”, fapt ce sugerează blocarea aspirațiilor / zborul oprit).

Există ceva infantil în dorința omului de a cuceri infinitul (spațiile astrale) prin zbor, or, acest lucru dovedește tocmai incapacitatea societății de a-și rezolva propriile probleme. Zborul în acest roman exprimă necesitatea de confruntare cu timpul, de a distruge barierele spațiale, dar și teritoriale (dintre Nistru și Prut), de a înfrînge distanța, problemele provocate de realitățile sociale.

Tehnica planurilor paralele este una foarte des întîlnită în literatura română, dar și în cea universală. O comparație în sensul dat poate fi realizată între romanul *Zbor frînt* și *Jane Eyre* de Charlotte Brontë sau *La răscruce de vînturi* de Emily Brontë. În aceste lucrări fluxul conștiinței stă la baza dezvăluirii gîndurilor, intențiilor personajelor, redă problemele de ordin psihologic ce le frămîntă sufletul. *Jane Eyre* trăiește în cîteva lumi paralele: cea a copilăriei nefericite petrecute în familia Reed sau în casa de copii, amintiri care practic „i-au frînt zborul” de mai tîrziu, făcînd-o inhibată și nehotărîtă în viața reală, cea a maturității și a problemelor. Același lucru îl observăm și la Catherine (*Wuthering Heights*) – o fire sensibilă și naivă, care aspiră spre bogăție, renunță la propria lume, creată de ea însăși, pentru o lume „imaginară” în care nu mai

este la fel de fericită. Drama personajului central este redată cu ajutorul planurilor Catherine-mama și Catherine-fica.

Astfel, Vladimir Beșleagă, prin romanul său *Zbor frînt*, a adus un nou spirit de modernitate în literatura basarabească din anii

'60 ai secolului trecut „printr-o utilizare mai largă a tehnicilor de factură psihologică cum sînt monologul, oniricul, obsesia, crearea imaginilor la hotar dintre real și ireal”³.

³ GHILAȘ, Ana, *Romanul anilor '60. Modelul bonus pastor*. Ch., 2006, pp. 78-93.

DRAME CU ALURĂ POETICĂ

Scrierile dramatice ale lui Andrei Burac sunt bine cunoscute publicului larg din Moldova, precum și din alte țări după variantele lor scenice (*Primăvara în doi, Fântâna Anghelinei, Iulia, Traseul, Spovedania, Geamul spart și Iuda*), după filmele-spectacole TV (*Moartea de după prânz, Bufnița, Primăvara în doi*), precum și după montările radiofonice (*Iuda, Fiul Tatălui, Urechea lui Marcu, Cireneanul, Răzbunarea lui Caiafa, Nebunia lui Pilat, Legenda marelui Rabin și De veghe la izvoare*). Iar studioul „Moldova-film” la începutul anilor '80 a turnat o peliculă de lungmetraj după subiectul piesei *Iulia* – film cu mare priză la public (vizionat pe parcursul anilor în cinematografe și la TV de peste 100 milioane de spectatori). Această peliculă este inclusă în filmoteca de aur a perioadei respective.

Majoritatea acestor drame au văzut și lumina tiparului în limba română și în alte limbi, unele de largă circulație. Deși Andrei Burac ezită uneori să-și definească cu precizie genul lucrărilor sale, recurgând la termenul oarecum vag „piese”, ele – toate – sunt, de fapt, niște *drame* și vădesc cu pregnanță tendința autorului de a surprinde dramaticul din viață, de a dezvălui dramatismul condiției umane în cele mai diferite ipostaze. Scriitorul e la curent cu căutările și orientările stilistice și etico-filozofice din literatura și arta modernă. Aceasta se resimte atât în problematica pieselor sale, cât și în felul de a privi și a trata diferite fenomene ale realității. Piesele lui A. Burac se caracterizează prin nivelul lor intelectual și forma literară îngrijită, contemporană, deși, fiind

„construite” după anumite precepte conceptuale, ele apar uneori cerebrale, întru câțva convenționale.

Se observă năzuința autorului de a explora universul spiritual al omului în cele mai diferite ipostaze, fie aceasta în situația limită, ca în *Fântâna Anghelinei* sau *Moartea de după prânz*, fie în împrejurări ordinare ale vieții cotidiene.

Adeseori dramaturgul recurge la „serviciile” elementului magic, enigmatic, acesta fiind, de obicei, legat de eresurile și credințele populare în puterea tănuită a lucrurilor și a legăturilor dintre om și natură (*Moartea de după prânz*). Izvorul poate vrăji pe cel ce coboară la el. Apariția vulpii e semn rău – ziua, în care Iulia (din piesa omonimă) împuşcă o vulpe, devine fatală pentru destinul eroinei. Pajura, ce-și are cuibul pe vârful stâncii de pe malul Nistrului, este și ea înzestrată cu puteri magice... Iar atunci, când acțiunea dramatică nu se sprijină pe asemenea forțe misterioase, autorul ține să-și orneze pânza dramelor sale cu metafore și simboluri sugestive. Așa se întâmplă, de exemplu, în *Primăvara în doi*, unde aparatul zburător simbolizează un vis, un ideal, o aspirație spre *înălțare*, spre evadarea din obișnuit. Sub semnul unui alt simbol (cel al bufniței) se desfășoară și acțiunea dramei cu același nume. Îmbinarea acestor simboluri și metafore cu tendința de a explora lumea spirituală a personajelor imprimă dramelor o vizibilă alură poetică-romantică.

Piesele lui Andrei Burac au chipuri bine conturate, distincte. Și cu toate că

personajele, chiar și cele centrale, se manifestă oarecum unilateral, manifestând în mod mai reliefat o anumită trăsătură de caracter, ele totuși nu devin niște prezențe pur funcționale. Astfel, profilul moral al Natașei este determinat de altruismul ei nemărginit și dezinteresat, după cum caracterul oarecum programat și întru câțiva chiar pragmatic al integrității spirituale este latura cea mai proeminentă a chipului lui Victor din *Primăvara în doi*. Bătrânul din *Fântâna Anghelinei* rămâne pentru noi un păstrător al *curățeniei* izvorului, ca și al da-

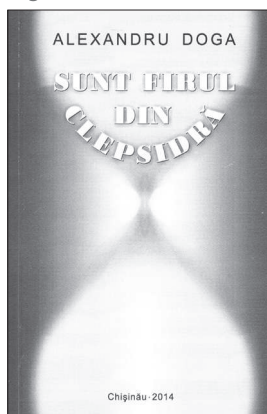
tinilor din moși-strămoși (al spiritualității poporului nostru). Chiar și unele personaje auxiliare, care nici nu puteau fi înfățișate altfel (în plan multilateral), cum ar fi cei doi tineri prieteni ai Mirelui din *Fântâna Anghelinei*, Tasia și Igor din *Iulia*, Petea Chitaristul din *Primăvara în doi* sau Vecinul din *Bufnița*, au o „stare socială” bine definită.

Unul dintre aspectele atrăgătoare ale scrierilor dramatice ale lui Andrei Burac este stilul și limba literară cultă, îngrijită, cu replici inteligente, sugestive.

Leonid CEMORTAN

SCARA IERARHICĂ A EULUI OBSERVĂTOR: TENTAȚIA DESĂVÂRȘIRII

„Divulgarea” unei realități se impune în creația poetului **Alexandru Doga*** prin traversarea abstractului, evitând artificialitatea („*Obsedat de întrezărirea altor vieți nedefinite / te zbați în plasa tristelor realități...*”) și, odată regăsit în oaza trăirii, dispare temerea unei eventuale imitații a simțurilor („*Se scutură cerul de stele. / Ni-i soarta în spuza de ani. / Crispată e lumea de rele, / Spre hades momită de bani. / Cruci lângă drum – santinele. / Pământul e plin de orfani. / Se scutură cerul de stele. / Ni-i soarta în spuza de ani. / Uscatu-i pornit să se spele. / Se surpă ghețarii montani. / Ne ia viața în ghilimele – / proscriși, efemeri și spontani.*”) (Rondel întârziat), iar mediană a contrastelor dintre *cel ce este* și *ce ar putea fi*, cu centrul de greutate *neapărat axat pe virtuți*, devine credința în posibilitatea depășirii diverselor crize: „*Făuritoare, -o Rază, / favorizând o piază, / aura-mi veghează, / cuvântu-mi luminează, / speranța-mi alăp-*

tează...” (*Cât trecerea*). Întrebările retorice, în calitate de „complice” la actul de creație („*Ora febrilă ne calcă pe urme, / Semn de ntrebare ne-adună cu-alarmă: / Care e sensul mișcării diurne? / Cât regresa-vom în laica valmă?*”) (*Spre vamă*), denotă o stare de existență în cadrul unei nervozități excesive a eului, acesta fiind conștient de cercul vicios al societății bolnave ce conduce spre... regres („*Spre Hades, preschimbați, pășim de bună voie;*

/ De parcă nici de noi nu mai avem nevoie. / Ascunși în noi... Târziu e. Să apelăm la Noe?”) (*Ascunși în noi*), dar care, respingând „răsfățul” lumilor de plumb bacoviene, mreje ale unei atmosfere dezolante de care este ademenit periodic, avansează în grad de liberă dislocare în aria impactului cu energiile pozitive: „*Prin spulber de aștri, Celeste / Povețile ni-s în derută. / Mai dăinuie Forțe Oneste / în ordinea-aceasta ab-sur-dă...*”) (*Mai dăinuie*). De fapt, lumea de poveste într-o societate ce degradează poate fi creată în absența lui Făt-Frumos, ca intenție, cu dimensiune valorică, a eului, la prima vedere, propunând „metode de instruire” pentru o eventuală

* DOGA, Alexandru. *Sunt firul din clepsidra* : versuri. Cuv.-înainte: Lidia Grosu. Ch. : 2014 (Tipogr. „Notograf Prim” SRL). 144 p. ISBN 978-9975-63-357-4.

îmbalnzire prin „tutorat” a balaurilor decapitați care „*Păreau cumiști, de parcă / nu au fost balauri, / ci niște bieți martiri încununați de lauri...*”, dar nu lipsită de o ușoară ironie în versurile: „*Și-atâta timp cât Făt-Frumos încă nu este, / înmatriculez pe toți, imparțial, în altă poveste*” (*În altă poveste*), sens care extinde cadrul conștientizării înțelepciunii populare: „*Lupul păru-și schimbă, dar năra-vul ba*” sau: „*Mâța blândă zgârie rău*”, pledoaria eului pentru sugestia ce răsună ca o avertizare din poemul *Basarabenilor* de Alexe Mateevici fiind una distinctă: „*Să știți: de nu veți ridica / Din sânul vostru un proroc, / În voi viața va seca, / Zadarnic soarta veți ruga, / Căci scoși veți fi atunci din joc / Și-ți rămânea făr' de noroc.*” Or, prorocul ar putea fi tocmai acel Făt-Frumos rătăcit în / printre noi.

Promovând metoda psihologică axată pe autoanalize (*Introspectivă*), eul liric sugerează în cadrul căutării de sine „separarea grâului de neghină” („*Din nefericire / am descifrat / simbolul fericirii... / Pe monitorul sufletului / creierul inimii / își mai păstra echilibrul...*”) întru aderarea la masele largi ale celor care se bucură mult de prea puținul material, sentimentul de beatitudine constând în reflexia armoniei între facultatea de a gândi și acțiunile inițiate. Determinarea, ca operațiune logică inversă generalizării e, de fapt, o închidere („*...mi-am împachetat sânguincios / sufletul în valize... / am deschis larg ferestrele / ca să iasă timpul înăuntru...*”) cu tendința spre complinire, fapt ce provoacă eului siguranța în regăsirea sa. Scotland Yard, ca metonimie pentru Serviciul de Poliție Metropolitană din Londra, devine un simbol al detectivului din interiorul omului întru mobilizarea lui la cercetarea motivului bulversării („*...cu viteza ascensorului / din Scotland Yard / mă avânt spre voi cu brio – / fericții din nefericire...*”) și, totodată, la descătușarea de abundențe nedorite, iar autoancheta devine o punctare a scării ierarhice a eului cercetător tentat de desăvârșire prin aflarea adevărului, evitând zădărnicia venerațiunii profunde

a *culturii bunurilor* în favoarea unui spațiu constant spiritual. De fapt, „*lumea de după chipu-ți din oglindă*”, în viziunea poetului Alexandru Doga, este cea mereu remodelată („*Terestrul, când inima-ți, răcnind, aude / cum timpul se destramă-n univers / nu rătăci, absent, pe la Bermude, / nici printre semnele ce peste noapte ies...*”) (*Terestrul*). Prognoza elaborată de eu este cea a unui observator („*Cu viața-n valize, / de spirite goi; / Ard Torțe – Avize / în noi fără Noi – / captivi în culise, / spre Ziua de-apoi. / Ne plângem de crize, / dar criza e-n noi...*”) (*Timpuri prescrise*), dar și cea a eului captiv în avalanșele de perturbații dinspre care își croiește trecere printr-o luptă inegală cu... umbra propriului timp (ori cu arderea inutilă?), echivalent al celei cu *morile de vânt*, însă nicidecum indiferent de ceea ce ar urma: „*Altminteri, în delir, te vei crispa, / cum nu te vei zbate, cum nu vei proceda – / la fel ca Don Quijote mereu te vei lupta / cu... / nu, nu, frate – / cu fantoma ta...*” (*De după imagine*). Intenția este percepută ca *accesare* a celestului inoculat la origini ce nu suportă amânare, un antipod al „*antilu-mii ce-și clocește-un armaghedon scrumos*” și „*convertește o divinitate la păcat*”, demersul și acțiunea deopotrivă fiind mobilizate tranșant.

„*În teatrul scurt al vieții*” distanțarea de valori e o negare a propriei persoane („*Moartea, – amuzându-se, / oarbă cosește. / Omul, negându-se, / o dădăcește*”), eul ple-dând pentru depășirea crizei: „*Prin negura uitării / un logos ancestral / sper: pluta distanțării / o va-ncora la mal.*” Este adevărat, sugerează eul liric, că timpul le vindecă pe toate mult mai ușor atunci când ești mobilizat să te pătrunzi de fiecare instantaneu, această surprindere plăcută a clipei în vizorul sufletului, irepetabilă, care valorează de fiecare dată cât însăși viața („*Doamne Sfinte! N-au revenit la cuiburi rândunelele!*”) (*Dialectică*) și în care descoperi de fiecare dată un răspuns ce neutralizează regretele cu străfulgerări de conștiință că niciodată nu ar fi considerată întârziată intervenția spre o schimbare:

„Regret un zâmbet palid de copil, / un mugure zvâcnit în nelumină, / o zi tot mai străină de april / și cea de lămuriri c-o fi să vină... / Strâng fulgere într-un fragil mister – / Sper și regret. Regret și sper...” (Regret și sper).

Deshumat din amintiri, eul liric acceptă ipostaza de nou-născut în „*taina unui vers*” prin care curg năvalnic apele divine purificatoare, popasul „postamnezic” fiind cel ce coagulează forțele spirituale într-un tot unitar cu permanentul dor de zbor spre origini: „*Icoana Bolșii o implor, / în nopți cu stele apriline, / prin zodii rătăcind străine – / ursita, una doar ador: / când revenite-n primăvară, / pe sub țărâne cristaline, / izvoarele din Cer coboară – / să sape-un loc și pentru mine.*” (Postamnezic).

Așa cum „*Într-un cuvânt încape-un pământ / memoria-n piatră păstrând...*”, cuvântul

devine refugiu pentru eul-cugetător, pentru eul-idealista – nu, pur și simplu, rătăcitor în timpuri, ci în ipostază de reglator al stărilor de spirit, cu prețul permanentelor căutări ale cheiței de la ușă spre visătorul ce se lasă descoperit: „*Brândușele adușme-că culori, / Văzduhul e-adoptat de-o primăvară... / Doi ochi copilărești, dojenitori – / O amintire cu privirea clară, / mai caută-o cheiță prin ninsori...*” (Cheița). Acesta este poetul Alexandru Doga, inclusiv cel din noua sa carte *Sunt firul de clepsidră*, pentru care cuvântul este imagine, sens, deschidere a unui întreg univers, trăirea de intensitate constituind pentru el unul dintre criteriile fără de care poezia nu ar putea exista.

Lidia GROSU,
poetă, cercetătoare literară

LEGENDA DACUL DE SILVIA URSACHE

Orice legendă istorică se construiește din rămășițele cărămizilor cândva trainice ale trecutului îndepărtat, ce-au reușit să se păstreze în pofida timpurilor vitrege, și din fantezia creatorului.

Cu părere de rău, găurile negre ale mileniilor au înghițit prea multe adevăruri istorice, unele dintre care se mai pot descifra din mituri, povești, proverbe și zicători.

E necesar mult curaj pentru a te scufunda în aceste găuri negre și a încerca să descrii unele fragmente din viața strămoșilor noștri daci. Pentru mine cuvântul **dac** este sinonimul multor virtuți omenești: cutezanță, onestitate, modestie și credință în sufletul nemuritor și în morala prescrisă de omul-zeu Zamolxis.

Legenda *Dacul**, semnată de Silvia Ursache, este într-adevăr istorică. Autoa-

rea s-a documentat un timp îndelungat, „navigând” prin internet, prin diferite publicații, acumulând totul ce se cunoaște despre trecutul glorios al strămoșilor noștri.

Astfel a înfiripat chipul lui Androd, dacul care a reușit să fugă de la crudul proconsul Marcus Flavius – un roman pervers, ce-și chinua sclavii fără pic de compasiune. Este înfiorătoare acea cruzime, dacă până și călăul se arată mai milos și îi taie sclavului Androd două degete de la mâna stângă (inelarul și mezinul), considerând pe drept că astfel nu-l schilodește definitiv pe tânărul dac.

Autoarea ne poartă cu îndemănare prin multe emoții specifice nu numai oamenilor: de la scenele de groază la amintirile fericite ale copilăriei, adolescenței, jurământul primei iubiri; de la animalele cu chip de om la animalul-leu, numit Decebal, ce se dovedește a fi la înălțimea nume-

* URSACHE, Silvia. *Dacul* : legendă istorică. Ch.: Silvius Libris, 2013. 64 p. 978-9975-107-09-9.

lui pe care i l-a dat Androd – un adevărat rege nobil și plin de recunoștință pentru binele ce i s-a făcut.

S-ar părea că e prea fantastică prietenia dintre un om și un leu sălbatic, nedresat. Dar o întâmplare din viața mea mă face să cred în realitatea celor descrise de autoare. Într-o vară colectam plante dintr-un parc părginit de la Botanica. Buruienile îmi ajungeau la genunchi. Deodată văd un cap mare, lănos, alb, ce se îndrepta spre mine, „înotând” printre buruiene. Era un câine-lup caucazian. M-am oprit curioasă. S-a apropiat de mine, din ochi îi curgeau lacrimi – laba din față îi fusese scurtată într-un accident. Puroia. I-am luat între palme laba bolnavă și i-am vorbit cu blândețe: „Cum să te ajut, scumpo? (era femelă), poate să încercăm energia cosmică, divină?” Am stat așa câteva minute rugându-mă pentru acea ființă îndurerată. Apoi am lăsat-o în parc și am plecat...

Trecu un an și din nou eram printre plantele mele de leac. Auzii un lătrat însoțit de corul a vreo trei cățeluși – era „prietena mea” de care eu uitasem. Ea însă – nu! Părea că mă simțise ori mă căutase intenționat. Laba-i era vindecată. Se gudura pe lângă mine dorind să-mi împărtășească bucuria ei de mamă și recunoștința față de mine...

M-am abătut de la prezentarea *Dacului* pentru a demonstra că memoria multor animale păstrează în creierul lor amintirea binelui pe care i l-ai făcut cândva, fie doar o simplă mângâiere și compasiune.

Sunt pline de învățăminte paginile în care autoarea descrie obiceiurile dacilor, portul, jurămintele păstrate cu sfințenie, căsătoriile permise doar celor ce au atins vârsta de 24 de ani, deoarece abia atunci organismul tânăr atinge completa sa dezvoltare pentru a reproduce vlăstari viguroși.

Am fost încântată să descopăr în această legendă o autoare ce pare să fi „călătorit în timp”, creându-mi impresia că

a trăit real vremurile descrise cu profunde cunoștințe, cum ar fi îmbrăcămintea nobilimii romane, ținuta împăratului Traian și a împărătesei Plotina, scene în care mulțimea scandează: „Sânge! Sânge!” – gloata întărită, în așteptarea de „pâine și teatru”. Sunt zguduitor scenele descrise cu mult talent în care magistrații îi îmbracă pe sclavi în haine de gladiatori și îi pun în batjocură să aperse mulțimea de robi fugari îngenuncheați – viitoarele jertfe ale leilor.

Legenda semnată de Silvia Ursache este atât de reală, de parcă se petreceau toate în zilele noastre. Într-adevăr, prea puține trăsături de caracter se schimbă în psihicul uman în decursul a două milenii. Aș fi exclamat, poate, în urma lecturii acestei legende: „Ce timpuri, ce oameni!”, dacă programele de televiziune n-ar abunda în filme de groază, scene sângeroase sau perverse, cu incest și alte mlaștini în care sunt afundate sufletele contemporanilor noștri, căci timpurile se călătoresc, iar oamenii rămân aceiași.

Legenda ne îndeamnă la revitalizarea unor sentimente cu adevărat umane cum ar fi iubirea, demnitatea, curajul, dragostea de țară, compasiunea și speranța. Doar speranța moare ultima și cu ea am ieșit de la lansarea *Dacului*, ce se petrecu la salonul internațional de carte, când m-au umplut de bucurie ce pe lângă lecturarea legendei, demonstraseră cunoștințe ample din istoria dacilor.

Când citesc o carte, involuntar caut motivația autorului. Mă întreb de ce unii scriitori preferă teme trecutul istoric. Sunt sigură că Silvia Ursache ne deschide o fereastră istorică pentru a ne reaminti de trecutul glorios al dacilor, care n-au lăsat urme de cruzime, desfrânare, lăcomie și tendința de expansiune, spre deosebire de romani. Despre daci, spre norocul nostru, s-au păstrat numai amintiri ce fac cinste neamului și onorează prezentul, care, cu regret, s-o fi schimbat genetic prin

corcirea cu mișeii din „aristocrația” română – consumatorii de lux ce se desfătau cu acele scene sângeroase inumane.

Dar cât timp rădăcinile sunt vii, frunzele vor rezista furtunilor și arșiței. Legenda *Dacul*, adresată tinerei generații, le ali-

mentează cu ideea că suntem un popor cu rădăcini istorice foarte adânci, spre care autoarea le-a deschis un izvorăș nou pentru a rămâne vii cât timp vom viețui pe pământurile noastre străbune.

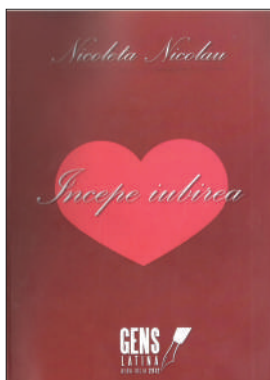
Elisabeta Lidia HLIB

CULOAREA SUFLETULUI ÎN POEZIA NICOLETEI NICOLAU

Ori de câte ori o putere nouă țâșnește în noi, ni se tulbură sufletul ca apa unei fântâni în care s-a desfădat un izvor nou, spune Lucian Blaga. La fel și în versurile tinerei poete, de numai 15 ani, Nicoleta Nicolau (volumul de debut *Începe iubirea**), erupe izvorul ideii noi, aidoma unor bătaii de inimă ce tulbură simțămintele noastre: „*Cer aprins nechinuit – Suflet trist*” (*Suflet trist*), încercând să dea plasticitate cristalelor de suflet, conferind sufletului nuanțe cromatice: „*Voi imprima / pe-un format mare / culoarea sufletului meu / când albastru, când fumuriu*” (*Culoarea sufletului meu*), răsfoindu-l atent și intrând cu drag pentru a ne îndemna: „*Deschide-ți sufletul și spală-ți mâinile de ger*” (*Un înger*).

Culorile conturează cele două cadre între care oscilează versul: celest și terestru. Albastrul reprezintă viața în plină mișcare cu șoapte de dor pentru clipe fericite, dorințe de zări ce se vor atinse cu raze de stele, iar fumuriul vine în contrast cu albastrul, implicând culoarea pământului, ce rămâne a fi veșnic, o sursă a vieții, dar și un adăpost după trecerea în neființă a omului.

S-ar părea că meditația e o opțiune a celor maturi, dar iată că tânăra poetă ne

invită la dezlegarea unor mistere ale timpului, ale viitorului, ale singurătății, ale fericirii, anunțându-ne că „*mi-i mângâiere meditația*” (*Durerea nestânjenită*). Există o adâncă trăire a eului, sufletul având mai multă nevoie de împrejurări favorabile, de liniște pentru a trece prin mari schimbări, autoarea afirmând că: „*Ți-oi șopti că lumea-i mai frumoasă fără tine*” (*Cum o să fie*), trasând cale tihnei peste

tot universul, considerând acalmia o salvare unica atât pentru omenire, cât și pentru fiecare în parte: „*Savurez gustul liniștei / E rama întregii uniuni*” (*Mă va duce la mal*), plasând-o integral în univers, anunțând că fereastra e cea care ne poate deschide orizontul spre cunoaștere, căutare și cuvântul ce arde pentru Om: „*Liniște. Muzică. Întuneric. / Pornesc spre-a ta fereastră / m-a-ncălzi poate gheața hogeacului*” (*Noaptea-n drum*).

Versurile Nicoletei Nicolau sunt ca un colț de natură văzut printr-un temperament. Observăm o consecutivitate ce ne duce la tradițiile umane pe care e centrată omenirea și care e necesară pentru a menține ordinea în lume și fără de care n-ar exista civilizație: fiecare poezie este gândită și ordonată în așa fel de parcă cititorul ia parte la drama interioară a eului liric.

Putem afirma că natura în poeziile Nicoletei Nicolau se orientează după suflet,

* NICOLAU, Nicoleta. *Începe iubirea* : versuri. Alba Iulia : Ed. Gens Latina, 2012. 62 p. ISBN 978-606-8291-52-9.

iar sufletul e cel care se zguduie când se umple cu speranță, e cel care mulțumește pentru existența frumoasă ca o dimineață: „*Eu îți mulțumesc că tu-mi ești speranța / și-mi creezi o viață de basm*” (*Tu ești dimineața mea*).

Timpul e veșnicie prin ceea ce gândesti să realizezi și să lași urmașilor, e darul cel mai de preț ce ni se dă odată cu viața, însemnând artă, literatură, răgaz, plăcere, dragoste. Îndemnul eului liric este să nu pierdem acest dar, căci: „*Dispar secunde-n vis / deja epuizate*” (*Timp pierdut*).

Viitorul e continuarea trecutului, spune Mihai Eminescu, cel ce trebuie construit zi de zi cu maximă concentrare și forță, pentru ca temelia prezentului să capete duritate. Nu putem opri prezentul, oricum ajungem la viitor: „*De fapt, viitorul / E tot un prezent*” (*Viitorul*) și dacă nu dăm conținut prezentului pentru a-l duce-n viitor „*suntem niște uși fără geam*.”

Găsim în versurile Nicoletei Nicolau o temă inedită și actuală – tendința de a fi în doi. Firesc și admirabil pentru vârsta adolescenților de a forma perechi frumoase, care în viitor formează familii, bazate pe dragoste și înțelegere, încredere și responsabilitate. Observăm simbolul frumosului măreț prin felul cum: „*Voi adora mai mult setea / simțind nevoia / de-a fi minim doi*” (*Minim doi*). Bărbatul alcătuiește cealaltă jumătate pentru femeie, iar femeia e și o coroană a bărbatului. Aceste jumătăți nasc în trăirile eului neliniștea, punând față în față și la semnul egalității două perechi de ochi, pe același cântar cu flori de luncă din ambele părți, găsindu-le completarea reciprocă. „*Fost-am eu femeia vieții tale / pierdut-ai bogăția nopții arzătoare / rămas-ai cu sărăcia bucuriei tale*” (*Fără de-un inger*), declară Nicoleta, dar nu acuză, fiind convinsă că „*și bărbații plâng, și plâng frumos...*” (*Ei, bărbații*), lacrima fiind aici, de fapt, conexiunea unirii sau chiar a egalității între bărbat și femeie.

Mama e leagănul vieții, ea dă naștere seminței, ocrotește teama din sufletul nostru, adună bucurii și necazuri, gândește la viitor viața noastră și iubește până la sfârșit odrasla căreia i-a dat viață. Astfel încât, o atare rugămintă a tinerei autoare este una firească: „*Te-oi ruga pe tine, mamă, / lumina ochilor să-mi fii*” (*A mea mamă*), pentru că noi rămânem a fi până la moarte copii pentru părinți. Dorința mângâierii paterne este egală cu cea de mamă, copiii așteaptă în același timp zvâcnetul de șoaptă rostit la unison, fiindcă în concepția lor nu există diferență între părinți. Conștientizarea eului e una matură, calculată cu stabilitate, logică; e și o cerință față de ambii părinți, una ordinară, dar firească: „*Așteptând vocea să șoptească: «Dulcea tatei».*”

Nu putem trece cu vederea poezia de dragoste a Nicoletei Nicolau, care se află la tensiunea unei viziuni cum e aceasta: „*Alarmă mi-i iubirea / încerc s-o sting / arunc încrederea / după încerc să o prind*” (*Alarmă mi-i iubirea*). Poeta este în prag de adolescență, dar trăirile, aspirațiile sunt de mult trecute de maturitate, fapt ce denotă inteligență, creștere aleasă, lecturi insistente pe diverse teme. Luminile ce ard în gândurile ei s-au materializat în versuri, versurile ne transmit trăiri, sentimente și multe îndoieli, frământări, întrebări de care este preocupată tână autoare.

Volumul de debut *Culoarea sufletului* al Nicoletei Nicolau vine să completeze rândul tinerelor talente de la noi. Nicoleta Nicolau provoacă la sinceritate și deschidere misterele vieții. Îi dorim să cuprindă gândurile ce o frământă și misterele ce o fascinează în versuri, tresărind continuu la șaptele muzei și dând culoare celor mai alese trăiri și emoții sincere, prin meditație pentru cel ce creează adeseori: „*Asta-i ultima salvare / – singurătatea*” (*Singurătate*).

Oxana CÂRLAN-MUNTEANU,
profesoară de limba și literatura română,
Liceul Teoretic „Petru Rareș”

IMPRESIE DESPRE SALONUL INTERNAȚIONAL DE CARTE 2014

Orice formă de etalare a cărții este o promovare a ei, dar și o sugestie de lectură. Acum, imaginați-vă câte sugestii ne oferă o expoziție, un târg, un salon de carte!

La Salonul Internațional de carte (SIC), organizat de Biblioteca Națională pentru a 23-a oară deja, au fost expuse în acest an circa zece mii de volume, rod al activității a sute de edituri și tipografii de la Chișinău, București, Iași, Bacău, Galați... Vizitatorii au putut vedea și mostre de producție editorială din vreo 20 de țări din Europa, Asia, America. Între 31 August și 4 septembrie, la SIC-2014 s-au derulat sute de manifestări consacrate cărții, lecturii, altor acte culturale. Cele mai frecvente au fost lansările și prezentările de carte – fie la stand, fie în sala de festivități a BNRM.

Între timp, un juriu format din: **Vlad Pohilă**, scriitor și lingvist – din partea Primăriei Municipiului Chișinău, președinte ales al juriului; **Ecaterina Rudacov**, specialist principal – din partea Ministerului Culturii; **Valentina Chicu**, șef, Direcția învățământ preuniversitar – din partea Ministerului Educației; **Maria Hâncu** – din partea Ministerului Tineretului și Sportului; **Arcadie Suceveanu**, președinte al USM – din partea Uniunii Scriitorilor; **Alexandru Ermurache**, grafician – din partea Uniunii Artiștilor Plastici; **Alexei Rău**, dr. în filosofie, scriitor, director general al BNRM – din partea Bibliotecii Naționale; **Raisa Melnic**,

șef, Serviciul programe culturale, BNRM – secretar, selecta cărțile reprezentative, mai captivante, mai consistente, mai frumoase, pentru a li se acorda premii și diplome.

Ca și la saloanele de carte desfășurate în alte țări, juriul SIC a ținut cont, în primul rând, de sugestiile editorilor – ei își cunosc cel mai bine rezultatele muncii, având, astfel, și un privilegiu în a recomanda, pentru mențiuni, cărți și autori.

Totuși, membrii juriului au făcut și „cercetări”, „investigații” proprii „pe teren” – pe domenii, pe genuri și specii literare, pe reacțiile din mass-

media privitor la o carte sau alta, la un autor sau altul, la o editură sau alta.

În acest an a fost redus numărul de premii și diplome, unele mențiuni fiind „comasate”, altele – excluse. S-a evitat acordarea de premii aceluiași autor an de an, ci numai o dată la doi-trei ani. La fel, s-a avut în vedere să nu se dea câteva mențiuni unui și aceluiași autor.

Desigur au fost (și vor fi, probabil!) și excepții, doar adevăratul rost al muncii juriului constă în a pune în evidență **valoarea autentică**, aflată într-o competiție destul de strânsă. Nu s-au făcut însă excepții pentru cărțile prezentate la competiție cu încălcări ale exigențelor bibliografice (de ex., lipsa ISBN-ului, a CZU sau a „codului de bare”; plasarea numelui alcătuitorului sau al antologatorului pe copertă și pe foaia de titlu etc.).

Inserăm mai jos, în primul rând, pentru uzul bibliotecarilor noștri, lista de cărți, respectiv, de autori și edituri ale căror proiecte, inspirație și eforturi au fost apreciate de juriul SIC-2014. Aveți la dispoziție circa 150 de titluri, iar în consecință – tot atâtea sugestii de lectură. Menționăm, cu justificată mândrie, că aproximativ a zecea parte din aceste cărți au fost lansate la BM, din toamna lui 2013 până în vara lui 2014. Unele din ele au fost recenzate în paginile revistei *BiblioPolis...* Ne exprimăm sincera bucurie că printre laureații SIC-2014 sunt și autori-colaboratori ori simpli prieteni ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Tutturor autorilor de cărți luate în seamă de un prestigios salon specializat – cele mai călduroase felicitări.

Vlad POHILĂ

Premiile Salonului Internațional de carte, ediția a XXIII-a, Chișinău, 2014

Premiile Ministerului Culturii

Marele Premiu „Coresi”

Vasile Șoimaru, *Românii din jurul României: album etnofotografic*, Ed. Magic Print, Onești; Ed. Serebia, Chișinău, 2014

Cartea Anului

Dumitru Matcovschi, *Bucurați-vă: poezii*, Ed. Cartier, 2014

Premiul pentru promovarea valorilor matcovschiene

Interpretei Nina Crulicovschi

Premiul „Fidelitate muzei”

Mihail Gheorghe Cibotaru, *Crestături pe tulpina unui destin*, Ed. Universul, 2014

Premiul pentru originalitatea creației

Mihai Ștefan Poiată, *Rock-ul, „Noroc”-ul & noi*, Ed. ARC, 2013

Premiul „Vector european” pentru eseu

Vitalie Ciobanu, *Scribul în grădina fermecată*, Ed. ARC, 2014

Premiul „Trinitas” – pentru scrieri consacrate credinței strămoșești

Alexandru Cerga, *Bisericile Basarabiei*, Ed. Civitas, 2014

Premiul „Cea mai inspirată colecție”

Editurii ARC, pentru colecția *Primăvara poezilor*, 2014

Premiul „Ilie Gravorul”, pentru originalitate în arta cărții

Lică Sainciuc, *Chișinăul ascuns*, Ed. Lumina, 2014

Premiile Ministerului Tineretului și Sportului

Premiul pentru debut

Virgil Botnaru, *Return to innocence*, Casa de pariuri literare, București, 2014

Premiul „Creații de bun augur”

Elena Găină, *Te voi visa printre fulgi: versuri*, Ed. Bons Offices, 2014

Alexandru Cosmescu, *Un spațiu blând ce mă primește cum m-ar îmbrățișa: eseuri și investigații*, Ed. Cartier, 2014

Vladimir Mănăscuță, *Ключ Вселенной*: [roman SF], Ed. Princeps, 2014

Premiul „Cartea de referință”

Nicolai Ambroci, Pavel Brădescu, *Sport. Mică enciclopedie*, Institutul de Studii Enciclopedice, AȘM, 2014

Premiile Ministerului Educației

Set de materiale didactice pentru preșcolari și clasele primare, Ed. Epigraf, 2014

Editura Biodova, pentru antologia *Poemele limbii române*

Irina Condrea, *E Timpul să vorbim corect*, 2014

Elena Ungureanu, *Dicționar tematic ilustrat*, Ed. ARC

Valentin Guțu, *Dicționar al greșelilor de limbă*, Ed. Cartier, 2014

Tatiana Cartaleanu, *Dictarea în școală: formarea și evaluarea competențelor*, Ed. ARC, 2014

Cele mai căutate perle folclorice, Ed. ARC, 2014

Proverbe și expresii comentate, Ed. Litera, 2014

Premiile Uniunii Scriitorilor

Pentru valorificarea și promovarea creațiilor literare din R. Moldova:

Editurii Vinea din București

Editurii Vicovia din Bacău

Premiul Uniunii Artiștilor Plastici pentru gândire artistică originală

Cenaclului „Republica”, pentru proiectul *Poezia la obiect*, realizat de Ligia Seculici și Ghenadie Popescu în cadrul Bibliotecii Naționale a R. Moldova

Premiul „Thalia” al UNITEM

Tudor Țărnă, pentru volumele *Piese pentru teatrul de revistă și Portativul cuvintelor*

Premiile Primăriei Municipiului Chișinău

Iurie Colesnic, *Chișinăul din inima noastră*, Ed. Foxtrot, 2014

Editura Litera. Distincția este și o felicitare la aniversarea a 25-a de la întemeierea Grupului Editorial Litera, director fondator Anatol Vidrașcu

Editura ARC. Distincția este și o felicitare la aniversarea a 20-a de la întemeierea Editurii ARC, director fondator Iurie Bârșa

Premiul „Omajiu”

Ion Ciocanu, *Rămurea de iasomie*, Ed. Pontos, 2013

Sofronovici Ștefan, *Lumânarea vieții – Tatiana Sofronovici*, Ed. Pontos, 2014

Premiul pentru roman

Vladimir Beșleagă, *Voci sau Dublul suicid din Zona Lacurilor*, Europa Liberă, 2014

Premiul „Arta cărții”

Asociației Culturale „Regal d’art”, editor Lili Bobu, pentru cartea *Tăceri tălmăcite-n cuvinte* de Nicolae Dabija

Victor Țviruncu, *Dimitrie Kantemir*, Ed. Heyamola, Istanbul

Premiul „G. Călinescu” pentru critică literară

Theodor Codreanu, *Eminescu incorect politic*, Ed. Scara, 2014

Mihai Cimpoi, *Modelul de existență: Eugen Simion*, Ed. Semne, 2014

Premiul „Florilegiu”

Dumitru Crudu, pentru antologia *Falsul Dimitrie*, Ed. Cartier, 2014

Premiul „Remember”

Andrei Vartic, *Purificarea istoriei din oglinda scenei, și Paravanul dintre rol și actor*; Ed. Vicovia, Bacău, 2013, 2014

Victor Teleucă, *Piramida singurătății*, Ed. Detectiv Literar, București, 2014

Steliana Grama, *La Râșcova Criulenilor, la bunica*, Ed. Grafema Libris, 2014

Dumitru Ciobanu, *Vârtejul: roman*, Ed. Lumina, 2014

Eugen Cioclea, *Antologic: versuri*, Ed. Cartier, 2013

Premiul „Nichita Stănescu” pentru poezie

Arcadie Suceveanu, *Ferestre stinse de îngeri*, Ed. Prut, 2014

Valeriu Stancu, *Autorretrato con maldicion*, Ed. Mantis Editores / El Colegio de Puebla, Guadalajara, Jalisco, Mexic (în limba spaniolă)

Radmila Popovici, *Intimatum: versuri*, Ed. Vinea, 2014

Silvia Goteanschi, *Dramaturgia lucioaselor funii: versuri*, Ed. Vinea, 2014

Mihail Vakulovski, *Riduri: poezii*, Casa de pariuri literare, 2013

Premiul „Ion Creangă” – carte pentru copii

Cezar Cosmin, *Lupul de foc și prințesa sciților*, Ilustrații: Sergiu Puică, Ed. Adenium

Editura Adenium, pentru *Albumul de benzi desenate*, adaptare după Ion Luca Caragiale

Editura Integritas, pentru colecția *Cântece de leagăn din folclorul românesc* de Ion Ciobanu

Premiul „Confluente – scrieri în limbile minorităților naționale”

Gheorghe Kaiurov, pentru cartea *Париж в Кишиневе*, Chișinău, Ed. Prag, 2014

Premiul „Cea mai inspirată colecție”

Pentru colecția *Moștenire*, Ed. Știința

Premiul pentru traducere

Editurii ARC, pentru antologia *Coama leului pe pernă: proză scurtă din Cehia*; traducere din limba cehă (colectiv de traducători), 2013

Leo Butnaru, pentru volumele *Timp ilegal* și *Soarele negru* de Osip Mandelstam; traducere din limba rusă, Ed. Tracus Arte, 2014

Cristina Grossu-Chiriac, pentru traducerea din germană a cărții *Basarabia. Colonizții germani de la Marea Neagră* de Ute Schmidt, Ed. Cartier, 2013

Ognean Stamboliev, pentru volumul *Да ограбуи Пикасо (Jefuindu-l pe Picasso)* de Leo Butnaru, traducere din română în bulgară, Ed. Avangard Print, Ruse, Bulgaria, 2014

Premiul „Dimitrie Gusti”

Manole Brihuneț, *Mileștii Mici*. Tip. Centrală, 2013

Editurii Draghiștea, pentru cartea *Țipala și sateliții săi*, 2014

Vlad Ciubucciu, *Roșcani. Ocolul Nistrului de Jos*, Ed. Pontos, 2014

Premiul „Braille”

Centrul Național de informare și reabilitare al Asociației Obștești „Societatea nevăzătorilor din Moldova”, pentru cartea *Să mă iubești* de Dumitru Matcovschi

Premiul „Copyright”

Iurie Badâr, *Dimensiunea economică a proprietății intelectuale*, AGEPI, 2014

Moni Stănilă, *Al 4-lea*, Ed. Tracus Arte, 2013

Emilian Galaicu-Păun, *Țesut viu 10 X 10*: roman, Ed. Cartier, 2014

Eugen Uricaru, *Beniamin*, Ed. Cartea Românească, 2014

Premiul „Titu Maiorescu” pentru critică literară

Mircea V. Ciobanu, *Deziluziile necesare*, Ed. ARC, 2014

Premiul pentru proză scurtă

Anatol Moraru, *Confidența unui loser*, Casa de pariuri literare, 2014

Premiul „Vasile Coroban” pentru exegeze filologice

Nicolae Leahu, *Autorul, personajul și eroinele*, Ed. ARC, 2014

Eugenia Bojoga, *Limba română – „între paranteze”?*, Ed. ARC, 2014

Aliona Grati, *Vladimir Beșleagă: cronotopul zborului frânt*, Ed. ARC, 2014

Victoria Fonari, *Proiecții ale mitului în creația lui Victor Teleucă, Leo Butnaru și Arcadie Suceveanu*, Ed. Foxtrot, 2013

Dicționar-îndrumar român-rus-bulgar de termeni lingvistici (colectiv de autori), Ed. Gunivas, 2014

Premiul „Păstorel”

Efim Tarlapan, *De la Nistru până la... Nisa, tot românul răs-mi-s-a*, Casa de Editură Dokia

Premiul „Ars longa” – pentru interviuri pe teme de cultură

Andrei Burac, *Setea de confesiune*, Ed. Lumina, 2014

Galina Furdul, *Spațiu interactiv pentru Nucleu*, Ed. Pontos, 2014

Nicolae Roibu, *Speranță și destin*, 2014

Premiul „Contrapunct – diversitate lirică”

Ion Cuzuioc, *Omul visurilor*, Ed. Tipo Moldova, 2014

Marcela Mardare, *Hieroglifice pe ceruri*, Ed. Pontos, 2014

Editura Adenium Grup, pentru cartea-spectacol *O inimă de broscuță* de Gh. Vârtoșu,

Aventurile picăturilor în Lumea plantelor

Premiul „Vitrailiu – confluente culturale”

Lucreția Bârlădeanu, *Dialoguri pariziene*, Ed. Vinea, 2014

Premiul „Investigații”

Gheorghe Baciu, *Viziuni asupra vieții și morții poezilor martiri Eminescu, Mateevici, Vieru*, Tip. Balacron, 2014

Premiul „Biblos”

Institutului de Studii Enciclopedice al AȘM, pentru seria *Biobibliografie*

Revista *Asachiana*, Biblioteca Județeană „Gh. Asachi”, Iași, 2014

Premiul „Roza vânturilor” – îngemănarea speciilor literar-publicistice

Ioan Mânăscuț, *Leșirea din timp*, Ed. Princeps, 2014

Victor Ladaniuc, *Dragostea care învinge*, Ed. Draghiștea, 2014

Premiul „Clio”

Andrei Eșanu, *Univers cultural în Moldova (sec. XV-XIX): studii*, Ed. Lexon-Prim, 2013

Anatol Petrencu, *Teroarea stalinistă în Basarabia*, Tip. Balacron, 2013

Ion Bistreanu, *Chișinău’92*, Ed. Bibliotheca, 2014

Ion Constantin, Ion Negrei, *Pantelimon Halippa, Apostol al Basarabiei*, Ed. Notograf Prim, 2014

Vasile Buga, *Pe muchie de cuțit. Relațiile româno-sovietice (1965-1989)*, Ed. Institutului Național pentru studierea totalitarismului, 2014

Premiul „Pro Memoria”

Românii în Gulag. *Memorii, mărturii, documente* (colectiv de autori), 2014

Viorica Olaru-Cemîrtan, *Deportările din Basarabia. 1940-1941, 1944-1956*, Ed. Pontos, 2013

Eugen Statnic, *Părinții războaielor*, Ed. Vicovia, 2014

Todur Zanet *Onnar geldilar sabaa karşi...: [despre deportări, în limba găgăuză]*, Ed. Pontos, 2014

Martiriul transnistrean sub jugul totalitar rusesc. Tip. Balacron, 2013

Premiul „Restitutio”

Editurii Vicovia, pentru cartea *Basarabia românească* de Alexandru V. Boldur, Bacău, 2014

Premiul „Destine”

Ion Soltan, *Sufletul meu și-a găsit alinarea în Cuvânt... amintiri și reflecții*, Tip. Sirius, 2014

Premiul „Trinitas” pentru scrieri consacrate credinței strămoșești

Ioan Găină, *Părintele Ioan Zlotea*, Ed. Bons Offices, 2014

Radu Ștefan Vergatti, *Brâcovenescii. Sfinții Martiri Brâncoveni: culegere de studii*. Ed. Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului Curtea de Argeș, 2014

Premiul „Cercetări științifice la zi”

Liuba Dobândă, *Spațiul Mării Caspice*, Ed. Pontos, 2014

Arcadie Capcelea, *Sistemul managementului ecologic*, Ed. Știința, 2014

Despre cultura tradițională a țiganilor

Diploma de excelență „Atracția polilor” – literatura basarabeană din diasporă

Iacob Cazacu, *Inscripții pe frunze de arțar: poezii, eseuri, tablete*, Ed. „Prometeu”, 2013

ÎN SLUJBA CĂRȚII ȘI A CULTURII „CETATEA BIBLIOPOLIS” DIN CHIȘINĂU ȘI SLUJITORII EI

„O, sfințele mele cărți, mai bune și mai rele, pe care soarta mi le-a scos în cale! Cât de mult vă datorez că suntem, că sunt om adevărat al românității!”

(Nicolae Iorga)

În centrul orașului Chișinău, vizavi de statuia lui Ștefan cel Mare, se află clădirea în care funcționează Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Acolo, sub straja celor două personaje-simbol din istoria românității, își desfășoară activitatea personalul instituției conduse de directoarea Lidia Kulikovski și de redactorul-șef, Vlad Pohilă. Șansa de a fi dispus de o revistă proprie, cu un nume simbolic, *BiblioPolis*, i-a permis acestuia din urmă să deschidă seria unor editoriale spre cunoașterea și recunoașterea forului cultural menționat, într-un instructiv „proces” al cărții, al culturii. În intervențiile sale cu titluri elocvente (*Cartea, o magnifică lucrare a spiritului divin; Orice anotimp este bun pentru lectură; Cititorul se formează cel mai mult, totuși, la bibliotecă; Cel mai bun cadou, oriunde și oricând, cartea; Mii de minți și inimi trăiesc lângă tine, Biblioteca Municipală!; O școală sigură pentru formarea intelectului: biblioteca; Chișinău, un oraș al bibliotecilor; Zidari la „Cetatea Cărții”* etc.), își motivează activitatea coram populo: „Scriu despre bibliotecă pentru că este un subiect major! Un «ghem de teme» de importanță primordială, uneori decisivă pentru comunitate, pentru evoluția pe care o jinduim [un verb sugestiv, exprimând starea de spirit a intelectualității basarabene, în așteptarea saltului cultural la

nivel de mase! – I. M.]. La noi, dar și aiurea, încă nu sunt suficient de bine cunoscute adevăratele rosturi ale cărții, bibliotecii, lecturii. Or, impactul acestei magnifice triade (**carte – lectură – bibliotecă**, ordinea poate fi schimbată) este uriaș pentru bunul mers al lucrurilor și în casa omului, și în lume, din cărunta Antichitate și până la multicolorul prezent.” Pentru ținta sa permanentă, potențialul cititor, Vl. Pohilă practică chiar detaliul informativ „din mers”: înrudirea terminologică *bibliotecă, biblie* (în greacă *biblon* – „carte”) nu este ratată, ca și adaosul despre excluderea acestuia din urmă, în regimul defunct, în favoarea îndochinării ideologice. De aici, necesitatea unei noi politici a bibliotecii,

promovate chiar de bibliotecarii instituției, salvatori ai prestigiului cărții, prin ținuta lor profesională, prin atitudinea față de obiectul muncii și față de cititor. Dar Vl. Pohilă are în vedere și afectul lectorului. „Cartea, o magnifică lucrare a spiritului divin” o dovedește și prin oportunitate, căci subiectul rimează cu mersul calendarului. Ce titlu mai adecvat și mai insinuant de Crăciun? Pentru informația tinerilor cititori, el dezvăluie interdicția totală la cuvântul sacru, până în 1989, prin suprimarea căilor de acces, „Biserica și Cartea religioasă” și, din nou, un detaliu din istoria românității, semnal necesar pentru cultura autohtonă. Cea dintâi apariție a „Cărții Cărților în limba noastră a fost o fericită conlucrare a cărturarilor din cele trei provincii românești, ca [fiind] cea mai strălucită dovadă a istoriceii, a seculareii noastre unități lingvistice și spirituale”. Evenimentul este aproape o bucurie personală pentru Vl. Pohilă, un prilej de a clama (impresia este de sonoritate maximă!) adevărul științific îndelung confiscat pentru a-și anunța compatrioții cu oarecare... întârziere. În „Chișinău, oraș al bibliotecilor”, este adusă în prim-plan o instituție de profil special, cu cititori speciali și o situație lingvistică la fel de specială. Cititorii, o categorie distinctă în raport cu acel fost „singur fel de cititori, oamenii sovietici – cei mai fideli prieteni ai cărții, căci în Chișinău, aproape fiecare al doilea locuitor al municipiului trece pragul bibliotecilor, solicitând literatură nu numai română și rusă, ci în toate limbile de circulație internațională”, grație profitului plurilingv al acestora. Nu ni se ascunde faptul că posibilitatea se datorează municipalității locale. Dar situația lingvistică în Republica Moldova stă într-un paradox; întocmai ca în RSSM (Transnistria), rusa continuă să fie principalul cod lingvistic în stat, politicienii și liderii de comunități etnoculturale manifestând un excesiv atașament față de acesta, în ciuda propriei lor etnii.

În context, poziția redactorului-șef este fermă: istoricește, cel mai puternic liant al societății din partea locului, prin originea comună cu a poporului majoritar, româna, întrunește toate datele pentru „a sta în capul mesei” în calitate de instrument de comunicare cristalizat, normat, codificat al unei culturi comparabile cu cea a altor popoare din sud-estul Europei. În *Cititorul se formează, cel mai mult, totuși, la bibliotecă*, conform politicii de „racolare” a cititorilor, Vl. Pohilă militează pentru cultivarea unei atitudini respectuoase față de carte, pentru aprecierea corespunzătoare a acesteia, subliniind rolul decisiv al bibliotecii de „Profesor suprem”. După abecedar, școală, învățători, părinți, Biblioteca este de dorit să conlucreze pentru dezvoltarea și formarea plăcerii de a citi: în adolescență un anumit tip de lecturi (personaje-model), la tinerețe, lecturi speciale, sentimentale, reflexive, apoi completări pentru toate vârstele.

În slujba cărții, într-o clădire anume, Vl. Pohilă nu ignoră însemnătatea acesteia, ridicând-o la rang de personaj, angrenat în istoria neamului. Se simte obligat s-o prezinte, pentru că și ea are o biografie... cu fire multe în trecut. Fostă „bibliotecă orășenească” în regimul comunist, în incinta acesteia, ca loc cu scopuri diferite înainte de 1945, au poposit personalități ale culturii române, prefigurând destinul ei ulterior: însuși patronul spiritual, B.P. Hasdeu, apoi A. Mateevici, O. Ghibu, N. Iorga, C. Stere, O. Goga, G. Topîrceanu, I. Minulescu, G. Galaction, M. Sadoveanu, I. Teodoreanu, C. Pavelescu, G. Bogza, G. Enescu, C. Baba. Edificiul propriu-zis nu e doar un moment arhitectonic, ci și unul cultural, atât prin profil, cât și prin trecutul său afectiv, de „amfitrion” pentru scriitori și artiști români. În prezent, biblioteca a realizat două obiective majore, de neimaginat înainte de 1991: „Acordarea repertoriului cultural al fondului de carte cu necesitățile unei

populații eterogene, ca etnie, aspirații, de-
ziderate, și stoparea procesului nociv de
afectare a spiritualității și intimității cultu-
rale românești, pentru populația majori-
tară, după două secole de rusificare susți-
nută." În acest sens, s-au deschis noi filiale
pentru alimentarea cu mult visata carte
românească. Astăzi proporția acesteia re-
fectă starea demografică de facto a fos-
tei provincii românești, ajungându-se la
egalitate procentuală între fondul de car-
te rusec și cel românesc. O performanță!
Între transformările înnoitoare figurează
și activitatea de cercetare și cea editorială,
posibile prin prezența factorului uman pe
măsură, căci, chiar dacă acesta nu acțio-
nează, în toate împrejurările, ca o „singură
sufare”, se cuvine apreciat devotamentul
pentru profesie. Este încă un prilej pentru
Vlad Pohilă de a aduce un cald omagiu
colectivului bibliotecii, trecând sub tăcere
aportul compartimentului de conducere
(se înțelege și al său personal). Are la înde-
mână, ca de fiecare dată, cel mai potrivit
citat (probabil deține o „bancă” de astfel de
secvențe, din care „am împrumutat” mot-
toul) de la nimeni altul decât de la autorul
Cuvintelor potrivite: „Trăind în strâmtoare
și hulă, omul a izbutit să se răscumpere și
să se depășească, născocind graiul scris și,
în prezent, cartea... Uite, mii de minți și
de inimi trăiesc pe lângă tine, în rafturile
tale... Până la cărți rămânea mărturie – ci-
mitirul. L-a învins biblioteca. Ai scăpat de
mormânt.”

Posibila definiție a bibliotecii: „O școa-
lă sigură pentru formarea intelectului, a
intelectualului, a omului instruit, implicit,
civilizat” ori interogația „Cum și când se
formează un intelectual?” dau același răs-
puns: biblioteca e în succesiunea școlii, cu
toate verigile ei, și nu numai pentru că a
fi intelectual presupune un merit personal
de menținere în universul cărții. O oportu-
nitate pentru Vl. Pohilă de a creiona tipolo-
gic intelectualul, începând cu lumea anti-

că, Grecia, Imperiul Roman, Bizanțul, Italia
ca focar al Renașterii infiltrate în Europa,
cu ecouri speciale în Țările Române, Mol-
dova lui Ștefan cel Mare și micile ei „mo-
numente” arhitecturale – bisericile, epocă
prelungită în domnia lui Vasile Lupu, prin
activitatea cronicarilor, editarea de cărți,
culminând, în spațiul românității, cu anul
1688 – *Biblia de la București* – urcarea pe
tron a lui Constantin Brâncoveanu, deschi-
zătorul unei epoci de avânt cultural sub
pecete proprie.

Prin activitatea sa publicistică, supli-
mentară în raport cu aceea propriu-zisă,
Vl. Pohilă desfășoară un amplu proiect
cultural, în care s-a autoînrolat, practicând
voluntariatul. Și-a propus să contribuie la
reașezarea bibliotecii pe făgașul ei de au-
tentific for conceput pentru a oferi cultură,
a forma prin cultură, a trezi conștiințe in-
telectuale, etnice, umane. În acest scop,
face uz de toate armele: de scrisul său și al
altora, de forța Cărții Cărților și, în general,
a altor cărți din trecut și prezent, de co-
mandamentul de a sluji cultura în varianta
cultivată a limbii materne, pentru a cuceri
și modela cititorii, calea sigură către eman-
cipare și civilizație.

Spirit pașoptist prin entuziasm, elan și
anvergură, animat de propășirea culturală
a „nației”, Vl. Pohilă se înscrie, peste ani, în
îndemnul lui Heliade Rădulescu. Nu pre-
getă să deștelenească terenul propice cul-
turii, cu un acut simț civic față de trecut și
de prezent.

Articolele sale, cu un destinatari varia-
bil – de la potențialul cititor la cel auten-
tic – mustind de informație amplă, la zi, de
conexiuni culturale, de imbolduri subtile
de a trece pragul bibliotecii, prin calitatea
mesajului, a gândului, a stilului elegant, a
textului cuceritor au forță persuasivă. Se
citesc cu reală plăcere, dar, mai ales, cu real
folos, ca realizări exemplare în domeniu.

Iulia MĂRGĂRIT

Cultura (București), nr. 35 (486), 25 sept. 2014

PORNIND DE LA NICCOLO MACHIAVELLI

„Unui principe îi este necesar să fie pe cât de bine animal, pe atât de bine și om.”

(Niccolo Machiavelli)

„Omul a fost zidit după chipul lui Dumnezeu și trebuie să devină dumnezeu”, spun în cor evangheliile și soboarele ecumenice ale Bisericii. Omul trebuie să devină viață, bunătate, iubire, sfințenie, lumină. Când se uită de acestea și se trezește animalicul din om, cum e? Când se uită de finețe, de indulgență, de amabilitate, de gentilețe, de fragilitate și apare furia, frica, ura, instinctul ucigaș, dorința de a domina, setea de sânge? Cine rămâne a fi omul sau, cum zicea Sartre: „L'enfer c'est les autres” („Infermul sunt ceilalți”). Sau: „Cine e omul – mai mult animal sau mai mult om?!”

Unii îl defineau ca „omul, animal superior”, „omul e animal cu rațiune”, „omul – animal îndumnezeit”, „omul mai dobitoc decât animalul” ș.a. Aristotel în *Politica* afirma că omul este un animal social. În fond, făcând o paralelă, cum că statul este o formă de ființare, după Aristotel, orice existență ia naștere în ordinea naturii. La fel stau lucrurile și cu statul: „Statul este o instituție naturală și... omul este de la natură o ființă socială, pe când antisocialul din natură, nu din împrejurări ocazionale, este ori supraom, ori fiară...” Natura lucrează după principiul teleologicului și, din moment ce statul există, el stă în ordinea naturii; natura este, de asemenea, ca și indivizii ce compun statul să poarte în ei înșiși nevoia de a se asocia cu ceilalți. „Omul este mai social decât orice albină și orice ființă gregară”, spune Aristotel; această idee este, la fel, argumentată din perspectiva teologicului. Omul este singurul dintre toate vietățile care posedă grai. Această posibilitate de a comunica, de a interacționa, de a interveni în diferite acte comunicaționale, de a transmite recepto-

rului un set de informații, experiențe, trăiri, aparține doar individului, întrucât „singurul are simțirea binelui și a răului, a dreptului și a nedreptului și a tuturor celorlalte stări morale”. În viziunea lui Aristotel, statul, cum se afirmă și mai sus, are o destinație, un scop de ordin moral; chiar pe această bază factuală este definit: „Comunicarea unor ființe cu asemenea însușiri (morale) creează familia și statul”, căci corpul – precizează Aristotel – „trebuie să existe, mai întâi de toate organele; suprimându-se corpul, nu va fi nici picior, nici mână, decât numai cu numele, precum se poate numi mână, o mână de piatră.”

Psihologii afirmă cu glas tare că omul e un animal sociabil, „animal rațional și vorbitor”. Aici mă asociez la ceea ce spunea Lucian Blaga: „Animalele trăiesc pentru clipe imediate și pentru supraviețuire. Spre deosebire de om, animalul nu va încerca niciodată să descopere misterul vieții...” Poate că un om trebuie să știe să fie și animal, și om.

Pentru gândirea evoluționistă, între animal și om nu există decât o diferență cantitativă, omul e mai inteligent ca animalul. După părerea lui Henri Bregson, inteligența e, în esență, practică, de aceea omul este definit ca un creator. Animalele nu ajung niciodată la acest nivel, ci doar la nivelul de dominare, de supraviețuire, desigur, de reproducere. Blaga susține că „omul există în mister și în reluare, dimensiunea misterului e străină existenței animale, ea aparține numai omului”. Așadar, omul se apropie de existență tocmai prin cultură. Nu există creații culturale ale animalelor, plămămirile lumii animalice se înscriu în în-

cercările animalului de a se adapta mediului. Prin urmare, ele sunt dictate de instinct. Omul se poate debarasa, iese din limitele profanului, poate depăși orizontul instinctual, atunci când se consacră culturii. Spre exemplu, un savant renunță la ființa biologică, atunci când lucrează ore în șir la diverse proiecte într-un laborator. Îmi amintesc de o carte citită acum doi ani, semnată de Hobbes, care pleacă de la premisa că egoismul e singura bază a naturii umane, care îl învață să fie și om, și animal. Egoismul îl mână pe om în lupta unuia contra altuia, în această etapă apare vrăjmășia: „Homo homini lupus” – omul e lup pentru om. Sau: „Bellum omnim contra omnes” – războiul tuturor împotriva tuturor. Egoismul, prin substanța sa pură, e generator al luptei, al instinctului conservării, al autoapărării, al autosupraviețuirii, al autorealizării, aici se și

trezește animalicul din om, cel care uită de armonie și de candoare. Deși noi nu trăim în haite, asemeni lupilor, totuși un principe trebuie să știe să fie pe cât de bine animal, pe atât de bine și om, totodată, el trebuie să știe să-și controleze atât instinctele animale din sinele său, cât și valorile sale umane și să le pună în funcțiune la momentul și la locul potrivit ca într-un final să nu ucidem cu plăcerea asemenea cobrei, să nu atacăm oamenii cu sarcasm și cu cinism, precum rechinii. Să știm să fim și oameni, cum spunea Adrian Păunescu: „Vă văd pe toți mai buni și mai umani.” Să știm să punem în valoare inteligența, rațiunea, să lăsăm și să nu lăsăm să iasă, precum și să nu iasă în exterior animalul din noi.

*Laura TUGAREV,
masterandă, Facultatea de Jurnalism și
Științe ale Comunicării, USM*

LECȚIE DE ISTORIE

Mi-a rămas săpat în minte de pe când copil eram
Că sunt Om, că am o Țară și o Limbă și un Neam,
Că-n adâncul gliei sfinte stau de veacuri moșii mei,
Că din ei răsare pâinea și prin mine trăiesc ei
Valuri tulburi de uitare peste morții mei se-așează
Limba nu ne mai e limbă, țara nu mai este trează
Azi ne-nvață imbecilii intereselor perfide
Cum să ne uităm eroii și să venerăm partide
Cum să cântărim istoria și s-o vindem pe bucați
Cum să facem Mall-uri, vile, scoțând piatra din cetăți
Pe Vlad Țepeș cum să-l facem personaj de film de groază
Capul lui Mihai Viteazul în dolari cât valorează
Ne învață idioții că Bălcescu a fost laș
Și că Decebal bătrânul a fost un sinucigaș
Cum de s-a ajuns aicea ca să vină fiii ploii
Nesimțți cât să-și permită a ne ponegri eroii?
Niște dascăli mediocri ce-au citit minciuni sfruntate
Și ni le aruncă-n față ca pe legi adevărate
Bieți defăimători de stirpe, lacomi și periculoși
Ce-am fi noi fără istorie? Ce-ar fi ei fără strămoși?
Fără urletul lui Horea am fi sclavi și azi pe roată
Iară hunii din pustiuri nobilime elevată!
Fără paloșul lui Ștefan am fi pașalâc turcesc
Robi umili care cu grâne tot Islamul îl hrănesc!
Dacă nu muream în luptă la Neajlov și la Rovine
N-am mai fi avut biserici unde neamul să se-nchine!
Nu trecurăm peste veacuri ca o nație coruptă
Ci cu aspre sacrificii, și cu jertfă, și cu luptă!

Și a trebuit adesea, spre a ne salva norodul
 Sângele lui Brâncoveanu să inunde eșafodul
 Trupul lui Ioan Cumplitul să se sfâșie-n bucăți
 Umărul lui Avram Iancu să se sfarme de cetăți
 Plânsul lui Vladimirescu să răsunе din fântâni
 Ca un preambul la imnul *Desteptați-vă români*
 Fierul scos din pieptul țării ne-a fost arma și necazul
 Și coroană pentru Doja, și baltag pentru Viteazul
 Munții noștri aur poartă, am putea să fim bogați
 Însă nu ne sunt salvare, ci motiv să fim prădați
 Biciuiți de monștrii vremii și răpuși de neputință
 Am trecut peste milenii cu speranță și credință
 Și-am nădăjduit că poate neamul nostru într-o zi
 Printre alte mândre neamuri ca o stea va străluci...

Astăzi... cine ni-s eroii? Cine-i gata ca să moară
 Pentru sfânta Libertate, pentru neam și pentru țară?
 Groșii și libidinoșii, snobii și analfabeții,
 Banii mulți și burta plină, pentru ei sunt sensul vieții
 Niște lacomi fără școală, niște scârbe, niște javre
 Care pentru-o șpagă calcă fără milă pe cadavre
 Parlamentul Europei ne-a cerut reprezentanții
 Și-am trimis toți imbecilii, proastele și aroganții
 Să ne facă de rușine cerând mită pe la toți
 Și să fim priviți prin dâșii ca o nație de hoți
 Poticnindu-se-n discursuri insipide și banale
 Fără dicție sau noimă, cu greșeli gramaticale
 Pițipoanca plângăcioasă sau tribunul făcând spume
 Sau ciobanul fără carte să ne reprezinte-n lume?
 Unde ne e azi mândria? Unde ne e azi curajul
 De-ai lua de ciuf, de guler, și-a spăla cu ei pavajul?
 Nu mai sunt eroi în țară, oameni demni și responsabili
 Să ia frâiele în mână de la viermii incapabili?
 Creierile geniale sunt trimise la străini
 Spre-a nu-i încurca la furturi pe-acești avortoni cretini
 Cîncisprezece milioane, câți am mai rămas prin țară
 Să fim pentru haimanale animale de povară
 Să muncim pe brânci o lună iar ei să ne dea salar
 Cam cât lasă ei pe seară șpagă la vreun ospătar
 Nu mai vreau să văd prin blocuri cum ne mor de frig bunicii
 Și nici mame desperate, „ce le dau la ăia micii”
 Nu mai vreau să-mi văd părinții dependenți de tratamente
 Și cu banii pentru hrană cumpărând medicamente
 Nu mai vreau să-mi văd soția umilită la ghișee
 Sau copilul dat afară, că-i sărac, de prin licee
 Ca o boala fără leacuri, ca un cataclism mă sperie
 Cum trăiesc în lux netoții iar capabilii-n mizerie
 Eu aștept Reînvierea, când din marile morminte
 Vor ieși din nou Eroii înarmați c-un bici fierbinte
 Și vor face curățenie printre cei ce ne-au furat
 Spre a fi din nou în lume Neamul Binecuvântat!

Radu PIETREANU

EXTRAS DIN GHIDUL DE TEHNOREDACTARE A MANUSCRISELOR

Autorii, la elaborarea manuscriselor, se vor ghida de următoarele exigențe:

- Procesorul: Microsoft Word.
- Extensia: *doc*. sau *docx*.
- Textul: tipărit pe o singură față a foii de hârtie, fără spații duble sau multiple dintre litere.
- Formatul foii: A4.
- Margini: stînga – 2,5 cm, dreapta – 1,5 cm, sus – 1,5 cm, jos – 1,5 cm.
- Spațiul între rînduri: 1,5 linii.
- Fontul: textul de bază – Times New Roman (corpul literelor – 12 puncte); notele, trimiterile, referințele bibliografice – același (corpul literelor – 10 puncte).
- Numerotarea paginilor: jos, în partea dreaptă, cu cifre arabe.
- Titlul: cu litere majuscule, centrat.
- Gradul didactic, urmat de cel științific, prenumele (prima literă majusculă, celelalte – litere mici) și numele (toate literele majuscule) autorului / autorilor: la un rînd liber de la titlu, în partea dreaptă a foii, cu litere italice.
- Funcția: în rîndul următor, precedată de virgulă, cu litere mici italice.
- Imaginile nu vor fi introduse în manuscris, ci se vor expedia prin poșta electronică sau vor fi predate fizic pentru a fi scanate (în formatul *.jpg*); în text, se va marca locul unde va fi inserată imaginea.
- Tabelele, graficele, schemele, diagramele, executate în formatul *.doc*, se vor plasa la locul cuvenit în text, iar cele executate în alte formate (*.xls*, *.ppt* etc.) se vor expedia în original.

Nota redacției:

Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține intergral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

